

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD
Historický ústav ČSAV — Numismatická komise

NUMISMATICKÝ
SBORNÍK
IX

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD

Vědecká redaktorka prof. dr. Emanuela Nohejlová-Prátová DrSc.

Členové Numismatické komise:

Ing. dr. František Cach, dr. Karel Castelin, akademik Josef Dobiáš, prof. dr. František Graus DrSc., člen korespondent ČSAV, dr. Ludmila Kraskovská, CSc., Lubomír Nemeškal, CSc., prof. dr. Emanuela Nohejlová-Prátová DrSc., dr. Josef Petřtyl a Jiří Sejbal, CSc.

NUMISMATICKÝ SBORNÍK IX

Řídí

Emanuela Nohejlová-Prátová

ACADEMIA

NAKLADATELSTVÍ ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD

PRAHA 1966

NÁLEZ KAROLINSKÉHO DENÁRU V ŠÁRCE

K obchodním stykům českých Slovanů s říší franckou

Obchodní styky českých Slovanů s říší franckou dokládají především prameny písemné.¹⁾ Podle nich soudíme, že frančtí kupci přicházeli k nám již během 7. století, kdy jeden z nich — Sámó — stanul v čele první kmenové koncentrace na našem území. Pobití franckých kupců Slovanů bylo podnětem i k válečnému střetnutí u Wogastisburgu²⁾ roku 631. Obchodní styky mezi oběma celky v mladším období dokládají pak význačné prameny hospodářské povahy — Kapitularia, z nichž nejceněnější pro nás je thionvillské z roku 805.³⁾

V protikladu k poměrně četným zprávám pramenů písemných zůstávají však vzácné doklady pramenů hmotných. Ve skutečnosti bývají uváděny pouze čtyři: dvě kopí, z nichž první bylo nalezeno v poříčí Mže-Berounky⁴⁾ a druhé v blízkosti kostela na Levém Hradci,⁵⁾ kování s motivy metských miniatur z Kolína⁶⁾ a tzv. přilba svatováclavská.⁷⁾ Ačkoliv u kopí i přilby bude nutno ještě přezkoušet otázku importu a možné kořisti, můžeme již nyní zmíněné předměty považovat za důkaz styků světa českých Slovanů s říší franckou v oblasti hmotných památek.

Pro obchodní spojení našeho území s říší Karlovců v době od tzv. stěhování národů až do zaražení vlastní české mince, neměli jsme donedávna jediného numismatického důkazu. Karolinský denár, nalezený roku 1964 na šárec-

¹⁾ Jejich přehled a hodnocení nejnověji R. Turek, Čechy na úsvitě dějin, Praha 1963, str. 9 nn.

²⁾ K tomu nejnověji A. Gregor, Wogastisburg, ČSČH XII-1964/4, str. 514–515.

³⁾ L. Niederle, Život starých Slovanů III/1, Praha 1921, str. 377–378; Turek, l. c., str. 40.

⁴⁾ I. Borkovský, Železné kopí z doby říše Sámovy, ZPP VI (1942), str. 59–61; Turek, l. c., str. 131.

⁵⁾ J. Borkovský, Levý Hradec, nejstarší sídlo Přemyslovců, Praha 1965, str. 71.

⁶⁾ R. Turek, On the Chronology of Ninth Century in Bohemia, Chronologie pré-historique de la Tchécoslovaquie, Praha 1956, str. 170–171.

⁷⁾ D. Hejdová, Přilba zvaná „svatováclavská“, SNM XVIII (1964), 1–2, str. 96–97; Turek, l. c., str. 154.

kém hradišti, je proto významným objevem. S jeho nálezovými okolnostmi nás seznamuje zpráva N. Maška.⁸⁾

Denár popisují takto:⁹⁾

Líc: Ve vnitřním perlovém kruhu rovnoramenný křížek.

Ve vnějším perlovém kruhu zleva doprava opis dovnitř postavený, počínající nahoře v kolmé ose *CARLVSRE*FR

Rub: Ve vnitřním perlovém kruhu monogram K+S

Ve vnějším perlovém kruhu zleva doprava opis dovnitř postavený, počínající v horní levé části *METVLLC

20,8 mm; 1,54 g (viz obr. č. 1 a č. 2)

Obr. č. 1

Denár je průkaznou ražbou Karla Lysého (843–877)¹⁰⁾ z akvitánské mincovny v Melle,¹¹⁾ kde byl podle laskavého zjištění ředitele pařížského mincovního kabinetu pana Lafaurie ražen v letech 845–850.¹²⁾ Jako nález řadí se šárecký denár ke skupině karolinských mincí, odkrytých na východ od hranic říše franké.

Hodnocení nálezů karolinských denárů z ekonomického hlediska je velmi obtížné. Svědčí pro to celá řada teorií i škol, v jejichž čele stojí významné osobnosti jako Bolin, Grierson a jiní. V poslední době se o nové hodnocení karolin-

⁸⁾ N. Mašek, Nález karolinské mince na slovanském hradišti v Šárce, Pražský historický sborník 1965, str. 125.

⁹⁾ Denár je popsán heraldicky.

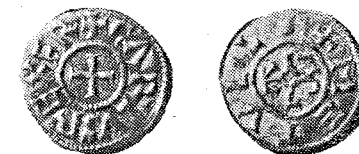
¹⁰⁾ Odpovídá typu M. Prou, Catalogue des Monnaies Françaises, Les monnaies carolingiennes, Paris 1896, č. 692.

¹¹⁾ A. Blanchet–A. Dieudonné, Manuel de numismatique française, Paris 1912, str. 389.

¹²⁾ Dopis ze dne 8. VII. 1964 – Panu řediteli Jeanu Lafaurie děkuji za velké pochopení a pomoc.

ského mincovnictví na základě numismatických nálezů pokusil K. F. Morrison.¹³⁾ Důkladné materiálové studium, především záslužný metrologický rozbor mincovních typů, byl předpokladem pro zajímavé autorovy závěry zejména v oblasti vnitřní ekonomiky franké říše a mezinárodního obchodu. Jeho tvrzení o nedostačující průkaznosti nálezů mincí, vzdálených od hranic říše franké, pro jakékoliv stálé nebo nestálé obchodní styky¹⁴⁾ můžeme přijmout bez výhrad, neboť je podloženo konfrontací písemných pramenů s mincovními nálezy. Pro nás je nejvzácnější Morrisonovo zjištění, že numismatika neposkytuje důkazy pro obchodní styky s říší frankou v těch oblastech, pro něž písemné prameny intenzivní styky nezachycují.¹⁵⁾ To odpovídá nálezové situaci karolinských denárů na východ od hranic říše franké, s níž nebyl autor dostatečně seznámen. Jeho rozbor mincovních nálezů v zahraničí postrádá zcela nálezovou složku z Polska, kde se nachází největší počet karolinských mincí na východ od hranic říše franké. Výskyt 115 franckých denárů v Maďarsku¹⁶⁾ je totiž nutno posuzovat v souvislosti s historickým vývojem této oblasti, ovlivněné existencí marky Pannonské.

Polský materiál je pro úvahy o mezinárodních obchodních stycích velmi důležitý. T. Kiersnowska, která se zabývala otázkou franckých denárů v polských nálezech,¹⁷⁾ dospěla jejich rozbohem k jednoznačnému závěru, že karolinské denáry nepřicházely do Polska přímou cestou, ale přes Frízska a Dánsko. Jejich rozšíření se podle Kiersnowské omezilo výlučně na severní část slovanských území,¹⁸⁾ neboť pochybný nález denárů Karla Velikého z Pařezovic na Moravě¹⁹⁾ nemohl být do úvahy zahrnut. Teorii Kiersnowské v současné době poněkud koriguje nečekaný objev denáru Karla Lysého v Praze-Šárce. I když nelze z jediného nálezu činit dalekosáhlé závěry, přítomnost karolinských denárů na území českých Slovanů není vyloučena.

Obr. č. 2

¹³⁾ K. F. Morrison, Numismatics and Carolingian Trade, A Critique of Evidence, Speculum, July 1963, Vol. XXXVIII/3, str. 403–432.

¹⁴⁾ Morrison, l. c., str. 427.

¹⁵⁾ Morrison, l. c., str. 432.

¹⁶⁾ L. Huszár, Das Münzmaterial in den Funden der Völkerwanderungszeit im Mittleren Donaubecken, Acta Archaeologica ASH V, Budapest 1954, str. 62–109; Morrison, l. c., str. 428.

¹⁷⁾ T. Kiersnowska, Monnaies carolingiennes sur la terres Slaves, Polish Numismatic News, Warszawa 1961, str. 90–98.

¹⁸⁾ Kiersnowska, l. c., str. 92–93.

¹⁹⁾ Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (red. Em. Nohejlová-Prátová) II (P. Radoměřský, České, moravské a slezské nálezy mincí údobí denárového), Praha 1956, č. 1648; Kiersnowska, l. c., str. 93.

Nálezová situace šáreckého denáru je do určité míry obdobná jako u obolu Karla Lysého z lokality Kamień Pomorski.²⁰⁾ Vyskytl se na významném místě položeném v okolí rovněž nevšední důležitosti. V pravěku byla Šárka živým obchodním emporiem, které mohlo mít určitou úlohu před vznikem pražského hradu.²¹⁾ Obchodní charakter šáreckého hradiště projevil se nejvýrazněji ve třech obdobích: v neolitu, v období kultury vypíchané keramiky jevišovické, v době tzv. stěhování národů — vznikem důležitých obchodních osad v ne-daleké Podbabě a na Julisce, v období starší a střední doby hradištní, pro naše úvahy nejdůležitějším.²²⁾

Šárka, jedno z nejvýznamnějších slovanských hradisek, jehož počátky je možno hledat někde v období avarsko-slovanském,²³⁾ překvapuje nejen celkovou situací s opevněním vyvýšeniny Džbánu,²⁴⁾ především však svými nálezy. Nejpozoruhodnější z nich jsou kování keszthelyského typu, přinesená sem obchodním proudem z jihovýchodu.²⁵⁾ Objev denáru Karla Lysého z let 845—850 není proto v řadě šáreckých nálezů ničím neobvyklým a může být chápán přinejmenším jako jiný druh zahraničního importu, bez ohledu na funkci. To neubírá nikterak na důležitosti jeho výpovědi. Denár potvrzuje jednak Turkovu teorii o hradištích, která dávno před zaražením mince měla určitou funkci na obchodní stezce,²⁶⁾ jednak naznačuje, že šárecké hradiště mohlo mít ještě v druhé polovině 9. století svůj význam.

Z hlediska numismatiky nález karolinského denáru ze Šárky nečekaně podporuje podle mého názoru Skalského teorii o západofranckých vlivech na počátky českého mincovnictví,²⁷⁾ neboť jeho funkce je průkaznější než u předmětu typu anglosaské sceatty z pražského hradu.²⁸⁾ Jinou otázkou však zůstává směr západofranckých vlivů, z něhož mohly na území českých Slovanů pronikat. Není vyloučeno, že přicházely ze živé obchodní oblasti podunajské přes Moravu, jak to konečně předpokládá i dosavadní archeologický výzkum²⁹⁾

²⁰⁾ Kiersnowska, l. c., str. 92 a 95.

²¹⁾ J. Filip, Praha pravěká, Praha 1949, str. 134—135; R. Turek, K počátkům Prahy, PA XLIII, 1947/48, Praha 1950, str. 63 a 90.

²²⁾ R. Turek, Šárka v pravěku, Šárka, Zprávy památkového sboru hl. města Prahy 10, Praha 1949, str. 133 nn.

²³⁾ R. Turek, Čechy na úsvitě dějin, str. 136.

²⁴⁾ Turek, Šárka, str. 134; též, Kmenová území v Čechách, ČNM — oddíl věd společenských CXXI — 1952, str. 14.

²⁵⁾ Turek, Čechy na úsvitě dějin, str. 124; též, Šárka, str. 132.

²⁶⁾ R. Turek, Nálezy českých denárů jako dějinné doklady, Num. listy V, 1950, str. 4; též, Čechy na úsvitě dějin, str. 124.

²⁷⁾ G. Skalský, Denár knížete Václava Svatého a počátky českého mincovnictví, Praha 1929, str. 39.

²⁸⁾ P. Radoměrský, Olovená „sceatta“ z pražského hradu a příspěvek k počátkům českého mincovnictví, Num. listy VI, 1951, str. 29—42.

²⁹⁾ M. Šolle, K podunajskému proudu v Čechách v době hradištní, Vznik a počátky Slovanů III, Praha 1960, str. 225—269.

a naznačují nálezy jihovýchodní provenience na samotném šáreckém hradišti. Nalezený denár je ražbou západofrancké mincovny Melle z let 845—850, který se dostal s největší pravděpodobností na naše území v druhé polovině 9. století, v době, kdy zintenzívnění styků Čech s Velkou Moravou dovolují předpokládat prameny hmotné i písemné.³⁰⁾

³⁰⁾ R. Turek, Velkomoravský horizont v českých mohylách, K otázce moravsko-českých vztahů v 9. stol., Pam. Arch. LIV-1963/2, str. 232; V. Novotný, České dějiny I/1, Praha, 1912, str. 300 nn.

Contribution à l'histoire des relations commerciales entre les Slaves de Bohême et l'Empire franc

Ce sont surtout des sources écrites qui attestent les relations commerciales entre les Slaves de Bohême et l'Empire franc. En comparaison avec leurs renseignements relativement assez nombreux, les témoignages des sources matérielles sont très rares. La littérature n'en cite que quatre: deux lances trouvées une dans le bassin de la Mže-Berounka, l'autre aux environs de l'église du bourgwall de Levý Hradec, la ferrure à motifs tirés des miniatures de Metz trouvée à Kolín, enfin le soi-disant casque de Saint-Venceslas. Jusqu'à présent, il n'existait pas un seul témoignage numismatique susceptible d'attester les rapports commerciaux entre la Bohême et l'Empire carolingien. C'est pourquoi la trouvaille d'un denier carolingien faite en 1964 sur l'emplacement du bourgwall de Šárka revêt une importance toute particulière.

Ce denier provient d'une frappe de Charles le Chauve (843–877) effectuée — d'après J. Lafaurie — entre 845 et 850, à la Monnaie d'Aquitaine de Melle. La pièce se classe au groupe des monnaies carolingiennes trouvées à l'Est des frontières de l'Empire franc et rectifie quelque peu la théorie de Mme T. Kiersnowska affirmant que les frappes carolingiennes avaient été diffusées exclusivement dans la partie septentrionale des territoires slaves. Les conditions dans lesquelles fut trouvé notre denier ressemblent, dans une certaine mesure, à la situation caractérisant la trouvaille de l'obole de Charles le Chauve faite dans la localité de Kamień Pomorski. En effet, ce denier fut trouvé à un endroit important situé sur un territoire jouant un rôle peu commun dans l'histoire de l'époque. Le bourgwall de Šárka était alors non seulement un emporium commercial très animé, mais jouait un rôle considérable à l'époque où le Château de Prague n'existait pas encore. Parmi les trouvailles faites à Šárka, dont la ferrure de type de Keszthely, apportée par le courant commercial venant du Sud-Est, est la plus remarquable, la trouvaille du denier de Charles le Chauve n'a rien d'extraordinaire. Ce denier confirme tout d'abord la théorie des bourgwalls remplissant une certaine fonction sur la voie commerciale longtemps avant les frappes de la monnaie tchèque et, d'autre part, laisse entrevoir l'importance revêtue par le bourgwall de Šárka encore au cours de la seconde moitié du 9e siècle. Au point de vue de la numismatique, le denier de Šárka est venu étayer d'une manière inattendue la théorie de G. Skalský soutenant l'influence exercée sur le monnayage de Bohême par l'Empire franc de l'Ouest. En s'appuyant sur les fouilles archéologiques les plus récentes, on peut conclure que cette influence arrivait du Sud-Est. De toute évidence, c'est ainsi que notre denier arriva, dans la seconde moitié du 9e siècle, au bourgwall de Šárka, venant du bassin danubien et passant par le territoire de l'Empire de Grande-Moravie.

STUDIE O POČÁTCÍCH ČESKÉHO MINCOVNICTVÍ (I)

Nález českých denárů z 10. století v Poděbradech

(Tab. I—XVII)

Věnováno upomínce 10. výročí úmrtí Gustava Skalského († 1956)

I. Nálezové okoinosti

V úterý 20. října r. 1936 byla orána obecní luka zvaná „V hruškách“ pod hostincem „V zátíši“ v Poděbradech. S jedním párem koní oral tehdy rolník Josef Dobiáš, s druhým párem Josef Šebek, čeledín rolníka Fr. Honce. Pluh vedl obecní dělník Antonín Sixta a za pluhem chodil obecní dělník Jan Štoviček, který přišlapoval brázdu. Asi v 16.30 hod. odpoledne vyorali tito zaměstnanci v ohybu poděbradského závodíště blízko u startu ze země hliněnou nádobu, která obsahovala staré mince. Nádobu byla pluhem přerážnuta a to tak, že její spodní část zůstala v zemi, svrchní byla i s mincemi převrácena do brázdy. Všichni jmenovaní pracovníci si mince mezi sebou rozebrali, avšak učinili o tom hlášení obecnímu šafáři Antonínu Novákovi, který za nimi přišel na luka. Žádný z nich nevěděl, oč jde, neznali hodnotu nálezů a nepřikládali mu žádné ceny. Domnívali se prý, že to jsou nějaké známky nebo něco podobného. Přece však z opatrnosti nařídil šafář Novák dělníkům, aby z nálezů nikomu nic nedávali, dokud se nebude informovat, co se má s nálezem stát.

Příští den ráno byl na nález upozorněn místní státní konservátor O. L. Šťastný, který ohledal místo nálezů a vyzval dělníky, aby mince jako státní majetek odevzdali k jeho rukám. Nálezci mu odevzdali celkem 1373 kusů mincí, ke kterým později poděbradská městská policie vypátrala dalších 21 kusů, takže celkový počet mincí, které se dostaly do povolaných rukou, činil 1394 kusů.

Potud výtah ze zprávy, datované 4. listopadu 1936, kterou o nálezů českých denárů z 10. století v Poděbradech sepsal poděbradský městský policejní komisař Leopold Bašta.¹⁾ Počet mincí — 1394 kusů — odpovídá tomu počtu denárů, které nyní má ve své sbírce uloženo Oblastní muzeum v Poděbradech (1391 kusů a 4 zlomky mincí). Nález se totiž, jak ze zprávy komisaře Bašty dále vysvítá, stal předmětem konfliktu mezi Městským úřadem v Poděbradech a městskou policií na straně jedné a státním konservátorem O. L. Šťastným

¹⁾ Opis původní zprávy komisaře L. Bašty spolu s ostatní obsažnou korespondencí G. Skalského s Městským úřadem v Poděbradech, týkající se poděbradského nálezů, bude po publikaci druhé části této studie uložen v archivu Národního musea v Praze.

a četnickou stanicí v Poděbradech na straně druhé. Prvá strana zastávala názor, že nález je majetkem obce, druhá hájila stanovisko, že nález patří státu. Spor ukončil Městský úřad tím, že nález státnímu konservátoru Štátnímu přes protesty jeho i velitelství četnické stanice zabavil prostřednictvím svých policejních orgánů a nález přišel tak do sbírek musea v Poděbradech.

Vědeckého zhodnocení nálezu se ujal doc. dr. Gustav Skalský, tehdejší přednosta numismatického oddělení Národního musea v Praze. Vlivem válečných událostí i zásluhou politováníhodného patriotismu městských orgánů poděbradských, které bezdůvodně dvakrát Skalského práci přerušily a nekompromisně si vyžádaly nález zpět, G. Skalský nález nezpracoval. Jeho zhodnocení poděbradského nálezu zůstalo jen torzem,²⁾ nyní nekontrolovatelným, z něhož vysvítá přesvědčivě jen jediné — že Skalský přistoupil k své práci tak odpovědně, jak si skutečně význam nálezu zasloužil a zvolil k jeho zpracování nejprísnejší, pracovní a časově nejnáročnější kritéria výzkumu. Tak lze také jednoduše vysvětlit, proč své zhodnocení nálezu nedokončil. Šlo prostě o práci, kterou nebylo možné časově omezovat a která nakonec byla již nad síly nemocného člověka.

Autor tohoto zpracování ujal se práce na nálezu poděbradském po smrti Gustava Skalského r. 1956.

II. Kritéria zpracování a popisu poděbradského nálezu

V uvedené již zprávě poděbradského komisaře Bašty se vysloveně v závěru říká, že „všichni nálezci i veškeré ostatní přímo či nepřímo při nálezu zúčastněné osoby byly upozorněny na následky § 400 o. z. o., kdyby poctivě nález neodevzdali nebo spáchali s ním něco nedovoleného, t. j. zejména, kdyby si z něho část podrželi a zatajili nebo darovali osobám neoprávněným“. Ve zprávě se dále říká, že „všichni vzali toto poučení na vědomí a prohlásili, že z pokladu odevzdali vše, co si z něho odebrali“.

Ačkoli byla tato prohlášení protokolárně zapsaná, můžeme nález poděbradský pokládat za kompletní jen teoreticky. Úřední místa učinila pro jeho záchranu sice vše, avšak ve skutečnosti nějaká menší část nalezených mincí byla některým z nálezců či osob, které měly k mincím přístup, přece jen zatažena a dostala se do soukromých sbírek a do rukou obchodníků s mincemi. I když šlo patrně jen o několik málo desítek mincí a ačkoliv pravděpodobně většinu z nich získali jsme pro konečné zpracování nálezu k náhledu v originále či aspoň ve fotografii, přece jen existuje aspoň teoretická možnost, že některá z důležitých mincí mohla se ztratit evidenci a obraz nálezu jako celek poškozují. To je ovšem jen hypotéza, s kterou je možno, i když není třeba,

²⁾ Veškerý písemný materiál G. Skalského se vztahem k poděbradskému nálezu bude po celkovém zpracování nálezu rovněž uložen v archivu Národního musea.

počítat. I tak je nález poděbradský svým počtem více než 1400 kusů mincí naším největším a současně množstvím typů nejbohatším denárovým nálezem z 10. století. Svou typovou rozmanitostí vysoko převyšuje co do významu vše ostatní, co jsme jako prameny numismatického bádání o 10. století měli dosud k dispozici.

Ačkoliv nález zahrnuje prakticky téměř celý přehled našeho mincovnictví 10. století, přece nelze jen na jeho podkladě sestavit definitivní obraz přemyslovské a slavníkovské mincovní produkce 10. věku. Právě jeho celkové nesmírně pestré složení je spíše na závalu, než ku pomoci věci, o kterou nám při studiu mincovnictví 10. století nejvíce běží — o sestavení pevnější chronologické řady ražeb. V tomto směru nepředstavuje sám o sobě poděbradský nález žádné definitivní slovo k chronologickým problémům našeho mincovnictví 10. století. Je totiž obecně známým poznatkem, že pro studium problémů chronologie mincí poskytuje jasnější a jednoznačnější chronologické závěry spíše nález sestávající z menšího počtu mincovních typů, třebaže je přínos vyplývající z takového nálezu omezený jen na úzký časový úsek. Přece však není pochyb o tom, že v nálezu poděbradském je obsaženo velmi mnoho pevných stavebních kostek, se kterými lze směle přistoupit k nové stavbě či přestavbě chronologie ražeb našich Boleslavů v 10. století. Rozhodně však nelze se pokoušet stavět jenom na základě tohoto nového nálezu. Nové chronologické závěry mohou vyplynout a nepochybně vyplynou teprve ze srovnání struktury nálezu poděbradského se složením ostatních našich starších velkých denárových nálezů 10. věku — nálezem staroboleslavským,³⁾ ostroměřským,⁴⁾ mančickým,⁵⁾ čistěveským,⁶⁾ choustnickým⁷⁾ a j. domácimi i zahraničními. Z těch zvláště prvé dva jmenované — staroboleslavský a ostroměřský — jsou důležitým srovnávacím materiálem pro nález poděbradský a pro otázky chronologie mincí vůbec, neboť prvý z nich je dochovaný jako nálezový celek v úplnosti a druhý z větší části ve sbírce numismatického oddělení Národního musea v Praze. Tyto dva nálezy lze novým přehodnocením a rozřazením podle ražebních želez převést na společného jmenovatele s nálezem poděbradským, ukázat, v čem se tyto nálezy vzájemně od sebe zásadně liší a z toho vyvodit chronologické závěry (aspoň pokud jde o chronologii relativní) o době ukrytí jednotlivých nálezů do země i o době vzniku a vzájemné posloupnosti jednotlivých mincovních typů.

³⁾ G. Skalský, Nález českých denárů z konce X. století ve Staré Boleslavi. Zvl. otisk ze VII. Ročenky okresní jednoty muzejní v Brandýse n. L. (1932).

⁴⁾ J. Smolík, Nález denárů v Ostroměři, Pam. arch. XX., 1902/3, str. 509 sl.; XXI., 1904, str. 28 sl.

⁵⁾ Ed. Fiala, České denáry, Praha 1895, str. 156. Fialovo dílo v případě citace typů mincí podle jeho označení uvádíme jen jako F.

⁶⁾ Ed. Fiala, Nález čistěveský, Pam. arch. XVII., 1897, str. 255 sl., 337 sl.

⁷⁾ K. Chaura, Poklad z Choustníku, Num. zprávy V., 1938, str. 86 sl., 96 sl., 109 sl., 125 sl.

Předkládaná prvá část této práce je proto v podstatě prvním krokem k usku-
tečnění tohoto záměru; na základě zde podaného podrobného popisu podě-
bradského nálezu přistoupíme v druhé části této studie k vlastním úvahám
o chronologii českých denárů 10. století s přihlédnutím k celému dosud zná-
mému a evidovanému nálezovému fondu. Z toho důvodu bylo proto také v této
prvé části studie upuštěno od bližšího hodnocení metrologických dat, získaných
ze zvážení celého nálezového souboru podle jednotlivých mincí i jeho změřením,
neboť metrologie mincí bezprostředně souvisí s otázkami jejich chronologie.
Pokud jsou ve čtvrté kapitole tohoto popsání některé zásadnější závěry přece
však publikovány, jsou to ony, které bezprostředně vyplynuly z poděbradského
nálezu samého a neupozornit na ně bylo by nedostatkem.

Účelem prvé části této práce je tedy podat v prvé řadě co nejvěrnější obraz
poděbradského nálezu — podrobný katalog v něm obsažených denárů s jejich
roztříděním nejen co do typů a variant, nýbrž i co do jednotlivých k ražbě
použitých ražebních kolků či želez, doprovázený příslušnými metrologickými
údaji. Obdobným způsobem dokumentoval např. G. Skalský známý denárový
nález staroboleslavský; avšak právě zkušenosti se Skalského popisem mincí ze
Staré Boleslavě nás poučily, že popsání nálezu podle použitých ražebních kolků
je prací cennou jistě pro teorii, méně však, nebo téměř vůbec nepoužitelnou při
další praktické práci s tímto nálezem, jestliže nebyla jednotlivá zjištěná razidla
současně dokumentována fotograficky a jestliže nebyla věrně reprodukována
i jejich legenda. Skalský ve své práci vyobrazil jen výběr mincí ze staroboleslav-
ského nálezu (nejdůležitější typy a jejich varianty) a legendy denárů reproduk-
ované v popisu jsou mnohdy natolik schematisovány, že popis nelze porovnávat
s nálezem poděbradským a nelze zjistit, která razidla se vyskytla v obou nále-
zech a která nikoliv. Toto porovnání použitých kolků je, jak již výše upozorně-
no, důležité pro chronologické závěry a je zvláště důležité v tomto případě
vzájemného vztahu mezi nálezem staroboleslavským a poděbradským, jejichž
složení má mnoho příbuzných prvků, avšak zároveň i větší množství pozor-
hodně rozdílných faktorů. Nález staroboleslavský, sice jako nálezový celek
dochovaný, avšak tzv. sesypaný a podle Skalského práce neidentifikovatelný,
musil být proto za tímto účelem znovu rozřazen. Výsledky této práce budou
publikovány rovněž v druhé části této studie.

Skalského jinak v mnohém ohledu velmi cenná a metodicky průkopnická
práce nás tedy poučila v tom smyslu, abychom při zpracování poděbradského
nálezu položili váhu na dokumentaci veškerých zjištěných ražebních kolků
jejich fotografiemi. Publikováno je proto na tabulce I—XVII celkem 340 mincí
(jak se strany lícní, tak rubní), kterýžto počet představuje jednak dokumentaci
veškerých při ražbě použitých razidel, jednak úplnou dokumentaci všech při
popisu nálezu zjištěných variant ve vzájemné korelaci jednotlivých lícních a
rubních razidel uvnitř každého určitého typu. Číslování snímků mincí na ta-
bulkách je shodné s číslováním užitým v textu: Hlavní typy, kterých nález

obsahoval celkem 52, jsou označeny číslicemi římskými (I.—LV.). V případě,
že hlavní mincovní typ zahrnuje ve svém souboru závažnější varianty základ-
ního obrazu celého typu, rozpadá se hlavní typ na několik skupin, které označu-
jeme písmeny A, B, C a další. Zmíněné korelační varianty jsou očíslovány
uvnitř každého typu (event. skupiny) číslicemi arabskými (1., 2., 3. — např.
39.). Číslice arabské v závorkách (1), (2), (3) atd. představují vlastní očíslování
mincí uvnitř určité korelační varianty (zde se tedy konkrétně jedná o mince
ražené z jednoho a téhož páru želez). Jako č. (1) je obvykle popsán nejlépe
zachovaný denár z celého souboru, tvořícího jednu korelační variantu (někdy
ovšem samostatnou korelační variantu reprezentuje jen jediná mince); je to
vždy týž denár, který byl vybrán pro reprodukci na tabulkách a týž, z kterého
byla překreslena a v popisu mince v textu reprodukována legenda.⁸⁾ K tomuto
prvému, po vnější stránce nejlépe dochovanému kusu vztahují se rovněž vždy
na prvním místě pod popisem mince uvedené metrologické údaje (průměr stříž-
ku a váha mince). Sestává-li určitá korelační varianta z více než jedné mince,
jsou další mince z téhož páru želez evidovány pouze svým průměrem střížku
lomeným vahou [v textu vždy: Další ex. z téhož páru želez: (2) 21 mm/1,182 g;
(3) 20,8 mm/1,171 g; atd.]. Z toho přirozeně vyplývá, že v rámci popisu
nálezu byly bez výjimky veškeré mince, z kterých nález sestával, jednotlivě
změřeny a zváženy. Pro usnadnění přehledu vzájemné korelace lícních a rub-
ních razidel uvnitř každého mincovního typu, byl popis jednotlivých korelač-
ních variant doplněn zvláštním očíslováním jednotlivých zjištěných kolků, které
je uvedeno při levé straně popisu mincí jako A 1, A 2 a další (to je ozna-
čení pro kolky lícní) a jako R 1, R 2 a další (označení kolků rubních).

Pokud jde o vlastní text popisu mincí, nutno jmenovitě upozornit na
tyto zásady:

1. Mince nejsou popisovány heraldicky, nýbrž z hlediska pozorovatele;
strana levá či pravá je tedy stranou levou či pravou z našeho vlastního hlediska.⁹⁾

2. V popisu rozeznáváme čtyři druhy psaní legendy, které bral v úvahu
ve své práci již Ed. Fiala,¹⁰⁾ avšak které oproti Fialově terminologii nazýváme
poněkud jinak a neužíváme jeho málo přehledných a snadno zaměnitelných
zkratk. Rozeznáváme tedy:

a) Opis „správný“ či „normální“, tj. legendu běžící kolem okraje mince
ve směru pohybu hodinových ručiček s písmeny postavenými ku vnitřku mince.

⁸⁾ Překreslení legend mincí je prací autora této studie. Opisy jsou reprodukovány pokud
možno nejvěrněji i co do celkových specifických tvarů jednotlivých písmen i znaků; pouze
patkovitá zakončení jednotlivých složek písmen vytvořená skládáním písmen z punců byla
vesměš při reprodukci zjednodušena do hladkých linií.

⁹⁾ Takto jsou nyní mnohdy, podobně jako u mincí antických, popisovány denáry v za-
hraniční literatuře; tento způsob má své logické opodstatnění i v tom, že jde o mince z období,
kdy středověká heraldika dosud neexistovala.

¹⁰⁾ Viz Ed. Fiala, Čes. denáry, I. c., str. 221.

Tento typ psaní legendy rozumí se vždy i tehdy, jestliže není v popisu mince postavení legendy zvlášť označeno.

b) Opis „excentrický“ běží sice ve směru hodinových ručiček, avšak písmena má postavena excentricky, tj. od středu mince směrem ven.

c) Opis „zrcadlový“ má písmena sice postavena ku vnitřku mince, avšak legendu čteme proti směru hodinových ručiček.

d) Opis „zrcadlový excentrický“ má písmena jak v postavení od středu mince ven k okraji, tak i běží proti směru hodinových ručiček.

Legendu „správnou“ a „zrcadlovou“ obkresluje při reprodukci ve směru hodinových ručiček, přičemž přepis legendy „zrcadlové“ je pak nutno čísti od zadu ku předu (z prava do leva).

Typ legendy „excentrické“ a „zrcadlové excentrické“ nutno přepisovat proti směru hodinových ručiček, neboť v opačném případě museli bychom písmena psát převrácená na hlavu a čtení legendy bylo by obtížné a mohlo by i zatemňovat její smysl. Přepis legendy „zrcadlové excentrické“ čteme pak z leva do prava, avšak legendu „excentrickou“ z prava do leva.

3. V popisu mincí je vždy rovněž obsažen údaj o místě na minci, kde legenda začíná a odkud byl také započat její přepis. V tomto případě je nejlépe představit si ciferník hodin. V případě, že začátek opisu denáru je v místě, kde na hodinách je číslice 12, začíná opis „nahore“ a tento nejčastější případ počátku legendy není v popisu mince obvykle zvlášť zdůrazněn. V případě, že legenda začíná v místě číslice 3, začíná legenda „vpravo“, na místě číslice 6 označujeme začátek legendy „dole“ a na místě číslice 9 začíná legenda „vlevo“. Začíná-li opis někde mezi číslicemi 12 — 3, začíná legenda „vpravo nahore“, mezi 3 — 6 rozumí se začátek opisu „vpravo dole“, mezi 6 — 9 „vlevo dole“ a mezi 9 — 12 „vlevo nahore“.

4. Kruhový rámeček obrazu mince, který je buď hladký, perličkovaný, vroubkovaný či pod., nazýváme prostě „kruhem“. Pokud jde o označení kruhového orámování mince samé, které se často jeví při samém okraji mince, přidržel jsem se starého označení zavedeného Ed. Fialou a nazývám jej „okrajovým kruhem“ (okrajový kruh hladký, perličkovaný apod.).

Jinak se popis mincí řídí běžnými zásadami numismatickými.

Katalog mincí z poděbradského nálezů je sestaven podle díla Viktora Katze, *O chronologii denárů Boleslava I. a Boleslava II.*, Praha 1935. Katzovo číslování typů je vždy uvedeno v závorce vedle našeho číslování typů obsažených v nálezů poděbradském (K 19 apod.). Z díla Katze jsou vesměs rovněž převzaty kresby, které pouze z důvodů snadnější orientace v popisu nálezů a pro svou názornost byly připojeny vedle typového označení denárů z Poděbrad.¹¹⁾

¹¹⁾ Kresby denárů typu XXVI., denáru patrně sv. Vojtěcha, všech mincí Soběslava Slavníkovce a obou bavorských zhotovila Jaroslava Chyská-Laudowiczová.

Katzovy chronologie našich mincí z 10. století přidrželí jsme se z několika důvodů. Práce Katze představuje v naší literatuře poslední vážný synthetický pokus o chronologické utřídění našich ražeb 10. věku. Dílo bylo publikováno r. 1935, tj. bezprostředně před objevem poděbradského nálezů, který, jak již zdůrazněno, zůstal do dnešních dnů v pořadí posledním naším hromadným nálezem přemyslovských denárů z 10. století. V. Katz měl tedy pro své úvahy prakticky k dispozici všechno to, co známe a máme k dispozici i my nyní —

s výjimkou vlastního nálezů poděbradského. Katzovo dílo a jeho chronologie je hypotézou — poslední vážnou hypotézou. Hypotézy jsou lešení, které se strhne teprve tehdy, když je nějaká budova postavena. Proto za současného stavu bádání o problematice chronologie našich denárů 10. věku vyjdeme zcela přirozeně z toho, co nám uplynulá doba zanechala a zde je pro nás nejcennější dosud stále moderní Katzova „Chronologie“. Dodejme k tomu (ačkoliv jinak od chronologických úvah v této části studie ustupujeme), co je téměř jisté: Nález poděbradský na první pohled naznačuje, že V. Katz přiblížil se ve své „Chronologii“ svou sestavou posloupnosti našich denárových typů aspoň v zásadě nejvíce pravdě.

Skutečnost, že v poděbradském nálezů obsahujícím prakticky veškeré známé typy našich denárů z 10. století, zcela chybí typ tak řeč. „řezenský“ (Katz 1—18), kladený V. Katzem na první (nejstarší) místo v chronologii ražeb Boleslavů, je rozhodně závažná a správnost Katzevy úvahy v mnohém směru potvrzuje. A to je druhý důvod, pro který jsme za chronologické kritérium popisu poděbradského nálezů zvolili Katzovu „Chronologii“. Bude nás proto tato práce provázet i v druhé části této studie a na jejím základě, na základě nálezů poděbradského a zmíněných již starších nálezových fondů z 10. století pokusíme se o její revisi.

Obr. č. 1

III. Popis nálezů

Poděbradský nález denárů z 10. století sestává nyní jako nálezový celek z těchto složek:

1. Z nádoby (keramické lahvice), v které byly mince ukryty.¹²⁾
 2. Z denárů Přemyslovců (Boleslava I. a Boleslava II.) 1276 ks
 3. Z denárů Slavníkovců (Soběslava Slavníkovce) 129 ks
 4. Z denáru pražského biskupa Vojtěcha (?) 1 ks
 5. Z denárů bavorských (řezenských) 2 ks
- Celkový počet mincí 1408 ks

Z tohoto počtu 1408 mincí je 1391 kusů a 4 zlomky majetkem Oblastního musea v Poděbradech, zbývající mince byly pro popis nálezů zapůjčeny k prostudování ze sbírek soukromých.¹³⁾

KATALOG MINCÍ Z NÁLEZU

BOLESLAV I. A BOLESLAV II. (929–967; 967–999)

TYP I. (K 19–21)

33 kusů

Skup. A

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu rovno-
A 1 ramenný kříž, v jehož levém
R 1 úhlu nahoře tři hřeby na ob-
loučku, v ostatních úhlech po
kuličce. Okraj. kruh vroubkov-
vaný. Opis (začíná vpravo na-
hoře) **XCZΓ.VABAA** **ITVAAVIVIQ**

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,011 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,9 mm/1,367 g; (3) 20,5 mm/1,360 g; (4) 21 mm/1,338 g; (5) 20,6 mm/

Rub: Kaplice s dvěma schody, uvnitř nápis **ONIO**. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (začíná vpravo nahoře)

¹²⁾ Podrobný popis lahvice je publikován R. Turkem ve studii „České hradištní nálezy datované mincemi“ (Slavia Antiqua I., 1948, str. 498 sl.). Zde uvedme pouze, že nádoba je vysoká 156 mm, průměr okraje měří cca 55 mm, největší průměr v těle činí 127 mm, průměr dna 55 mm. Je zhotovena ze sienové až červenavé hlíny a zdobena několika řadami šikmých rýžek a horizontálních rýh mělce rytých. Viz též Corpus středověké keramiky datované mincemi (Čechy: P. Radoměřský—M. Richter), vyd. Národní museum v Praze (v tisku).

¹³⁾ Za zapůjčení materiálu ke studiu jsem zavázán zvláštním díkem zejména panu docentu dr. ing. Františku Cachovi, předsedovi Numismatické společnosti čs. v Praze.

1,261 g; (6) 20,4 mm/1,249 g; (7) 20,6 mm/1,241 g; (8) 21,2 mm/1,240 g; (9) 20,4 mm/1,218 g; (10) 20,3 mm/1,183 g; (11) 20,4 mm/1,014 g.

Skup. B

1. (1) *Líc*: Jako u č. I.A¹, avšak kříž
A 1 v kruhu vroubkovaném a opis
R 1 (začíná vlevo dole)

XAHP.VABVA

Denár. Praha. Průměr střížku: 21,6 mm. Váha: 1,423 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21 mm/1,540 g; (3) 21 mm/1,343 g.

Rub: Jako u č. I.A¹, avšak v kaplici **ONO** a uvnitř lomenice místo trojúhelníku obdélníček s tyčinkovitými výběžky z každého rohu; opis (začíná vpravo nahoře)

OTIVIDALΓO

2. (1) *Líc*: Jako u č. I.B¹, avšak opis
A 1 (začíná vlevo dole)
R 1 **XABAVI.HOVI**

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha 1,214 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 22,5–23 mm/1,412 g; (3) 21,2 mm/1,407 g.

Skup. C

1. (1) *Líc*: Jako u č. I.A¹, avšak kříž
A 1 v kruhu vroubkovaném a opis
R 1 (začíná vlevo nahoře)

XADAVΓ.HOVI

Denár. Praha. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,378 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21–22 mm/1,216 g.

Rub: Jako u č. I.A¹, avšak výrazná kulička na vrcholku vnitřní lomenice kaplice a v kaplici nápis **CHIO**. Opis (začíná vpravo nahoře)

POAΛACIVITP

2. (1) *Líc*: Jako u č. I.C¹, avšak vnitř-
A 2 ní i okraj. kruh jsou výrazně
R 1 perlované a opis (začíná mírně
vlevo dole)

XIIONOITVADA

Denár. Praha. Průměr střížku: 21,7 mm. Váha: 1,455 g. Další ex. z téhož páru razidel: (2) 22,5 mm/1,517 g; (3) 21,5 mm/1,380 g; (4) 22,3 mm/1,270 g.

Skup. D

1. (1) *Líc*: Jako u č. I.C¹, avšak opis
A 1 (začíná vlevo nahoře)
R 1 **IAQAVΓΣONVA**

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,8 mm. Váha: 1,204 g. Další ex. z téhož páru razidel: (2) 21 mm/1,563 g.

Rub: Jako u č. I.A¹, avšak v kaplici nápis **CHIO** a opis (začíná vpravo nahoře) **PPACACIVITP**

Skup. E

1. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. I.D¹, avšak pod kaplicí patrně jen jeden schod a nápis **CMY**. Opis (začíná vpravo nahoře)
A 1 I.D¹.
R 1 **PPA**

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,8 mm. Váha: 1,416 g. Další ex. z téhož páru razidel: (2) 21,3–22 mm/1,516 g.

Skup. F

1. (1) *Líc:* Jako u č. I.A¹, avšak kříž *Rub:* Jako u č. I.A¹, avšak v kaplici nápis **ONQ**, okraj. kruh hladký a opis (začíná vpravo nahoře)
A 1 v kruhu jemně perličkovaném,
R 1 perličkovaný okraj. kruh, opis (začíná nahoře)

XADAVFZOVRI **Q TIVICAOAQA**
Denár. Praha. Průměr střížku: 21,4 mm. Váha: 1,319 g.

Skup. G

1. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. I.A¹, avšak v kaplici nápis **IVO** a opis (začíná vpravo nahoře) **PPAΛΛΓΙΑΤΓ**
A 1 I.D¹.
R 1

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,8 mm. Váha: 1,459 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,5 mm/1,315 g.

2. (1) *Líc:* Jako u č. I.C², avšak opis *Rub:* Z téhož razidla jako č. I.G¹.
A 2 (začíná vlevo nahoře)
R 1 **+QVDS·TVADAA**

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,245 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,1 mm/1,362 g; (3) 20,5 mm/1,134 g.

TYP II. (K 22)

75 kusů

1. (1) *Líc:* V perličkovém kruhu rov- *Rub:* Kaplice s dvěma schody, uvnitř
A 1 noramenný kříž, v jehož pra-
R 1 vém úhlu nahoře tři hřeby, Opis
v ostatních úhlech po kuličce.
Okraj. kruh perličkový. Opis
(zrcadlový excentrický)

+BOEISLAVDVX **PRAGACIVITR**

Denár. Praha. Průměr střížku: 21,1 mm. Váha: 1,693 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20 mm/1,281 g; (3) 20,7 mm/1,280 g; (4) 20,5 mm/1,275 g; (5) 20,5 mm/1,250 g; (6) 20,4 mm/1,248 g; (7) 19,8–20,5 mm/1,227 g; (8) 18,5–1,95 mm/1,194 g; (9) 20,8 mm/1,153 g; (10) 19,1 mm/1,128 g; (11) 18,4 mm/1,020 g.

2. (1) *Líc:* Jako u č. II.¹, avšak opis *Rub:* Z téhož razidla jako č. II.¹.
A 2 (zrcadlový excentrický) začíná
R 1 vlevo.

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,141 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,4 mm/1,212 g; (3) 20,7 mm/1,186 g; (4) 18,9–20 mm/1,131 g.

3. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako č. II.². *Rub:* Jako u č. II.¹, avšak v kaplici nápis **QNO**, okraj. kruh hladký a opis
A 2 **PRAGACIVITR**
R 2

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,2 mm. Váha: 1,256 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20–21,4 mm/1,398 g; (3) 19,4 mm/1,219 g; (4) 22,2 mm/1,140 g; (5) 21,6 mm/1,123 g; (6) 20,6 mm/1,112 g; (7) 19,6 mm/0,923 g.

4. (1) *Líc:* Jako u č. II.¹, avšak vnitřní *Rub:* Z téhož razidla jako č. II.³.
A 3 kruh hladký a opis (začíná
R 2 vpravo dole)

+BOEISLAV.DX

Denár. Praha. Průměr střížku: 22,5 mm. Váha: 1,243 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,4 mm/1,258 g; (3) 21,4 mm/1,253 g; (4) 22,5 mm/1,253 g; (5) 21 mm/1,253 g; (6) 20,5 mm/1,161 g; (7) 21,2 mm/1,111 g; (8) 20,6 mm/1,037 g.

5. (1) *Líc:* Jako u č. II.¹, avšak opis *Rub:* Z téhož razidla jako č. II.³.
A 4 začíná vpravo
R 2 **+BOEISLAVDVX**

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,6 mm. Váha: 1,237 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 19,4 mm/1,223 g; (3) 21 mm/1,189 g; (4) 20 mm/1,159 g; (5) 20–20,5 mm/1,110 g; (6) 19,5–20 mm/1,093 g; (7) 21 mm/1,088 g; (8) 20,3 mm/1,084 g; (9) 19,7 mm/1,064 g; (10) 21,2 mm/1,038 g; (11) 19,8 mm/1,009 g; (12) 20,5 mm/1,004 g; (13) 20,6 mm/0,972 g.

6. (1) *Líc:* Jako u č. II.¹, avšak okraj. *Rub:* Jako u č. II.¹, avšak v kaplici
A 5 kruh hladký a opis (začíná **QNO**, okraj. kruh hladký a opis
R 3 vpravo)

+BOEISLAVDVX **PRAGACIVITR**

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,9 mm. Váha: 1,219 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,1 mm/1,376 g; (3) 19 mm/1,265 g; (4) 21 mm/1,217 g; (5) 18,8 až 19,8 mm/1,175 g; (6) 21,2 mm/1,160 g; (7) 19,4 mm/1,156 g; (8) 20,2 mm/1,136 g; (9) 20–20,6 mm/1,111 g; (10) 19,5 mm/1,103g; (11) 18,6–19,3 mm/1,058 g; (12) 20 mm/1,026 g.

7. (1) *Líc*: Jako u č. II.¹, avšak opis *Rub*: Z téhož razidla jako č. II.⁶,
A 6 (začíná vpravo)
R 3 **+BOEΣL7VQVX**

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,2 mm. Váha: 1,259g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 19,6 mm/1,344g; (3) 20,4 mm/1,312 g; (4) 20,1 mm/1,254 g; (5) 19,8 mm/1,224 g; (6) 20,8 mm/1,174 g; (7) 20,5 mm/1,164 g; (8) 19,1 mm/1,147 g; (9) 19,8 mm/1,120 g; (10) 20,7 mm/1,097 g; (11) 20,2 mm/1,055 g.

8. (1) *Líc*: Podobně jako u č. II.⁷. *Rub*: Podobně jako u č. II.⁶, avšak
A 7 okraj. kruh s málo jasnými perličkami a v kaplici **OMO**.
R 4

Denár. Praha. Průměr střížku: 19mm. Váha: 1,057 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 19,6 mm/1,213 g; (3) 20,8 mm/1,186 g; (4) 19,5 mm/1,168 g; (5) 19,6 mm/1,152 g; (6) 20 mm/1,015 g; (7) 19,5–21,1 mm/0,980 g.

9. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako č. II.⁸. *Rub*: Podobně jako u č. II.⁸.

A 7
R 5

Denár. Praha. Průměr střížku: 18,4–19 mm. Váha: 1,070 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 18,8–19,5 mm/0,960 g.

TYP III. (K 23)

4 kusy

1. (1) *Líc*: Ve vroubkovaném kruhu *Rub*: Kaplice s dvěma schody, uvnitř
A 1 rovnoramenný kříž, v jehož nápis **OMO**. Okraj. kruh vroubkovaný.
R 1 pravém úhlu nahoře kulička, Opis (začíná vpravo nahoře)
v pravém a levém dole po kroužku a v levém nahoře tři hřeby. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis zrcadlový excentrický (začíná vpravo nahoře)

·XBOΣZLAVDVX

DT·VI>A

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 0,993 g.

2. (1) *Líc*: Jako u č. III.¹, avšak vnitř- *Rub*: Jako u č. III.¹, avšak v kaplici
A 2 ní kruh hladký, opis (začíná **OMO** a opis
R 2 vlevo dole)

DOEΣΓVADA

DR·AOCIVIT

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,7 mm. Váha: 0,948 g.

3. (1) *Líc*: Jako u č. III.², avšak opis *Rub*: Jako u č. III.², avšak opis (pře-
A 3(?) (přepracované razidlo č. III.²?) pracované razidlo č. III.²?)
R 3(?) **+DOEΣΓVALLA+** **DA·AOCIVIT**

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,064 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 19,4 mm/0,993 g.

TYP IV. (K 25)

2 kusy

1. (1) *Líc*: V perličkovém kruhu rov- *Rub*: Kaplice s dvěma schody, uvnitř
A 1 noramenný kříž, v jehož čtyřech nápis **CI**. Okraj. kruh perličkový.
R 1 úhlech vždy po kuličce. Okraj. Opis (zrcadlový excentrický, začíná vlevo nahoře)
kruh perličkový. Opis (zrcadlový excentrický, začíná vpravo nahoře) **+BOLEZLAV·DVX PRA·A·CIV**

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,172 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,7 mm/1,178 g.

TYP V. (K 27)

92 kusů

1. (1) *Líc*: Ve vroubkovaném kruhu *Rub*: Kaplice s dvěma schody, v níž
A 1 široká žehnající ruka. Okraj. **VV**. Okraj. kruh vroubkovaný.
R 1 kruh vroubkovaný. Opis (zrcadlový excentrický) Opis

XBOLEZLAVDVX.

·+PRA·A·CIV

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,3–20,6 mm. Váha: 1,213 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 19,2 mm/1,150 g.

2. (1) *Líc*: Jako u č. V.¹, avšak opis *Rub*: Z téhož razidla jako č. V.¹.

A 2

R 1 **XBOLEZLAV·DVX.**

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,5–20 mm. Váha: 1,157 g. Další ex. z téhož páru želez:

(2) 18,8 mm/1,181 g	(11) 20,4 mm/1,054 g	(21) 20 mm/0,971 g
(3) 20 mm/1,153 g	(12) 19,8 mm/1,051 g	(22) 20 mm/0,966 g
(4) 18,5 mm/1,144 g	(13) 19,6 mm/1,049 g	(23) 20,4 mm/0,942 g
(5) 19,8 mm/1,143 g	(14) 19,7 mm/1,048 g	(24) 20 mm/0,941 g
(6) 19,6 mm/1,134 g	(15) 19 mm/1,040 g	(25) 18,4 mm/0,936 g
(7) 19,3 mm/1,121 g	(16) 20 mm/1,027 g	(26) 19,6 mm/0,896 g
(8) 20,1 mm/1,095 g	(17) 19,8 mm/1,017 g	(27) 19,5 mm/0,894 g
(9) 20,3 mm/1,091 g	(18) 19 mm/1,005 g	(28) 20 mm/0,892 g
(10) 19,5 mm/1,081 g	(19) 19,4 mm/0,990 g	(29) 18,7 mm/0,851 g
	(20) 19,8 mm/0,981 g	

Pozn. Mince č. (8), (13), (24) a (25) jsou kusy, ražené na jiné starší minci.

3. (1) *Líc:* Jako u č. V.¹, avšak opis *Rub:* Z téhož razidla jako č. V.¹.
A 3 začíná více vlevo.
R 1

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,535 g. Další ex. z téhož páru želez:

(2) 20 mm/1,402 g	(22) 20,6 mm/1,175 g	(42) 20,5 mm/1,044 g
(3) 20 mm/1,370 g	(23) 19,4 mm/1,169 g	(43) 21,2 mm/1,040 g
(4) 19,5 mm/1,348 g	(24) 20,4 mm/1,167 g	(44) 20 mm/1,035 g
(5) 21,4 mm/1,319 g	(25) 21,1 mm/1,155 g	(45) 20,6 mm/1,033 g
(6) 19,4 mm/1,301 g	(26) 20,2 mm/1,145 g	(46) 21,2 mm/1,032 g
(7) 19,3 mm/1,270 g	(27) 21 mm/1,141 g	(47) 21,6 mm/1,031 g
(8) 20,8 mm/1,266 g	(28) 21 mm/1,133 g	(48) 19,5 mm/1,027 g
(9) 19,3 mm/1,262 g	(29) 20,5 mm/1,130 g	(49) 19,3 mm/1,017 g
(10) 20,6 mm/1,252 g	(30) 19,6 mm/1,115 g	(50) 18,3 mm/1,009 g
(11) 20,3 mm/1,247 g	(31) 20,2 mm/1,112 g	(51) 20,5 mm/0,997 g
(12) 21,2 mm/1,236 g	(32) 20,2 mm/1,111 g	(52) 19,1 mm/0,996 g
(13) 21,1 mm/1,233 g	(33) 20,2 mm/1,110 g	(53) 19,2 mm/0,995 g
(14) 20 mm/1,231 g	(34) 20,8 mm/1,098 g	(54) 20,5 mm/0,995 g
(15) 21,2 mm/1,195 g	(35) 20,1 mm/1,082 g	(55) 21,2 mm/0,993 g
(16) 21,2 mm/1,194 g	(36) 21,8 mm/1,077 g	(56) 18,5 mm/0,992 g
(17) 19,1 mm/1,191 g	(37) 19,4 mm/1,070 g	(57) 20 mm/0,975 g
(18) 21,5 mm/1,190 g	(38) 20 mm/1,070 g	(58) 21 mm/0,959 g
(19) 21,2 mm/1,188 g	(39) 20,8 mm/1,061 g	(59) 21,2 mm/0,958 g
(20) 21 mm/1,183 g	(40) 21,8 mm/1,054 g	(60) 20 mm/0,900 g
(21) 20,6 mm/1,176 g	(41) 21 mm/1,053 g	(61) 20,5 mm/0,887 g

Pozn. Mince č. (35) '40), (47), (59), (60) jsou raženy na jiném starším denáru.

TYP VI. (K 30–31)

135 kusů

1. (1) *Líc:* V hrubě perlovaném kruhu *Rub:* Kaplice s dvěma schody, v níž
A 1 rovnoramenný kříž, v jehož le-
R 1 vém úhlu dole kroužek, v ostat-
ních třech po kuličce. Okraj.
kruh hrubě perlovaný, místy
téměř hladký. Opis (zrcadlový
excentrický)

XBOVEZLAV.DVX.

•+P D •P U A C I V

Denár. Praha. Průměr střížku: 19 mm. Váha: 0,980 g.

2. (1) *Líc:* Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub:* Z téhož razidla jako č. VI.¹,
A 2 z téhož razidla. avšak opraveného.

R 1opr.

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,408 g.

3. (1) *Líc:* Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub:* Z téhož razidla jako č. VI.¹,
A 3 z téhož razidla. avšak opraveného.

R 1opr.

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,7 mm. Váha: 1,316 g.

4. (1) *Líc:* Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub:* Jako u č. VI.¹, avšak opis
A 4 z téhož razidla.

R 2

•+P D •P U A C I V

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,3 mm. Váha: 1,162 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,2 mm/1,154 g.

5. (1) *Líc:* Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub:* Z téhož razidla jako č. VI.⁴.
A 5 z téhož razidla.

R 2

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,200 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,2 mm/1,065 g.

6. (1) *Líc:* Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub:* Z téhož razidla jako č. VI.⁴.
A 6 z téhož razidla (velmi hrubé

R 2 perly kruhů).

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,8 mm. Váha: 0,970 g. Další ex. z téhož páru
želez: (2) 21 mm/1,251 g; (3) 22 mm/1,152 g; (4) 20,2 mm/1,083 g; (5) 19 mm/
1,081 g.

7. (1) *Líc:* Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub:* Z téhož razidla jako č. VI.⁴.
A 7 z téhož razidla (velmi hrubé

R 2 perly kruhů).

Denár. Praha. Průměr střížku: 21,5 mm. Váha: 1,153 g. Další ex. z téhož páru
želez: (2) 22 mm/1,384 g; (3) 20 mm/1,290 g; (4) 19,5 mm/1,273 g; (5) 21 mm/
1,255 g; (6) 21 mm/1,197 g; (7) 20,5 mm/1,185 g; (8) 20,5 mm/1,157 g; (9)
21,7 mm/1,044 g.

8. (1) *Líc:* Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub:* Z téhož razidla jako č. VI.⁴.
A 8 z téhož razidla.

R 2

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,257 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,6 mm/1,370 g; (3) 21,7 mm/1,328 g; (4) 20,5 mm/1,198 g; (5) 19,3 mm/
1,169 g; (6) 21,6 mm/1,087 g.

9. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako č. VI.⁶. *Rub:* Jako u č. VI.¹, nikoliv však
A 6 z téhož razidla. Opis

R 3

•+P D •P U A C I V

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,3 mm. Váha: 1,280 g. Další ex. z téhož páru
želez: (2) 19,5 mm/1,179 g; (3) 21,3 mm/1,092 g; (4) 19,5 mm/0,892 g.

10. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Jako u č. VI.¹, avšak opis
A 7 VI.⁷.
R 4

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,245 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,5 mm/1,193 g; (3) 20 mm/1,050 g.

11. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.¹⁰.
A 9 z téhož razidla.
R 4

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,104 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20 mm/1,107 g; (3) 18,6 mm/1,035 g.

12. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub*: Jako u č. VI.¹⁰, nikoliv však
A 10 z téhož razidla. z téhož razidla.
R 5

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,151 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,3 mm/1,168 g; (3) 21 mm/1,132 g.

13. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Jako u č. VI.¹, avšak v kaplici
A 4 VI.⁴. pouze **VV**. Opis
R 6 **•†PDPVIA CIV**

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,114 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21 mm/1,286 g; (3) 20,3 mm/1,245 g.

14. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako č. VI.⁵. *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.¹³.
A 5
R 6

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,075 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,2 mm/1,252 g; (3) 20,5 mm/1,147 g.

15. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.¹³.
A 11 z téhož razidla (hrubě perlova-
R 6 né kruhy).

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,135 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,2 mm/1,135 g; (3) 20 mm/1,115 g; (4) 20,5 mm/1,104 g; (5) 20 mm/1,102 g;
(6) 20 mm/1,100 g; (7) 21 mm/0,926 g.

16. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.¹³.
A 12 z téhož razidla.
R 6

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,5 mm. Váha: 1,165 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,3 mm/1,338 g; (3) 20,3 mm/1,162 g; (4) 20,3 mm/1,110 g; (5) 19,3 mm/
0,980 g.

17. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako č. VI.⁸. *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.¹³.
A 8
R 6

Denár. Praha. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,265 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19,4 mm/0,946 g.

18. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.¹³.
A 13 z téhož razidla.
R 6

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,062 g.

19. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, avšak vnitř- *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.¹³.
A 14 ní i okrajový kruh hrubě vrubo-
R 6 vány a opis (zrcadlový excen-
trický)

XDOVFZLAV.DVX

Denár. Praha. Průměr střížku: 19 mm. Váha: 1,090 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,6 mm/1,342 g; (3) 20,4 mm/1,270 g; (4) 20,4 mm/1,254 g; (5) 20 mm/1,204 g;
(6) 20,7 mm/1,055 g; (7) 19 mm/1,052 g.

20. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako č. VI.⁴. *Rub*: Jako u č. VI.¹³, nikoliv však
A 4 z téhož razidla.
R 7

Denár. Praha. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,043 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21 mm/1,179 g; (3) 20,7 mm/1,154 g; (4) 19,8 mm/1,117 g; (5) 20,4 mm/
1,030 g; (6) 19,7 mm/0,974 g.

21. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.²⁰.
A 11 VI.¹⁵.
R 7

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,251 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,7 mm/1,212 g; (3) 20 mm/0,985 g.

22. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, avšak opis *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.²⁰.
A 12
R 7 **+BOVEZLAV.DVX**

Denár. Praha. Průměr střížku: 18,6 mm. Váha: 1,120 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20 mm/1,252 g; (3) 20,5 mm/1,147 g; (4) 20,4 mm/1,108 g; (5) 19,5 mm/0,989 g.

23. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, avšak krou- *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.²⁰.
A 15 žek v úhlu kříže silně zploštělý.
R 7

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,5 mm. Váha: 1,142 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,6 mm/1,234 g; (3) 21 mm/0,965 g.

24. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako č. VI.⁵. *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.²⁰.
A 5
R 7
Denár. Praha. Průměr střížku: 19,2 mm. Váha: 1,107 g.
25. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo VI.¹⁵. *Rub*: Jako u č. VI.¹³, avšak opis
A 11 VI.¹⁵.
R 8 **•+PPPΠΛCIV**
Denár. Praha. Průměr střížku: 19,2 mm. Váha: 1,070 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,3 mm/1,137 g; (3) 20,8 mm/0,952 g.
26. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, avšak opis *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.²⁵.
A 16 (zrcadlový excentrický)
R 8 **XDOVEZLAV.DVX•**
Denár. Praha. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,317 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,5 mm/1,210 g; (3) 21,5 mm/1,123 g; (4) 20,3 mm/1,087 g; (5) 21,1 mm/
1,080 g; (6) 19,8 mm/1,074 g; (7) 20 mm/1,039 g; (8) 19,8 mm/1,022 g; (9) 19,5 mm/
0,952 g.
27. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub*: Jako u č. VI.¹³, avšak opis
A 17 z téhož razidla (hrubé perlová-
R 9 ní kruhů). **+DDDMΛICIV**
Denár. Praha. Průměr střížku: 19 mm. Váha: 1,086 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19,3 mm/1,048 g; (3) 20 mm/1,030 g; (4) 19,8 mm/0,942 g.
28. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo VI.¹⁹. *Rub*: Jako u č. VI.¹³, avšak okraj.
A 14 VI.¹⁹.
R 10 **•+DDDMΛICIV**
Denár. Praha. Průměr střížku: 20,2 mm. Váha: 1,163 g.
29. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub*: Jako u č. VI.¹³, avšak opis
A 18 z téhož razidla.
R 11 **•+PPPΠΛCIV**
Denár. Praha. Průměr střížku: 19,8 mm. Váha: 1,075 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 18,9 mm/1,270 g; (3) 20 mm/1,089 g; (4) 18,9 mm/1,087 g; (5) 19,5 mm/1,060 g;
(6) 20,2 mm/1,031 g; (7) 19,8 mm/1,030 g; (8) 19,8 mm/1,014 g; (9) 18,8 mm/
0,988 g; (10) 18,2 mm/0,898 g.
30. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub*: Jako u č. VI.¹³, avšak opis
A 19 z téhož razidla (uvnitř lomeni-
R 12 ce ve středu malá kulička). **•+PPPΠΛCIV**
Denár. Praha. Průměr střížku: 19,4 mm. Váha: 0,990 g.

31. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.³⁰.
A 20 z téhož razidla.
R 12
Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,045 g.
32. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, avšak na *Rub*: Jako u č. VI.¹³, avšak okraj.
A 21 kruzích velké, hrubé perly a kruh z velkých hrubých perel a opis
R 13 opis (zrcadlový excentrický)
XDOVESVAVDVX• **+DDDMΛICIV**
Denár. Praha. Průměr střížku: 19,8 mm. Váha: 1,206 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,2 mm/1,472 g; (3) 21,2 mm/1,314 g; (4) 20,2 mm/1,293 g; (5) 19,4 mm/
1,238 g; (6) 19,8 mm/1,223 g; (7) 19,3 mm/1,214 g; (8) 20 mm/1,183 g; (9)
20,8 mm/1,142 g; (10) 19,5 mm/1,124 g; (11) 20,4 mm/1,027 g.
33. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub*: Jako u č. VI.¹³, avšak opis
A 21 z téhož razidla.
R 14 **•+PPPΠΛCIV**
Denár. Praha. Průměr střížku: 19,7 mm. Váha: 1,078 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19,2 mm/0,959 g.
34. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, nikoliv však *Rub*: Jako u č. VI.¹³, avšak opis
A 22 z téhož razidla.
R 15 **+DDDMΛICIV**
Denár. Praha. Průměr střížku: 19,8 mm. Váha: 1,122 g.
35. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, avšak opis *Rub*: Jako u č. VI.¹³, avšak opis
A 23
R 16 **•+DP'DMΛICIV**
Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,068 g.
36. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, avšak opis *Rub*: Jako u č. VI.¹³, avšak opis
A 24 (zvláštní mělké ražby a poměr-
R 17 ně jemné kresby)
+DOVESLAV.DVX• **•+PPPΠΛCIV**
Denár. Praha. Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,126 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19,8 mm/1,152 g.
37. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, avšak opis *Rub*: Jako u č. VI.¹³, avšak okraj.
A 25 kruh z velkých perel a opis
R 18 **+DOVESLAV.DVX•** **•+PDDMΛICIV**
Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,135 g.
38. (1) *Líc*: Jako u č. VI.¹, avšak opis *Rub*: Z téhož razidla jako č. VI.³⁷,
A 26 snad poněkud jen poopraveného.
R 18 opr. **XDOVESΛΛ**
Denár. Praha. Průměr střížku: 19,4 mm. Váha: 1,079 g.

39. (1) *Lic*: Z téhož razidla jako číslo
A 19 VI.³⁰.
R 19

Rub: Jako u č. VI.¹³, avšak kulička
ve středu lomenice kaplice, v níž
V.V. Opis
+PPP

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,035 g.

TYP VII. (K 33–34)

6 kusů

1. (1) *Lic*: Ve vroubkovaném kruhu
A 1 rovnoramenný kříž, v jehož
R 1 pravém úhlu dole ležatý křížek,
v ostatních úhlech po kuličce.

Rub: Kaplice s dvěma schody, uvnitř
VV. Okraj. kruh perličkový. Opis

+BOLESLAVA

RVNVA

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,5 mm. Váha: 1,059 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,1 mm/1,287 g.

2. (1) *Lic*: Jako u č. VII.¹, avšak opis
A 2 (začíná vpravo)
R 1 +BOLESLAVA

Rub: Z téhož razidla jako č. VII.¹.

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,187 g.

3. (1) *Lic*: Jako u č. VII.¹, avšak cel-
A 3 kové provedení daleko mohut-
R 1 nější, zvláště křížek v pravém
úhlu středového kříže daleko
větší a v plastičtějším znázor-
nění. Opis (začíná vlevo na-
hoře) +BOLESLAVD

Rub: Z téhož razidla jako č. VII.¹.

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,3 mm. Váha: 1,034 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19,1 mm/0,710 g.

4. (1) *Lic*: Z téhož pravidla jako číslo
A 3 opr. VII.³, avšak opravovaného
R 1 (vnitřní i okrajový kruh perlič-
kovaný)

Rub: Z téhož razidla jako č. VII.¹.

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,5 mm. Váha: 0,814 g.

TYP VIII. (K 37–38)

6 kusů

1. (1) *Lic*: Ve vroubkovaném kruhu
A 1 úzká žehnající levá ruka s kulič-
R 1 kou v dlani. Okraj. kruh vroub-
kovaný. Opis (zrcadlový excen-
trický) +BOLEZAV.DJX

Rub: Z téhož razidla jako č. V.¹.

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,5 mm. Váha: 1,091 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,8 mm/1,212 g; (3) 20 mm/1,082 g; (4) 18,1 mm/0,949 g.

Pozn. Mince č. (3) ražena na jiném starším denáru.

2. (1) *Lic*: Pod. jako č. VIII.¹, avšak
A 2 opis postavený „správně“ a za-
R 2 číná dole mírně vlevo

Rub: Pod. jako u č. V.¹, avšak v kap-
lici jen VV a opis (zrcadlový)

XBOLESVD

VIDAVRVA

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 0,988 g.

3. (1) *Lic*: Pod. jako č. VIII.¹, avšak
A 3 velmi jemné vroubkování obou
R 3 kruhů a opis (zrcadlový excen-
trický)

Rub: Pod. jako u č. VIII.², avšak
opis (zrcadlový)

BOLESVD

VIDAVRVA

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,4 mm. Váha: 0,906 g.

TYP IX. (K 40–41)

Skup. A

14 kusů

1. (1) *Lic*: V perličkovém kruhu rov-
A 1 noramenný kříž, v jehož třech
R 1 úhlech po kuličce, ve čtvrtém
(levém horním) oblouček ven
otevřený. Okraj. kruh perličko-
vaný. Opis (excentrický)

Rub: Kaplice s křížkem na lomenici
a dvěma schody, v ní +IK. Okraj.
kruh perličkový. Opis

XVAVRVA

VIDAVRVA

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,2 mm. Váha: 1,184 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19,6 mm/1,064 g.

2. (1) *Líc:* Jako u č. IX.A¹, avšak *Rub:* Z téhož razidla jako č. IX.A¹.
A 2 okraj. kruh hladký a opis (ex-
R 1 centrický)

•XIQ.VΛJΠICJOBX

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,6 mm. Váha: 1,125 g.

3. (1) *Líc:* Jako u č. IX.A¹, avšak *Rub:* Pod. jako u č. IX.A¹, avšak
A 3 opis (excentrický, začíná vlevo) v kaplici *+I a opis
R 2 •X////////A.JΣCJOB+

X Y Q //////////// P C X

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,5 mm. Váha: 0,972 g.

Skup. B

1. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Z téhož razidla jako č. IX.A¹.
[A 1] IX.A², avšak opravovaného (do
[R 1] obloučku ve čtvrtém úhlu kříže
přidán kroužek).

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,272 g.

2. (1) *Líc:* Jako u č. IX.B¹, avšak opis *Rub:* Z téhož razidla jako č. IX.A¹.
A 2 (excentrický) začíná vlevo
[R 1] •+VQ.VAIIJEJOBX

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,042 g.

3. (1) *Líc:* Pod. jako č. IX.B¹, avšak *Rub:* Pod. jako u č. IX.A¹, avšak
A 3 opis (zrcadlový excentrický) v kaplici T+IK a opis
R 2 začíná dole

•XBO.LC'LIIAVDX

+<Q.VVVVQY+

Denár. Praha. Průměr střížku: 19 mm. Váha: 1,173 g.

Skup. C

1. (1) *Líc:* Ve vroubkovaném kruhu *Rub:* Kaplice s dvěma schody, v níž
A 1 rovnoramenný kříž, v jehož *•••*. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis
R 1 třech úhlech po kuličce, ve
čtvrtém (vlevo nahoře) oblou-
ček podoby půlměsíčku otevře-
ný směrem ke středu. Okraj.
kruh vroubkovaný. Opis (ex-
centrický) začíná vpravo

+BOLZLAVD+

•VIV.VVIV•

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,7 mm. Váha: 1,057 g.

Skup. D

1. (1) *Líc:* Pod. jako u č. IX.C¹, avšak *Rub:* Pod. jako u č. IX.C¹, avšak
A 1 opis (zrcadlový excentrický) kaplice bez jakéhokoliv nápisu nebo
R 1 začíná vlevo značek; opis (zrcadlový excentrický)

+VB.VVZLAV+

•VIQVAVQAA

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,7 mm. Váha: 1,178 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,1 mm/1,130 g; (3) 19,4 mm/1,084 g; (4) 20,2 mm/0,944 g.

2. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako u č. IX.D¹, avšak
A 1 opr. IX.D¹, avšak poopraveného. opis (zrcadlový excentrický)
R 2(?)

•VIQVAVQAA

Pozn. Raženo přerývaným razidlem. Mož-
nost, že jde o razidlo od č. IX. D¹, však není
jistá.

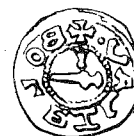
Denár. Praha. Průměr střížku: 20,8 mm. Váha: 1,201 g.

3. (1) *Líc:* Pod. jako u č. IX.D¹, avšak *Rub:* Pod. jako u č. IX.D¹, avšak
A 2 opis (zrcadlový excentrický) opis (zrcadlový excentrický)
R 3 začíná vpravo

+BOLZLAVD+

•IQAQVAVQAA

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 0,989 g.

TYP X. (K 46—63)

Skup. A

24 kusů

1. (1) *Líc:* Ve vroubkovaném kruhu *Rub:* Lomenice chrámová, pod kte-
A 1 meč špicí vlevo směřující, nad rou písmeno :E. Okraj. kruh vroub-
R 1 ním „kovadlinka“. Okraj. kruh kovaný. Opis (začíná vpravo nahoře)

+VAJZLAV

+PRAQAV

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,4 mm. Váha: 1,203 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 18,4 mm/1,128 g.

2. (1) Jako u č. X.A¹, avšak opis *Rub:* Jako u č. X.A¹, jen poněkud
A 2 většího provedení.
R 2 +BOLEZLAV•

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,8 mm. Váha: 1,190 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19 mm/1,171 g.

3. (1) *Líc:* Jako u č. X.A¹, avšak opis *Rub:* Jako u č. X.A¹, avšak opis
A 3 (začíná vlevo nahoře)
R 3 **+BOLEZLAV·** **+ΘΠΛΡΛΛΝ**

Denár. Praha. Průměr střížku: 18,2 mm. Váha: 0,857 g.

Skup. B

1. (1) *Líc:* Ve vroubkovaném kruhu *Rub:* Lomenice chrámová, pod ní
A 1 meč špicí vpravo směřující, nad písmeno **E**. Okraj. kruh vroubkovaný.
R 1 ním „kovadlinka“. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis
 vroubkovaný. Opis (začíná dole) **+B·OE·ZLAV·** **ΩΠΛΡΛΛΝ+**

Denár. Praha. Průměr střížku: 19 mm. Váha: 1,244 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 19,2 mm/1,299 g; (3) 19,8 mm/1,291 g; (4) 19,4 mm/1,272 g; (5) 19,3 mm/
 1,102 g; (6) 18,8 mm/1,087 g.

Skup. C

1. (1) *Líc:* Jako u č. X.B¹, avšak opis *Rub:* Lomenice chrámová, pod ní
A 1 (začíná vlevo)
R 1 **+BOLEZLAV·** **ΧΡΛΛΛΛΛ·Ν**

Denár. Praha. Průměr střížku: 18,1 mm. Váha: 1,204 g.

2. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako u č. X.C¹ (nikoliv
A 1 X.C¹. však z téhož razidla).
R 2

Denár. Praha. Průměr střížku: 18,6 mm. Váha: 1,121 g.

3. (1) *Líc:* Jako u č. X.C¹, avšak opis *Rub:* Pod. jako u č. X.C¹.
A 2 (začíná nahoře)
R 3 **+·VΛ·ZΛV·** **BOLE**

Denár. Praha. Průměr střížku: 18,3 mm. Váha: 1,224 g.

4. (1) *Líc:* Jako u č. X.C¹, avšak opis *Rub:* Pod. jako u č. X.C¹.
A 3 (začíná nahoře)
R 4 **+·VΛ·ZΛV·** **BOLE**

Denár. Praha. Průměr střížku: 18,8 mm. Váha: 1,010 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 19 mm/0,847 g. Pozn. Tento druhý kus je ražen kolkem mírně poopraveným.

5. (1) *Líc:* Jako u č. X.C¹, avšak opis *Rub:* Pod. jako u č. X.C¹.
A 4 (začíná vpravo dole)
R 5 **+·VΛ·ZΛV·** **BOLE**

Denár. Praha. Průměr střížku: 18,6 mm. Váha: 1,136 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 19 mm/1,171 g; (3) 19,2 mm/1,090 g; (4) 19,3 mm/1,032 g.

6. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako u č. X.C¹.
A 4 X.C⁵.
R 6

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,261 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 18,5 mm/1,236 g.

Skup. D

1. (1) *Líc:* Jako u č. X.B¹, avšak opis *Rub:* Lomenice chrámová, pod ní
A 1 (začíná vpravo dole) **E+**. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis
R 1 (začíná vpravo nahoře)
+·VΛ·ZΛV· **ΩΠΛΡΛΛΝ+**

Denár. Praha. Průměr střížku: 18,9 mm. Váha: 1,109 g.

Skup. E

1. (1) *Líc:* Ve vroubkovaném kruhu *Rub:* Kaplice s dvěma schody a ná-
A 1 meč špicí vpravo směřující, nad pisem **ENC**. Okraj. kruh nejasný.
R 1 mečem „kovadlinka“. Okraj. Opis (začíná vpravo nahoře)
 kruh vroubkovaný. Opis (za-
 číná dole) **+·VΛ·ZΛV·** **BOLE** **REIACIVI+AVN**

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,8 mm. Váha: 0,975 g.

TYP XI. (K 69)

9 kusů

1. (1) *Líc:* Luk s šípem mezi dvěma *Rub:* Kaplice s dvěma schody, v kte-
A 1 polokruhy. Okraj. kruh hladký. ré čtyři kroužky v řadě vedle sebe
R 1 Opis (začíná vlevo nahoře) postavené. Okraj. kruh vroubkova-
 ný. Opis (začíná vpravo nahoře)

+BOLEZLAV·

PRAGΛ+

Denár. Praha. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,250 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 20,8 mm/1,264 g; (3) 20,2 mm/1,176 g; (4) 20 mm/1,147 g; (5) 19,4 mm/1,135 g;
 (6) 20,8 mm/1,087 g; (7) 19 mm/1,049 g; (8) 19,1 mm/0,984 g.

2. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Z téhož razidla jako č. XI.¹.
A 1 opr. XI.¹, avšak opravovaného.

R 1

Denár. Praha. Průměr střížku: 19 mm. Váha: 0,868 g.

TYP XII. (K 73)

Skup. A

96 kusů

1. (1) *Líc*: Ve vroubkovaném kruhu *Rub*: Kaplice s křížkem na lomenici
A 1 rovnoramenný kříž, v jehož a dvěma schody, uvnitř nápis ONO
R 1 pravém úhlu nahoře kulička, ve Okrajový kruh vroubkovaný. Opis
(zrcadlový excentrický)

XBOLEZLA<VX

PPA<A.CAVI

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,7 mm. Váha: 1,092 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21 mm/1,410 g; (3) 19,5 mm/1,258 g; (4) 21,5 mm/1,153 g; (5) 20 mm/1,134 g;
(6) 20,5 mm/1,129 g; (7) 18,5 mm/1,044 g; (8) 21 mm/1,031 g; (9) 20 mm/1,031 g;
(10) 19,5 mm/0,888 g; (11) 20 mm/0,851 g.

2. (1) *Líc*: Jako u č. XII.A¹, avšak *Rub*: Z téhož razidla jako č. XII.A¹.
A 2 opis (zrcadlový excentrický) za-

R 1 číná dole

+BOLEZLV<D+

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,2 mm. Váha: 1,055 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,5 mm/1,217 g; (3) 20,7 mm/1,141 g; (4) 20,2 mm/1,126 g; (5) 19,6 mm/
1,096 g.

3. (1) *Líc*: Jako u č. XII.A¹, avšak *Rub*: Z téhož razidla jako č. XII.A¹.
A 3 opis (zrcadlový excentrický) za-

R 1 číná vlevo dole

+BOLEZLV<D+

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,5 mm. Váha: 1,200 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19,3 mm/1,175 g; (3) 20,1 mm/1,132 g; (4) 20,5 mm/1,072 g; (5) 20,1 mm/
1,070 g; (6) 19,8 mm/1,069 g; (7) 19,3 mm/0,980 g; (8) 20 mm/0,932 g; (9) 20,2 mm/
0,923 g.

4. (1) *Líc*: Jako u č. XII.A¹, avšak *Rub*: Z téhož razidla jako č. XII.A¹.
A 4 opis (zrcadlový excentrický)

R 1 XBOLEZLV<VX

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,131 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20 mm/1,120 g; (3) 20 mm/1,092 g; (4) 19,4 mm/1,079 g; (5) 20 mm/1,070 g;
(6) 20,8 mm/1,053 g; (7) 21 mm/1,022 g.

5. (1) *Líc*: Jako u č. XII.A¹, avšak *Rub*: Jako u č. XII.A¹, avšak opis
A 5 opis (zrcadlový excentrický) za- (zrcadlový excentrický)

R 2 číná vlevo nahoře

XBOVEZLV<VX

PPA<A.CAVI

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,061 g. Další ex. z téhož páru želez:

(2) 22 mm/1,495 g	(7) 20,3 mm/1,071 g	(12) 21 mm/0,995 g
(3) 20 mm/1,139 g	(8) 20,3 mm/1,065 g	(13) 20 mm/0,970 g
(4) 20 mm/1,132 g	(9) 20 mm/1,045 g	(14) 19,7 mm/0,959 g
(5) 19,7 mm/1,092 g	(10) 19,3 mm/1,015 g	(15) 19,4 mm/0,910 g
(6) 19,6 mm/1,076 g	(11) 20,1 mm/1,005 g	

6. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Z téhož razidla jako č. XII.A⁵.
A 5 opr. XII.A⁵, avšak opravovaného

R 2 (viz zvláště kroužek v levém úhlu kříže dole).

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,7 mm. Váha: 1,219 g. Další ex. z téhož páru želez:

(2) 20 mm/1,230 g	(7) 20,3 mm/1,108 g	(12) 19 mm/1,038 g
(3) 20,9 mm/1,166 g	(8) 19,4 mm/1,107 g	(13) 19,2 mm/1,010 g
(4) 20 mm/1,158 g	(9) 21,4 mm/1,102 g	(14) 19,4 mm/1,007 g
(5) 20,4 mm/1,133 g	(10) 19,8 mm/1,091 g	(15) 20,5 mm/0,987 g
(6) 20,4 mm/1,115 g	(11) 20,4 mm/1,043 g	(16) 19,5 mm/0,968 g

Pozn. Mince č. (16) je ražena na jiném starším denáru.

7. (1) *Líc*: Jako u č. XII.A¹, avšak *Rub*: Z téhož razidla jako č. XII.A⁵.
A 6 opis (zrcadlový excentrický)

R 2 +BEZVAV<VX

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,110 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19,2 mm/0,985 g.

8. (1) *Líc*: Jako u č. XII.A¹, avšak *Rub*: Z téhož razidla jako č. XII.A⁵,
A 7 kříž v kroužku hladkém a opis avšak poopraveného.

R 2 opr. (v postavení normálním, tj. „správném“) začíná vlevo

XBOVCZLV<VX

Denár. Praha. Průměr střížku: 21,4 mm. Váha: 1,018 g. Další ex. z téhož páru želez:

(2) 19 mm/1,072 g; (3) 19 mm/1,023 g; (4) 19,3 mm/0,996 g; (5) 20,5 mm/0,989 g;
(6) 20 mm/0,964 g; (7) 19 mm/0,950 g.

Pozn. Mince č. (1) a (2) jsou raženy na jiném starším denáru.

9. (1) *Líc*: Jako u č. XII.A¹, avšak *Rub*: Jako u č. XII.A¹, avšak opis
A 8 opis (zrcadlový excentrický) za- (zrcadlový excentrický)

R 3 číná vpravo dole

.XBJE<ZLV<VX

PPA<A.CAVI

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 0,986 g. Další ex. z téhož páru želez:

(2) 20,5 mm/1,032 g; (3) 19,8 mm/0,977 g.

Skup. B

1. (1) *Líc*: Jako u č. XII.A¹, avšak *Rub*: Kaplice s křížkem na lomenici
A 1 opis (zrcadlový excentrický) za- a dvěma schody, uvnitř nápis **OMO**.
R 1 číná vlevo dole Okraj. kruh vroubkovaný. Opis

XVDVAJZB+

PTIVICAČA99

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,7 mm. Váha: 1,097 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,1 mm/1,276 g; (3) 20,7 mm/1,185 g; (4) 19,8 mm/1,175 g; (5) 20 mm/1,123 g;
(6) 19,7 mm/1,090 g; (7) 19,7 mm/1,070 g; (8) 20,3 mm/1,000 g.

2. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Z téhož razidla jako č. XII.B¹.
A 1 opr. XII.B¹, avšak poopraveného.
R 1

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,037 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20 mm/1,205 g; (3) 20 mm/1,142 g; (4) 20,4 mm/1,137 g; (5) 19,7 mm/1,130 g;
(6) 20,4 mm/1,073 g; (7) 20,8 mm/1,063 g; (8) 20,8 mm/1,028 g; (9) 18,7 mm/
1,003 g; (10) 18,9 mm/0,992 g; (11) 19,5 mm/0,978 g.

Pozn. Mince č. (1), (3) a (5) jsou raženy na jiném starším denáru.

3. (1) *Líc*: Jako u č. XII.A¹, avšak *Rub*: Pod. jako u č. XII.A¹, avšak
A 2 vnitřní kruh hladký se stopami v kaplici **OMO** a opis (zrcadlový ex-
R 2 vroubkování. Opis (zrcadlový centrický)
excentrický) začíná vlevo na-
hoře. **•XBOVCZLIX** **PPAΩADAV**

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,3 mm. Váha: 0,843 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19,9 mm/0,971 g.

TYP XIII. (K 74)

1 kus

1. (1) *Líc*: Ve vroubkovaném kruhu *Rub*: Kaplice s dvěma schody, uvnitř
A 1 rovnoramenný kříž, v jehož nápis **ΩΩ**. Opis (zrcadlový excen-
R 1 pravém úhlu nahoře kulička, trický) začíná vlevo nahoře
v ostatních úhlech po kroužku.
Okraj. kruh vroubkovaný. Opis
(zrcadlový excentrický)

+BOLEZLVAGX

PRAGACVA+

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,172 g.

TYP XIV. (K 75)

16 kusů

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu rovno- *Rub*: Kaplice s dvěma schody, uvnitř
A 1 ramenný kříž, v jehož pravém písmeno **N**. Okraj. kruh vroubko-
R 1 úhlu nahoře kulička, v ostat- vaný. Opis (zrcadlový excentrický)
ních úhlech po kroužku. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (zrca-
dlový excentrický) začíná na-
hoře **XBOCZVCX** **PPAΩACAI**

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,3 mm. Váha: 1,077 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19,3 mm/0,772 g.

2. (1) *Líc*: Jako u č. XIV.¹, avšak opis *Rub*: Z téhož razidla jako č. XIV.¹.
A 2
R 1 **XDC.ZLAVOVX**

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,003 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,3–21 mm/1,172 g; (3) 19,6 mm/1,032 g; (4) 19,5 mm/0,785 g.

3. (1) *Líc*: Jako u č. XIV.¹, avšak *Rub*: Z téhož razidla jako č. XIV.¹,
[A 3] opis (zrcadlový excentrický) za- avšak mírně poopraveného.
R 1 opr. číná vlevo dole

XBVZJVOIX

Pozn. Z téhož razidla jako č.
XII.A⁸, avšak opraveného!

Denár. Praha. Průměr střížku: 19–20 mm. Váha: 0,871 g.

4. (1) *Líc*: Jako u č. XIV.¹, avšak *Rub*: Jako u č. XIV.¹, avšak opis
A 4 opis (zrcadlový excentrický) za- pouze zrcadlový
R 2 číná vpravo

XVDVJZJOX

TIDAVSAP9

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,7 mm. Váha: 1,043 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,3 mm/1,049 g; (3) 20 mm/0,937 g.

5. (1) *Líc*: Jako u č. XIV.¹, avšak *Rub*: Z téhož razidla jako č. XIV.⁴.
A 5 opis (zrcadlový excentrický) za-
R 2 číná vlevo dole

XZILVIIVJX

Denár. Praha. Průměr střížku: 19 mm. Váha: 0,848 g.

6. (1) *Líc:* Jako u č. XIV.¹, avšak opis (zrcadlový excentrický) začíná dole
R 3 číná dole

XIOVΠΞVΛX

PPΛΩΛCΛI

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,5 mm. Váha: 0,838 g.

7. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo A 6 XIV.⁶.
R 4

PPΛΩΛCΛIA

Denár. Praha. Průměr střížku: 18,7 mm. Váha: 0,746 g.

8. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo A 6 XIV.⁶.
R 5

Rub: Pod. jako u č. XIV.¹, avšak v kaplici **Λ**

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 0,981 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,2 mm/0,935 g.

9. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo A 6 XIV.⁶.
R 6

Rub: Jako u č. XIV.¹, avšak v kaplici **Λ** a opis (zrcadlový excentrický) začíná dole

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,1 mm. Váha: 0,785 g.

TYP XV. (K —)

1 kus

1. (1) *Líc:* V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož pravém úhlu nahoře kulička, v pravém dole a levém nahoře tři hřeby a v levém dole kroužek. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (zrcadlový excentrický)

Rub: Kaplice s dvěma schody, uvnitř nápis **ONO**. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis

XDIOEZLAVDVX

DPVIVICΛVΛQD

Denár. Praha. Průměr střížku: 18,6 mm. Váha: 0,841 g.

TYP XVI. (K 77—79)

Skup. A

10 kusů

1. (1) *Líc:* V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož pravém úhlu nahoře kulička, v pravém dole a levém nahoře tři hřeby a v levém dole kroužek. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (zrcadlový excentrický)

Rub: Kaplice s dvěma schody, uvnitř nápis **ONO**. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis

- R 1* úhlu nahoře a v levém dole tři hřeby, ve zbývajících dvou polokruzích kulička. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (zrcadlový excentrický) začíná vpravo nahoře

XBOLEZIVΛ

BOLZQIVBV

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,2 mm. Váha: 1,063 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,1 mm/1,040 g; (3) 18,9 mm/0,976 g; (4) 20,2 mm/0,917 g.

Skup. B

1. (1) *Líc:* Jako u č. XVI.A¹, avšak kříž v kruhu jemně vroubkovaný a opis (zrcadlový excentrický) začíná nahoře

Rub: Kaplice s dvěma schody, uvnitř nápis **ONO**. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (zrcadlový excentrický)

+BOLEZIVΛ.ΛX.

BOLEZQIVΛ.BV

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,2 mm. Váha: 1,024 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 19 mm/1,163 g; (3) 19,3 mm/1,033 g; (4) 20,5 mm/0,975 g; (5) 18,5 až 20,2 mm/0,903 g.

Skup. C

1. (1) *Líc:* Jako u č. XVI.A¹, avšak opis (zrcadlový excentrický) začíná vlevo nahoře

Rub: Kaplice s dvěma schody, uvnitř nápis **ONO**. Okraj. kruh patrně hladký. Opis (zrcadlový excentrický)

CAVIV

DVOZ

Denár. Praha. Průměr střížku: 19 mm. Váha: 1,045 g.

TYP XVII. (K 80—81)

27 kusů

1. (1) *Líc:* V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož pravém úhlu nahoře kulička, v pravém dole tři hřeby, v levém dole tři kuličky, v levém nahoře kroužek. Okraj. kruh perličkovaný. Opis (zrcadlový excentrický) začíná vlevo nahoře

Rub: Kaplice s dvěma schody, uvnitř nápis **ONC**. Okraj. kruh perličkovaný. Opis

XVDVΛJZCQD+

ATVIVICΛVΛQD

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,9 mm. Váha: 1,318 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,5—21,5 mm/1,272 g; (3) 19,7 mm/1,187 g.

2. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Pod. jako u č. XVII.¹, avšak
A 1 XVII.¹. v kaplici **ONQ**. Okraj. kruh hladký.
R 2 Opis
DDAVACIVITT

Denár. Praha. Průměr střížku: 21,1 mm. Váha: 1,190 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,5 mm/1,312 g; (3) 21,4 mm/1,242 g.

3. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Jako u č. XVII.¹, avšak v kap-
A 1 XVII.¹. lici **ONO**. Okraj. kruh vroubkova-
R 3 ný. Opis
ITVC+TVOO

Denár. Praha. Průměr střížku: 20–20,5 mm. Váha: 1,426 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,9 mm/1,358 g.

4. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Z téhož razidla jako č. XVII.³.
A 1 opr. XVII.¹, avšak opravovaného. Okraj. kruh vroubkovaný a
R 3 opis (zrcadlový excentrický)
+VQVAVZZOB+

Denár. Praha. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,212 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,8 mm/1,335 g.

5. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Pod. jako u č. XVII.³, avšak
A 1 XVII.¹. nápis v kaplici mohutnějších typů,
R 4 okraj. kruh hrubě vrubovaný a opis
ITIVU+HΛO+

Denár. Praha. Průměr střížku: 21,3 mm. Váha: 1,240 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,7 mm/1,287 g.

6. (1) *Líc*: Patrně z téhož razidla jako *Rub*: Jako u č. XVII.³, avšak okraj.
A 1 opr. č. XVII.⁴, avšak značně oprava- kruh hladký a nápis v kaplici větší.
R 5 novaného. Okraj. kruh hladký. Opis
Opis **+DOEZIVADA+** **TEVOVVVOVTJ**

Denár. Praha? Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,275 g.

Pozn. Mince zvláštního vzhledu (velmi nízké plastiky).

7. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Pod. jako u č. XVII.¹, avšak
A 1 XVII.¹. v kaplici **ONO**. Okraj. kruh vroub-
R 6 kovaný. Opis
IOVVU+CIVITF

Denár. Praha? Průměr střížku: 21,5 mm. Váha: 1,220 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21 mm/1,540 g.

8. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Pod. jako u č. XVII.⁷, avšak
A 1 XVII.⁴. opis
R 7 **TGVV+Q.VOO**

Denár. Praha? Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,232 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,1 mm/1,472 g; (3) 21 mm/1,440 g; (4) 21,3 mm/1,374 g; (5) 22 mm/1,352 g;
(6) 21,5 mm/1,348 g; (7) 20,5 mm/1,313 g; (8) 20,8 mm/1,186 g.

9. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Pod. jako u č. XVII.⁷, avšak
A 1 opr. XVII.⁴. opis
R 8 **+VVQ+OVTT**

Denár. Praha? Průměr střížku: 21,4 mm. Váha: 1,297 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,2 mm/1,421 g.

10. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Z téhož razidla jako č. XVII.⁸.
A 1 opr. XVII.⁶.
R 7

Denár. Praha? Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,172 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,4 mm/1,371 g.

TYP XVIII. (K 82)

1 kus

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu rovno- *Rub*: Kaplice s dvěma schody, uvnitř
A 1 ramenný kříž, v jehož pravém nápis **ONO**. Okraj. kruh vroubko-
R 1 úhlu nahoře kulička, v pravém vaný. Opis (začíná vpravo nahoře)
dole tři hřeby, v ostatních dvou úhlech po kroužku. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (začíná vpravo nahoře)
XPOEIZFVA **///+IVICVQVPP**

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,4 mm. Váha: 1,102 g.

TYP XIX. (K 91)

1 kus

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu lineárně *Rub*: V hladkém kruhu žehnající ru-
A 1 zjednodušená hlava muže zpře- ka boží, z níž vpravo excentricky vy-
R 1 du s kuličkou na čele a výraz- cházejí tři hřeby (paprsky). Okraj.

ným knírem, přesahujícím rámeček obličej; nad hlavou a po jejích stranách náznaky nymbu (svatozáře) v podobě dvojic krátkých paprsků. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (zrcadlový excentrický)

•XBOLIZLAVS DA

kruh vroubkovaný. Opis (začíná-dole)

+BOLIZLAVS DA

Denár. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,268 g.

TYP XX. (K 112, 85–90)

30 kusů

Skup. A

1. (1) *Líc*: Pod. hlava jako u č. XIX.¹, *A 1* avšak okraj. kruh perličkovaný *R 1* a opis (excentrický) začíná vpravo nahoře

+ΛVJZILOQ+

Denár. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,195 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21 mm/1,240 g; (3) 20,6 mm/1,187 g; (4) 21,2 mm/1,175 g.

2. (1) *Líc*: V hladkém kruhu hlava *A 2* muže zřepdu podob. jako před-*R 2* cházející, avšak mohutnější. Svatozář nad hlavou i po stranách hlavy vyznačena početnějšími svazky paprsků. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis

ΛVJZILOQ+

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,148 g.

3. (1) *Líc*: V jemně vroubkovaném *A 3* kruhu hlava muže zřepdu podob. jako předcház., avšak téměř kruhová. Okraj. kruh jemně vroubkovaný. Opis (začíná dole)

XOΛIBTEVCO

Denár. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,074 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21 mm/1,356 g; (3) 21 mm/1,230 g; (4) 21 mm/1,102 g; (5) 20,4 mm/1,045 g.

Rub: V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož pravém úhlu nahoře kroužek, v pravém dole kulička, v levém dole tři hřeby, v levém nahoře tři kuličky. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis

+BOLIZLAVS DA

Rub: Pod. jako u č. XX.A¹, avšak okraj. kruh nejasný a opis začíná vlevo

+DOLZLAVS DA

Rub: V jemně vroubkovaném kruhu kříž s výzdobou jako předch. Okraj. kruh jemně vroubkovaný. Opis (začíná dole)

XOESITODVAX

4. (1) *Líc*: Pod. jako č. XX.A¹, avšak *A 4* hlava skoro kruhová, nymbus *R 4* nad hlavou vyznačen dvěma a po stranách hlavy třemi paprsky. Opis (začíná vpravo nahoře)

+BOLIZLAVS DA

Rub: Pod. jako u č. XX.A¹, avšak opis (začíná vpravo)

+BOLIZLAVS DA

Denár. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,167 g.

Skup. B

1. (1) *Líc*: Ve vroubkovaném kruhu *A 1* hlava muže zřepdu s kuličkou *R 1* na čele a výrazným knírem, přečnávajícím přes obrys obličej; nad hlavou a po stranách hlavy nymbus vždy v podobě malého trojúhelníkového klínu. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (začíná dole)

XOVVETDVO

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,134 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21 mm/1,540 g; (3) 20,7 mm/1,325 g; (4) 20,8 mm/1,034 g.

2. (1) *Líc*: Pod. jako č. XX.B¹, avšak *A 2*(?) hlava v hladkém kruhu. Opis *R 1* (začíná dole)

XOVVETDVO

Pozn. Snad jde o opravené razidlo č. XX.B¹!

Denár. Průměr střížku: 21,7 mm. Váha: 1,164 g.

3. (1) *Líc*: Pod. jako č. XX.B¹, avšak *A 3* hlava menší a více zaokrouhlená, knír nepřesahuje rámeček obličej. Opis

XOATCXOVT99

Denár. Průměr střížku: 20,8 mm. Váha: 1,282 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,6 mm/1,382 g; (3) 20,8 mm/1,297 g; (4) 20,7 mm/1,240 g; (5) 21 mm/1,147 g.

Rub: Pod. jako č. XX.B¹, opis (zrcadlový excentrický) začíná dole

XBOEZLAVDVX

Skup. C

1. (1) *Líc:* Ve vroubkovaném kruhu *Rub:* Ve vroubkovaném kruhu rovnoramenný kříž, v jehož pravém úhlu nahoře a v levém dole po větší kuličce, v pravém dole tři hřeby a v levém nahoře předmět tvaru δ . Okraj. kruh vroubkovaný. Opis

+V+DIF.C+V

+DΓVΛZOTV

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,206 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 22,2 mm/1,183 g.

2. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XX.C¹, avšak okraj. kruh perličkovaný a opis (začíná vpravo nahoře)

XDΓVΛ.ZOΓA

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,148 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21 mm/1,112 g; (3) 20,6 mm/1,058 g.

3. (1) *Líc:* Podob. jako u č. XX.C¹, *Rub:* Pod. jako u č. XX.C¹, avšak *A 2* avšak hlava více zaokrouhlená, opis (začíná vlevo) *R 3* opis

+V+CΓIOTV

+OΓVΛZOEΛ

Denár. Průměr střížku: 19,8 mm. Váha: 1,199 g.

4. (1) *Líc:* Podob. jako u č. XX.C¹, *Rub:* Pod. jako u č. XX.C¹, avšak *A 3* avšak nepřesahuje přes rámec opis (začíná vpravo dole) *R 4* obličej a chybí nymbus; hrubé vroubkování kruhů. Opis

+V+ΓCIIOTV

+OΓVΛIIOΓA

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 0,993 g.

5. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako u č. XX.C¹, avšak *A 3* XX.C⁴. opis (začíná vpravo nahoře) *R 5*

XDΓOΣ.ΛVΓO

Denár. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,008 g.

6. (1) *Líc:* Podob. jako u č. XX.C⁴, *Rub:* Z téhož razidla jako č. XX.C⁴. *A 4* avšak obrys hlavy zcela kruhový. Opis

+VTOΓC+V

Denár. Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,158 g.

TYP XXI. (K 92–93)

Skup. A

34 kusů

1. (1) V jemně vroubkovaném laloku *Rub:* V hladkém kruhu z oblak žehnající ruka boží, vlevo tři hřeby. *A 1* vitém orámování (v roušce), *R 1* dole otevřeném, tvář ženy vejitěho obrysu; nad hlavou tři a po stranách hlavy po dvou paprscích nymbu. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis

+V+BI VE+V

+VIAVZCJVE+

Denár. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,120 g.

2. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako u č. XXI.A¹, avšak *A 1* XXI.A¹. ruka mohutnější a opis (začíná dole) *R 2*

+VΓAVZCJVE+

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,324 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,5 mm/1,405 g; (3) 20,4 mm/1,366 g; (4) 19,5–21 mm/1,363 g; (5) 20,5 mm/1,274 g; (6) 21,2 mm/1,242 g; (7) 21,2 mm/1,232 g; (8) 20,8 mm/1,178 g.

3. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XXI.A¹, *Rub:* Pod. jako u č. XXI.A¹, avšak *A 2* avšak bez nymbu kolem hlavy. ruka mohutnější a opis *R 3*

++VΓAVZCJVE

Denár. Průměr střížku: 20,8 mm. Váha: 1,290 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21 mm/1,577 g; (3) 20,8 mm/1,202 g.

4. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako č. XXI.A³, avšak *A 2* XXI.A³. opis (začíná vpravo nahoře) *R 4*

++VΓAVZCJVE

Denár. Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,096 g.

5. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako č. XXI.A³, avšak
A 2 XXI.A³.
R 5 opis (začíná vlevo nahoře)
++V7AVVH3VB
Denár. Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,278 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 22,3 mm/1,433 g; (3) 21,4 mm/1,275 g.

6. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako u č. XXI.A³, avšak
A 2 XXI.A³.
R 6 opis (začíná vlevo nahoře)
++VAVN3VB
Denár. Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,155 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21 mm/1,090 g.

7. (1) *Líc:* Podob. jako u č. XXI.A³, *Rub:* Pod. jako u č. XXI.A³, avšak
A 3 avšak hlava poněkud větší, více opis (začíná vlevo nahoře)
R 7 zaoblená a více primitivního
vzhledu.
++VIIV3VB
Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,305 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,4 mm/0,978 g.

Pozn. Mince č. (2) je ražena opravovaným kolkem.

8. (1) *Líc:* Podob. jako u č. XXI.A³, *Rub:* Pod. jako u č. XXI.A³, avšak
A 4 avšak rouška kolem hlavy vy- opis
R 8 značena hladkou linií. Nad hla-
vou a po stranách hlavy sledy
po paprscích nymbu.
++VIAV3VB
Denár. Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,510 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21 mm/1,401 g; (3) 20 mm/1,372 g; (4) 20,4 mm/1,322 g; (5) 20,7 mm/1,191 g;
(6) 20,8 mm/1,130 g; (7) 20,3 mm/1,118 g.

Skup. B

1. (1) *Líc:* Podob. jako u č. XXI.A¹, *Rub:* Ruka s třemi hřeby jako u čísla
A 1 avšak hlava uzavřena ve vejči- XXI.A¹, avšak opis (začíná vlevo
R 1 tém vroubkovaném rámci a je nahoře)
bez nymbu. Okraj. kruh vroub-
kovaný. Opis
++V7AVVH3VB
Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,086 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21 mm/1,285 g.

2. (1) *Líc:* Pod. jako č. XXI.B¹. *Rub:* Z téhož razidla jako č. XXI.B¹.
A 2
R 1
Denár. Průměr střížku: 21,4 mm. Váha: 1,143 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,8 mm/1,212 g.

3. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako u č. XXI.B¹, avšak
A 1 XXI.B².
R 2 opis
++VAVV3VB
Denár. Průměr střížku: 21,4 mm. Váha: 1,092 g.

4. (1) *Líc:* Podob. jako u č. XXI.B¹, *Rub:* Pod. jako u č. XXI.B¹, avšak
A 3 avšak ve vroubkovaném kruhu opis (začíná vlevo)
R 3 hlavička kruhového obrysu.
Opis
++VAVV3VB
Denár. Průměr střížku: 21,6 mm. Váha: 1,277 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 22 mm/1,030 g.

TYP XXII. (K 87)

11 kusů

1. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* V perličkovaném kruhu rovno-
[A 1] XXI.A¹. ramenný kříž, v jehož pravém úhlu
R 1 nahoře a v levém dole po větší ku-
ličce, v pravém dole tři hřeby a v le-
vém nahoře předmět tvaru 3.
Okraj. kruh perličkovaný. Opis (za-
číná vpravo)
*XVADJAF0HA
Denár. Průměr střížku: 21,9 mm. Váha: 1,503 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,4 mm/1,058 g.

2. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Z téhož razidla jako č. XXI.A¹.
[A 2] XXI.A⁸.
R 1
Denár. Průměr střížku: 20,9 mm. Váha: 1,198 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,4 mm/1,353 g; (3) 21,4 mm/1,310 g.

3. (1) *Líc:* V perličkovaném lalokovi- *Rub:* Pod. jako u č. XXII.¹, avšak
A 3 tém orámování (v roušce) dole opis (začíná rovněž vpravo)
R 2 otevřeném, hlava ženy s ovál-
nou tváří, jejíž obrys je vyzna-
čen perličkami. Okraj. kruh
perličkovaný. Opis
++V7AVVH3VB
Denár. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,318 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,2 mm/1,363 g.

4. (1) *Líc*: Pod. jako u č. XXII.³.

A 4

R 3

Denár. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,152 g.

Rub: Pod. jako u č. XXII.¹, avšak opis (začíná nahoře)

XLHOGAL

5. (1) *Líc*: Ve výrazně perličkovaném A 5 lalokovitém orámování (v roušce), dole otevřeném, hlava ženy s tváří vejčitého tvaru, jejíž obrys vyznačen hladkou linií.

Okraj. kruh hladký. Opis

+V+BV I3+V

Rub: Pod. jako u č. XXII.¹, avšak opis (začíná vlevo)

+AGAHO7A

Denár. Průměr střížku: 22,2 mm. Váha: 1,211 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,4 mm/1,225 g; (3) 21,1 mm/1,071 g.

TYP XXIII. (K 94)

6 kusů

1. (1) *Líc*: Lidská tvář zpredu vejčitého obrysu, vyznačeného hladkou linií. Výrazný vlas znázorněn sedmi paprsky, oči s mohutným obočím vyznačeny dvěma kroužky. Pod nosem několika čárkami naznačen vous (?) Okraj. kruh vroubkovaný. Opis

+V+BVV3+V

Rub: V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož levém úhlu nahoře tři hřeby, ve zbývajících třech úhlech po kuličce. Okraj. kruh jemně vroubkovaný. Opis (začíná vpravo nahoře)

+BOEIZVOV+

Denár. Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,346 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21 mm/1,515 g; (3) 21,4 mm/1,474 g; (4) 20,5 mm/1,442 g; (5) 21 mm/1,260 g; (6) 20 mm/1,169 g.

TYP XXIV. (K 95)

1 kus

1. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo A 1 XX.⁷. R 1

Rub: V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož levém úhlu nahoře tři hřeby na obloučku, v ostatních třech úhlech po kuličce. Opis

•TVIFEC

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,115 g.

TYP XXV. (K 97-98)

8 kusů

1. (1) *Líc*: Ve vroubkovaném kruhu A 1 meč, nad nímž „kovadlinka“, R 1 pod mečem ležatý křížek. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (začíná vpravo nahoře)

+DEVMΘVΣ3+

Rub: Ve vroubkovaném kruhu meč, nad ním i pod ním po ležatém křížku. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (začíná vpravo)

+3VAVΣV3PWA

Denár. Průměr střížku: 20,1-21,3 mm. Váha: 1,353 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,4 mm/1,352 g; (3) 20 mm/1,170 g; (4) 20,5 mm/1,129 g.

2. (1) *Líc*: Jako u č. XXV.¹, avšak A 2 opis R 1

+DCEVΛΓOVΣ3+

Rub: Z téhož razidla jako č. XXV.¹.

Denár. Průměr střížku: 20,2 mm. Váha: 1,071 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,2 mm/1,240 g; (3) 21,3 mm/1,227 g.

3. (1) *Líc*: Jako u č. XXV.¹, avšak A 3 opis (začíná nahoře) R 2

+CVZ+.V3V

Rub: Jako u č. XXV.¹, avšak opis (značně nejasný) začíná vlevo

+VZ3VMEΛ)

Denár. Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,199 g.

TYP XXVI. (K -)

1 kus

1. (1) *Líc*: Ve vroubkovaném kruhu A 1 meč, nad nímž „kovadlinka“, R 1 pod mečem ležatý křížek. Opis (začíná vpravo nahoře)

+DPMETIOX

Rub: Ve vroubkovaném kruhu meč. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (začíná vpravo dole)

+VISE/MHVE

Denár. Průměr střížku: 20,3 mm. Váha: 1,005 g.

TYP XXVII. (K 99)

2 kusy

1. (1) *Líc*: Ve vroubkovaném kruhu A 1 dva meče. Okraj. kruh vroubkovaný.

Rub: Ve vroubkovaném kruhu meč, nad ním křížek, pod mečem dvě ku-

R 1 kovaný. Opis (zrcadlový excen-
trický) začíná vpravo nahoře
+S.VAIIJEB ličky. Okraj. kruh vroubkovaný.
Opis (začíná vlevo nahoře)
+b·BOVTOX·V

Denár. Průměr střížku: 20,3 mm. Váha: 1,194 g.

2. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo
A 1 XXVII.¹ *Rub*: Z téhož razidla jako číslo
XXVII.¹, avšak poopraveného. Opis
R 1 opr. **+bb VTOV·V**

Denár. Průměr střížku: 20,1 mm. Váha: 1,136 g.

TYP XXVIII. (K 104)

3 kusy

1. (1) *Líc*: Ve vroubkovaném kruhu
A 1 dva meče, v poli nad nimi ku-
R 1 lička, pod meči „kovadlinka“.
Okraj. kruh vroubkovaný. Opis
(začíná vlevo)

+E·OEDHVAI

Rub: V hladkém kruhu lineárně
zjednodušená kresba ptáka zleva
s jednou kuličkou na těle a dvěma
pod tělem. Okraj. kruh vroubkova-
ný. Opis (začíná dole)

+CHAOVCVIOI

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,342 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 22,3 mm/1,223 g.

2. (1) *Líc*: Jako u č. XXVIII.¹, avšak
A 2 nad meči dvě kuličky a opis
R 1 opr. (začíná vpravo)

+AVIJDZVI

Denár. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 0,999 g.

TYP XXIX. (K 107)

26 kusů

1. (1) *Líc*: Ve vroubkovaném krouž-
A 1 ku dva meče, v poli nad nimi
R 1 tři kuličky, dole pod meči „ko-
vadlinka“. Okraj. kruh vroub-
kovaný. Opis (začíná vlevo na-
hoře)

+ZVAVI+DEI·B

Rub: V hladkém kruhu kresba ptáka
z prava. Okraj. kruh vroubkovaný.
Opis (začíná vpravo dole)

+DIVCWAHC

Denár. Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,075 g. Další ex. z téhož páru želez:

(2) 20,6 mm/1,340 g; (3) 20,1 mm/1,300 g; (4) 19,3 mm/1,189 g; (5) 20,5 mm/
1,165 g; (6) 20,6 mm/1,127 g; (7) 20,7 mm/1,115 g; (8) 20,7 mm/1,069 g;
(9) 20 mm/1,065 g; (10) 20,2 mm/1,022 g.

2. (1) *Líc*: Pod. jako u č. XXIX.¹, *Rub*: Z téhož razidla jako č. XXIX.¹
A 2 avšak opis (začíná vpravo na-
R 1 hoře)

+VAVI+DEI·B

Denár. Průměr střížku: 19,8 mm. Váha: 1,216 g. Další ex. z téhož páru želez:

(2) 20,8 mm/1,244 g	(7) 20,5 mm/1,160 g	(12) 21,1 mm/1,063 g
(3) 20 mm/1,229 g	(8) 21 mm/1,158 g	(13) 21 mm/1,051 g
(4) 20,8 mm/1,194 g	(9) 20,7 mm/1,121 g	(14) 20,7 mm/1,027 g
(5) 20,7 mm/1,182 g	(10) 20,3 mm/1,084 g	(15) 20,3 mm/1,006 g
(6) 20,3 mm/1,160 g	(11) 19,1 mm/1,069 g	(16) 18,9 mm/0,977 g

TYP XXX. (K 108)

1 kus

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu z oblak
A 1 žehnající ruka boží mezi písme-
R 1 ny **ā-ū**. Okraj. kruh vroub-
kovaný. Opis

·XJZ>OB·XVIX

Rub: V hladkém kruhu lineárně
zjednodušená kresba ptáka zleva se
značkou **K** pod zobákem. Okraj.
kruh vroubkovaný. Opis

XVIC·A·I·C·I·V·O

Denár. Praha? Omeriz? Průměr střížku: 19,5 mm. Váha: 1,177 g.

TYP XXXI. (K 111)

4 kusy

1. (1) *Líc*: V perličkovém kruhu rov-
A 1 noramenný kříž, v jehož pra-
R 1 vém úhlu dole kroužek, v ostat-
ních úhlech po kuličce. Okraj.
kruh perličkový. Opis

+DIVIΣIHOVAI

Denár. Průměr střížku: 22–23 mm. Váha: 1,460 g.

Rub: V perličkovém kruhu rovno-
ramenný kříž, v jehož pravém úhlu
nahore tři hřeby, v pravém dole a
v levém nahoře po kroužku, v levém
úhlu dole kulička. Okraj. kruh per-
ličkový. Opis (začíná vpravo nahoře)

·I·O·V·I·D·E·Z·V·I·O

2. (1) *Líc*: Jako u č. XXXI.¹, avšak
A 2 opis (začíná vlevo nahoře)

R 2 **+DIVIΣIHOVAI**

Rub: Jako u č. XXXI.¹, avšak opis
(začíná vlevo dole)

+V·B·C·Z·V·I·O

Denár. Průměr střížku: 21,6–22,2 mm. Váha: 1,570 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,7 mm/1,563 g.

3. (1) *Líc:* Jako u č. XXXI.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XXXI.¹, avšak okraj. *A 3* okraj. kruh patrně hladký, opis kruh patrně hladký, opis (začíná *R 3* (začíná vpravo dole) vpravo nahoře)

+DCTD+DVOVN +DCTD+DVOVN

Denár. Průměr střížku: 21,3 mm. Váha: 1,315 g.

TYP XXXII. (K 111)

1 kus

1. (1) *Líc:* V hladkém kruhu rovnoramený kříž, v jehož pravém úhlu dole *Rub:* V hladkém kruhu rovnoramený kříž, v jehož pravém úhlu dole kroužek, v ostatních úhlech po kuličce. Okraj. kruh hruběji perličkovaný (vroubkovaný?). Opis (začíná vpravo dole)

+LVVAVS3VOO: +DCTD+DVOVN

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,183 g.

TYP XXXIII. (K 113–114)

Skup. A

90 kusů

1. (1) *Líc:* V hladkém kruhu ruka *Rub:* V hladkém kruhu rovnoramený kříž, v jehož pravém úhlu nahoře *A 1* boží z oblak žehnající, vpravo tři hřeby, v pravém dole tři kuličky, *R 1* v poli značka +. Okraj. kruh jemně vroubkovaný. Opis (začíná vpravo dole) v levém dole kroužek a v levém nahoře jedna kulička. Okraj. kruh hladký. Opis (začíná vpravo nahoře)

+BOLEZLAVT +TIVICACAP+

Denár. Praha. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,150 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,6 mm/1,311 g; (3) 22 mm/1,253 g; (4) 21,4 mm/1,125 g.

2. (1) *Líc:* Jako u č. XXXIII.A¹, *Rub:* Z téhož razidla jako číslo *A 2* avšak okraj. kruh hladký a opis XXXIII.A¹. *R 1* (zrcadlový excentrický) začíná vlevo nahoře

+BOLEZLAVT+

Denár. Praha. Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,384 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,4 mm/1,384 g; (3) 20,5 mm/1,364 g.

3. (1) *Líc:* Jako u č. XXXIII.A¹, *Rub:* Jako u č. XXXIII.A¹, avšak *A 3* avšak poněkud hrubší kresby, opis *R 2* okraj. kruh částečně hladký a částečně perličkovaný, opis (zrcadlový excentrický)

XO•DDEZLVA +ITADDAVCI

Denár. Praha. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,275 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21 mm/1,467 g; (3) 20,4 mm/1,465 g; (4) 20,5 mm/1,221 g; (5) 20,2 mm/1,107 g.

4. (1) *Líc:* Jako u č. XXXIII.A¹, *Rub:* Jako u č. XXXIII.A¹, avšak *A 4* avšak okraj. kruh perličkovaný. opis *R 3* Opis okraj. kruh perličkovaný. Opis (zrcadlový excentrický) začíná vpravo

XITIVICAPAP +DDEZLVA:

Denár. Praha. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,217 g.

5. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Z téhož razidla jako číslo *A 4* XXXIII.A⁴, avšak opraveného (tři kuličky v pravém úhlu kříže dole *R 3 opr.* spojeny tenkými čárkami)

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,101 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20 mm/1,303 g.

6. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XXXIII.A¹, avšak *A 4 opr.* XXXIII.A⁴, avšak opraveného. Opis okraj. kruh hruběji vroubkovaný, opis (začíná vpravo nahoře)

XITIVICAPAP +D•O•FE:Z:TAV

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,179 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20 mm/1,400 g.

Skup. B

1. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* V hladkém kruhu rovnoramený kříž, v jehož pravém úhlu nahoře *[A 1]* XXXIII.A². opis tři hřeby, v pravém dole kulička, *R 1* v levém dole kroužek a v levém nahoře tři menší kuličky; okraj. kruh hladký. Opis (začíná vpravo nahoře)

+BOLEZLAVT+ +T:VICACAAP

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,208 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,6 mm/1,425 g; (3) 20 mm/1,338 g; (4) 20,5 mm/1,330 g; (5) 20 mm/1,302 g; (6) 21 mm/1,292 g; (7) 20 mm/1,235 g.

2. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XXXIII.B¹, avšak
A 1 předchozí. opis (začíná vpravo)
R 2 **+TIVICACAPPA+**

Denár. Praha. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,281 g.

3. (1) *Líc:* Jako u č. XXXIII.B¹, *Rub:* Jako u č. XXXIII.B¹, avšak
A 2 avšak okraj. kruh perličkovaný kruh kolem obrazu i okraj. kruh
R 3 a opis (začíná vpravo) vroubkovány. Opis (začíná vlevo
dole)

+B·OL·EZL·AV·D XPR·AGACI·VIT

Denár. Praha. Průměr střížku: 21,4 mm. Váha: 1,424 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21 mm/1,480 g; (3) 21,4 mm/1,475 g; (4) 22,6 mm/1,456 g; (5) 22 mm/1,400 g;
(6) 22 mm/1,376 g; (7) 22 mm/1,299 g; (8) 20,6 mm/1,218 g; (9) 23 mm/1,208 g;
(10) 20,5 mm/1,192 g; (11) 20,5 mm/1,160 g.

4. (1) *Líc:* Jako u č. XXXIII.B¹, *Rub:* Jako u č. XXXIII.B¹, avšak
A 3 avšak okraj. kruh jemně vroub- okraj. kruh vroubkovaný, opis (za-
R 4 kovaný, opis (zrcadlový excen- číná vpravo dole)
trický) začíná vlevo

+V·D·V·B·O·LEZL·AV·S +D·V·T·Q·I·V·D·V·V·C

Denár. Praha? Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,233 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21 mm/1,470 g (8) 20,3 mm/1,212 g (14) 20,9 mm/1,052 g
(3) 20,4 mm/1,372 g (9) 20,9 mm/1,122 g (15) 20 mm/0,995 g
(4) 20,8 mm/1,312 g (10) 20,8 mm/1,116 g (16) 21 mm/0,994 g
(5) 20,5 mm/1,253 g (11) 20,7 mm/1,109 g (17) 20,2 mm/0,967 g
(6) 20,2 mm/1,245 g (12) 20 mm/1,100 g (18) 20,2 mm/0,948 g
(7) 20,5 mm/1,227 g (13) 20 mm/1,075 g

5. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XXXIII.B¹, avšak
[A 4] XXXIII.A³. okraj. kruh perličkovaný a opis (za-
R 5 číná vpravo nahoře)

XO·D·D·J·E·Z·I·V·A XITAD·DA·T·V·C·I

Denár. Praha? Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,048 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,1 mm/1,331 g; (3) 20,5 mm/1,282 g; (4) 20,7 mm/1,279 g; (5) 20,5 mm/
1,194 g; (6) 20,3 mm/1,095 g; (7) 20,3 mm/1,027 g.

6. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XXXIII.B¹, avšak
[A 4] předchozí. okraj. kruh vroubkovaný, opis
R 6 **·R·O·E·Z·I·V·V·Z·D**

Denár. Praha? Průměr střížku: 21,3 mm. Váha: 1,221 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21 mm/1,007 g (vylomený).

7. (1) *Líc:* Jako u č. XXXIII.B¹, *Rub:* Z téhož razidla jako číslo před-
A 5 avšak okrajový kruh hruběji chozí.
R 6 vroubkován (vruby téměř pře-
cházejí do perliček), opis (za-
číná vpravo nahoře)

+A·P·P·V·S·Q·T·A·D+

Denár. Praha? Průměr střížku: 21,3 mm. Váha: 1,208 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,7 mm/1,326 g; (3) 21,7 mm/1,305 g; (4) 21,2 mm/1,303 g; (5) 21 mm/1,278 g;
(6) 20,7 mm/1,008 g; (7) 20 mm/0,983 g.

8. (1) *Líc:* Jako u č. XXXIII.B¹, *Rub:* Z téhož razidla jako číslo
A 6 avšak opis (začíná vlevo dole) XXXIII.B⁶.
R 6 **+DA·T·D·Z·A·P·R·A·O**

Denár. Praha? Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,177 g.

9. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XXXIII.B¹, avšak
A 6 předchozí. okraj. kruh perličkovaný a opis (zr-
R 7 cadlový excentrický) začíná vlevo
nahore

+A·B·O·L·E·Z·L·V·A·Z

Denár. Praha? Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,081 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19,6 mm/1,032 g.

Skup. C

1. (1) *Líc:* V hladkém kruhu ruka *Rub:* V hladkém kruhu rovnoramenný
A 1 boží z oblak žehnající, vpravo kříž, v jehož pravém úhlu nahoře
R 1 v poli značka křížku. Okraj. tři hřeby, v pravém dole a v levém
kruh vroubkovaný. Opis (začíná nahoře po větší kuličce a v levém do-
le kroužek. Okraj. kruh vroubkova-
ná vlevo nahoře) ný. Opis (začíná vlevo dole)

X·V·Q·V·P·P·V·S·S·L·V·D·X +A·D·B·O·E·Z·I·V·A·Z

Denár. Praha? Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,111 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,7 mm/1,430 g; (3) 21,5 mm/1,311 g; (4) 20,8 mm/1,125 g; (5) 20,1 mm/
1,112 g; (6) 21,6 mm/1,096 g.

2. (1) *Líc:* Jako u č. XXXIII.C¹, *Rub:* Jako u č. XXXIII.C¹, avšak
A 2 avšak opis (začíná vlevo na- opis (začíná vlevo)
R 2 hoře)

X·V·Q·V·P·P·V·S·L·V·D·X +·A·D·B·O·E·Z·I·V·A·Z

Denár. Praha? Průměr střížku: 20,2 mm. Váha: 1,131 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,8 mm/1,140 g.

3. (1) *Líc:* Jako u č. XXXIII.C¹, avšak opis
R 2 opr.

XCVDLVFVTVAX †°Λ°DBOFEZΓAVΛ

Denár. Praha? Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,130 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 21 mm/1,338 g; (3) 20,5 mm/1,164 g; (4) 21 mm/1,162 g; (5) 21,5 mm/1,125 g.

4. (1) *Líc:* Jako u č. XXXIII.C¹, avšak opis
A 4 avšak opis

R 3 **XC:V:QAVF.V.TVAX XHJ·A·C·V·P·P·O·Z·I·B·M·O**

Pozn. Jde patrně o velmi opravené razidlo č. XXXIII.C³

Denár. Praha. Omeriz. Průměr střížku: 20,3 mm. Váha: 1,103 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 21 mm/1,448 g; (3) 21,1 mm/1,355 g; (4) 21 mm/1,177 g.

TYP XXXIV. (K 115)

33 kusů

1. (1) *Líc:* V hladkém kruhu žehnající ruka boží, vlevo v poli značka
A 1 ka †. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis

†B·O·F·E·Z·T·V·A·S

Denár. Praha. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,217 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 20,8 mm/1,197 g; (3) 20,3 mm/1,188 g; (4) 20 mm/1,167 g; (5) 20,5 mm/1,110 g.

Rub: V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož pravém úhlu nahoře tři hřeby, v pravém dole kulička, v levém dole kroužek a v levém nahoře tři menší kuličky. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (začíná vpravo nahoře)

†T·I·I·C·V·C·P·A·P·P

2. (1) *Líc:* Jako u č. XXXIV.¹, avšak opis
A 2 opis (začíná vpravo nahoře)

R 2 **XDALGΛΛP·R·V ·P·O·E·I·Γ·A·V·Ω·D**

Denár. Praha? Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,118 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 19,7 mm/1,458 g; (3) 20 mm/1,328 g; (4) 21 mm/1,324 g; (5) 21 mm/1,235 g;
 (6) 20,4 mm/1,165 g; (7) 20,5 mm/1,150 g.

3. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo
A 1 XXXIV.¹.

R 3 **B·O·F·E·Z·Γ·V·V·Ω·V**

Denár. Praha? Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,107 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 20,8 mm/1,550 g; (3) 21 mm/1,375 g; (4) 20 mm/1,337 g; (5) 19,5 mm/1,285 g;
 (6) 20,6 mm/1,200 g; (7) 20 mm/1,163 g; (8) 21,3 mm/1,152 g; (9) 20,3 mm/1,105 g;
 (10) 20 mm/0,978 g.

4. (1) *Líc:* Jako u č. XXXIV.¹, avšak opis
A 4 opis

R 3 **†Λ·P·P·V·S·Ω·V·D·I·D**

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,7 mm. Váha: 1,341 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 20,2–20,5 mm/1,384 g; (3) 21 mm/1,355 g; (4) 21 mm/1,322 g; (5) 20,3 mm/1,272 g;
 (6) 20 mm/1,271 g; (7) 20,4 mm/1,232 g; (8) 20,8 mm/1,218 g; (9) 20,25 mm/1,193 g;
 (10) 20,5 mm/1,140 g; (11) 19 mm/1,126 g.

TYP XXXV. (K 116)

Skup. A

2 kusy

1. (1) *Líc:* V hladkém kruhu z oblak žehnající ruka boží mezi značka
A 1 kamí † - O. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis

†B·O·F·E·Z·T·V·A·S

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,219 g.

Rub: V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož pravém úhlu nahoře tři hřeby, v pravém dole tři kuličky, v levém nahoře kulička, v levém dole kroužek. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis

†I·I·V·D·B·D·I

Skup. B

1. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo
A 1 XXXV.A¹.

R 1

Rub: V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož pravém úhlu nahoře tři hřeby, v pravém dole kulička, v levém nahoře tři kuličky a v levém dole kroužek. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (začíná vpravo nahoře)

†I·I·V·D·B·D·I

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,3 mm. Váha: 1,118 g.

TYP XXXVI. (K 117)

54 kusů

1. (1) *Líc:* V hladkém kruhu z oblak žehnající ruka boží mezi značka
A 1 kamí I - O. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis

†Y·D·A·V·R·D·A·I·D·E·P·R·D·A·I

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,277 g.

Rub: V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož levém úhlu nahoře tři hřeby na obloučku, v ostatních úhlech po kuličce. Opis (začíná vlevo nahoře)

†E·D·E·L'·B·E·D·A·V·Ω·V

2. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak opis
A 1 XXXVI.¹ (začíná nahoře)
R 2 **CDCLBCTVMILON**

Denár. Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,355 g.

3. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak opis
A 1 XXXVI.¹ (začíná vlevo nahoře)
R 3 **+CUDJPCINOLIH**

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,133 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21 mm/1,300 g; (3) 21 mm/1,155 g; (4) 20,7 mm/1,105 g.

4. (1) *Líc:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak opis
A 2 opis (začíná vpravo)
R 4 **+HEAVYLEHHTAYO +VDMMHFXVHTOU**

Denár. Průměr střížku: 20,7 mm. Váha: 1,245 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,2 mm/1,236 g; (3) 20,8 mm/1,214 g.

5. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak opis
A 2 XXXVI.⁴ (začíná vlevo nahoře)
R 5 **+VDMMHNDXVHTOS**

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,377 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,2 mm/1,433 g.

6. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako u č. XXXVI.⁵, snad
A 2 XXXVI.⁴ i z téhož, avšak podstatně oprave-
R 6 ného razidla. Opis
+VDMMHFDXVHTOS

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,090 g.

7. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak opis
A 2 opr. XXXVI.⁴, toliko mírně po- (začíná vpravo)
R 7 opraveného. **+VDMMHEVDIVHTOU**

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,257 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,2 mm/1,492 g.

8. (1) *Líc:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak opis
A 3 opis (začíná vpravo nahoře)
R 8 **+VDECSLMAIUO +EADYCOMHTZO**

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,447 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,5 mm/1,249 g; (3) 21 mm/1,176 g; (4) 20,4 mm/1,122 g.

9. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak opis
A 3 XXXVI.⁸ (začíná vlevo nahoře)
R 9 **+EVDLVIIS//4IOS**

Denár. Průměr střížku: 20,8 mm. Váha: 1,403 g.

10. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako u č. XXXVI.¹, avšak
A 3 XXXVI.⁸ opis (začíná vlevo dole)
R 10 **+DFLEVSIVVOI**

Denár. Průměr střížku: 21,3 mm. Váha: 1,211 g.

11. (1) *Líc:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak ob-
A 4 obrazová plocha většího prů- razová plocha většího průměru a
R 11 měru a ruka delší a štíhlejší. kříž mohutnější. Opis (začíná vpravo
Opis (začíná vlevo nahoře) nahoře)
+BDMZIUMECI +VITECOLDDE*

Denár. Průměr střížku: 22 mm. Váha: 1,422 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,3 mm/1,310 g; (3) 21 mm/1,308 g; (4) 21,2 mm/1,265 g; (5) 20,4 mm/1,233 g;
(6) 20,7 mm/1,201 g; (7) 21,2 mm/1,147 g.

12. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako č. XXXVI.¹¹, avšak
A 4 XXXVI.¹¹ opis (začíná vpravo)
R 12 **+VITECOLDDE***

Denár. Průměr střížku: 20,8 mm. Váha: 1,178 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,8 mm/1,434 g; (3) 22 mm/1,341 g; (4) 21 mm/1,217 g; (5) 20,4 mm/1,212 g;
(6) 21,6 mm/1,190 g.

13. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako u č. XXXVI.¹¹,
A 4 XXXVI.¹¹ avšak opis (začíná vlevo nahoře)
R 13 **+VITECOLDDE***

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,191 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,4 mm/1,549 g; (3) 21,2 mm/1,451 g; (4) 20,5 mm/1,410 g; (5) 20,8 mm/
1,310 g; (6) 20,6 mm/1,221 g.

14. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako u č. XXXVI.¹¹,
A 4 XXXVI.¹¹ avšak obrazová plocha mince i kres-
R 14 ba kříže jsou podstatně menší. Opis
(začíná vlevo dole)
+VITECOLDDE*

Denár. Průměr střížku: 21,3 mm. Váha: 1,397 g.

15. (1) *Líc:* Jako u č. XXXVI.¹¹, avšak *Rub:* Jako u č. XXXVI.¹¹, avšak
A 5 opis (začíná vlevo dole) opis (začíná poněkud vlevo nahoře)
R 15 **+DDMZIUMECI +VITECOLDDE***

Denár. Průměr střížku: 22,2 mm. Váha: 1,295 g.

16. (1) *Líc:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak opis
A 6 opis (začíná poněkud vlevo na- (začíná dole)
R 16 hoře)
+BDMZIUME +VITECOLDDE*

Denár. Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,341 g. Další ex. z téhož páru želez:

(2) 20,8 mm/1,487 g; (3) 20,5 mm/1,470 g; (4) 20,3 mm/1,285 g; (5) 21 mm/1,256 g;
 (6) 21 mm/1,253 g; (7) 20,8 mm/1,240 g; (8) 20,8 mm/1,173 g; (9) 20,9 mm/1,145 g;
 (10) 21,1 mm/1,145 g; (11) 21 mm/1,139 g.

17. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XXXVI.¹⁶, *Rub:* Jako u č. XXXVI.¹, avšak opis
 A 7 sňad i z téhož, avšak oprave- (začíná poněkud vlevo dole)
 R 17 něho razidla. Opis

+BBMDZIUME

+VITĚCOLDD*

Denár. Průměr střížku: 20,2 mm. Váha: 1,317 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 20,2 mm/1,262 g.

TYP XXXVII. (K 118)

69 kusů

1. (1) *Líc:* V hladkém kruhu z oblak *Rub:* Ve vroubkovaném kruhu rov-
 A 1 žehnající ruka boží mezi pís- noramenný kříž, v jehož levém úhlu
 R 1 meny O - I. Okraj. kruh vroub- nahoře tři hřeby na obloučku, vostat-
 kovaný. Opis ních třech úhlech po kuličce. Okraj.
 kruh vroubkovaný. Opis (začíná
 dole)

+BBMDZIUME

+VITĚCOLDD*

Denár. Průměr střížku: 20,1 mm. Váha: 1,173 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 21,1 mm/1,486 g; (3) 20,7 mm/1,448 g; (4) 20,4 mm/1,228 g; (5) 20 mm/1,198 g;
 (6) 19,5 mm/1,189 g; (7) 20,3 mm/1,136 g.

2. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako u č. XXXVII.¹,
 A 1 XXXVII.¹. avšak opis (začíná poněkud více
 R 2 vpravo nahoře)

+VITĚCOLDD*

Denár. Průměr střížku: 19,4 mm. Váha: 1,409 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 20,6 mm/1,683 g (6) 21,1 mm/1,420 g (11) 20,3 mm/1,277 g
 (3) 20,7 mm/1,440 g (7) 21,1 mm/1,330 g (12) 19,6 mm/1,179 g
 (4) 20,8 mm/1,439 g (8) 21,2 mm/1,327 g (13) 21,2 mm/1,164 g
 (5) 20,6 mm/1,425 g (9) 20,4 mm/1,327 g (14) 18,8 mm/1,125 g
 (10) 20,4 mm/1,312 g

3. (1) *Líc:* Jako u čísla XXXVII.¹, *Rub:* Z téhož razidla jako číslo
 A 2 avšak opis (začíná poněkud XXXVII.¹.
 R 1 více vpravo nahoře)

+BDMZIZIME

Denár. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,270 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 20,9 mm/1,353 g; (3) 19,6 mm/1,280 g; (4) 20,3 mm/1,230 g; (5) 19 mm/1,215 g.

4. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Podobný jako u č. XXXVII.¹,
 A 2 XXXVII.³. avšak vnitřní kruh hladký a opis (za-
 R 3 číná vlevo)

+VITĚCOLDD*

Denár. Průměr střížku: 21,1 mm. Váha: 1,447 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 20,6 mm/1,560 g (7) 20,9 mm/1,378 g (13) 21 mm/1,316 g
 (3) 20,6 mm/1,555 g (8) 21 mm/1,371 g (14) 20,1 mm/1,308 g
 (4) 20,2 mm/1,535 g (9) 20,7 mm/1,360 g (15) 20,2 mm/1,235 g
 (5) 20,4 mm/1,449 g (10) 20,5 mm/1,347 g (16) 20,6 mm/1,235 g
 (6) 20,8 mm/1,434 g (11) 21 mm/1,345 g (17) 20 mm/1,200 g
 (12) 20,6 mm/1,327 g

5. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako č. XXXVII.⁴, avšak opis
 A 2 XXXVII.³. (začíná vpravo nahoře)
 R 4

+DDLOJ-37IV+

Denár. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,278 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 20,5 mm/1,645 g (6) 19,7 mm/1,302 g (11) 21 mm/1,160 g
 (3) 20,5 mm/1,425 g (7) 20,4 mm/1,282 g (12) 19,8 mm/1,106 g
 (4) 20,9 mm/1,390 g (8) 20,5 mm/1,272 g (13) 19,6 mm/1,084 g
 (5) 20 mm/1,305 g (9) 20,8 mm/1,253 g (14) 19,2 mm/1,030 g
 (10) 20,5 mm/1,241 g

6. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XXXVII.¹, avšak opis
 A 2 XXXVII.³. (začíná poněkud více vlevo nahoře)
 R 5

+AVIĚCLDDJ

Denár. Průměr střížku: 20,3 mm. Váha: 1,312 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 19,6 mm/1,074 g.

7. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XXXVII.⁴, avšak
 A 2 XXXVII.³. opis (začíná vlevo dole)
 R 6

+VITĚCOLDD*

Denár. Průměr střížku: 20,8 mm. Váha: 1,330 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 20,7 mm/1,523 g; (3) 20 mm/1,521 g; (4) 21 mm/1,224 g; (5) 20,6 mm/1,207 g.

8. (1) *Líc:* Jako u čísla XXXVII.¹, *Rub:* Jako u č. XXXVII.⁴, avšak
 A 3 avšak okraj. kruh hladký a opis okraj. kruh hladký a opis (začíná
 R 7 vpravo nahoře)

+BDMZIZIME

+VITĚCOLDD*

Denár. Průměr střížku: 21,1 mm. Váha: 1,252 g.

9. (1) *Líc:* Jako u čísla XXXVII.¹, *Rub:* Jako u č. XXXVII.¹, avšak
 A 4 avšak ruka mohutnější. Opis vnitřní kruh i okraj. kruh perlovány
 R 8 (začíná vpravo nahoře) puncy tvaru kosočtverečků. Opis (za-
 číná vpravo nahoře)

+VOEMPIZIZIME

+VITĚCLDD*

Denár. Průměr střížku: 21,1 mm. Váha: 1,360 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 22 mm/1,410 g; (3) 21,6 mm/1,215 g; (4) 20 mm/1,202 g.

TYP XXXVIII. (K 120)

1 kus

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu z oblak
A 1 žehnající ruka boží mezi znač-
R 1 kami ○ - +. Okraj. kruh vroub-
kovaný. Opis
- Rub*: V hladkém kruhu z oblak žehna-
jící ruka boží mezi značkami + - ∴.
Okraj. kruh vroubkovaný. Opis

XDVXBONBZMVM

XVDZCQBP'ACO

Denár. Praha. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,418 g.

TYP XXXIX. (K 121)

2 kusy

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu z oblak
A 1 žehnající ruka boží mezi znač-
R 1 kami ∴ - +. Okraj. kruh vroub-
kovaný. Opis (začíná poněkud
vpravo nahoře)
- Rub*: V hladkém kruhu z oblak žehna-
jící ruka boží mezi značkami ✕ - ∴.
Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (za-
číná vpravo dole)

+H+ICMXB'OHII·S

YLVVCVDBD'VJLB

Denár. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,345 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19–19,6 mm/1,377 g.

TYP XL. (K 124)

8 kusů

1. (1) *Líc*: V perličkovém kruhu z ob-
A 1 lak žehnající ruka boží mezi
R 1 značkami ✕ - ∴. Okraj. kruh
perličkový. Opis
- Rub*: V perličkovém kruhu rovno-
ramenný kříž, v jehož levém úhlu
nahoře tři hřeby, v ostatních úhlech
po kuličce. Okraj. kruh perličkový.
Opis

+DOVΓIOVZVI

XVCVJVTOLVD

Denár. Průměr střížku: 21–21,5 mm. Váha: 1,232 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,4–21,9 mm/1,600 g; (3) 22 mm/1,580 g; (4) 22,4 mm/1,389 g; (5) 22,3 mm/
1,372 g; (6) 22,4 mm/1,370 g.

Pozn. Mince č. (4) ražena mírně poopraveným rubním kolkem.

2. (1) *Líc*: Jako u č. XL.¹, avšak opis
A 2
R 1 opr. XIVZVOITVOD
- Rub*: Z téhož razidla jako u č. XL.¹,
avšak opraveného.

Denár. Průměr střížku: 22,2 mm. Váha: 1,422 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 22,2 mm/1,386 g.

TYP XLI. (K 127)

12 kusů

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu z oblak
A 1 žehnající ruka boží mezi znač-
R 1 kami ✕ - I. Okraj. kruh vroub-
kovaný. Opis (začíná vpravo)
- Rub*: V hladkém kruhu rovnoramenný
kříž, v jehož pravém úhlu nahoře
tři hřeby, v ostatních třech po kulič-
ce. Okraj. kruh jemně vroubkovaný.
Opis (začíná vlevo dole)

+WVASIZ+OIVABW

+VOBIZVΛOV

Denár. Průměr střížku: 20,9 mm. Váha: 1,345 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,8 mm/1,339 g; (3) 20 mm/1,244 g; (4) 21,5 mm/1,218 g; (5) 21 mm/1,191 g;
(6) 20,5 mm/1,137 g.

2. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo
A 1 opr. XLI.¹, avšak opraveného. Opis
R 1
- Rub*: Z téhož razidla jako č. XLI.¹.

Denár. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,246 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,6 mm/1,278 g.

3. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo
A 1 opr. XLI.¹, avšak opraveného. Opis
R 1 opr.
- Rub*: Z téhož razidla jako č. XLI.¹,
avšak opraveného. Okraj. kruh té-
měř perličkový. Opis

+WVASIZ+OIVABW

+VOBIZVΛOV

Denár. Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,355 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,1 mm/1,208 g; (3) 21 mm/1,193 g.

4. (1) *Líc*: Jako u č. XLI.¹, avšak
A 2 ruka obrácená (palec vpravo)
R 2 a opis (začíná vlevo nahoře)
- Rub*: Jako u č. XLI.¹, avšak opis

+OΛVΣ·V·I·O·I·C

XONDIAΣM·CV

Denár. Průměr střížku: 19,3–20,4 mm. Váha 1,017 g.

TYP XLII. (K 128)

10 kusů

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu z oblak
A 1 žehnající ruka boží mezi znač-
R 1 kami I - ☩. Okraj. kruh vroub-
kovaný. Opis

+ ΕΑΙΔΙΞΟΙΑΥΘ

Denár. Průměr střížku: 20,7 mm. Váha: 1,283 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21 mm/1,274 g; (3) 20,5 mm/1,238 g; (4) 20,4 mm/1,230 g; (5) 20 mm/1,210 g; (6) 21 mm/1,195 g; (7) 20,7 mm/1,179 g; (8) 20,7 mm/1,176 g; (9) 20,9 mm/1,169 g; (10) 20,2 mm/1,161 g.

- Rub*: V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož pravém úhlu nahoře tři hřeby, v ostatních třech po kuličce. Okraj. kruh jemněji vroubkovaný. Opis (začíná vpravo nahoře)

+VIA+MVOZY•

TYP XLIII. (K 129)

2 kusy

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu z oblak
A 1 žehnající ruka boží mezi znač-
R 1 kami ☩ - ☩. Okraj. kruh perličkovaný. Opis (začíná vpravo dole)

+•ΟΓΘΛΕΥΜΙΣΙΘ

Denár. Průměr střížku: 22 mm. Váha: 1,197 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,6 mm/1,481 g.

ΟΓΘΣΛΑΥΣΔΥΧ

- Rub*: V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož pravém úhlu nahoře tři hřeby, v ostatních třech po kuličce. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (začíná dole)

TYP XLIV. (K 130—132)

114 kusů

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu z oblak
A 1 žehnající ruka boží mezi znač-
R 1 kami I - ☩. Okraj. kruh vroub-
kovaný. Opis (začíná vpravo nahoře)

+SVAVΞVI+JOC+VΘ

Denár. Praha. Omeriz. Průměr střížku: 21,3 mm. Váha: 1,352 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20—20,6 mm/1,170 g; (3) 19,5—20 mm/1,093 g.

+Ο•ΜΔΡΙΖ•ΡΡΑΝΑΙΞ

- Rub*: V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož pravém úhlu nahoře tři hřeby, v ostatních třech úhlech po kuličce. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (začíná vpravo nahoře)

2. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo
A 1 XLIV.¹.
R 2

Rub: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis (začíná vlevo dole)
+ΟΜΔΡΙΖ•ΡΡΑΝΑΙΞ

Denár. Praha. Omeriz. Průměr střížku: 21,5 mm. Váha: 1,167 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,8 mm/1,185 g.

3. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo
A 1 XLIV.¹.
R 3

Rub: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis (začíná vpravo nahoře)
+ΟΗΔΜΖΣΥ

Denár. Praha. Omeriz. Průměr střížku: 20—20,7 mm. Váha: 1,140 g.

4. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo
A 1 opr. XLIV.¹, avšak dodatečně opraveného. Opis
R 4

Rub: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis (začíná vpravo nahoře)
+ΣΥΑΥΞVI+JOC+VΘ +ΖΘ+•VOCΣΥVIAV

Denár. Praha — Omeriz? Průměr střížku: 21—22 mm. Váha: 1,193 g.

5. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako před-
A 1 opr. chází.
R 5

Rub: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis (začíná vpravo nahoře)
+ΟΜΔΥΖ+ΑΣΣΥV

Denár. Praha — Omeriz. Průměr střížku: 21,7 mm. Váha: 1,432 g.

6. (1) *Líc*: Jako u č. XLIV.¹, avšak
A 2 opis (začíná vlevo nahoře)
R 5

Rub: Z téhož razidla jako č. XLIV.⁵.
+WCCVAVΞVI+JOC

Denár. Praha — Omeriz. Průměr střížku: 21—22 mm. Váha: 1,220 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20—20,5 mm/1,217 g; (3) 20,9 mm/1,204 g.

7. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo
A 2 XLIV.⁶.
R 6

Rub: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis (začíná vpravo nahoře)
+IVCACVAJMPR

Denár. Praha — Omeriz. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,095 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,3 mm/1,305 g; (3) 20,5 mm/1,199 g; (4) 20—21 mm/1,184 g.

8. (1) *Líc*: Jako u č. XLIV.¹, avšak
A 3 opis (začíná vpravo nahoře)
R 6

Rub: Z téhož razidla jako č. XLIV.⁷.
+DOCZY•AVC+DV

Denár. Praha — Omeriz. Průměr střížku: 20,2 mm. Váha: 1,221 g.

9. (1) *Líc*: Jako u č. XLIV.¹, avšak
A 4 opis
R 7

Rub: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis (začíná vlevo dole)
+•ΟΜΔΡΙΖΔΔΑΥΣΙ

Denár. Praha — Omeriz. Průměr střížku: 20,7 mm. Váha: 1,296 g.

10. (1) *Lic*: Jako u č. XLIV.¹, avšak *Rub*: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 5 opis
R 8 **VOAV=ILVOVC** **OLZJAOVT+V+**

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 20,2 mm. Váha: 1,136 g.

11. (1) *Lic*: Jako u č. XLIV.¹, avšak *Rub*: Z téhož razidla jako u čísla
A 6 opis (proti směru excentricky) XLIV.¹⁰.
R 8 **VA7A=.LAOAGIO**

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 0,812 g.

12. (1) *Lic*: Jako u č. XLIV.¹, avšak *Rub*: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 7 opis (začíná vpravo nahoře) (začíná dole)
R 9 **+JVO+G: =WVG** **+AVOVIVOC I+**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,392 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,4 mm/1,227 g; (3) 20,2 mm/1,210 g.

13. (1) *Lic*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 7 XLIV.¹². (začíná vlevo)
R 10 **+VOZBDAI-VJ+**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,168 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,4 mm/1,005 g.

14. (1) *Lic*: Jako u č. XLIV.¹, avšak *Rub*: Z téhož razidla jako číslo
A 8 opis (začíná vpravo) XLIV.¹³.
R 10 **+toe:ZB+VQVNI+**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,337 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,3 mm/1,577 g; (3) 20,5 mm/1,532 g; (4) 21,2 mm/1,365 g; (5) 20 mm/1,223 g.

15. (1) *Lic*: Jako u č. XLIV.¹, avšak *Rub*: Z téhož razidla jako č. XLIV.³.
A 9 opis (začíná vlevo)
R 3 **+VDE+V+9DD: =B**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,346 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,5 mm/1,242 g; (3) 21 mm/1,238 g; (4) 20,3 mm/1,204 g; (5) 21,5 mm/1,161 g.

16. (1) *Lic*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 9 XLIV.¹⁵. (začíná vpravo nahoře)
R 11 **+DB=BP+IOTBP+**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 20,5–21 mm. Váha: 1,263 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,2 mm/1,377 g; (3) 21 mm/1,299 g; (4) 21,2 mm/1,282 g; (5) 19,5 mm/1,270 g; (6) 21,3 mm/1,222 g.

17. (1) *Lic*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 9 XLIV.¹⁵. (začíná vpravo nahoře)
R 12 **+O:DB=BB+O1BD**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,139 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,6 mm/1,506 g; (3) 20–21 mm/1,395 g; (4) 20,7 mm/1,395 g; (5) 19,5 mm/1,345 g; (6) 21,3 mm/1,251 g; (7) 20,9 mm/1,215 g; (8) 20,8 mm/1,182 g; (9) 21 mm/1,167 g.

18. (1) *Lic*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 9 opr. XLIV.¹⁵, avšak opraveného. (začíná vpravo nahoře)
R 13 Opis

+VDE+V+9DD:ZB **+CV+ABBSAOM°**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,175 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,7 mm/1,338 g; (3) 21,3 mm/1,277 g.

19. (1) *Lic*: Jako u č. XLIV.¹, avšak *Rub*: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 10 opis (začíná vpravo nahoře) (začíná vlevo dole)
R 14 **+JVO+G: =JAVO** **+OVDIANZACIV**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,110 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,5 mm/1,495 g; (3) 21,3 mm/1,295 g; (4) 19,5–20 mm/1,291 g; (5) 20 mm/1,272 g; (6) 19,6 mm/1,167 g; (7) 19,5–20,3 mm/1,127 g; (8) 20 mm/1,126 g.

20. (1) *Lic*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 10 XLIV.¹⁹. (začíná vpravo dole)
R 15 **+QVOVAVAZAT**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,197 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,6 mm/1,407 g; (3) 20,5 mm/1,291 g; (4) 21 mm/1,256 g; (5) 20–20,5 mm/1,183 g; (6) 20–21 mm/1,022 g.

21. (1) *Lic*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 10 XLIV.¹⁹. (začíná vlevo nahoře)
R 16 **+I:ASB+JAVON**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,312 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,6 mm/1,400 g; (3) 20–20,6 mm/1,189 g; (4) 19–19,8 mm/1,099 g.

22. (1) *Lic*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 10 XLIV.¹⁹. (začíná vlevo)
R 17 **+AVOVAVCE+**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 19,8 mm. Váha: 1,077 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20 mm/1,170 g; (3) 20,1 mm/1,135 g.

23. (1) *Líc:* Jako u č. XLIV.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 11 opis (začíná vpravo nahoře) (začíná vlevo dole)

R 18 **+JYQVC·=JAVO +OVDIΛ=ΛEV**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 20,2 mm. Váha: 1,162 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,3 mm/1,427 g; (3) 20,4 mm/1,395 g; (4) 21,2 mm/1,352 g; (5) 21,3 mm/1,327 g; (6) 20,8 mm/1,302 g; (7) 21 mm/1,281 g; (8) 20,6 mm/1,260 g.

24. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 11 XLIV.²³ (začíná vlevo)

R 19 **+VΛQJCIYΛOVI**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,298 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,2 mm/1,428 g; (3) 20,2 mm/1,235 g; (4) 20,4 mm/1,232 g; (5) 20 mm/1,218 g; (6) 20,2 mm/1,190 g; (7) 18,5–19 mm/1,065 g; (8) 19,2 mm/1,050 g.

25. (1) *Líc:* Jako u č. XLIV.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 12 opis

R 20 **+OΘUM 8: =DI + +:DNB+P=ΛID**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 21,3 mm. Váha: 1,290 g. Další ex. z téhož páru želez:

(2) 20,6 mm/1,386 g	(7) 20,9 mm/1,313 g	(12) 20,8 mm/1,238 g
(3) 20,3 mm/1,383 g	(8) 21,5 mm/1,269 g	(13) 21 mm/1,230 g
(4) 21 mm/1,373 g	(9) 21 mm/1,260 g	(14) 20,7 mm/1,218 g
(5) 20,7 mm/1,346 g	(10) 20,4 mm/1,257 g	(15) 20,6 mm/1,090 g
(6) 20,6 mm/1,332 g	(11) 20,4 mm/1,240 g	(16) 20,8 mm/1,032 g

26. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 12 XLIV.²⁵ (začíná vpravo dole)

R 21 **+MPISOPAEACI**

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 20,5–21 mm. Váha: 1,190 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21–21,6 mm/1,416 g; (3) 21 mm/1,415 g; (4) 21,4 mm/1,337 g; (5) 21,4 mm/1,266 g; (6) 19,5–20,2 mm/1,196 g; (7) 20,2 mm/1,180 g.

27. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XLIV.¹, avšak opis
A 12 XLIV.²⁵ (začíná vpravo nahoře)

R 22 **+DB=BA+OTBP+ +DBLO+PB=80:**

Denár. Praha – Omeriz? Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,225 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,4 mm/1,239 g.

TYP XLV. (K 133–135)

57 kusů

1. (1) *Líc:* V hladkém kruhu z oblak *Rub:* V hladkém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož levém úhlu nahoře
A 1 žehnající ruka boží mezi písm-

R 1 ny **O-W**. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (zrcadlový excentrický, začíná dole) tři hřeby na obloučku, v ostatních úhlech po kuličce. Okrajový kruh vroubkovaný. Opis (zrcadlový excentrický, začíná vpravo)

+DOI.V.EZJAVDV+

+DOVEIZJAVCVX.

Denár. Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,312 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,2 mm/1,376 g; (3) 20,8 mm/1,292 g; (4) 21,1 mm/1,265 g.

2. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XLV.¹, avšak opis
A 1 XLV.¹.

R 2 **+DOVEZJAVCVX:**

Denár. Průměr střížku: 20,3 mm. Váha: 1,246 g.

3. (1) *Líc:* Jako u č. XLV.¹, avšak *Rub:* Z téhož razidla jako č. XLV.².
A 2 opis

R 2 **+DOVEZLAVDVX**

Denár. Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,315 g.

4. (1) *Líc:* Jako u č. XLV.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XLV.¹, avšak opis
A 3 opis (zrcadlový excentrický) začíná vpravo nahoře

R 3 **+DOI.V.EZJAVDVX +DOVEZJAVOVX**

Denár. Průměr střížku: 21,8 mm. Váha: 1,296 g.

5. (1) *Líc:* Jako u č. XLV.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XLV.¹, avšak opis
A 4(?) opis (zrcadlový excentrický) začíná vlevo

R 4 **+DOI.V.EZJAVDVX +DOIVEZJAVDVX**

Pozn. Snad opravené lící razidlo od č. XLV.⁴?

Denár. Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,366 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,2 mm/1,326 g; (3) 20,4 mm/1,315 g; (4) 20 mm/1,210 g.

6. (1) *Líc:* Jako u č. XLV.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XLV.¹, avšak opis
A 5 opis

R 5 **+DOVEZLAVDVX +VOCEZJAVDVX**

Denár. Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,170 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21 mm/1,285 g.

7. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XLV.¹, avšak okraj.
A 5 opr. XLV.⁶, avšak opraveného; kruh hladký a opis (zrcadlový excentrický) začíná vlevo dole

R 6 **+DOVEZLAVDVX +DOVEZJAVDVX**

Denár. Průměr střížku: 20,7 mm. Váha: 1,048 g.

8. (1) *Líc:* Jako u č. XLV.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XLV.¹, avšak okraj.
A 6 okraj. kruh hladký a opis (zrca- kruh hladký a opis (začíná vlevo na-
R 7 dlový excentrický) hoře)

+COV.EZJAVC.V

+UMOIƎCZV-HJA

Denár. Průměr střížku: 20,8 mm. Váha: 1,243 g.

9. (1) *Líc:* Jako u č. XLV.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XLV.¹, avšak opis
A 7 opis (v normálním postavení) (v normálním postavení) začíná vle-
R 8 začíná dole vo nahoře)

+COUOZ*3EMUIV-H

+BUMOIƎCZV-HJA

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,346 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,5 mm/1,512 g; (3) 20,6 mm/1,349 g; (4) 21,2 mm/1,345 g; (5) 20,5 mm/
1,329 g; (6) 20,9 mm/1,256 g; (7) 21 mm/1,180 g; (8) 20,3 mm/1,106 g.

10. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Pod. jako u č. XLV.⁹, avšak
A 7 XLV.⁹. opis (začíná vlevo)

R 9

+ACT-VΣJEIOME

Denár. Průměr střížku: 21,4 mm. Váha: 1,386 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,8–21,6 mm/1,508 g; (3) 21 mm/1,302 g; (4) 21,1 mm/1,281 g; (5) 20,8 mm/
1,192 g; (6) 20,8 mm/1,158 g; (7) 20,6 mm/1,151 g.

11. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XLV.⁹, avšak opis
A 7 XLV.⁹. (začíná vpravo nahoře)

R 10

+FAJΓCMIHΞ

Denár. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,050 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 20,8 mm/1,225 g.

12. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLV.⁹, avšak *Rub:* Pod. jako u č. XLV.⁹, avšak
A 8 opis opis (začíná vlevo nahoře)

R 11 **+COUOZ*3EMUIV-H**

+IUMOIƎCZV-HJA

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,485 g.

13. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLV.⁹, avšak *Rub:* Pod. jako u č. XLV.⁹, avšak
A 9 okraj. kruh hladký a opis (za- okraj. kruh hladký a opis (začíná
R 12 číná nahoře) vlevo)

+BUMOIƎCZV-HJA

+BUMOIƎCZV-HJA

Denár. Průměr střížku: 20,8 mm. Váha: 1,270 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 19,6 mm/1,074 g.

14. (1) *Líc:* Jako u č. XLV.¹³, avšak *Rub:* Jako u č. XLV.¹³, avšak opis
A 10 opis (začíná vlevo nahoře)

R 13 **+BUMOIƎCZV-HJA**

+BUMOIƎCZV-HJA

Denár. Průměr střížku: 20,4/21,3 mm. Váha: 1,446 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,1 mm/1,336 g; (3) 21,4 mm/1,269 g; (4) 21,1 mm/0,994 g.

15. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XLV.¹³, avšak opis
A 10 XLV.¹⁴.

R 14

+BUMOIƎCZV-HJA

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,258 g.

16. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XLV.¹³, avšak opis
A 10 XLV.¹⁴. (začíná vpravo)

R 15

+EIUMOIƎCZV-HJA

Denár. Průměr střížku: 21,5 mm. Váha: 1,306 g.

17. (1) *Líc:* Jako u č. XLV.¹³, avšak *Rub:* Jako u č. XLV.¹³, avšak opis
A 11 opis (začíná mírně vlevo nahoře)

R 16 **+BUMOIƎCZV-HJA**

+BUMOIƎCZV-HJA

Denár. Průměr střížku: 20,8 mm. Váha: 1,222 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21,5 mm/1,540 g.

18. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo *Rub:* Jako u č. XLV.¹³, avšak opis
A 11 XLV.¹⁷. (začíná vpravo nahoře)

R 17

+BUMOIƎCZV-HJA

Denár. Průměr střížku: 21,6 mm. Váha: 1,255 g.

19. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako č. *Rub:* Jako u č. XLV.¹³, avšak opis
A 11 XLV.¹⁷. (začíná vlevo dole)

R 18

+BUMOIƎCZV-HJA

Denár. Průměr střížku: 22 mm. Váha: 1,292 g.

20. (1) *Líc:* Jako u č. XLV.¹⁴, nikoliv *Rub:* Jako u č. XLV.¹³, avšak opis
A 12 však z téhož razidla.

R 19

+BUMOIƎCZV-HJA

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,225 g.

21. (1) *Líc:* Jako u č. XLV.¹³, avšak *Rub:* Jako u č. XLV.¹³, avšak opis
A 13 opis

A 20 **+BUMOIƎCZV-HJA**

+BUMOIƎCZV-HJA

Denár. Průměr střížku: 21–22,2 mm. Váha: 1,435 g.

22. (1) *Líc:* Jako u č. XLV.¹³, avšak *Rub:* Jako u č. XLV.¹³, avšak opis
A 14 opis (začíná vlevo nahoře)

R 21 **+BUMOIƎCZV-HJA**

+BUMOIƎCZV-HJA

Denár. Průměr střížku: 20,5–21 mm. Váha: 1,230 g.

23. (1) *Líc*: Pod. jako u č. XLV.¹, avšak *Rub*: Z téhož razidla jako č. XLV.¹².
A 15 ruka mezi značkami a opis
R 11 (vpostavení normálním) **⊖-ω**
+C·ωΣΑΜC·H·DV·I
 Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,399 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 19,7 mm/1,308 g.

24. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Z téhož razidla jako č. XLV.¹².
A 15 XLV.²³, avšak poopraveného.
R 11 Opis
+C·ωΣΑΜC·H·DV·I
 Denár. Průměr střížku: 20,7 mm. Váha: 1,254 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 20,8 mm/1,382 g.

25. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Z téhož razidla jako č. XLV.⁹.
A 15 XLV.²³.
R 8
 Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,446 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 21,7 mm/1,541 g; (3) 21 mm/1,230 g.

26. (1) *Líc*: Pod. jako u č. XLV.²³, *Rub*: Z téhož razidla jako č. XLV.¹².
A 16 avšak opis (začíná dole)
R 11 **+C·ωΣΑΜC·H·DV·I**
 Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,228 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 20,8 mm/1,319 g.

TYP XLVI. (K 136—137)

10 kusů

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu z oblak *Rub*: Kaplice s dvěma schody, uvnitř
A 1 žehnající ruka boží mezi písmen *ONC*. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis
R 1 ny **ω-λ**. Okraj. kruh vroubkovaný. Opis (zrcadlový excen-
 trický) začíná vlevo nahoře
+B·OE·Z·L·A·V·D·V·+ **⊖·R·A·C·I·V·I·T·A·D**
 Denár. Praha. Průměr střížku: 20,2 mm. Váha: 1,137 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 19 mm/1,165 g; (3) 20,9 mm/1,125 g; (4) 19,8–20,5 mm/1,085 g; (5) 19,7 mm/
 0,911 g.

2. (1) *Líc*: Jako u č. XLVI.¹, avšak *Rub*: Z téhož razidla jako č. XLVI.¹,
A 2 opis avšak mírně poopraveného.
R 1 opr. **+B·OE·Z·L·A·V·D·V·+**
 Denár. Praha. Průměr střížku: 19,3 mm. Váha: 1,145 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 19,9 mm/1,007 g.

3. (1) *Líc*: Pod. jako u č. XLVI.². *Rub*: Z téhož razidla jako č. XLVI.¹,
A 3 avšak poopraveného.
R 1 opr.

Denár. Praha. Průměr střížku: 19,4 mm. Váha: 0,986 g.

4. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Pod. jako u č. XLVI.¹, avšak
A 3 opr. XLVI.³, avšak mírně poopraveného.
R 2 **⊖·R·A·C·I·V·I·T·A·D**

Denár. Praha. Průměr střížku: 18,6 mm. Váha: 0,884 g.

5. (1) *Líc*: Pod. jako u č. XLVI.¹. *Rub*: Pod. jako u č. XLVI.⁴.
A 4
R 3

Denár. Praha. Průměr střížku: 19 mm. Váha: 0,951 g.

TYP XLVII. (K 138)

131 kusů

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu z oblak *Rub*: V hladkém kruhu poprsí kní-
A 1 žehnající ruka boží mezi písmen žete v řasnatém plášti z profilu (vpra-
R 1 ny **ω-λ**. Okraj. kruh jemně vo obrácené). Před poprsím křížek
 vroubkovaný. Opis o delší žerdí. Okraj. kruh jemně
 vroubkovaný. Opis (začíná vpravo
 dole)

X·Z·V·A·I·Σ·Σ·I·O·B·X·V·I **X·V·I·Z·P·R·A·C·I·V·I·T·A·D**

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,440 g. Další ex. z téhož páru želez:

(2) 20,2 mm/1,502 g	(7) 20 mm/1,380 g	(12) 20,8 mm/1,325 g
(3) 20,2 mm/1,435 g	(8) 20,5 mm/1,366 g	(13) 20,5 mm/1,294 g
(4) 20,4 mm/1,425 g	(9) 20 mm/1,364 g	(14) 21 mm/1,287 g
(5) 20,2 mm/1,421 g	(10) 21 mm/1,342 g	(15) 20 mm/1,218 g
(6) 20,5 mm/1,404 g	(11) 20,9 mm/1,330 g	(16) 20,3 mm/1,172 g

Pozn. Pro železo rubní u č. 1. je charakteristické, že poslední dílec pláště na zádech postavy je vykreslen drobně vroubkovanou křivkou.

2. (1) *Líc*: Jako u č. XLVII.¹, avšak *Rub*: Z téhož razidla jako č. XLVII.¹.
A 2 celek primitivnější kresby a opis
R 1 **X·D·V·X·B·O·V·E·Z·L·A·V·S·**

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,359 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,4 mm/1,455 g; (3) 19,6–20,5 mm/1,293 g; (4) 19,4 mm/1,225 g.

3. (1) *Líc:* Jako u č. XLVII.¹, avšak *Rub:* Z téhož razidla jako č. XLVII.¹.
A 3 celek primitivnější kresby, ruka
R 1 mezi písmeny **Λ-Ψ**, opis
+DVX•SVAJZJBOBXVD
 Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 19,4 mm. Váha: 1,497 g.

4. (1) *Líc:* Jako u č. XLVII.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XLVII.¹, avšak opis
A 4 opis (začíná vlevo dole)
R 2 **X•SVAJZJBOBXVD** **XΨIC•AΨAΨA•SΨAΨMO**
 Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,262 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,5 mm/1,427 g; (3) 21 mm/1,330 g.

5. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLVII.⁴. *Rub:* Z téhož razidla jako č. XLVII.⁴.
A 5
R 2
 Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,275 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,2 mm/1,331 g; (3) 21 mm/1,327 g; (4) 20,8 mm/1,316 g; (5) 21,2 mm/1,292; (6) 21 mm/1,290 g; (7) 21,2 mm/1,283 g; (8) 21 mm/1,260 g.

6. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLVII.⁴, *Rub:* Z téhož razidla jako č. XLVII.⁴.
A 6 avšak nikoliv z téhož kolku
R 2
 Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,302 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 21,2 mm/1,500 g (7) 21 mm/1,383 g (12) 22 mm/1,332 g
 (3) 21,2 mm/1,428 g (8) 22 mm/1,367 g (13) 21,2 mm/1,255 g
 (4) 20,8 mm/1,422 g (9) 21,7 mm/1,350 g (14) 20,6 mm/1,230 g
 (5) 20,8 mm/1,400 g (10) 21,6 mm/1,335 g (15) 20,3 mm/1,215 g
 (6) 21,5 mm/1,392 g (11) 20,6 mm/1,333 g (16) 20,2 mm/1,195 g

7. (1) *Líc:* Jako u č. XLVII.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XLVII.¹, avšak opis
A 7 opis začíná vpravo nahoře
R 3 **+•SVAJZJBOBXVD**
 Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 20,6 mm. Váha: 1,406 g. Další ex. z téhož páru želez:
 (2) 21 mm/1,432 g (6) 20,5 mm/1,307 g (10) 20,9 mm/1,287 g
 (3) 20,2 mm/1,398 g (7) 20,7 mm/1,303 g (11) 21 mm/1,230 g
 (4) 21 mm/1,352 g (8) 21 mm/1,302 g (12) 20,4 mm/1,171 g
 (5) 20,7 mm/1,322 g (9) 20,2 mm/1,292 g (13) 20,4 mm/1,160 g

8. (1) *Líc:* Jako u č. XLVII.¹, avšak *Rub:* Z téhož razidla jako č. XLVII.⁷.
A 8 opis
R 3 **X•SVAJZJBOBXVD**
 Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,252 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,7 mm/1,390 g; (3) 21 mm/1,314 g; (4) 21 mm/1,196 g; (5) 21 mm/1,189 g.

9. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLVII.⁸. *Rub:* Z téhož razidla jako č. XLVII.⁷.
A 9
R 3
 Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,360 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,3 mm/1,324 g.

10. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLVII.⁸. *Rub:* Z téhož razidla jako č. XLVII.⁷.
A 10
R 3
 Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,5 mm. Váha: 1,210 g.

11. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLVII.⁸. *Rub:* Jako u č. XLVII.¹, avšak opis
A 11 (začíná vpravo)
R 4 **XΨIC•AΨAΨA•SΨAΨMO**
 Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 22 mm. Váha: 1,503 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,2 mm/1,642 g; (3) 22 mm/1,413 g; (4) 21,4 mm/1,346 g; (5) 21,4 mm/1,305 g; (6) 21 mm/1,295 g; (7) 21 mm/1,290 g; (8) 20,5 mm/1,264 g.

12. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLVII.⁸. *Rub:* Z téhož razidla jako číslo
A 12 XLVII.¹¹.
R 4
 Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,252 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,2 mm/1,358 g; (3) 21,7 mm/1,318 g; (4) 21 mm/1,312 g; (5) 21 mm/1,268 g; (6) 21 mm/1,236 g.

13. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLVII.⁸. *Rub:* Z téhož razidla jako číslo
A 13 XLVII.¹¹.
R 4
 Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,370 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,7 mm/1,108 g.

14. (1) *Líc:* Jako u č. XLVII.¹, avšak *Rub:* Jako u č. XLVII.¹, avšak okraj.
A 14 okraj. kruh hladký a opis kruh hladký a opis (začíná vpravo)
R 5 **X•SVAJZJBOBXVD** **XΨIC•AΨAΨA•SΨAΨMO**
 Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,3 mm. Váha: 1,281 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,2 mm/1,285 g; (3) 21,3 mm/1,285 g.

15. (1) *Líc:* Jako u č. XLVII.¹, avšak *Rub:* Z téhož razidla jako číslo
A 15 okraj. kruh hladký a opis (za- XLVII.¹⁴.
R 5 číná vpravo nahoře)
X•SVAJZJBOBXVD
 Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,3 mm. Váha: 1,469 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21 mm/1,280 g.

16. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo 15 XLVII.¹⁵. *Rub:* Jako u č. XLVII.¹, avšak okraj. kruh hladký a opis (začíná vpravo)
A 15 XLVII.¹⁵.
R 6
OMERIZ·PAC·A·C·I·X

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,330 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,3 mm/1,279 g; (3) 21,4 mm/1,215 g.

17. (1) *Líc:* Jako u č. XLVII.¹, avšak okraj. kruh hladký a opis
A 16 okraj. kruh hladký a opis
R 7 **X·SVAJZƏJØBXVD** *Rub:* Jako u č. XLVII.¹, avšak okraj. kruh hladký a opis (začíná vpravo)
X·C·I·A·C·A·P·A·R·S·I·R·E·M·O

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,415 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,8 mm/1,355 g; (3) 21,2 mm/1,350 g; (4) 21,5 mm/1,342 g; (5) 20,6 mm/1,296 g.

18. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLVII.¹⁷. *Rub:* Jako u č. XLVII.¹⁷, avšak okraj. kruh vroubkovaný (opravený kolek č. XLVII.¹⁷?)
A 17
R 8

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,402 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20 mm/1,365 g; (3) 20,8 mm/1,268 g; (4) 21 mm/1,265 g; (5) 20,2 mm/1,247 g; (6) 19,8 mm/1,178 g.

19. (1) *Líc:* Jako u č. XLVII.¹, avšak okraj. kruh hladký a opis
A 18 okraj. kruh hladký a opis
R 8 opr. **X·D·V·X·B·O·J·E·Z·L·A·V·S·** *Rub:* Z téhož razidla jako číslo XLVII.¹⁸, avšak poněkud opraveného.
OMERIZ·PAC·A·C·I·X

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,8 mm. Váha: 1,215 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,5 mm/1,362 g; (3) 21 mm/1,230 g.

20. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLVII.¹⁵ (snad z téhož opraveného razidla)
A 19
R 6 opr. *Rub:* Z téhož razidla jako číslo XLVII.¹⁶, avšak opraveného. Opis
X·C·I·A·C·A·P·A·R·S·I·R·E·M·O

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,6 mm. Váha: 1,229 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,5 mm/1,282 g; (3) 20,5 mm/1,277 g; (4) 21 mm/1,245 g; (5) 21,3 mm/1,242 g.

21. (1) *Líc:* Z téhož razidla jako číslo 19 XLVII.²⁰. *Rub:* Z téhož razidla jako číslo XLVII.¹⁶.
A 19 XLVII.²⁰.
R 6

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,8 mm. Váha: 1,297 g.

22. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLVII.¹⁵. *Rub:* Jako u č. XLVII.¹, avšak okraj. kruh hladký a opis (začíná vlevo nahore)
A 20
R 9
OMERIZ·PAC·A·C·I·X

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,5 mm. Váha: 1,187 g.

23. (1) *Líc:* Jako u č. XLVII.¹, avšak okraj. kruh hladký a opis
A 21 okraj. kruh hladký a opis
R 10 **X·S·V·A·T·J·Z·Ə·J·Ø·B·X·V·D** *Rub:* Jako u č. XLVII.¹, avšak opis začíná vpravo nahore
X·C·I·A·C·A·P·A·R·S·I·R·E·M·O

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,382 g.

24. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLVII.¹⁵. *Rub:* Jako u č. XLVII.¹, avšak okraj. kruh hladký a opis (začíná vlevo nahore)
A 22
R 11

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,174 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21,5 mm/1,370 g; (3) 21,5 mm/1,335 g; (4) 21 mm/1,327 g; (5) 21 mm/1,206 g.

25. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLVII.¹⁴. *Rub:* Pod. jako u č. XLVII.¹⁴.
A 23
R 12

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,590 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,4 mm/1,348 g; (3) 21 mm/1,335 g; (4) 21 mm/1,313 g; (5) 20,5 mm/1,281 g; (6) 21 mm/1,228 g.

26. (1) *Líc:* Pod. jako u č. XLVII.¹⁴. *Rub:* Z téhož razidla jako číslo XLVII.²⁵.
A 24
R 12

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 20,5 mm. Váha: 1,290 g.

27. (1) *Líc:* Jako u č. XLVII.¹, avšak okraj. kruh hladký, opis
A 25 okraj. kruh hladký, opis
R 13 **+·V·X·B·O·J·E·Z·L·A·V·S·** *Rub:* Jako u č. XLVII.¹, avšak okraj. kruh hladký, opis (začíná vpravo)
X·C·I·A·C·A·P·A·R·S·I·R·E·M·O

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,3 mm. Váha: 1,357 g.

28. (1) *Líc:* Jako u č. XLVII.¹, avšak opis
A 26 opis
R 14 **X·S·V·A·J·Z·Ə·J·Ø·B·X·V·D** *Rub:* Jako u č. XLVII.¹, avšak opis (začíná vpravo)
X·C·I·A·C·A·P·A·R·S·I·R·E·M·O

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,3 mm. Váha: 1,393 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 21 mm/1,335 g.

29. (1) *Líc:* Jako u č. XLVII.¹, avšak velmi hrubého, až primitivního provedení. Ruka mezi písmeny **Ā - Ū**. Opis (začíná poněkud vpravo nahore)
A 27 velmi hrubého, až primitivního provedení. Opis (začíná vlevo dole)
R 15 provedení. Ruka mezi písmeny **+·D·V·X·B·O·J·E·Z·L·A·V·S·** Opis (začíná vlevo dole)
OMERIZ·PAC·A·C·I·X

Denár. Praha – Omeriz. Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,061 g.

BISKUP VOJTĚCH (ADALBERTUS) ?
(982—997)

TYP XLVIII.

1 kus

1. (1) *Líc*: V perlovém kruhu rovno-
A 1 ramenný kříž, v jehož pravém
R 1 úhlu nahoře tři kuličky, v pra-
vém dole kroužek, v levém dole
velká kulička, v levém nahoře tři
hřeby. Okraj. kruh hladký. Opis

✦ADAVEIZZO✦

✦ZAVACIVI✦

Denár. Průměr střížku: 21,2 mm. Váha: 1,038 g.

SOBĚSLAV SLAVNÍKOVEC
(před r. 995)

TYP XLIX. (S 2)¹⁴

1 kus

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu poprsí
A 1 knížete zleva, před tváří tři
R 1 hřeby. Okrajový kruh hladký.
Opis (začíná vpravo dole)

✦IA9AH.VA3EBO3

✦UATIVICINIAM

Denár. Malín. Průměr střížku: 20,7 mm. Váha: 1,478 g.

TYP L. (S 6)

10 kusů

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu z oblak
A 1 žehnající ruka boží mezi znač-
R 1 kami ○-8. Okraj. kruh hlad-
ký. Opis

✦SOBEO3SJVVA

✦EO3.T.VPFA3R

¹⁴ Jako „S“ rozuměj práci G. Skalského, Význam slavníkovského mincovnictví Num. sb. ČSAV II., 1955, str. 5 sl., tab. I.

Denár. Průměr střížku: 20,4 mm. Váha: 1,438 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21 mm/1,630 g (5) 20,4 mm/1,338 g (8) 20,9 mm/1,246 g
(3) 20,6 mm/1,476 g (6) 20,5 mm/1,308 g (9) 20,7 mm/1,237 g
(4) 20,5 mm/1,341 g (7) 20,8 mm/1,248 g (10) 20,4 mm/1,213 g

TYP LI. (S 7)

6 kusů

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu ruka
A 1 boží žehnající z oblak, vyznače-
R 1 ných perličkami. Vlevo v poli
značka ○, vpravo vousatá hla-
vička zpředu. Okraj. kruh hlad-
ký. Opis (začíná vpravo)

✦7V7OJ5O>+><

✦<-HT'ZIUJVICIZI

Denár. Malín? Průměr střížku: 20 mm. Váha: 1,380 g. Další ex. z téhož páru želez:
(2) 21 mm/1,423 g; (3) 20 mm/1,412 g; (4) 21,4 mm/1,277 g.

2. (1) *Líc*: Jako u č. LI.¹, avšak obla-
A 2 ka vyznačena hladkými linie-
R 2(?) mi, hlavička podstatně odlišné-
ho (oválného) tvaru a opis (ne-
jasný, špatně vyražený) má va-
rianty v tvarech písmen.

✦<-H'ZIUJVICIZI

Pozn. Snad jde i o přepracovaný kolek
č. LI.¹?

Denár. Malín? Průměr střížku: 19,8 mm. Váha: 1,252 g.

3. (1) *Líc*: Jako u č. LI.¹, avšak obla-
A 3 ka vyznačena hladkými liniemi
R 2(?) a značka kroužku vlevo vedle
ruky má nápadnou středovou
tečku. Opis (začíná vpravo)

✦7VAOJSEJ<><

Denár. Malín? Průměr střížku: 18,8 mm. Váha: 1,368 g.

TYP LII. (S 9)

109 kusů

1. (1) *Líc*: V hladkém kruhu ruka
A 1 s mečem z oblak žehnající. *Rub*: V hladkém kruhu pták zprava,
s dlouhým, tečkami zdobeným krkem

R 1 Okraj. kruh hladký. Opis

a hlavou hluboko skloněnou (pelikán?). Okraj. kruh hladký. Opis (začíná dole)

+SOBE+SJVA

+POC·T·VPFAER

Denár. Průměr střížku: 21,4 mm. Váha: 1,200 g. Další ex. z téhož páru želez:

(2) 20,8 mm/1,595 g	(36) 20,4 mm/1,393 g	(70) 20 mm/1,301 g
(3) 21 mm/1,582 g	(37) 20,5 mm/1,390 g	(71) 20,3 mm/1,296 g
(4) 21,2 mm/1,572 g	(38) 20,2 mm/1,386 g	(72) 21 mm/1,285 g
(5) 21 mm/1,567 g	(39) 21 mm/1,385 g	(73) 20,2 mm/1,283 g
(6) 21 mm/1,565 g	(40) 20 mm/1,383 g	(74) 20,9 mm/1,283 g
(7) 21 mm/1,545 g	(41) 20,5 mm/1,375 g	(75) 20,5 mm/1,282 g
(8) 20,3 mm/1,539 g	(42) 19,7 mm/1,374 g	(76) 21,1 mm/1,282 g
(9) 20,6 mm/1,534 g	(43) 21 mm/1,374 g	(77) 20,4 mm/1,271 g
(10) 20,4 mm/1,528 g	(44) 20,2 mm/1,373 g	(78) 20,1 mm/1,270 g
(11) 20 mm/1,525 g	(45) 21,3 mm/1,371 g	(79) 21 mm/1,265 g
(12) 21 mm/1,522 g	(46) 20,5 mm/1,371 g	(80) 20,2 mm/1,264 g
(13) 20,2 mm/1,509 g	(47) 21 mm/1,368 g	(81) 20 mm/1,260 g
(14) 20,6 mm/1,507 g	(48) 21,2 mm/1,367 g	(82) 21 mm/1,257 g
(15) 20,5 mm/1,502 g	(49) 21,2 mm/1,358 g	(83) 20,8 mm/1,257 g
(16) 20,1 mm/1,491 g	(50) 20,1 mm/1,358 g	(84) 20,9 mm/1,256 g
(17) 21 mm/1,481 g	(51) 20,3 mm/1,354 g	(85) 21,2 mm/1,255 g
(18) 20,2 mm/1,470 g	(52) 20,2 mm/1,353 g	(86) 20,2 mm/1,251 g
(19) 20,8 mm/1,455 g	(53) 20,6 mm/1,353 g	(87) 20 mm/1,248 g
(20) 20,3 mm/1,439 g	(54) 21 mm/1,353 g	(88) 20,5 mm/1,248 g
(21) 21 mm/1,437 g	(55) 20,3 mm/1,345 g	(89) 20,2 mm/1,245 g
(22) 20,3 mm/1,432 g	(56) 20,3 mm/1,336 g	(90) 20,5 mm/1,244 g
(23) 21,3 mm/1,426 g	(57) 20,1 mm/1,321 g	(91) 20,3 mm/1,242 g
(24) 21 mm/1,423 g	(58) 20,6 mm/1,320 g	(92) 20,5 mm/1,242 g
(25) 20,3 mm/1,420 g	(59) 20,8 mm/1,319 g	(93) 21 mm/1,241 g
(26) 20,6 mm/1,420 g	(60) 20,5 mm/1,318 g	(94) 20,5 mm/1,240 g
(27) 20,7 mm/1,420 g	(61) 20,6 mm/1,316 g	(95) 20,3 mm/1,236 g
(28) 20 mm/1,416 g	(62) 21,2 mm/1,315 g	(96) 21,5 mm/1,235 g
(29) 20,4 mm/1,416 g	(63) 20,3 mm/1,313 g	(97) 20,7 mm/1,228 g
(30) 20,5 mm/1,415 g	(64) 19,6 mm/1,312 g	(98) 20,5 mm/1,219 g
(31) 20,2 mm/1,413 g	(65) 20,6 mm/1,309 g	(99) 20 mm/1,214 g
(32) 21,2 mm/1,410 g	(66) 20,1 mm/1,309 g	(100) 20,5 mm/1,184 g
(33) 20,5 mm/1,401 g	(67) 20,1 mm/1,309 g	(101) 20,6 mm/1,178 g
(34) 20,2 mm/1,398 g	(68) 20 mm/1,308 g	(102) 20,2 mm/1,173 g
(35) 20,2 mm/1,395 g	(69) 20,1 mm/1,305 g	(103) 20 mm/1,130 g
		(104) 20,5 mm/1,122 g
		(105) 20,5 mm/1,095 g
		(106) 20,5 mm/1,060 g

2. (1) *Líc*: Z téhož razidla jako číslo *Rub*: Z téhož razidla jako č. LII.¹, *A I opr.* LII.¹, avšak značně opravené-avšak značně opraveného (přerývaného) *R I opr.* ho (přerývaného).

Denár. Průměr střížku: 21 mm. Váha: 1,296 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20 mm/1,332 g; (3) 20,5 mm/1,222 g.

TYP LIII. (S 12)

3 kusy

1. (1) *Líc*: Hlava muže s výraznými *Rub*: Kaplice typu „Holzkirche“ *A I* mi vousy a řasami zřepdu, s křížkem na lomenici vyznačeným *R I* krytá zašpičatělou čapkou (korunou ?), vybíhající v křížek vyznačený třemi velkými kuličkami. Okraj. kruh perlovavý. Opis (excentrický)

VALIΘΘΣ

ZAB+VIJ

Denár. Libice. Průměr střížku: 20,2 mm. Váha: 1,332 g. Další ex. z téhož páru želez: (2) 20,4 mm/1,251 g; (3) 20 mm/1,186 g.

BAVORY¹⁵)

Jindřich III. (983—985)

TYP LIV.

1 kus

1. (1) *Líc*: V perličkovém kruhu rovnoramenný kříž, v jehož čtyřech úhlech vždy po jedné kuličce. (Avšak zde je kulička vlevo nahoře vyškabána a neuměle na její místo vyryty „tři hřeby“.) Okraj. kruh perličkový. Opis

•HENRICVNDVX

RENACVITAV

Denár. Řezno. Průměr střížku: 19,1 mm. Váha: 0,969 g.

¹⁵) Obě mince bavorské určil G. Skalskému na jeho žádost dr. H. Gebhart, ředitel tehdejší Státní numismatické sbírky v Mnichově. Viz jeho dopis G. Skalskému ze dne 2. prosince 1936, uložený při ostatních písemnostech souvisejících s poděbradským nálezem.

Jindřich II. (985—995)

(Druhá vláda)

TYP LV.

1 kus

1. (1) *Líc*: V perličkovém kruhu rov-
A 1 noramenný kříž, v jehož pra-
R 1 vém úhlu nahoře a v levém dole
po kuličce, úhel vpravo dole
prázdný a vlevo nahoře krou-
žek. Okraj. kruh perličkový.

Opis

•HENHICVNDVX

Rub: Kaplice s dvěma schody, uvnitř
nápis **ECCO**. Okraj. kruh hladký.

Opis

RE•NACIVITAN

Denár. Řezno. Průměr střížku: 22,5 mm. Váha: 1,694 g.

IV. K přínosu poděbradského nálezů

Čím více se při studiu našich dějin vracíme zpět do minulosti, tím více ubývá pro naše bádání písemných pramenů, avšak zároveň tím více přibývá na významu pramenům hmotným. Zvláště pro naše století 10., které, jak známo, bylo dobou vzniku českého přemyslovského státu, postrádáme téměř vůbec soudobých písemných zpráv domácího původu. Pro naše země byla to doba bez domácích listin. Písemné zprávy, které o této době máme, jsou odvozené z legend nebo jde o nepřímé zprávy cizích kronikářů, či cizích obchodníků, kteří zavítali do našich zemí. Většinou jde rovněž o zprávy nikoliv současné, nýbrž již podstatně mladšího data.

Prameny opravdu současnými a proto často vyhledávanými při řešení problematiky našeho 10. věku jsou přemyslovské denáry. Víme nyní, že mincovní produkce našich přemyslovských knížat 10. století byla vysoká. Pražská mincovna již za prvních dvou Boleslavů produkovala statisíce mincí technicky, metrologicky i ikonograficky velmi dokonale provedených. Stojíme nyní s obdivem před nezvratným faktem tak bohaté mincovní produkce hned v samých počátcích samotného českého mincovnictví. Rozsah ražby nasvědčuje tomu, že to byly pohnutky ryze hospodářského rázu, které tuto bohatou ražbu podnítily. Je ovšem jisté, že rozmach českého mincovnictví v 10. století nevznikl naráz a z ničeho. Měl svůj vývoj a své ekonomické předstupně. Tyto předchozí ekonomické vývojové články vyspělého českého mincovnictví 10. věku nutno hledat ještě v podmínkách ekonomického vývoje ve Velké Moravě, ke které, podobně

jako jiné sousední krajiny, Čechy buď přímo politicky náležely, nebo jejímu politickému a hospodářskému vlivu podléhaly. Velká Morava, stát vyspělé výroby a obchodu, stála v době svého vojenského zhroucení na počátku 10. století těsně před vznikem mince vlastní samostatné ražby. Pádem Moravy byl tento vývoj jen přibrzděn asi o 50 let a byl pak dovršen v rámci českého přemyslovského státu, který převzal politické, kulturní i ekonomické dědictví Velké Moravy.

Přemyslovský stát 10. věku vyvinul se proto záhy ve státní útvar s pevnou hospodářskou základnou, s pokročilou výrobou a s tím souvisejícím rozvinutým obchodem domácím a jmenovitě zahraničním. Takový stát potřeboval nezbytně záhy k svému dalšímu ekonomickému růstu směnného prostředku, kterým byly ražené mince. České mincovnictví 10. století vyniká hned od svého počátku nad jiné mincovní produkce sousedních zemí bohatstvím mincovních typů a rozmanitostí obrazových námětů. Známe nyní mnoho desítek typů denárů našich tří Boleslavů z 10. století. Zároveň máme pro svá studia k dispozici takové množství českých denárů z 10. století, že jejich počet jde do mnoha tisíců. Takovým množstvím mincí, tak bohatým studijním a zároveň pramenným aparátem hned ze samých počátků samostatné mincovní produkce — nemůže se pochlubit žádná země.

Z jakých zdrojů jsme toto velké množství mincí z 10. století, které máme nyní k dispozici jako prameny numismatického bádání, nabyli? Je přirozené, že tento mincovní fond pochází z nálezů, avšak je důležité, z jakých nálezů!? Necháme-li stranou nálezy českých denárů z 10. století v pokladech zahraničních, protože tyto představují zcela zvláštní kapitolu, můžeme odhadnout, že dobře 95 % českých denárů z 10. století, které jsou soustředěny v numismatických sbírkách našich muzeí a kromě toho v četných sbírkách soukromých, pochází z nálezů pouze domácích. Naše domácí nálezy českých denárů z 10. století mají některé zvláštnosti, které je třeba si uvědomit. Tyto nálezy, které, jak známo, sestávají převážně z domácích českých denárů, jsou sice nepočtené, avšak jde skoro výhradně o velké peněžní depoty. I když se ojediněle v Čechách zvláště při archeologických výzkumech našly i jednotlivé mince z 10. století, jsou tyto nálezy velmi řídké a prakticky výjimečné. Mincovní materiál, který v našich sbírkách tvoří hlavní složku studijního aparátu z 10. století, pochází z několika velkých hromadných depotů z Čech.¹⁶⁾ Podle dosavadních chronologických závěrů je co do doby ukrytí z těchto nálezů nejstarší nález z Nového Dvora u Duchcova,¹⁷⁾ objevený r. 1869, který sestával asi ze 300 kusů denárů Boleslava I. a Boleslava II. Ukryt do země mohl být okolo r. 975. Tento nález se nedochoval, byl roztržěn do soukromých sbírek a o jeho složení máme jen

¹⁶⁾ Viz P. Radoměřský, Románská Praha ve světle nálezů mincí, ČNM CXXIV., 1955, č. 1, str. 34.

¹⁷⁾ Ed. Fiala, Čes. denáry, I. c., str. 152.

kusé údaje. Nález z Čistěvsí u Hradce Králové, objevený r. 1896 sestával z 365 denárů převážně Boleslava I. a II. a Slavníkovců; byl publikován Ed. Fialou, avšak jako nálezový celek se rovněž nedochoval. Nález z Mančic u Kolína byl objeven r. 1890 a sestával asi z 300 denárů hlavně Boleslava II. Byl rovněž roztrášen, avšak o jeho obsahu jsme zpraveni z jeho popisů. Významný nález z Ostroměře u Hořic, objevený r. 1903, sestával z 415 českých denárů Boleslavů a Slavníkovců. Z větší části je dochován jako celek v Národním muzeu v Praze; byl rovněž poměrně zevrubně publikován. Velkým množstvím mincí Boleslava II., jeho manželky Emmy a denáry Slavníkovců vynikal nález ze Staré Boleslavě, objevený r. 1931. Obsahoval 1015 kusů mincí. Dochován je celý v Národním muzeu, publikován byl G. Skalským ve zmíněné obsažné studii. Také nález z Choustníka u Soběslavě odkrytý r. 1923 sestával z více než 500 českých denárů. Tento nález obsahoval kromě mincí Boleslavů i denáry knížete Jaromíra a byl tedy, podobně jako nález ze Žatce,¹⁸⁾ ukryt do země již v prvních letech 11. století. Do těchto let hlásí se jiný velký nález přemyslovských denárů z Chodovic u Třebenic.¹⁹⁾ K těmto několika hlavním našim depotům českých denárů z 10. století nutno ještě připočísti asi 3–4 nálezy většinou objevené již v první polovině minulého století, o kterých se většinou dochovaly zprávy, že sestávaly z početného souboru mincí, avšak o kterých máme jinak údaje tak nepřesné a neurčité, že je musíme ponechat stranou úvah.²⁰⁾ A tak naše nálezy českých denárů z 10. století patrně asi příliš nepřevyšují počet 10 depotů. Jak již uvedeno, jde vždy o velké peněžní depoty, v kterých mincovní obsah jde do set až dokonce tisíců mincí. Fakt, že se skutečně jedná o depoty velké, vyplývá nám nejlépe z toho, když si uvědomíme, jak vysoko ceněný byl u nás v 10. století jeden denár. Víme ze zprávy Ibrahima Ibn Jakuba, že v podstatě jeden denár představoval obživu člověka na celý měsíc. Proto byl každý depot o několika stech mincí velkým jměním jednotlivce, ne-li celého rodu.

V této nálezové situaci, jak jsme ji zde stručně nastínil, odráží se vlastní podstata celé peněžní směny v českém státě v 10. století. Skutečnost, že mince Boleslavů získáváme výhradně z velkých depotů, reprezentujících velké bohat-

¹⁸⁾ H. Preidel, *Der Silberschatz von Saaz*, Mannus č. 31 (1940), seš. 4, str. 538–589. Avšak mincovní materiál z tohoto důležitého nálezů obsahujícího kromě hlavní složky — denárů Jaromírových a mincí německých — i denáry Boleslava II. a Boleslava III., nebyl dosud numismaticky zpracován. Na jeho zhodnocení pracuje autor této studie.

¹⁹⁾ G. Skalský—J. Schráníl, *Nález českých denárů a sekaného stříbra z prvních let 11. století*, NČČsl. VI., 1930, str. 29 sl.

²⁰⁾ Mínilme zde např. nález učiněný v okolí Poděbrad v 80. letech minulého století, o kterém se nedochovalo prakticky žádných zpráv kromě zmínky Fialovy (viz *Čes. denáry*, I. c., str. 153), že byl podobného složení jako nález novodvorský. — Ve 20. letech minulého století byl prý učiněn větší nález denárů Boleslava II. a Slavníkovců blízce Křince u Nymburka, koncem 18. století v Litoměřicích a tamtéž i v 50. letech minulého století (k tomu viz *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II.*, Praha 1956, str. 10–12).

ství a přímo celé jmění, nasvědčuje tomu, že ve všech případech jde pravděpodobně o majetek některého z příslušníků vládnoucí třídy feudálů, kteří měli jediné možnost ražené stříbro nabývat. Těmto také sloužil nahromaděný kapitál jako materiální podstata jejich moci a jako směnný prostředek při větších obchodních transakcích, ať již při styku s cizími obchodníky nebo s jinými příslušníky vládnoucí vrstvy. Jinými slovy můžeme snad nálezovou situaci v našich zemích charakterisovat tak, že se v ní odráží skutečnost vlády peněžní směny v 10. století v Čechách v okruhu příslušníků české raně-feudální šlechty. Mezi širšími vrstvami obyvatelstva trvala v této době v podstatě směna naturální. Nutno však položit důraz na slovo v podstatě, neboť mince — stříbrný denár — byla pravděpodobně již obecně známa a jako měřítko hodnoty stála již v pozadí všech směnných styků, i když se raženou mincí bezprostředně neplatilo. Měla v tomto případě funkci početní jednotky. Tomu nakonec velmi dobře odpovídá i jiná zpráva Ibrahima Ibn Jakuba o našich zemích v 10. století, který mluví o jakýchsi zvláštních tenkých šátečkách, kterých jde v Praze deset na jeden denár a kterými Čechové mezi sebou platí a mají jich doma plné truhly. Zpráva potvrzuje nedostatek kovových platidel mezi nejširšími vrstvami obyvatelstva, které se spokojilo užíváním šátečků jako prostředku směny, zatím co vládnoucí vrstva měla již k dispozici pro své obchodní styky ražené stříbro v podobě mincí.²¹⁾

České denáry z 10. století, které nyní máme k dispozici, pocházejí tedy z těch několika našich velkých raně středověkých depotů, jejichž výčet jsme výše podali. Tento výčet lze nyní doplnit nálezem početně nejbohatším — nálezem denárů z Poděbrad. Je to skutečně náš největší nález mincí z 10. století, jaký kdy byl v našich zemích objeven. Již sama tato skutečnost, ve světle předchozí úvahy o původu našich velkých pokladů mincí z 10. století nasvědčuje, že (je-li správný náš předpoklad, že jde vesměs o majetky předních příslušníků vedoucí raně-feudální vrstvy) byl rozhodně poděbradský nález majetkem feudála z předních nejpřednějšího. To také činí velmi pravděpodobným názor, že nález poděbradský byl nejspíše ukryt do země r. 995²²⁾ a jeho ukrytí souvisí s pohnutými událostmi na Slavníkově Libici toho roku. Není nutno zvlášť připomínat, že poděbradský nález pochází z území Slavníkovců a to z místa jen málo vzdáleného centru slavníkovského knížectví — Libici; ta byla na den sv. Václava r. 995 postižena přemyslovským vpádem a rod Slavníkovců vybit. Poklad z Poděbrad mohl být velmi dobře rodovou pokladnicí Slavníkovců, ukrytou na útěku z Libice některým z příslušníků Slavníkovy rodiny nebo někým z družiny Slavníkovské, ne-li přímo kořistí, získanou pleniteli při vyloupení Libice. Na datování ukrytí pokladu poděbradského do země r. 995 prozatím

²¹⁾ P. Radoměřský, *Románská Praha*, I. c., str. 34 sl.

²²⁾ K datování nálezů poděbradského k r. 995 viz G. Skalský, *Význam slavníkovského mincovnictví*, I. c., str. 17; srov. též R. Turek, *Nálezy mincí z doby pádu Libice*, Num. listy IX., 1954, str. 41–45.

setrváváme. Úvaha o chronologii českých denárů 10. věku, kterou se bude zabývat druhá část této práce, pevnost tohoto datování přezkouší.

Zhruba 10 % nálezů poděbradského tvoří mince Slavníkovců. Tyto slavníkovské denáry jsou většinou ražbami, které do doby objevu poděbradského nálezů znali jsme jako unikátní mince. To je případ vzácného denáru Soběslava Slavníkovce z libické mincovny (F V. 26), který byl do nedávna znám z ojedinělých kusů z nálezů ostroměřského a miastického.²³⁾ Nález poděbradský nám poskytl další 3 exempláře této honosné slavníkovské ražby (viz v popisu mincí typ LIII.). Do doby objevu poděbradského nálezů bylo tomu podobně i s pozoruhodným typem denáru Soběslava Slavníkovce s mincovním motivem tzv. pelikána (Fiala, Pam. arch. XX., tab. LXVIII., č. 34). Zatím co jsme tento typ znali v ojedinělém exempláři z Ostroměře, přinesl nám nález poděbradský hned 109 denárů tohoto typu, vynikajícího obrazem ruky držící meč na líci a zmíněným motivem „pelikána“ na rubu — symbol to Ježíše Krista.²⁴⁾ Není nutno zdůrazňovat, jak velký význam bude mít metrologické zhodnocení tohoto typu, raženého z jediného páru želez, pro posouzení vahových základů celé slavníkovské mincovní produkce.

Vysoký obsah slavníkovských ražeb v nálezů z Poděbrad může nasvědčovat správnosti hypotézy o slavníkovském původu celého pokladu. Při tom je pozoruhodné i zjištění, že mince Slavníkovců pocházejí většinou jen z jednoho páru želez. Ukazuje to, že slavníkovská mincovní produkce byla nesrovnatelně menšího rozsahu, než ražba mincoven přemyslovských. Ukazuje to také na malou rozptýlenost z ražby vyšších slavníkovských mincí, které zřejmě neprošly oběhem, nýbrž byly uloženy do země krátce po svém opuštění mincovny. Okolnost, že jde o nález ze slavníkovského území a ze sousedství Libice, tomu dobře odpovídá.

Hlavní podíl na celkové skladbě poděbradského nálezů mají ovšem ražby Přemyslovců. Řekli jsme již o nálezů poděbradském, že je to náš co do množství mincí největší nález denárů z 10. století. Nejen však to! Je to rovněž nález vynikající úžasnou rozmanitostí typů a to takového rozsahu, jaký jsme dosud v jiných nálezů z 10. století neměli příležitost poznat. Nález obsahoval s výjimkou již zmíněného typu „řezenského“ (K 1—18) prakticky veškeré typy dosud známých českých denárů 10. století s celou řadou dosud neznámých více i méně podstatných variant těchto základních typů. Obsahoval, podle Katzova řazení a pojmenování, Boleslavovy denáry tak řeč. druhé bavorsko-švábské řady (K 19—39), tj. denáry s křížem na líci a kaplicí s nápisem ONO na rubu; obsahoval i prakticky všechny známé denáry tzv. menší typu bavorsko-švábského (K 69, 70, 73—82, 136, 137). Vedle typů s rukou a kaplicí (K 37—39), obsahoval nález denáry karolinského typu a typy mečové (K 40—44, 45—68,

²³⁾ H. Dannenberg, Der Münzfund von Rummelsburg, Berl. Blätter f. Münz-, Siegel- u. Wappenkunde I., 1863, str. 13 sl. (dnes: Miastko).

²⁴⁾ G. Skalský, Význam slavníkovského mincovnictví, I. c., str. 8, pozn. č. 15.

69, 71, 72, 97—107). Početně v něm jsou zastoupeny tzv. byzantizující typy denárů (s hlavou en face na líci a rukou nebo křížem na rubu), a to v celé bohaté škále variant (K 83—96, 111—112). Nejpočetněji v nálezů poděbradském však dominují typy zvané frišský a ethelredský (K 113—135, 160—163, 138—159, 164—170, 171—173). Pro chronologické úvahy bude ovšem nepochybně důležité, že nález poděbradský však neobsahoval žádný mělnický denár kněžny Emmy, ani žádnou z přemyslovských ražeb z Vyšehradu.

O nesmírně obsažné a pestrobarevné struktuře poděbradského nálezů učiníme si na prvý pohled nejlepší představu, jestliže si vezmeme k ruce tabulky Katzovy „Chronologie“. Vypustíme-li zmíněný typ „řezenský“, který v nálezů chyběl, je celé bohaté typové množství zbývající na Katzových tabulkách v podstatě obrazem poděbradského nálezů. Při tom ovšem V. Katz má na svých tabulkách zastoupeny jen hlavní typy mincí; poděbradský nález ve skutečnosti dodal ke každému typu navíc ještě bohatou škálu variant. V této typové rozmanitosti poděbradského nálezů spočívá i jeho výjimečnost. Na rozdíl např. od nálezů staroboleslavského, který se poděbradskému, svými více než 1000 kusy mincí, co do množství nálezových kusů nejvíce blíží, avšak jehož hlavním těžištěm byly denáry tzv. ethelredského typu a který zřejmě představuje oběživo vydané a shromažďované jen v krátkém časovém úseku, na rozdíl od tohoto nálezů je poděbradský skutečným pokladem — depotem po dlouhá leta hromaděným. Znovu v tom lze spatřovat dobrý důkaz, že jde o dlouho shromažďovaný majetek rodový, jehož držitelé byli předními příslušníky české raně-feudální šlechty.

Je přirozené, že významný nález poděbradský poskytuje celou řadu jedinečných poznatků numismatických. Poprvé se např. v nálezů poděbradském setkáváme s pozoruhodným a pro chronologii denárových ražeb neobyčejně vítaným případem přeražby starších denárů denárem novým. Mince ražené na jiném starším kusu byly zjištěny dokonce v celé řadě případů, a to u našeho typu V., VIII. a XII. Jakou mají tyto případy přeražeb důležitost pro stanovení časové posloupnosti vzniku ražeb, není jistě nutno připomínat. Jelikož však tyto přeražby mají hlavní význam pro otázky chronologie ražeb Boleslavů, bude jejich rozboru a zhodnocení věnována bližší pozornost v druhé části této práce.

Důležitým přínosem jsou i dva denáry mečové menšího střížku. Z nich denár našeho typu XXVI. s motivem meče na obou stranách mince představuje samostatný, patrně dosud neznámý typ. Denár typu X. skup. E nálezů poděbradského s mečem a jménem Boleslavovým na líci a kaplicí s nápisem ENC na rubu je sice znám (F I. 17; K 63), avšak dobrá zachovalost tohoto ojedinělého exempláře z nálezů poděbradského umožnila poprvé správně reprodukovat a přečíst rubní legendu této mince, která uvádí poměrně zcela jasné a jen nepatrně pokažené jméno mincovny řezenské (REGINA CIVITAS). Zatím co lícní strana této mince hlásí se tedy obrazem i opisem do řady českých denárů,

inspiroval se při výrobě razidla reversu této mince řezač želez nepochybně některou ražbou řezenskou a to natolik dokonale, že okopíroval s obrazem i legendu bavorské mince. Tento Boleslavův mečový denár s řezenskou legendou na rubu je jednak důležitým dokladem, potvrzujícím vliv bavorské mince na ikonografii českých denárů, jednak můžeme oprávněně soudit, že tato mince je vlastním prototypem celé větší skupiny našich mečových denárů typu X. (označení podle poděbradského nálezu). Jsou to denáry menšího střížku s mečem na líci a kaplicí na rubu, pro které je charakteristické velké písmeno E, umísťované pravidelně u tohoto typu mincí pod lomenicí kaplice. Ve smyslu tohoto výkladu bylo by možno písmeno E pod lomenicí kaplice vysvětlit jako prostý pozůstatek původního nápisu ENC, převzatého z mince bavorské a nepřikládat mu žádného hlubšího smyslu, který v něm byl někdy hledán.²⁵⁾

Za jeden ze zvláště důležitých numismaticko-historických příspěvků, vytěžených z nálezu poděbradského, nutno patrně pokládat objev dalšího dosud neznámého typu denáru (viz typ XLVIII. popisu nálezu), který byl v nálezu zastoupen jediným exemplářem. Tuto minci s křížem a legendou **ADAVBIZZO** na líci a rukou s lukem a šípem (?) a legendou **AVAVI** na rubu pokládáme (cum grano salis) za nový další typ denáru biskupa sv. Vojtěcha. Domníváme se totiž, že legendu na líci mince **ADAVBIZZO** nutno čísti jako

A D A L (bertus) (= EP) ISCO (pus)
tedy
ADALBERTUS EPISCOPUS

Kromě uvedené legendy může být snad oporou přidělení tohoto denáru Slavníkovci Vojtěchovi, pražskému biskupu, i skutečnost, že i dosud jediný známý typ jeho denáru (s legendou HIC DENARIUS EST EPIC) má jako hlavní mincovní obraz motiv žehnajících ruky.²⁶⁾ Význam legendy na rubu tohoto patrně nově zjištěného biskupského denáru není, bohužel, jasný. Tomu, že legenda označuje místo ražby, nasvědčuje nepochybně její zakončení: CIVIT. Význam písmen či slova, které před slovem CIVIT předcházejí, těžko však lze pro nedostatek srovnávacího materiálu objasnit; že by však šlo o zkomolené PRAGA je poměrně málo věrohodné.

Zvláštní přínos nálezu poděbradského pro rozšíření našich numismatických a obecně historických poznatků nutno vidět i v dalším objasnění anglosaských vlivů na naše mincovnictví v 10. století. Za minci, která přináší nové

²⁵⁾ Ed. Fiala např. soudil, že písmeno E pod lomenicí je symbolem či zkratkou slova Ecclesia; nejnověji Ed. Polívka (K problematice mečového denáru s E pod lomenicí, Num. listy XVIII., 1963, str. 65) vyslovil názor, že celá skupina mincí tohoto typu oslavuje vznik pražského biskupství (PRAGA S E = PRAGA Sedis Episcopalis).

²⁶⁾ Srov. G. Skalský, Denáry pražského biskupa Vojtěcha Slavníkovce, NČČsl. V., 1929, str. 26 sl.

prvky do této problematiky, je možno pokládat denár tzv. typu fríšského, který v našem popisu nálezu je uveden jako č. XXXVI. 1 (1). Na této minci s motivem ruky mezi značkami I — O na líci a s křížem na rubu čteme na reversu zcela správně napsané jméno anglosaského krále Ethelreda II., zatímco na líci je uvedeno jméno Ethelredova anglosaského mincmistra (znějící patrně ANEI či ANGL), zkratku jeho titulu (MO, tj. Monetarius) a jméno anglické mincovny (DEORADY, což je latinský název nynějšího města DERBY ve střední Anglii).²⁷⁾

Podobně jako v případě známých denárů českého knížete Jaromíra z prvních let 11. století, na jehož mincích bavorského typu čteme jméno Ethelredovo i jméno jeho mincmistra Aelfziga z Winchesteru,²⁸⁾ tak i v tomto případě denáru typu XXXVI. 1 (1) nacházíme správně psané anglosaské legendy na minci, která je svým obrazem neanglosaská. Musíme proto podobně jako u denárů Jaromírových vidět v této minci jeden z dalších důkazů o působení některého či některých z anglosaských mincmistrů u Přemyslovského dvora v 10. a na poč. 11. století. Neboť správně psané anglosaské legendy musela na český denár umísťovat výhradně jen osoba, které byl smysl legend znám a měla k nim nějaký vztah. Nepřichází v úvahu, že by šlo o mechanickou kopii anglosaské mince. V této době mělo význam kopírovat z důvodů obchodněkonkurenčních leda obrazy mincí — rozhodně však nikoliv nikomu ve střední Evropě nic neříkající anglosaské legendy, zvláště když obraz mincí zůstal na „kopii“ neanglosaský. V případě denáru XXXVI. 1 (1) je pro nás tento poznatek zvláště cenný proto, že jde o nejstarší důkaz z 10. století, který svým způsobem podporuje již dříve vyslovený názor o sňatkovém spojení našich Přemyslovců s anglosaským královským dvorem v 10. století, v jehož pozadí stojí osoba kněžny či královny Elfgify-Emmy anglosaského rodu.²⁹⁾

V. Katz hledal původ Boleslavova mincovního typu s rukou a křížem ve Frisii (Friesland), odtud název „fríšský“ typ.³⁰⁾ Nalezl totiž obdobu našeho „fríšského“ typu na mincích hraběnky Adély, ražených v druhé polovině 10. sto-

²⁷⁾ V Derby se za Ethelreda II. razilo, i když tamější ražba intenzitou výroby nenáležela rozhodně k nejvyšším za Ethelredovy vlády. Na mincích ražených v této době v mincovně v Derby je vždy uvedeno jméno mincmistra, avšak mezi těmi žádného mincmistra ANEIE nebo ANGLA nenacházíme. To znovu svědčí pro to, že anglosaská legenda na českém denáru nevznikla žádným mechanickým okopírováním anglosaské mince. Je také zajímavé, že latinské pojmenování města Derby je obvyčejně psáno na Ethelredových mincích zkráceně (DEOR; DORB; DEORA; apod.) a plný tvar DEORADY čili DEORABY, jako je na minci české, je zřejmě v Anglii vzácný. — K tomu viz B. E. Hildebrand, Anglosachsiska Mynt, Stockholm 1881, str. 48; viz též Ch. F. Keary—H. A. Grueber, A Catalogue of English Coins in the British Museum II., London 1893, str. 212.

²⁸⁾ Viz zejména J. Smolík, Nález denárů v Chráštanec u Čes. Brodu, Praha 1897, str. 19 sl., 21 sl.

²⁹⁾ P. Radoměřský, Emma Regina, ČNM CXXII/1953/č. 2, str. 157 sl.

³⁰⁾ V. Katz, O chronologii, I. c., str. 52 sl.

letí v Deventeru. Na základě objevu mince tohoto typu s anglosaskými legendami (kterou pokládáme za prototyp celého dále pak produkovaného našeho „fríšského“ typu), musíme „fríšský“ původ tohoto typu pravděpodobně odmítnout a zařadit celou rozsáhlou rodinu mincí s rukou na líci a křížem na rubu mezi typy sice samostatné domácí — české, avšak anglosaskými prvky rozhodně svým způsobem ovlivněné. Neboť kromě anglosaských legend se jménem Ethelreda a jeho mincmistra lze věřit i tomu, že rovněž motiv ruky na těchto denárech byl inspirován spíše z Anglie, kde má motiv ruky jako mincovní obraz dlouhou tradici,³¹⁾ i když jeho spojení s křížem na rubu je anglosaským mincím cizí.

V tom případě, jestliže na základě legend a motivu ruky přiřadíme k „anglosaským“ typům i nejpočetněji v nálezů zastoupený typ „fríšský“, bylo by možné označit celý poděbradský nález za depot mincí s převahou anglosaských prvků. K této otázce vrátíme se však v druhé části této studie.

³¹⁾ Ruka jako hlavní mincovní motiv je od začátku 10. století umisťována na ražbách dánských králů z Yorku a Northumberlandu, zjišťujeme ji na mincích Edwarda Staršího, Edwarda Mučedníka a Ethelreda II. (viz k tomu Keary-Grueber, BMC, I. c., I. tab. XXVIII.; II. tab. VIII., XV.—XVI., str. 192).

Ein Fund böhmischer Denare aus dem 10. Jahrhundert in Poděbrady

Am 20. Oktober 1936 wurde in Poděbrady unser größter Fund böhmischer Denare aus dem 10. Jahrhundert entdeckt. Er bestand aus mehr als 1400 Münzen, die in einem keramischen Gefäß lagen. Es ist dies in der Reihenfolge der letzte Münzfund aus dem 10. Jahrhundert, der in den böhmischen Ländern bloßgelegt wurde. Unter dem Einfluß der Kriegereignisse und infolge anderer Ursachen wird der gegenständliche Fund erst jetzt in der Arbeit des Autors publiziert; sie konzentriert sich in ihrem ersten Teil im wesentlichen nur auf eine eingehende Beschreibung des Fundes. Die eigentliche Analyse und Würdigung der Münzen samt den einschlägigen chronologischen Schlußfolgerungen soll erst im zweiten Teil dieser Studie erfolgen.

Der nunmehr im Gebietsmuseum in Poděbrady untergebrachte Fundkomplex besteht aus folgenden Komponenten:

1. Aus dem keramischen Gefäß vom Flaschentyp, worin die Münzen aufbewahrt wurden,	
2. Aus den Denaren der Přemysliden (Boleslavs I. und II.) d. h. Typ I. bis XLVII.	1276 Stück
3. Aus einem Denar, der wahrscheinlich dem Prager Bischof Vojtěch (Adalbert) zuzuschreiben ist, d. h. Typ XLVIII.	1 Stück
4. Aus Slawniken-Denaren (des Slawnikenfürsten Soběslav), d. h. Typ XLIX—LIII.	129 Stück
5. Aus bayrischen Denaren (aus Regensburg) Typ LIV—LV.	2 Stück

Insgesamt 1408 Münzen.

Der Autor teilte sämtliche Münzen, die der Fund enthielt, in 55 Haupttypen (I. bis LV.), die er insgesamt in 340 sog. Korrelationsvarianten beschreibt (auf Grund einer Aufschlüsselung aller Fundmünzen nach den einzelnen zur Prägung verwendeten Avers- und Reversprägestempel und ihrer gegenseitigen Korrelation). All diese Korrelationsvarianten in der Zahl von 340 Fällen sind auf Taf. I.—XVII. abgebildet. Alle 1408 Münzen wurden in der Fundbeschreibung einzeln gemessen und gewogen. Der Katalog der Hauptkomponente des Fundes — der Denare der Přemysliden Boleslavs I. und Boleslavs II. — wurde nach dem Werk von V. Katz, Chronologie denárů Boleslava I. a Boleslava II., Praha 1935, zusammengestellt und beschrieben.

Der Autor verwies in der Fundbeschreibung nur auf einige grundsätzliche Erkenntnisse, die sich unmittelbar aus dem Fund ergeben. Es handelt sich namentlich um die Feststellung, daß der Fund in seinem Charakter zu jenen wenigen großen Funden böhmischer Denare aus dem 10. Jahrhundert gehört, woraus wir praktisch alle unsere Erkenntnisse über das böhmische Münzwesen des 10. Jahrhunderts beziehen, und die beweisen, daß es sich um große Eigentümer vermögender Einzelpersonen, der Angehörigen des böhmischen frühfeudalen Adels, handelte. Diese großen Depots verraten, daß der Geldtausch im 10. Jahrhundert lediglich zwischen den Angehörigen der böhmischen frühfeudalen Obrigkeit herrschte, während unter dem gemeinen Volk in den breitesten Volksschichten der Naturaltausch fort dauerte, wenngleich die Münze, die noch in ungenügender Menge vorhanden war, bereits im Vordergrund aller Tauschbeziehungen als Wertmaßstab stand. Auch der Fund in Poděbrady bildete offenbar das Eigentum eines führenden Feudalherren. Da dieser Fund auf dem Gebiet eines Stammes gemacht wurde, der ein Konkurrent der Přemysliden war — nämlich der Slawniker — und

sogar in der Nähe ihres Hauptsitzes Libice, geht der Autor mit den bereits früher ausgesprochenen Ansichten konform, wonach der Fund mit den bewegten Ereignissen in Libice im September des J. 995 (Ausrottung der Slawnikinger durch die Přemysliden) zusammenhängt. Der Fund wurde offenbar im J. 995 dem Boden anvertraut und kann entweder ein verstecktes Eigentum der Slawnikinger oder direkt eine beim Überfall von Libice gemachte Beute sein. Dem entspricht auch der zahlenmäßig hohe Anteil von Slawnikenmünzen im Fund von Poděbrady, die ungefähr 10% des Fundes ausmachen.

Ungefähr 90% des Fundes aus Poděbrady bildeten Denare der Přemysliden — Boleslavs I. und Boleslavs II. Außer einem einzigen Typ, dem sog. Regensburger Typ (Katz 1—18), beinhaltete der Fund beinahe alle bisher bekannten Typen böhmischer Denare aus dem 10. Jahrhundert. Selbstverständlich bietet ein derart umfangreicher Fund eine ganze Reihe einzigartiger numismatischer Erkenntnisse. Zum ersten Mal begegnen wir z. B. im Fund von Poděbrady einer ganzen Reihe von Fällen einer bemerkenswerten und für die Chronologie der Denarprägungen ungewöhnlich willkommenen Umprägung älterer Denare in Form eines neuen Denars. Da aber die Umprägungen für die Fragen der Chronologie der Prägungen der Boleslavs von erstrangiger Bedeutung sind, soll ihrer Analyse und Würdigung im zweiten Teil dieser Arbeit besondere Beachtung gewidmet werden.

Der Autor verweist ferner auf einige wichtige und bisher unbekannte Münzen, die im Fund von Poděbrady auftraten. So stellt z. B. der Denar vom Typ XXVI. mit dem Motiv eines Schwertes auf beiden Münzseiten offenbar einen bisher unbekanntem Typ dar. Der Denar vom Typ X. Gruppe E, des Fundes aus Poděbrady ist auf der Rückseite außer der Inschrift ENC mit der Legende REGINA CIVITAS versehen. Während die Vorderseite des Denars in Bild und Umschriftung in die Reihe der böhmischen Denare gehört, bezog der Stempelschneider bei der Herstellung der Prägegestanz der Reversseite zweifellos seine Inspiration aus irgendeiner Regensburger Prägung, und zwar so vollkommen, daß er mit dem Bild auch die Legende der bayrischen Münze kopierte. Da dieser Denar allem Anschein nach ein Prototyp einer größeren Gruppe böhmischer Denare vom Typ X. (Bezeichnung nach dem Fund von Poděbrady) mit einem Schwert auf der Vorderseite und einer Kapelle mit dem Großbuchstaben E unter dem Giebel ist, spricht der Autor die Ansicht aus, dieser Buchstabe E auf böhmischen Münzen sei ein Überrest der ursprünglichen Inschrift ENC und habe auf den Denaren der Boleslavs keinen tieferen Sinn, der darin manchmal gesucht wird.

Eine andere wichtige und bisher unbekannte Prägung, die im Fund von Poděbrady auftrat, ist die Münze vom Typ XLVIII., in deren Legende auf der Aversseite der Autor offenbar den abgekürzten Namen und Titel des Prager Bischofs, des hl. Vojtěch (Adalbert) aus dem Slawnikingergeschlecht erblickt (ADALBERTUS EPISCOPUS). In diesem Fall handelte es sich um den zweiten bekannten Typ der Münzen dieses Bischofs.

Eine nicht weniger wichtige Prägung aus dem Fund von Poděbrady ist der bisher unbekannte Denar vom sog. friesischen Typ (siehe Typ XXXVI. 1 des Fundes aus Poděbrady). Auf seiner Vorderseite lesen wir den Namen des angelsächsischen Königs Ethelred II, und auf der Rückseite seinen Münzmeister, seinen Titel und den Namen der englischen Münze (ANGL MO DEORADY). In diesem Denar erblickt der Autor einen wichtigen Beweis für die Tätigkeit angelsächsischer Münzmeister im 10. Jahrhundert am Hofe der böhmischen Přemysliden, denn auf der Münze, die sonst keinen angelsächsischen Typ aufweist, mußten die richtig geschriebenen angelsächsischen Legenden von einer Person zusammengestellt werden, die den Inhalt der Legende verstand, begriff und dazu in irgendeiner Beziehung stand.

Der Fund aus Poděbrady ist ein Münzdepot mit vorwiegend angelsächsischen Elementen und Einflüssen, die sich in markanter Weise im böhmischen Münzwesen des 10. Jahrhunderts geltendmachen. Die Frage der angelsächsischen Einflüsse auf die böhmischen Denare des 10. Jahrhunderts soll neuerlich im zweiten Teil der Studie über den Fund aus Poděbrady erörtert werden.

D. M. METCALF, Oxford

RAŽBA FOLLŮ BASILIA I. A ORGANIZACE JEJICH MINCOVEN*)

(Tab. XVIII—XXII)

Folles Basilia I. (867—886) byly raženy jako náhrada mincí reformy Theofilovy (829—842), neboť Michael III. nevydal během své pětadvacetileté vlády na východě ve větším množství žádné drobné mince. Theofilovy folles byly raženy v pěti nebo šesti mincovnách, z nichž byly zvláště důležité ty, které ležely na západních pobřežích Egejského moře.¹⁾ Zatímco všechny folles Theofilovy mají tentýž obraz s malými detailními odchylkami mezi jednotlivými mincovnami, přináší bronzová ražba Basiliova pět různých obrazů. Obrazy na lícu mincí jsou:

- (a) Basilios sedí na trůně. BMC 8—10.
- (b) Poprsí Basilia a Konstantina, kteří spolu drží praporec. BMC 11—16.
- (c) Basilios a Konstantin sedí spolu na trůně; Basilios drží praporec. BMC 17—20.
- (d) Poprsí Basilia, Konstantina a Leona; Basilios má ruku zdviženou k prsům.²⁾ BMC 21—24.
- (e) Poprsí Basilia, Konstantina a Leona, avšak Basilios nemá zdviženou ruku BMC 25—29.

Jako v době Theofilově, byl používán jeden mincovní obraz ve více než jedné

*) Jsem zavázán vřelým díkem panu E. I. Dimianovi, Bukurešť, jenž mi dovolil znovu publikovat část důležitého pokladu mincí z Cleje; panu P. D. Whittingovi, Londýn, který mi umožnil zpracování follů ze své velké, odborně sestavené sbírky; profesoru N. Degrasimu, superintendentovi Památkového úřadu v Apulii, jenž mi zaslal sádrové odlitky příslušných mincí pokladu z Tarentu. Odlitky nebo fotografie poskytli laskavě pracovníci muzeí v Berlíně, Cambridge, Glasgow, Haagu, Londýně, Mnichově, New Yorku, Oxfordu, Paříži, Stockholmu a Vidni. Profesor H. A. Thompson, ředitel vykopávek na athénské agoře, poskytoval veškerou podporu při práci v Athénách, na kterou přispěla Britská Akademie věd studijním stipendiem.

¹⁾ D. M. Metcalf, *The New Bronze Coinage of Theophilus and the Growth of the Balkan Themes*. *Museum Notes* X, 1962, str. 81—98.

²⁾ Wroth, *British Museum Catalogue*, uvádí, že drží svitek („mappa“); nejsem si však jist, že je tomu tak.

mincovně. Je to velmi jasné u typu (c); avšak nejlépe lze to dokázat u typu (e), staršího z emisí „s třemi poprsími“.

Všechny nebo téměř všechny mince typu (e) patří k jedné ze tří skupin. Jedna skupina má výborný styl. Basiliův loros^{2a}) je dvakrát ovinut kolem těla; Konstantin a Leo mají pláště zapnuté na levém rameni, tedy vpravo ze stanoviska pozorovatele (viz tab. XXII, č. 131–163). Ostatní dvě skupiny ukazují mnohem horší práci jak pokud jde o razidla, tak i pokud jde o vlastní ražbu. Jedna z nich ukazuje loros upravený s levého ramene, místo s pravého, a pláště zapnuté na pravém rameni; jinými slovy: jde o obrácený obraz, jako kdyby byl rytec ryl mincovní obraz v konečné podobě místo jeho zrcadlový obraz.

Na mincích třetí skupiny nese Basilius loros zcela jinak. Způsob, jakým je zde podáno rozhrnutí šatu na pravé straně poprsí dole, ukazuje jasně, že toto poprsí je okopírováno z follů, ražených po mincovní reformě Theofilově. Pláště jsou tak, jako u druhé skupiny, zapnuty na pravém rameni a jsou též starého vzoru. Značka této skupiny v nápisu na rubu dole je +, zatímco značka u obou ostatních skupin je *. Sám nápis je odlišný: zní BASILS (nikoliv BASIL) místo Βασίλειος, a má značku stažení (dvou nebo více) písmen za slovem BASIL, za CONCTANTZ a nad ΘΘ (Θεο).

Mezi jednotlivými skupinami jsou jasné metrologické rozdíly. Mince výborného stylu se většinou blíží váze 8 g. Mince ostatních dvou skupin bývají přemincovány, a to často tak nedbale, že lze zjistit stopy buď starších ražeb Basiliových anebo stopy mincí ražených po mincovní reformě Theofilově. Většina těchto mincí má střížky zřejmě určené pro ražby podle Theofilova váhového standardu asi o 6½ g; tohoto standardu se používalo, jak se zdá, ve středním Řecku. Z hlediska toho, co již víme o bronzových ražbách Theofilových, naznačuje celkový styl stejně jako přemincování a metrologie obou skupin, že jde o ražby provinciálních mincoven v Řecku. Rozdělení typu (e) mezi tři mincovny je potvrzeno některými detaily, které ukazují, že tyto tři skupiny byly vydávány souběžně.

První dvě [a možná i třetí?] obsahují mince, které nemají žádnou značku na konci rubního nápisu; do všech tří skupin patří určité exempláře, u nichž končí nápis líce na A4/ nebo A45/ místo na A455/. Bezpochyby jsou to starší mince této emise. Zajímavý exemplář ve sbírce P. D. Whittingově (č. 25) má chybný nápis IASIL a IASILS; Leonovo a Konstantinovo poprsí jsou mnohem větší než u mincí běžného druhu a styl portrétů je individualistický. Tato a další mince, na které jsou vedlejší portréty větší (č. 13), představují pravděpodobně první razidla, zhotovená pro novou emisi v provinciálních mincovnách. Podrobnosti jejich stylu mají nemalý význam, poně-

^{2a}) Loros, část slavnostního úboru byzantských panovníků, vznikl z římské „trabea triumphalis“. Je to dlouhý pruh tkané látky, bohatě ozdobený drahokamy, který je několikrát ovinut kolem těla.

vadž tyto dvě mince mohou být pevně spojeny s hlavními sériemi (viz č. 13 a 14, 25 a 26 v katalogu) již porovnáním tvarů písmen. Vedou nás k otázce, jakou formou dostávali úředníci provinciálních mincoven své instrukce při vydání nové série mincí. Podstatné rozdíly ve znázornění šatu ve třech mincovnách naznačují, že o předepsaných mincovních obrazech byly vydány písemné pokyny a že úředníci mincovny nedostali — aspoň při této příležitosti — své instrukce ve formě výkresu nebo zkušební ražby. Lze předpokládat, že krátce po vydání mincí byla vydána opravená instrukce, která předpisovala nápis A455/, jakož i přidání značky pod nápisem na rubu.

Mince z bývalé sbírky C. D. Sherborna (č. 36), nyní ve Fitzwilliamově museu v Cambridgi, nezdá se být spojena s žádnou ze tří výše popsaných skupin. Rub má ubohý styl: Basiliův loros a vlas všech tří panovníků je zřejmě prací nezkušené ruky. Exemplář je přemincován na variantě, která musí být — jak níže navrhuji — spojena s Thessalonikou, zatímco většina mincí „s třemi poprsími“, ukazujících stopy staršího typu Basiliova, je ražena na jiné variantě. Ať již patří mince č. 36 do jakékoli série, musí v ní být umístěna brzy na začátku; přes její stylistickou osamocenost je možné, že by měla být spojena s některou serií středního Řecku (viz níže č. 13–24), poněvadž právě starší razidla mohou být nejspíše svým stylem odlišná.

Přikláním se však k mínění, že tato mince je dokladem, že serie s třemi poprsími byla ražena ještě v jiné mincovně, možná někde v severním Řecku.

Řady níže popsaných tří hlavních skupin jsou bohaté na téměř identická razidla; řady z provinciálních mincoven obsahují podíl exemplářů, spojených stejnými razidly. Velmi úzká příbuznost všech těchto razidel ve skupině nejlepšího stylu svědčí o krátkosti ražebního období.

Emise se třemi poprsími; Basilius nemá zdviženou ruku.

I. skupina dobrého stylu

Poznámka: Všechna rubní razidla mincí č. 1–10 jsou si podobná.

a) Mince bez * a s nápisem A45/. (Nejnižší vodorovná řada drahokamů loru má pět drahokamů.)

1. 6,65 g. Viz poznámky u č. 2 a 3. Whitting 3029.
- *2. Rub je z téměř identického razidla jako u č. 1. Poklad z Taranta.
3. 6,50 g. Líc velmi podobný číslu 2. Paříž 836.
- *4. 7,45 g. Rub je téměř totožný s rubem č. 7 a proto vznikla tato mince pravděpodobně později v řadě (a). New York.

Kombinace razidel (a) a (b).

5. —, — g. Horší rytecká práce. Líc má neběžný opis BASILIOSCONSTANTZ/ Rub má *

a je podobný rubu č. 8. [Přemincována, snad dvakrát na podobných mincích Basilio-
vých; BASIL na rubu u (3) hodinkového ciferníku a [?] ΕΟΝ u (4) ciferníku na líci.]
Cambridge, stará sbírka.

- *6. 7,20 g. Líc je typický pro řadu (b). Videň.
(b) Mince s * a nápisem A455/. (Nejnižší vodorovná řada u loru má obvykle
šest drahokamů.)
7. 7,07 g. Líc má pouze pět drahokamů u nejnižší řady. Viz poznámky u č. 4. Mince
vznikla brzy v řadě (b)? Paříž, ex Schlumberger 3083.
8. 8,18 g. Líc vykazuje horší ryteckou práci; losos má méně drahokamů, než je zvykem
v této řadě. Rub je podobný rubu čísla 5. [Přemincována, snad na minci serie „s dvěma
poprsími“; hlava Konstantinova a Basiliova jakož i Basiliova ruka a dolejší část labaru
na líci s původní polohou u (12) ciferníku jsou nyní přibližně u (11) ciferníku?.] New York.
9. 7,73 g. Rub je téměř totožný s rubem č. 10. Paříž 835.
*10. 7,91 g. Líc je velmi podobný číslu 12, např. v umístění písmen ΛΕΟ BASIL. K rubu
viz č. 9. Whitting „D“.
11. 8,165 g. Mince je velmi podobná číslu 10. Oxford, ex Douce. (Srov. č. 14.)
12. 5,69 g. Líc srov. s č. 10. Oxford, ex Evans, získáno r. 1908 v Cařihradě.

II. skupina: losos je obrácený

(a) Mince bez * a s nápisem A4/. (Na nižším záhybu loru jsou 4½ páru draho-
kamů.)

- *13. 6,14 g. Starší ražba, s velkými poprsími Leona a Konstantina. Styl portrétů je indivi-
dualistický. [Přemincována na minci „s dvěma poprsími“, což vyplývá z písmena Π
u ΡΟΜΑΙΟΝ, z umístění písmen SR a z rozměrů křížku, který převyšuje Konstanti-
novu korunu a je většího druhu.] Whitting 1553.
14. 6,16 g. Líc: Menší a pečlivější hlavy panovníků jako u pozdějších ražeb. Razidlo má
velkou puklinu od pravé strany křížku na Basiliově koruně. (A4 nejasné.) Rub: Téměř
totožný s číslem 13. [Přemincována, patrně třikrát. Na líci je vidět . . . OSBASILE
a poprsí s pláštěm vpravo, oboje pravděpodobně z mince „s dvěma poprsími“. Na
rubu ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣΒΑ. . . ΣΤ a pláště. První část nápisu je zcela určitě z min-
ce „s dvěma sedícími postavami“ ražené za následující vlády [!], to znamená, že mince
byla tehdy přemincována tak nedbalým způsobem, že Basiliova ražba nebyla vůbec
odstraněna. Písmena ΣΤ pocházejí pravděpodobně z Basiliovy mince „s dvěma po-
prsími“.] Oxford, ex Douce, tudíž před cca 1830. (Srov. č. 11.)
*15. 5,78 g. Líc: Dolejší okraj loru má kosočtvercová políčka. Viz tvar písmene Π ve slově
CONST a srov. č. 16–18. Rub je krajně podobný rubu čísla 14. Mnichov.
16. 7,15 g. Líc: Basiliova tvář je velmi dlouhá. Mince jeví úzkou podobnost s čísly 15
a 17, např. u písmene Μ slova ΡΟΜΕΟΝ u čísla 15, a u Ε slova ΛΕΟΝ u čísla 17.
[Dvakrát přemincována; nápis SSCOINΣT původní ražby, objevující se u (12)
ciferníku na rubu, ukazují klikaté písmo jako u č. 15 a 17. Poprsí které je vidět na rubu,
pochází z mince „s dvěma poprsími“ a to pravděpodobně z větší varianty, ale s vlasem,
reprodukováným špatným stylem.] Londýn, BMC 28.
17. 9,55 g. Líc a rub podobný jako u čísla 15, se stejným tvarem písmene Π. [Přemin-
cována na minci Basiliově, pravděpodobně typu „se třemi poprsími“.] New York.
18. 6,95 g. Líc: Velmi podobný číslům 15 a 19, s nepatrně užším obličejem, spíše podob-
ným číslu 17. Rub: Téměř totožný s číslem 17. Nález z Athén (Agora), Ξ, 22. února
1935, 2 (z povrchu).

- *19. Líc: Podobný jako u č. 15. Poklad z Tarentu.

Kombinace razidel (a) a (b)?

20. 6,80 g. Líc: Porovnej č. 17. Rub: má *. Téměř totožný s číslem 22. Londýn, BMC 26
(vyobrazeno v BMC, tab. LI, č. 1).
21. 5,69 g. Rub je velmi podobný číslům 22 a 24, ale líc se liší hrubší kresbou vlasu; v ná-
pisu je A4/. Whitting 1551.
b) Mince s * a nápisem A455/. (Na dolejších okrajích loru jsou 4 nebo 3½ páru
drahokamů.)
*22. 6,96 g. Rub: Téměř totožný s číslem 20; tuto minci je proto třeba umístit brzy na
počátku řady (b). Jak líc, tak i rub je podobný číslům 23 a 24. [Dvakrát přemincována:
původní ražba – z níž původní poloha u (12) ciferníku je asi u (2) ciferníku na posled-
ním líci – je starší follis Theofilův s nápisem: BASILE/. Pozdější ražba, z níž pů-
vodní poloha u (12) ciferníku je asi u (9) ciferníku na posledním rubu, je typ „s dvě-
ma poprsími“, u něhož postava vpravo je oděna pláštěm, kdežto postava vlevo má
určitě losos. Nápis začíná zřejmě s +b a končí na ΠΟΡΟΣΑΣΣΣΤ. Follis tohoto
typu nebyl dosud publikován. Líc koresponduje pravděpodobně s rubem čtyřsoli-
dové mince v Britském muzeu; BMC, tab. L, 10.] Whitting 1552.
*23. 6,10 g. Lícni razidlo má puklinu u Basiliova krku; viz č. 24. Rub: Podobný jako u č. 22.
[Dvakrát přemincována: jedna z původních ražeb, u níž je (12) ciferníku asi u (8)
ciferníku na líci, je patrně téhož nepublikovaného typu, jaký byl popsán u č. 22.]
Paříž 837.
24. 7,92 g. Líc: Z téhož razidla jako č. 23; puklina je větší. Rub: Téměř totožný s číslem 22,
porovnej též č. 21. Paříž, ex Schlumberger, 3084.

III. skupina: losos Theofilových mincí

(Losos je velmi podobný loru na Theofilových follech, ražených po reformě. Křížky nad
korunami císařů jsou veliké. Basiliova vlas je podán jiným stylem než u většiny mincí dvou
předchozích skupin. Na rubu jsou kontrakční značky za BASIL, za CONST a
nad ΘΟ; nápis zní: ΕΠ ΘΟ BASIL [místo ΕΠ ΘΟ BASILS]. Značka na konci rubního
nápisu je +).

(a) Mince s nápisem A4/ a pravděpodobně bez + (raná razidla s velkými
poprsími Leona a Konstantina, jakož i s chybnými nápisy).

- *25. 7,08 g. Na líci a na rubu IASIL, IASIL, IASILS; bez kontrakčních značek. Rub
je podobný rubu č. 26 a má tečky jako u č. 30; viz výběžky u písmene S v IASIL,
silnou svislou čárku u T v CONST a výškový rozdíl mezi L a Ε u slova LEON.
[Přemincována na minci s obrazem „s dvěma poprsími“, která patří zřejmě k většímu
druhu.] Srov. č. 59. Whitting 3269.
b) Mince s nápisem A455/ a s + na rubu.
*26. 7,00 g. Líc: Viz č. 27. Rub: Vcelku podobný jako u č. 25; značku + není vidět, avšak
mince může být kombinací razidel (a) a (b). [Přemincována na Theofilově minci
s velkou „tuťou“, tedy určitě skupina Γ, viz Metcalf, Theophilus, str. 15.] Whitting
1554.
*27. 4,20 g. Líc: Z téhož razidla jako č. 26? Rub: Viz č. 30. Whitting 3310.
28. 6,02 g. Líc: Kresba vlasu podobná jako u č. 27. Rub je celkem podobný rubu čísel

- 33 a 34. [Přemincována na minci Theofilově.] Cambridge 3412 — 1950, ex Bunn 2726.
29. 5,3 g. Líc není zřetelný, ale podobný číslu 28; postavy Leona a Konstantina jsou štíhlejší. Rub je nejasný, ale podobný číslu 28. Nález z Athén (Agora) Ξ , 16. února 1935, 2 (z pomíchané náplně).
- *30. 4,90 g. (Líc: Nápis $\Delta\Upsilon\text{SS}/$ je nejasný.) Rub ukazuje podobnost s číslem 27, např. u písmene ϵ v $\text{ROM}\epsilon\text{ON}$; mince má však výjimečný styl, obzvláště pokud jde o písmena rubu. Viz malou smyčku u b . Paříž, ex Schlumberger, 3085.
31. 6,09 g. Líc: Porovnej č. 33. (Hrubší styl než u předchozích mincí.) Rub: Viz č. 30, které však má mnohem hrubší styl. [Dvakrát přemincována. První původní ražba, jejíž lícní (12) ciferníku je asi u (7) ciferníku na lici posledního typu, je Theofilův follis z doby po mincovní reformě. Pozdější ražba, jejíž lícní (12) je asi u (6) na posledním lici, je follis Basiliův s „dvěma poprsími“; veliký křížek na koruně a velké zřetelné Δ ve slově $\Delta\Upsilon\text{SS}/$ naznačují, že jde o větší variantu. Viz poznámky o přemincování v BMC.] Londýn, BMC 29.
- *32. 6,9 g. Líc: ($\Delta\Upsilon\text{SS}/$ nejasné.) Viz kresbu vlasů u č. 26–27. Rub: Podobný jako u č. 33–35. Vídeň.
33. 5,66 g. Líc: ($\Delta\Upsilon\text{SS}/$, nejasný.) Rub: Podobá se zřetelně č. 32. Mnichov.
34. 4,14 g. Líc: Má obvyklý text BASIL/CON . Velká hlava, vlas na jedné straně silnější. ($\Delta\Upsilon\text{SS}/$ nejasný.) Rub: Podobný jako u č. 33. [Přemincováno.] Cambridge 3410-1950, ex Bunn 4158.
35. 6,57 g. Líc: Krajně podobný číslu 27. ($\Delta\Upsilon\text{SS}/$ nejasný.) Rub: Podobný jako u č. 32. [Přemincována na Basiliově minci „s dvěma poprsími“, jejíž (12) ciferníku je nyní u (4) na lici. — $+b\Delta$ s úzkým křížem a malou smyčkou; plášť a ruku. Basiliovu dřívějšího líce lze vidět na odpovídajícím místě na rubu.] Oxford, ex Sayce; získáno v Kütahye (antické Cotiaenum), Turecko.

IV. Neznámá provinciální mincovna

- *36. 6,66 g. Líc: $+LEON\text{b}....\text{NS}\zeta\Delta\Upsilon/$ — viz tvar písmene Δ , jakož i tvar spon u pláště. Rub: Má tentýž nápis jako skupina II. Viz široká písmena Δ . [Přemincována. Původním typem, jehož (12) ciferníku je nyní asi u (9) líce, je mince „s dvěma poprsími“ drobnějšího typu, která patří do „pečlivé“ skupiny; viz níže č. 40–42. Rubní razidlo není nepodobné našemu číslu 38; líc (na němž lze vidět značku vyjadřující stažení dvou písmen po ζ slova $\text{CON}\zeta$) má větší křížek u Konstantinovy koruny, spíše jako u č. 42.] Cambridge, ex Sherborn 8.

Část výše popsaných provinciálních mincí „se třemi poprsími“ je přemincována na Basiliově emisi „se dvěma poprsími“. Tento typ s poprsími Basiliovým a Konstantinovým, mezi nimiž je praporec, zahrnuje nejmenší a nejhorsší z follů Basiliových. Typ může být rozdělen na dvě varianty, na větší a na menší, u nichž jsou styl a nápisy rozličné. Menší druh, který se vyskytuje častěji, má většinou korumpovaný nápis $\text{ROM}\Delta\text{ON}$ místo $\text{ROM}\Delta\text{ION}$ na rubu, a na lici IASILIOS místo BASILIOS . Někdy přichází na lici též $\text{CON}\zeta$ místo $\text{CON}\zeta$. Nápis na rubu začíná BASIL nebo i $\text{BASIL}/$, kdežto u většího druhu čteme normálně BASILIO nebo BASILO (nápis končí $\text{ROM}\Delta\text{ION}$).

Mince menšího druhu jsou mezi sebou úzce spojeny podobnými razidly.

Lze je členit na starší skupinu (č. 37–39 katalogu), na skupinu dobrého stylu (č. 40–42) a na zbytek (č. 43–58). Každá z těchto tří malých skupin má mince s nápisy $\text{ROM}\Delta\text{ON}$ a $\text{ROM}\Delta\text{ION}$. Stálé používání správného a nesprávného tvaru současně nasvědčuje tomu, že vzdělanost rytců razidel a možná ani úředníků mincovny nebyla vysoká. Mince mají nižší váhový průměr než kterákoliv jiná stylistická skupina Basiliových follů. Tímto a ještě jiným způsobem připomínají folles Theofilovy skupiny Δ , u nichž se mělo za to, že pocházejí z mincovny v Thessalonice. Labarum (praporek) na starších mincích je velmi podobné labaru u některých follů skupiny Δ . Celkem lze sotva pochybovat o tom, že tyto mince pocházejí z téže mincovny jako mince skupiny Δ .

Velmi cenná mince ve sbírce Whittingově je jedna z prvních ražeb drobné serie „s dvěma poprsími“. Styl portrétů je hrubý; nápis na rubu s hranatými písmeny S , jakož i s písmeny ϵ , jejichž příční dřívky směřují k počátku následujícího písmene, byl patrně negramotným rytcem okopírován zcela mechanicky podle psané přílohy. Ojedinelý tvar písmene l , opatřeného patkami, připomíná jakoby runové písmo prótobulharských nápisů, které byly připsány právě tomuto údobí.³⁾ Písmeno Δ v $\text{ROM}\Delta\text{ON}$ má spletitý tvar a reprodukuje spojení (ligaturu) písmen Δl v rukopise, což by vysvětlovalo původ korumpované legendy (viz č. 37).

Mince byly raženy na mincovní číslo (váhový standard) odpovídající váze kolem 5 nebo $5\frac{1}{2}$ g. Je zřetelně vyšší než u Theofilových follů skupiny Δ (obzvláště, zahrneme-li do nich „kopie“). Pravděpodobně nutno tuto změnu vysvětlit jako krok k srovnání mincovny v Thessalonice s jinými mincovnami. Ústřední správa se za dřívějších panovníků řídila podobnou politikou vůči provinciálním mincovnám bezpochyby proto, aby se přizpůsobila místním zvykům neb přáním.

Emise „se dvěma poprsími“ zůstala v Thessalonice patrně běžným typem během Basiliovy vlády, neboť u Leona VI. zjišťujeme mince velmi podobného typu BMC 13–15. O důvodu pro oblíbenost tohoto typu lze vyslovit pouze domněnku; nejpravděpodobněji si ji vysvětlíme tím, že se folly staly přijatelným platidlem pro obchod; ve starších dějinách thessalonické mincovny máme příklady jiných mincovních typů, které pravděpodobně z téhož důvodu zůstaly dále v používání.⁴⁾

Činnost mincovny v Thessalonice mohla být vážně přerušena nájездem Arabů v roce 904, který mohl zavinit omezení nebo i zastavení ražby serie „se dvěma poprsími“.

³⁾ N. Mavrodinov, A Nagyszentmiklósi Ósbolgár Kincs (Archaeologia Hungarica, XXIX), Budapešť, 1943, str. 202, vyobr. 134. Mavrodinov navrhuje datum mezi rokem 864 a koncem devátého století.

⁴⁾ D. M. Metcalf, The Byzantine Bronze Coinage in the East Mediterranean World. Congresso Internazionale di Numismatica, Řím, 11.–16. září 1961, vol. II, Řím 1965.

Větší varianta typu „se dvěma poprsími“ je reprezentována poměrně malým počtem zachovalých exemplářů, které jsou navíc nečitelné. Serie obsahuje mince s malým praporcem, opatřeným křížem ze čtyř teček (porovnej starší mince menšího druhu), a jiné mince se silným, hladkým křížkem na větším, čtyřhranném praporci. Zde nemůžeme z detailů kresby soudit — jak jsme mohli u serie „se třemi poprsími“ — na souběžnou ražbu obou skupin, i když je možné, že byly raženy současně. Pokud lze dnes soudit z analýsy stylu, mohla jedna skupina následovat druhou, přičemž by byl větší druh pozdější. To je však ze dvou důvodů pravděpodobné, jednak proto, že větší druh váží kolem 6½ g, jednak i z toho důvodu, že nápis na rubu začíná s **BASILIO** a u jedné nebo dvou starších mincí s **BASILIO**. Je to také větší varianta, na které jsou obvykle raženy mince II. a III. skupiny serie „se třemi poprsími“.

Okolnost, že jde o přemincované kusy, umožňuje nám spojit původ většího druhu „se dvěma poprsími“ s toutž oblastí, totiž se středním Řeckem. Tím vzniká otázka, nemáme-li vůbec tyto mince rozdělit na dvě skupiny. Tutéž otázku si musíme klást u III. skupiny serie „se dvěma sedícími postavami“, se kterou je větší druh ražeb „se dvěma poprsími“ velmi úzce spojen. Mnohem více exemplářů bude musit být k dispozici pro naše úvahy, než se dopracujeme jistých závěrů.

Serie „se dvěma poprsími“, menší druh

Poznámka: Na rubu čteme **ROMAION**, nad písmeny **ΘΘ** není značka kontrakce, pokud není v popisech jinak uvedeno.

- *37. 5,10 g. Líc: **+IA... ONCT**. Viz připomínky v předchozím textu. Whitting „C“
 38. 7,74 g. Líc: Portréty téhož stylu jako u č. 37, např. štíhlý křížek na Konstantinově koruně. Rub: Písmena podobná jako u č. 37, avšak poněkud lepšího provedení. [Snad přemincována na mnohem starší minci?] Malý, tlustý střížek. Londýn, BMC 16.
 *39. 4,71 g. Líc: Razidlo má praporec téměř totožný jako u č. 37 a vcelku se podobá více tomuto líci než kterékoliv razidlo jiné, vyjma č. 38. Stylizace vlasu je ještě nevyjasněna. Rub: Má **ROMAION**, nemá však **ΘΘ** a jinak se svým stylem podobá č. 37. Paříž, ex Schlumberger, 3080.
 *40. 5,22 g. Líc: Má výjimečně pěkný styl a nápis **BASIL**. Nutno upozornit na křížek na počátku opisu a na Basiliovu ruku. Drobné hlavy. Rub: **ROMAION** a **ΘΘ** je nejasné, porovnej však s č. 41; rub je též podobný rubu č. 43 (které má výjimečně pěkný rub!) [Přemincována na Theofilově minci.] Londýn, BMC 12.
 41. —, —. Líc a rub: Téměř totožné s č. 40 a též podobné číslu 39. Na rubu čteme **BASIL** / **ΘΘ** a **ROMAION**. Sofia.
 42. 5,03 g. Líc: Velmi podobný líci čísla 41. Rub: **ROMAION** a nápis s úzkými **Є**, jinak porovnej s č. 41. (**ΘΘ** nejasné.) [Přemincována na Theofilově ražbě; z nápisu na líci zbývá **BASIL**. Zdá se, že schází nižší část Theofilovy postavy; ustrížený střížek? Tufa má značku **··**, pravděpodobně nejde tedy o minci ze serie **Δ**.] Bukurešť, ex Orhidan.

43. 6,74 g. Líc: **+IASILIOSSONCTA455**. Portréty mají podobnost s číslem 37, např. stylem vlasu. Charakteristický je styl Basiliova a Konstantinova ramene. Rub: Neobvykle dobře ražený. Srov. s č. 40—41, 49 a 55. Cambridge 3414 — 1950, ex Bunn 2110.
 44. —, —. Líc: Záhyby Basiliova pláště jsou podobné záhybům na č. 43. Patrně krajně podobný anebo téměř totožný s č. 45. Rub: (?) **ROMAION**. Krajně podobný číslu 43, a velmi podobný č. 41. (Styl pokračuje od č. 40.) Nález z Athén (Agora), **Σ**, 11. února 1938, 31 (ze zásypu silnice).
 45. 5,44 g. Líc podobný jako u č. 39, avšak praporec má správně štrápece, nikoliv tečky. Konstantinův obličej je špatně kreslen. Rub má **ROMAION** a (?) **ΘΘ**, avšak bez ohledu na to je razidlo téměř totožné s č. 49. Mnichov.
 46. 5,62 g. Líc má **IASILIOS**; razidlo velmi podobné jako u č. 45 a 49. Rub je téměř totožný s č. 49 s výjimkou, že některá písmena jsou větší, např. **Αη** slova **CONSTANT**. Londýn, BMC 14.
 47. 4,57 g. Líc: **IASILIOS**; velmi podobný číslu 46, avšak se „starším“ praporcem jako u č. 43. Rub: Razidlo krajně podobné číslům 43, 49 a 55. Londýn, BMC 15.
 48. 5,4 g. Líc: Částečně nejasný, avšak velmi podobný, popř. krajně podobný číslu 47, Rub: **ROMAION**. Nejasný, avšak zřejmě podobný číslu 55. Nález z Athén (Agora). **Σ**, 12. února 1938, 4 (ze zásypu na silnici).
 *49. 5,55 g. Líc: Nápis jako u č. 43 (totiž s **CONCT**). Razidlo jeví výraznou podobnost s č. 43, je však čistší práce. Rub: Viz poměr mezi **Α** a **Ο** u slova **ROMAION**; rub je po této stránce téměř totožný s rubem č. 43 a 47, srov. též s č. 55. [Přemincována.] New York.
 50. 3,76 g. Líc: Velmi podobný číslu 49, v opise **CONCT**. Rub: **ROMAION**, avšak **ΘΘ**; jinak je podobný číslům 39 a 45, má však hrubší styl. New York.
 *51. —, —. Líc a rub podobný číslu 50. (**ΘΘ** nejasné.) [Přemincována.] Poklad z Tarentu.
 52. 2,8 g (vylomený). Líc a rub nejasné, avšak zdánlivě podobné číslu 50. Nález z Athén (Agora), **Ξ**, 16. března 1935, 74.
 53. 4,7 g. Líc: Nejasný. Rub: **ROMAION**, snad podobný číslu 52. Nález z Athén (Agora), **Σ**, 26. května 1937, 51.
 54. 3,16 g. Líc: **BASIL**. Dvě poprsí téže velikosti. Nejasný. Rub: **IASIL**, (?) **ROMAION**. Dimian, poklad u Cleje.
 55. 6,36 g. Líc: Podobný číslu 49, srov. též s č. 57 (má **BASIL** a **CONCT**). Rub: Nápis „raného“ stylu — více než u kterékoliv jiné mince kromě čísla 37; současně je svou charakteristikou blízký číslu 49. Rub má **ROMAION** a **ΘΘ**. [Přemincována? Nápis na líci **...NSTANTCASS** se nehodí k tomuto typu a patří snad k variantě popsané výše pod č. 22. Rub: Jeví stopy dřívějšího rubu. Dolíčkovaný povrch na obou stranách.] Londýn, BMC 13.
 *56. 4,54 g. Líc: Velmi podobný č. 43 a 49, avšak s nápisem **IASILIOSSONCTA455** velmi štíhlé křížky na korunách. Rub: Téměř totožný s číslem 43, porovnej též s č. 49; písmeno **η** v **ROMAION** začíná tečkou. Cambridge, ex Sherborn 5.
 57. 6,31 g. Líc: **IASIL**, srov. s č. 56 atd., avšak zde poněkud čistší práce a s většími tečkami na křížcích korun. Rub: Velmi podobný číslům 43 a 56. Cambridge, ex Sherborn 9.
 *58. 6,26 g. Líc: Krajně podobný číslu 49, až na nápis **CONCT**. Rub: Je téměř totožný s č. 57 až na nápis, který zní **ROMAION** a **ΘΘ**. Whitting 1442.

Serie „s dvěma poprsími“, větší druh

- *59. 4,27 g. (S dirkou.) Líc: Podobný číslu 60, např. u korun z teček, avšak Basiliovi vlas je zde hustší. Charakteristické **T** ve slově **CONST**. Nepravidelně rozdělené tečky

- v praporci. Rub: **ΒΑΣΙΛΙΟ**; charakteristická písmena **€**. [Přemincována na minci Theofilově s velmi velkými písmeny na rubu a s malou tufou. To a špatné provedení písmen na líci poukazuje na minci ze skupiny **Σ**.] Viz č. 25. Dimian, poklad z Cleje.
- *60. 5,92 g. Líc: **ΒΑΣΙΛΙΟΣ** Konstantin s úzkým, špičatým obličejem. Rub: Ve slově **ΒΑΣΙΛΟ** není písmeno **Ο** vyraženo? Nápis: **ΡΟΜΑΙΝ** (sic). [Přemincováno.] Cambridge, ex Sherborn 7.
61. 6,1 g. Líc: . . . **ΥΣΣ**. Velmi podobný číslu 60, avšak v praporci jsou zde čtyři stejnoměrně umístěné tečky. Nejasný. Rub: **ΒΑΣΙΛΟ** podobný číslu 60. [Přemincovaná na minci Theofilově, snad ze skupiny **Σ**. Volný konec loru má tříhranné obrysy.] Vídeň.
62. 6,26 g. Líc: Konstantinova hlava je úzká a zřetelně nižší než Basiliova. Křížky na korunách jsou veliké. Strapce jsou téměř na vnějších obrysech praporce. Rub: **ΒΑΣΙΛΙΟ**. Tvar písmen **€** je podobný tvaru u č. 37, avšak středníasty jsou zde vodorovné; písmo není celkem nepodobné písmu u č. 38–39. Paříž 834.
63. 5,84 g. Líc: Patrně **ΒΑΣΙΛΟΙΣΣΟΝ** . . . , jinak velmi podobný číslu 60. Rub: má menší **τ** u slova **ΚΟΝΣΤΑΝΤ**. [Přemincována na minci Theofilově: tufa a **ΒΑ** na líci u (1) až (3) ciferníku.] Whitting 1443.
- *64. 6,62 g. Líc: . . . **ΑΥΣΣ**. Praporec (labarum) s **Χ** jako u III. skupiny serie „se dvěma sedícími postavami“. Rub: **ΒΑΣΙΛΟ**. Viz nakloněná písmena **Α** a písmena **€** se skloněnými středními hastami. [Přemincována na minci Theofilově.] Whitting 1444.
65. 4,55 g. Líc: Vcelku velmi podobný číslu 64, s týmž charakteristickým zjevem, totiž poprsím Basiliovým z tříčtvrtečního pohledu zpředu. Rub: **ΡΟΜΑΙΟΝ**. Dost malé, doleva nakloněné písmo. Téměř určitě velmi podobný číslu 62. [Přemincováno na minci Theofilově.] Nález z Athén (Agora), **ΣΤ'**, 1. dubna 1932, 11 (z povrchu).
- *66. 7,13 g. Líc: **ΒΑΣΙΛ...ΣΟ...** – Velký čtyřhranný praporec. [Přemincována na minci Theofilově.] Paříž 833.
- *67. 7,00 g. Líc: **ΒΑΣΙΛΟΣΣΟΝΣΤΑΝ/ΑΥΣΣ**. Velmi podobný číslu 66. Výjimečně čistá rytecká práce. Rub: Velmi podobný číslům 64 a 66. (Srov. č. 109.) Haag 13.739.

Mince „se dvěma sedícími postavami“ můžeme členit na tři hlavní skupiny, které ukazují zřetelně rozdíly v nápisích, typech a vahách. Tyto rozdíly lze stručně charakterizovat:

	I. skupina: (Dobrý styl)	II. skupina: (Nejlepší styl)	III. skupina: (Horší styl)
Nápis na rubu začíná:	ΒΑΣΙΛΟ/	ΒΑΣΙΛΙΟ/	{ ΒΑΣΙΛΙΟ } { ΒΑΣΙΛΟ }
Nápis na líci končí:	ΑΥΣΣΤ/ (obvykle)	ΒΑΣΙΛΙΣ	{ ΒΑΣΙΛ } { ΒΑΣΛ }
Konce lorů:	Obráceny ven	Obráceny dovnitř a jsou opatřeny trásněmi	Obráceny týmž směrem?
Váha mincí:	2 řady drahokamů Kolem 8 g, avšak některé střížky o 6½ g	3 řady drahokamů 6½ g	1 řada drahokamů 6½ g

Mezi I. skupinou této serie a I. skupinou serie „s třemi poprsími“ jsou některé zřejmé paralely, jako styl vlasů, písmeno **η** rubního nápisu s výrazně ukončeným dřikem a vysoká kusová váha mincí. Styl II. skupiny se liší v četných detailech od stylu I. skupiny. Koruny mají vyšší oblouky, vlas má charakteristický styl, látka praporce je větší, písmo na rubu má větší mezery a dřiky písmen jsou méně výrazně ukončeny, nad **θθ** je silná značka naznačující kontrakci. Mince III. skupiny jsou veliké a svědčí o mnohem nižší úrovni rytce než u skupin I. a II.; často mají stopy po přemincování.

Nápis na líci I. skupiny končí většinou písmeny **ΑΥΣΣΤ/**, na některých mincích čteme **ΒΑΣΙΛ**, u jiných **ΑΥΣΣ**. Styl mincí jen málo ukazuje význam těchto variant. Jeden výjimečný exemplář s korumpovaným nápisem **ΑΒΣΙΛ** z vídeňského kabinetu (č. 68) pochází patrně ze starých, pokusných razidel. Jiné exempláře s nápisem **ΒΑΣΙΛ** jsou podobnými razidly spojeny jednak s mincí, která má **ΑΥΣΣ**, jednak s jinými mincemi, označenými **ΑΥΣΣΤ/**, které však jsou stylisticky dosti vzdáleny od mincí, podobajících se nejvíce minci ve Vídni. Proto je pravděpodobné, že nelze různé nápisy na líci rozdělit chronologicky, nýbrž že bychom měli mince členit na skupinu s pěti svislými řadami drahokamů na prsou Basiliových a na druhou skupinu pouze se čtyřmi řadami.

Ovšem skoro všechna rubní razidla I. skupiny jsou mezi sebou dostatečně úzce spjata; varianty s pěti řadami a se čtyřmi řadami drahokamů jsou spojeny některými detaily na rubu jako písmenem **η** na konci nápisu, které proniká kruhem, a písmenem **ι** se skloněnou příčnou hastou. Výjimky ukazují horší ryteckou práci a vznikly snad pozdě.

Skupina II zdá se sledovat podobný příklad, řadu těsně spojených počátečních razidel s několika dalšími kolky špatné rytecké práce.

Skupina III má v nápisu na rubu střídavě **ΒΑΣΙΛΟ** nebo **ΒΑΣΙΛΙΟ**. Podobá se po této stránce větší variantě serie „s dvěma poprsími“. U razidel obou druhů existují velmi úzké podobnosti; ačkoliv dosud nebylo zjištěno spojovací razidlo, které by doložilo jejich společný původ z téže mincovny, zdá se mi zcela možné, že se ještě objeví. Naše čísla 67 a 109 znázorňují dvě mince, po jedné každého druhu, jejichž rubní razidla jsou téměř totožná.

Lícni strany III. skupiny se dělí ostře na dvě varianty. Jedna z nich vyobrazuje Basilia s malým kulatým obličejem; volný konec jeho loru s řadou čtyř teček má trásně. U druhé varianty je Basiliův obličej větší i špičatější a los bez trásní; také dvojité řady teček, která zdobí levý střed opěradla trůnu, je zpravidla zřetelnější. Uvědomujeme-li si, že bylo již dříve navrženo přidělit skupiny **Σ** a **Z** Theofilových follů dvěma mincovnám středního Řecka, jedné pro Hellas (pro pevninu řeckého poloostrova) a druhé pro Peloponnés,⁵⁾ je nutno pečlivě uvažovat, zdali je možné rozdělit i mince III. skupiny „s dvě-

⁵⁾ Metcalf, Theophilus.

ma sedícími postavami“ a obdobně i větší variantu serie „s dvěma poprsími“ do dvou mincoven.

Dosažitelný materiál je nepostačující, a to i pro serii „se dvěma sedícími postavami“; mám však za to, že pro podobnost rubních razidel by bylo velmi obtížné rozlišit od sebe obě varianty. Skupina IIIa pochází z řady vzájemně velmi podobných razidel, skupina IIIb představuje taktéž „blízko příbuzný“ soubor mincí. Máme tu tedy zcela jiný obraz, než poskytují mince I. a II. skupiny.

To, že tu nalézáme mnoho přemincovaných kusů Theofilových, naznačuje rané datum této serie. Pozoruhodný exemplář stockholmského kabinetu, který se všeobecně podobá mincím III. skupiny, nemá v této skupině žádný protějšek. Největší podobnost s ním má menší druh serie „se dvěma poprsími“. Jestliže pochází z téže mincovny jako onen menší druh, měl by být zařazen jako zvláštní, IV., skupina.

Serie „s dvěma sedícími postavami“:

Skupina I.

Poznámka: Pokud není jinak uvedeno, mají mince této skupiny 2½ páru a 2 páry drahokamů na konci loru, a nad ΘΘ rubu drobnou a tenkou značku, naznačující kontrakci.

(a) Mince s pěti svislými řadami drahokamů na prsou Basiliových

- *68. 8,10 g. Líc: **ΒΑΣΙΛΟ ΣΟΝΣΤΑΒΣΙΛΕ**/. Čtyři a tři páry drahokamů na konci lorů. Neobyčejně veliká kosočtvercová políčka na opěradle trůnu. Pečlivá a elegantní práce rytecká. Rub: Rozdělení písmen u **ΒΑΣΙΛΕΙΣΡ** je nesouměrné. Koncové **Π** je posunuto, aby neporušilo okraj. Vídeň.
- *69. 10,04 g. Líc: **ΒΑΣΙΛΟ ΣΟΝΣΤΑΥΣΣΤ**/. Na opěradle trůnu je vlevo vlnovka, vpravo jsou políčka. Vcelku velmi podobný číslu 78, např. Basiliův veliký a široký obličej. Rub: Viz č. 76. Písmeno **Π** na konci nápisu proniká do vnějšího kruhu; jinak je rub podobný jako u č. 68. Mnichov.
- 70. 7,32 g. Líc: Téměř totožný s č. 69. Rub: Téměř totožný s č. 69 a krajně podobný číslu 80. Cambridge.
- 71. 9,33 g. Líc: Téměř totožný s číslem 69. Rub: Velmi podobný číslu 69. Oxford, ex Douce.
- 72. 5,57 g. Líc: Téměř totožný s č. 69. Rub: Téměř totožný s č. 71. New York.
- 73. 7,3 g. Líc: Podobný číslu 69. Rub: Krajně podobný číslu 72. Vídeň.
- 74. 7,62 g. Líc: Není jasný, je však zřejmě podobný číslu 69. Rub: Celkem podobný číslu 69, např. písmeno **Σ** slova **ΒΑΣΙΛΟ**/, viz však i podobnost s číslem 68 u písmene **Σ** slova **ΒΑΣΙΛΕΙΣ**. Oxford, ze sbírky New College.
- *75. —, — Líc: **ΒΑΣΙΛΟ ΣΟΝΣΤΑΥΣΣΤ**/. Velmi podobný číslu 76. Rub: Podobný číslům 76 a 78. Sofía.

(b) Mince se čtyřmi svislými řadami drahokamů na Basiliových prsou

- *76. 8,55 g. Líc: **ΒΑΣΙΛΟ ΣΟΝΣΤΑΥΣΣΤ**/. Porovnej s č. 69. Rub: Krajně podobný číslu 69 a též číslům 78 a 79. Viz k tomu též č. 78. Whitting 3175.
- 77. 6,2 g. Líc: Velmi podobný číslu 76. Rub: Velmi podobný číslu 72. Haag 13.740.

78. 5,88 g. Líc: **ΒΑΣΙΛΟ ΣΟΝΣΤΑΝΤΒΑΣΙΛ**. Vlnovky na opěradle trůnu vlevo, políčka vpravo. Štíhlý kříž na Basiliově koruně. (Snad pět svislých řad drahokamů na Basiliových prsou?) Rub: Ukazuje téměř totožnost s čísly 77 a 79, např. hranaté **Σ** slova **CONCT** a neobyčejně silnou kontrakční značku nad **ΘΟ**. Dimian, poklad Cleje.

- *79. 6,92 g. Líc: **ΒΑΣΙΛ ΣΟΝΣΤΒΑΣΙΛΙΣ**. Na opěradle trůnu jsou tečky, nikoliv políčka. Konec obou lorů vpravo? Rub: První **Ο** a **Π** slova **ΟΜΑΙΟΝ** vnikají do vnějšího perlovce. Srov. s č. 70. Oxford, ex Bodley Misc.
- *80. 8,23 g. Líc: **ΒΑΣΙΛ ΣΟΝΣΤΑΥΣΣΤ**/. Srov. s č. 69, avšak zde méně teček u dolejšího rohu Basiliovy strany trůnu. Basiliova ruka drží praporec. Rub: Velmi štíhlá písmena. První **Ο** a **Π** slova **ΟΜΑΙΟΝ** vnikají do vnějšího kruhu. Viz č. 70. Paříž, ex Schlumberger, 3078.
- 81. 5,49 g. Líc: Nejasný, avšak krajně podobný číslu 80. Nápis **ΒΑΣΙΛΣ**? Rub: Podobný číslu 80. New York.
- *82. 6,66 g. Líc: **ΒΑΣΙΛΟ] CONCTΑΝΑΥΣ**/. Oba loroi směřují vpravo; viz č. 79. Ruka Konstantinova, která drží praporec, je podána zvláštním tečkovaným způsobem. Jinak velmi podobný číslu 76 a č. 80–81. Cambridge, ex Sherborn.
- 83. 4,91 g. Líc: **ΒΑΣΙΛΟ CONCTΑΥΣΣΤ**/. Nejasný, ale poněkud podobný číslu 82. Rub: Špatný styl. Velmi podobný číslu 75. Cambridge, ex Sherborn.

Skupina II.

(a) Mince s pěti svislými řadami drahokamů na Basiliových prsou

- *84. 9,74 g. Líc: **ΒΑΣΙΛΙΟ Σ ΣΟΝΣΤΑΝ/ΒΑΣΙΛΙΣ**. Na opěradle trůnu jsou vpravo a vlevo políčka. Rub: Řádky nápisu jsou nerovné. Paříž, ex Schlumberger, 3077.
- *85. 5,00 g. Líc: Krajně podobný číslu 84. Rub: Téměř totožný s číslem 84. Cambridge, ex Sherborn.
- 86. 6,38 g. Líc: Téměř totožný s číslem 84. Rub: Velmi podobný číslu 84. Dimian, poklad z Cleje.
- 87. 6,09 g. Líc: Nejasný, avšak krajně podobný číslu 86. Rub: Krajně podobný číslu 85. Cambridge 3412 – 1950, ex Bunn 5307.
- 88. 6,3 g. Líc: Velmi podobný číslu 87. Rub: Podobný číslu 91. Nález z Athén (Agora), Σ, 23. února 1938, 35 (z místnosti XVI budovy Stoa, pod podlahou).
- 89. 6,13 g. (S dírkou.) Líc: Nejasný, je však podobný číslu 90. Rub: Velmi podobný číslu 90. Mnichov.
- 90. 5,5 g. Líc: Na opěradle trůnu je vpravo a vlevo po jedné řadě teček; Basiliův losos směřuje vlevo? Rub: Podobný číslu 84, avšak s drobnou značkou stahování. Vídeň.
- 91. 6,38 g. Líc: Je nejasný. Basiliův losos je položen úhlopříčně přes prsa a je ukončen dvěma řadami teček. Rub: Velmi podobný číslu 87. Dimian, poklad z Cleje.
- 92. 6,96 g. Líc: Loroi směřují ven, Basiliův losos má dvě řady drahokamů. Podobný číslu 87. New York.
- 93. 4,27 g. Líc: Špatný styl. Na Basiliových prsou tři svislé řady drahokamů. Rub: Podobný číslu 92. Paříž, ex Schlumberger, 3079.

Skupina III.

Na prsou Basiliových jsou tři svislé řady drahokamů a oba loroi směřují vlevo, pokud není jinak uvedeno; některé exempláře jsou však nejasné.

- (a) Basiliův obličej je drobný; jeho loros je ukončen třásněmi
- *94. 7,43 g. Líc: +BASIL·SCONCZ/BASIL·. Praporec je bez střapců. Basiliův loros je směrem ke konci rozšířen. Rub: BASILIO. Charakteristické písmeno €. [Přemincována na minci Theofilově.] Paříž 832.
- *95. 6,30 g. Líc: +BASL·SCONCZBAS. Rub: BASILO. Charakteristické písmeno €. [Přemincována.] New York.
96. 6,94 g. Líc: +BASL·SCONCZBASL·. Krajně podobný číslu 94. Rub: BASILIO. Krajně podobný číslu 95. [Přemincována.] Whitting 1072.
97. 8,70 g. Líc: +BASIL/SCONCZBASL/. Krajně podobný číslu 95. Rub: BASILIO. Velmi podobný číslu 94. [Přemincována.] Whitting 1071.
98. 6,18 g. (Špatně zachovalý.) Líc: +BASL SCONCZBA Velmi podobný číslu 96. Rub: BASILO. Krajně podobný číslu 96. [Přemincována na minci Theofilově.] Stockholm.
99. 3,18 g. Líc: +BASL. Podobný číslu 98. Rub: Velmi podobný číslu 98. [S dvojrázem.] Oxford, ex Mrs Pears (1954).
100. —, —. Líc: Je nejasný, avšak zřejmě krajně podobný číslu 101. Rub: ROMAION. Téměř totožný s čísly 94 a 95. Nález z Athén (Agora), E, 14. února 1935, 30.
- (b) Basiliův loros není ukončen třásněmi; tečky uprostřed opěradla, trůnu jsou zde výraznější než u (a).
101. 4,75 g. Líc: +BASL·SCONCZ Čtyři svislé řady drahokamů na Basiliovyh prsou. Rub: Charakteristická písmena €. Podobný číslu 96. [Přemincována na minci Theofilově.] Vídeň.
- *102. 6,99 g. Líc: +BASL Rub: BASILO. Velmi podobný číslu 101. Dimian, poklad z Cleje.
103. —, —. Líc: Velmi podobný číslu 102, porovnej též s číslem 98. Rub: Nejasný. Nález z Athén (Agora), T, 5. února 1936, 9.
104. 7,82 g. (S dírkou.) Líc: +BASL·SCONCZ/BASIL·. Krajně podobný číslu 102. Rub: BASILIO. Podobný číslu 102. [Dvojráz.] Cambridge, ex Sherborn 6.
105. 5,93 g. Líc: +BASL·SCONCZBAS. Velmi podobný číslu 94. Rub: BASILIO; podobný číslu 102, porovnej též s č. 97. [Přemincována.] Mnichov.
106. 6,00 g. Líc: Nezfetelný, avšak porovnej s č. 105. Rub: Nezfetelný. [Přemincována.] Vídeň.
107. 6,75 g. Líc: Líc a rubní razidlo v poloze ↑. Líc: BASL SCONCZBASL. Podobný číslu 105. Rub: BASILIO. Podobný číslům 94 a 95. [Přemincována na minci Theofilově.] New York.
108. 7,18 g. Líc: . . .SCONCZBA Podobný číslu 107. Rub: BASILO. Téměř totožný s č. 105. [Přemincována, pravděpodobně na minci Theofilově.] Glasgow.
- *109. 7,45 g. Líc: . . .SCONCZ Podobný číslům 105 až 108. Rub: Krajně podobný číslu 96. [Přemincována?] Glasgow. Srov. s č. 67.
110. 4,25 g. Líc: Není zřetelný, avšak hlava Basiliova je téže velikosti jako u č. 108 a 109. Zřejmě téměř totožný s číslem 108. Rub: BASILIO. Písmena Π se špičatými dřiky jako u č. 104. Snad krajně podobný číslu 105. [Přemincována, pravděpodobně na minci Theofilově.] Nález z Athén (Agora), 19. března 1935, 2.

(?) Skupina IV

- *111. 5,89 g. Líc: Viz konec loru Basiliova. Rub: S dvojrázem a přemincována (?), zjištění je obtížné. Viz OMAIO s písmenem M, které je nahoře špičaté; písmeno A má pečlivě rytou příčnou hlavu a druhé O je dole špičaté. Stockholm.

Serie „se sedící postavou“ je klasický mincovní typ Basiliovy vlády. Opis líce mincí podává prostou antithesi +BASILIOS BASILEVS*, což je na rubu rozšířeno na BASILIOS EN ΘEO BASILEVS ROMEOY. Basilios je tu vyobrazen sedící na trůně, který má prohnuté opěradlo tvaru lyry; pravděpodobně jde o trůn v Chrysotricliniu.⁶⁾

Mince č. 112 z majetku p. Dimiana, která pochází z pokladu u Cleje, je jedna z nejsilněji působících památek z devátého století. Svým citem pro správné podání námětu a elegantním umístěním obrazu na mincovní ploše soutěží tento exemplář s nejlepšími starožitnostmi doby karolinské.

Varianty obrazu, vyskytující se u ražeb tohoto typu, jsou téhož druhu jako u serie „se dvěma sedícími postavami“. Konec loru je někdy obrácen vpravo, jindy vlevo; vyskytují se na něm dvě nebo i tři řady teček a někdy je zřasen.

Existují dvě stylistické skupiny:

- I. skupina má nejlepší styl, loros je úhlopříčně položen přes Basiliova prsa, konec loru se dvěma řadami teček (třásní) směřuje vlevo. Kolena postavy císařovy mají vysoký reliéf, trůn je úzký.
- II. skupina má velmi dobrý styl, na prsou má císař pět svislých nebo téměř svislých řad drahokamů; jeho loros má tři, později pouze dvě řady teček, konec loru bez třásní směřuje vpravo. Kolena postavy císařovy jsou méně výrazná; trůn je široký a bez stoličky u nohou císaře; ukazováček zdvižené ruky je přehnaně veliký.

Skupina II. je mnohem početnější než I. skupina. Mince, na níž konec loru má tři řady teček (třásní) a směřuje vlevo, je s II. skupinou spojena rubním razidlem, k němuž známe téměř totožné razidlo regulérní ražby. Rubní strany II. skupiny jakožto celku nemohly by být jasněji doloženy jakožto práce jedné ruky.

Serie „se sedící postavou“:

Skupina I.

- *112. 7,87 g. Viz k tomu poznámky v textu a porovnej s č. 113. Dimian, poklad z Cleje.
113. 5,93 g. Líc: Z téhož razidla jako č. 112. Rub: Krajně podobný číslu 112. Whitting 1565.
114. —, —. Líc: Opěradlo trůnu je zde více prohloubeno. První 5 slova BASILIOS má plochou hlavičku. Rub: Hustější umístění písmen, jinak krajně podobný číslu 112. Nález z Athén (Agora), NN, 30. ledna až 4. února 1939, 7 (z moderního povrchového násypu).
115. 6,40 g. Líc: praporec bez střapců. Rub: Podobný číslu 113. Cambridge.
- *116. 8,60 g. Líc: Úzký obličej a koruna se zašpičatělým (místo s kulatým) obloukem. Rub: Krajně podobný číslu 113. Whitting 1566.

⁶⁾ J. D. Breckenridge, The Numismatic Iconography of Justinian II. (685–695, 705–711 A. D.), New York 1959, str. 49 sl. a 52 sl.

Skupina II.

- *117. 8,69 g. Viz k tomu poznámky v textu. Paříž 829.
118. 8,16 g. Líc: Na pravé straně trůnu (od pozorovatele vlevo) jsou 3½ vodorovné řady místo 4½ řady. Rub: Krajně podobný číslu 117, např. u písmene ϵ . Dimian, poklad z Cleje.
- *119. 6,17 g. Líc: Loros směřuje vlevo. Rub: Velmi podobný číslům 117 a 121, viz též č. 120. Paříž, ex Schlumberger 3064.
120. 5,03 g. (Špatně zachovalý, se dvěma dírkami.) Líc: Velmi podobný číslu 123. Rub: Téměř totožný s číslem 119. Cambridge, ex Sherborn 10.
- *121. —, —. Líc: Na pravé straně trůnu (od pozorovatele vlevo) tři vodorovné řady; jinak velmi podobný číslu 118. Rub: Krajně podobný číslu 119. Poklad z Tarentu.
- *122. —, —. Líc: Levá strana trůnu je kratší a více prohnutá; jinak velmi podobná číslu 118. Rub: Krajně podobný číslu 118. Poklad z Tarentu.
- *123. 7,62 g. Líc: Na konci loru pouze dvě řady teček, jinak krajně podobný číslu 122. Rub: Téměř totožný s číslem 122. Paříž, ex Schlumberger 3065.
124. 6,69 g. Líc: Delší hrana trůnu, jinak podobný číslu 123. Rub: Krajně podobný číslu 123. Whitting „B“.
125. 6,97 g. Líc: Není zřetelný, je však podobný číslu 124. Rub: Krajně podobný číslu 127 a podobný číslu 124. Whitting „A“.
126. 6,42 g. Líc: Špatně zachovalý; podobný číslu 125. Rub: Podobný číslu 127. Cambridge, ex Sherborn 1.
- *127. 6,63 g. Líc: Horší styl. Rub: Krajně podobný číslu 125. Cambridge, ex Hasluck, 1920.
128. 6,00 g. Líc: Krajně podobný číslu 129 a velmi podobný číslu 123, jenže zde méně teček na konci loru. Rub: Téměř totožný s číslem 121 a krajně podobný číslům 122, 123 a 126. Porovnej tvary četných písmenek u č. 129. Nález z Athén (Agora), II II, 22. července 1947, 4 (z 2. místnosti budovy „G“).
129. 5,94 g. Líc: Méně teček na konci loru. Pouze čtyři svislé řady na prsou. Rub: Velmi podobný číslům 123 a 124. Bukurešť, ex Orghidan.
130. 4,63 g. Líc: Z téhož razidla jako č. 129? Rub: Velmi podobný číslu 129. London, BMC 8 (vyobrazena na tab. L, 16).

Zbývá ještě popis mincí s poprsími Basilia, Konstantina a Leona; Basilios má ruku zdviženou k prsům. Je to typ, který se u obchodníků a soukromých sběratelů vyskytuje dnes snad nejpočetněji a jehož členění je nejobtížnější. Některá razidla, podobná mincím ostatního typu „se třemi poprsími“, podporují názor, že tu máme co dělat se třemi základními variantami, odpovídajícími skupinám I až III výše popsané serie „se třemi poprsími“. Jejich charakteristické rysy, uvedené ve stejném pořadí, jsou:

(Poznámka: 1. Značka * označuje souběžný výskyt téhož faktu u první serie „se třemi poprsími“. 2. V katalogu jsou podobná razidla, vyskytující se u obou serií, uvedena v hranatých závorkách.)

I Dobrý styl.* Basilios drží ruku vysoko. Jeho obličej je široký a poněkud trojúhelníkovitý,* styl vlasu je pečlivý,* oblouk koruny je docela plochý,* drahokamy na konci loru jsou někdy přehnaně veliké,* S ve slově +BASIL má často charakteristický tvar.

II Přejídný styl. Basilios drží ruku níže. Jeho hlava má někdy kadeře, vy-

točené ven,* většinou je však znázorněna bez kadeří. Linie jeho vlasů na čele přetíná nižší oblouk koruny, viz III. Tvar loru u krku je široký a mělký, viz III. Políčka loru mají často tvar kosočtverců. Písmena σ rubního nápisu jsou kruhová,* viz III.

III Špatný styl. Basilios drží ruku nízko. Jeho hlava má výrazné kadeře.* Linie kučer je zakřivená a dotýká se nižšího oblouku koruny, viz II. Obličej je tři panovníků jsou často dlouhé a hubené, viz II. Tvar loru u krku je prohnutý, viz II. Písmena σ nápisu na rubu jsou oválná,* viz II.

Stylistická evidence mincí této serie sama o sobě není dostatečně jasná, aby vyloučila možnost, že tu máme co dělat s více než třemi hlavními skupinami ražeb. Obzvláště jedna mince zřejmě nepatří do žádné zjištěné řady a byla pokusně označena jako IV. skupina.

Skupina I je velmi početná, skupiny II a III jsou poměrně vzácné, uvažujeme-li o početním poměru exemplářů našeho soupisu, které pocházejí z jediného nálezu. Většina mincí všech tří skupin má na líci opis +ΛΕΟΝΒΑΣΙΛ CONSTAΥΣΣ/, a všechny mají hvězdičku na konci rubního nápisu, který je totožný s nápisem druhého typu mincí „se třemi poprsími“. Existují ovšem různé varianty lícního opisu (viz č. 118–120, 124, 125, 132, 135, 136, 138, 150) včetně tvaru AΥΣ/ na malé řadě mincí skupiny I, spojených mezi sebou podobnými mincovními razidly.

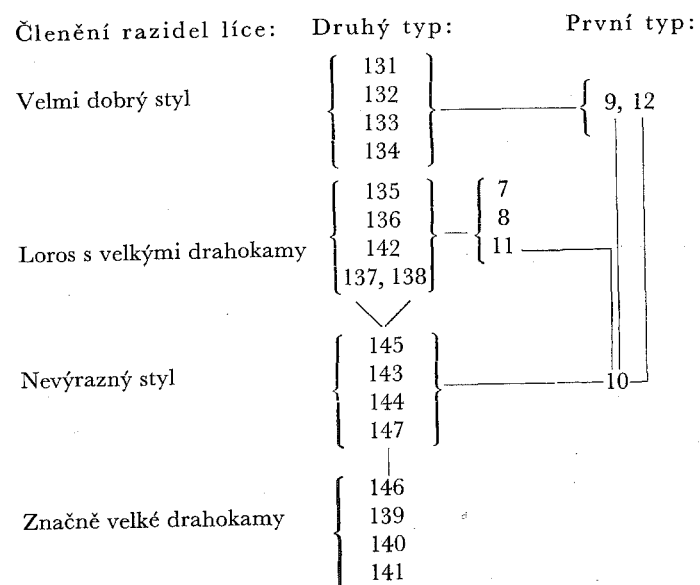
Jaký je poměr této emise k druhé emisi „se třemi poprsími“? Tak jako u větší emise „se dvěma poprsími“ a u III. varianty serie „s dvěma sedícími postavami“, vyplývá s jistotou z podobností rubních razidel také u obou serií „se třemi poprsími“, že byly raženy v týchž třech mincovnách a přibližně v téže době. Byl by nasnadě výklad, že mince, na kterých Basilios zvedá ruku, následovaly po oněch pozdějších ražbách druhé serie „se třemi poprsími“, které mají v opise AΥΣΣ/, * nebo +. Abych se vyhnul pozdějším obšírnějším popisům, chci označit jednu jako „první serií se třemi poprsími“ a druhou, na které Basilios má zdviženou ruku, jako „druhou se třemi poprsími“.

Mince s opisem AΥΣ/ vyvolávají ovšem otázku, zdali nebyly dva různé obrazy používány souběžně v jedné mincovně. Odpověď záleží na správném chronologickém uspořádání první varianty „druhé serie se třemi poprsími“; klíč k správnému určení časového sledu podává styl Basiliových vlasů.

Kudrnaté vlasy jsou znázorněny řadou teček s volnou kadeří na konci. Pozorujeme vývoj tohoto zobrazení od exemplářů, na nichž je delší část vlasů představována tečkami, přičemž je kadeř na konci krátká, k exemplářům, na nichž kadeř na konci zabírá delší část vlasů. Poněvadž starší mince z „první serie se třemi poprsími I“ mají krátkou kadeř a některé z pozdějších ražeb mají kadeř o něco delší, zdá se, že exempláře „druhé serie se třemi poprsími, I“ s krátkou kadeří musí být prvními. Za tohoto předpokladu jsou i mince s AΥΣ/ určitě prvními ražbami celé řady.

Mince s BASL nebo BAS místo BASIL jsou patrně mezičlánkem, to

znamená, že snad jde o pouhý chybný nápis. Podobná razidla u obou serií zjišťujeme pouze u pozdější varianty (s $\Lambda\Upsilon\Sigma$) prvního typu, vyskytují se však během celé ražby druhého typu, který můžeme podle stylu lícních razidel členit na následující podskupiny:

Pravděpodobně převážná část ražeb představovaných čísly 131–147 byla ražena během krátké doby. Vše nás tu nabádá k tomu, abychom pomocí totožných razidel hledali spojení mezi oběma seriemi a tím zjistili přesný chronologický poměr. Dnes přístupný materiál výrazně naznačuje, že se obě skupiny I časově překrývají. U skupin II a III máme méně jasnou evidenci (i když musíme již přihlížet k několika málo případům podobných razidel u obou skupin) a jejich interpretace bude musit čekat, dokud nebude popsán mnohem větší počet exemplářů.

„Druhá serie se třemi poprsími“:

Skupina I

- *131. 8,90 g. Líc: $\Lambda\Upsilon\Sigma$. Kadeře Basiliovy vlasů jsou téměř po celé délce naznačeny tečkami. Viz č. 134 a 135. Rub: Téměř totožný s číslem 134. Vídeň.
- *132. 8,17 g. Líc: $\Lambda\Upsilon\Sigma$. Basiliova vlas jako u č. 131. Rub: V mnohých detailech téměř totožný s č. 131. Cambridge, ex Sherborn.
- 133. 6,42 g. Líc: $\Lambda\Upsilon\Sigma$. Není zřetelný, avšak patrně krajně podobný číslu 131. Rub: Téměř totožný s číslem 131. [Přemincována?] Cambridge, ex Sherborn.
- *134. 8,12 g. Líc: $\Lambda\Upsilon\Sigma$ [V místo Υ pro nedostatek místa?], jinak velmi podobný číslům 131 a 135. [Rub: Krajně podobný číslům 9 a 12, např. u druhého S ve slově BASILS]. Paříž, ex Schlumberger, 3082.

- *135. 7,18 g. Líc: $\Lambda\Upsilon\Sigma$. Konce kadeří Basiliovy vlasů jsou volnější. Na dolejší části lorů jsou velké drahokamy. Rub: Podobný číslům 137 a 138. [Rub: Velmi podobný číslu 7.] Bukurešť, ex Orghidan.
- 136. 5,51 g. Líc: Podobný číslu 135. Rub: Krajně podobný číslu 135. [Velmi podobný číslu 11.] Cambridge, ex Sherborn.
- 137. —. Líc: Opis má bAS místo bASIL . Basiliovy vlasů jsou poněkud volnější než u č. 135. Rub: Téměř totožný s číslem 138. Poklad z Tarentu.
- *138. 7,77 g. Líc: Opis má bASL . Velmi podobný číslu 145, kde je též nápis. Rub: Porovnej s č. 137. [Rub velmi podobný č. 8.] Whitting 1550.
- 139. 6,20 g. (Špatně zachovalý, s dirkou.) Líc: Velmi podobný číslu 135, avšak zde ještě větší drahokamy. Rub: Téměř totožný s číslem 135. Cambridge 3409-1950, ex Bunn 3125.
- 140. 6,1 g. Líc: Basiliovy vlasů jsou téměř po celé délce volné, jinak je razidlo velmi podobné číslu 139; srov. č. 132. [Rub: Velmi podobný číslu 10.] Vídeň.
- 141. 5,64 g. Líc: Basiliovy vlasů jako u č. 140. Rub: Velmi podobný číslu 135. Paříž 838.
- 142. 5,34 g. Líc: Není zřetelný, je podobný číslu 135. Rub: Tajná značka je patrně $\cdot\ast\cdot$, jinak je razidlo velmi podobné č. 135. Bukurešť, ex Orghidan.
- 143. 4,20 g. Líc: Basiliovy vlasů jsou volné, jeho obličej je úzký. [Rub: Krajně podobný číslu 10.] [Přemincována?] Paříž, ex Schlumberger, 3087.
- *144. —. Líc: Obvyklý opis, jinak velmi podobný číslu 145. Rub: Široká písmena τ a S . Poklad z Tarentu.
- 145. 6,61 g. Líc: Opis má bASL místo bASIL . Rub: Písmeno S u slova $+\text{bASIL}$ není charakteristické, porovnej s č. 137. New York.
- 146. 7,55 g. Líc: Není zřetelný, avšak podobný číslu 139. Rub: Tajná značka patrně $\cdot\ast\cdot$, jinak velmi podobný číslu 145. [Rub velmi podobný číslu 10.] [Přemincována?] Cambridge, ex Sherborn.
- *147. 6,87 g. Líc: Basiliova hlava je menší. Rub: Je podobný číslu 146. [Líc a rub silně připomínající č. 10.] New York.

Skupina II

- *148. —. Líc: $+\text{LEONBASIL}/\text{CONTA}\Upsilon\Sigma$. Loros má šest svislých řad drahokamů, místo obvyklých pěti; rané razidlo? Rub: Písmo bez drobných patek, ukončujících svislé a vodorovné dráhy písmen, anebo jen s nepatrnými linkami. Sofia.
- 149. 5,79 g. (Špatně zachovalý, s dvěma dirkami.) Líc: $\dots\text{bASIL CONTA}\Upsilon\Sigma$. Podobný číslu 148, avšak zde s pěti řadami drahokamů v kosočtvercových políčkách. Rub: Krajně podobný číslu 148. Haag 13.743.
- 150. 4,723 g. (Špatně zachovalý.) Líc: Opis není zřetelný. Velmi podobný číslu 149. Rub: Velmi podobný číslu 148. Mnichov.
- *151. 7,43 g. Líc: $+\text{LEbASIL}/\text{SCON}$ \dots Podobný číslu 149, avšak loros zde s téměř čtvercovými políčky. Hlavy Leona a Konstantina jsou menší než bývají u této varianty. Rub: Velmi podobný číslu 150. [Rub podobný číslu 23.] New York.
- 152. 4,6 g. Líc: $\dots\text{CONST}\Upsilon\Sigma$. Loros má čtvercová políčka. Kadeře Basiliovy vlasů nevyčnívají mnoho. Hlavy Leona a Konstantina jsou malé jako u č. 151. Rub: Velmi podobný číslu 148. [Rub: Krajně podobný číslu 21.] Haag, 13.742.
- 153. 5,7 g. Líc: Viz tvar písmene b ve slově bASIL a porovnej písmena u $+\text{bASIL}$ na rubu. Loros má téměř čtvercová políčka. Rub: Podobný číslu 151. [Rub podobný číslu 24.] Haag 13.741.
- *154. —. Líc: Podobný číslu 153, ale loros má čtvercová políčka. Rub: Téměř totožný s číslem 152. [Rub krajně podobný číslu 22.] Poklad z Tarentu.

Skupina III

155. —, —. Líc: Viz široká písmena S a τ v CONST, velmi podobná písmenům u č. 158. Rub: Viz č. 156. [Rub velmi podobný číslu 27, porovnej též s č. 33 a 34.] Poklad z Tarentu.
- *156. —, —. Líc: Celkem podobný číslu 155. Basiliovy oči vysoko položeny. Rub: Krajně podobný číslu 155. [Rub velmi podobný číslu 27 a podobný číslu 31.] Poklad z Tarentu.
157. 8,5 g. Líc: Krajně podobný číslu 156. Rub: Velmi podobný číslu 155. Vídeň.
- *158. —, —. Líc: Basilius má zakroucené kadeře, jinak je razidlo krajně podobné číslu 155. Rub: Velmi podobný číslu 157, ale zde s velkou hvězdičkou. [Rub podobný číslu 32.] Nález z Tarentu.
159. 7,67 g. Líc: Loros s kosočtvercovými políčky. Leo a Konstantin s dlouhými, úzkými obličejí. Rub: Velmi podobný číslu 157. [Rub podobný číslu 28?] Není jisté, zdali tato mince může být přidělena skupině II či III. Paříž, ex Schlumberger, 3086.
- *160. —, —. Líc: Podobný číslu 155. Rub: Krajně podobný číslu 155. Poklad z Tarentu.
161. 5,85 g. Líc: Basiliův obličej je neobyčejně široký. Rub: Podobný číslu 160 (avšak porovnej též s č. 151? Přidělení skupině II nebo III není jisté). Vídeň.
162. 5,8 g. Líc: Není zřetelný, avšak patrně podobný číslu 161. Rub: Má mnoho podobností s číslem 157. Vídeň.

(?) Skupina IV

- *163. 5,61 g. Líc: +LEONBAS IL/SCONCTAY/. Rub: Viz styl písmen b a S ve slově +BASIL, jakož i písmeno ε v ROMEON. Cambridge 3411 — 1950, ex Bunn 2539.

Poznali jsme mezi folly Basiliovy šestnáct stylistických variant. Je to jako 16 kousků hlavolamu, kterým je třeba určit — pokud jde o mincovny a dobu ražby — jejich přesná místa. Většinu předpokladů, na základě kterých Wroth přidělil a datoval ražby Basiliovy v katalogu Britského musea, nutno odmítnout. Nevíme, kolik mincoven pracovalo, ačkoli myslíme, že byly nejméně tři mincovny; není nám známo, že by folles byly raženy od samého začátku Basiliovy vlády, ani že by jejich ražba pokračovala nepřetržitě; nevíme, zdali bylo používáno vždy pouze jednoho mincovního obrazu v jedné době ražby — naopak, domníváme se, že se jich používalo více, a nemáme ani zvláštní důvod pro předpoklad, že se téhož obrazu používalo v různých mincovnách vždy současně. Problém je tedy zvláště obtížný a bezpečnou odpověď nalezneme pouze srovnávacím studiem pokladů z různých částí říše, uložených během Basiliovy vlády. Takové poklady nejsou k dispozici. Nejlepší dokladový materiál poskytují nálezy mincí z vykopávek v Athénách,⁷⁾ poklad z Cleje (Rumun-

⁷⁾ Z nalezených 16 follů (viz M. Thompson, Coins from the Roman through the Venetian Period = The Athenian Agora, II, Princeton 1954) zaznamenává náš katalog 13 exemplářů; jeden follis je malý typ „s dvěma poprsími“ ze serie B'; jeden je dirkovaný typ „s třemi poprsími“, pravděpodobně třetí skupiny, ze serie 00; a poslední je téměř nečitelná mince „s dvěma sedícími postavami“ ze serie Δ.

sko), ukrytý snad šedesát let po Basiliově smrti,⁸⁾ a poklad z Tarentu (jižní Itálie), zakopaný asi čtyřicet let po smrti Basiliově.⁹⁾

Nálezy v Athénách obsahovaly 16 follů Basiliových, z nichž je 13 exemplářů katalogisováno výše; nález z Cleje přinesl osm follů a 12 kusů obsahoval poklad z Tarentu. Mezi nimi byly tyto varianty:

Varianty:	Athény:	Cleja:	Tarent:
První serie „se třemi poprsími“, I	—	—	2
II	18	—	19
III	29	—	—
(IV)	—	—	—
Serie „s dvěma poprsími“, menší druh	44, 48, 52, 53 a ještě jedna	54	51
větší druh	65	59	—
Serie „s dvěma sedícími postavami“, I	—	78	—
II	88	86, 91	—
III	100, 103, 110	102	—
(IV)	—	—	—
Serie „se sedící postavou“, I	114	112	—
II	128	118	120, 121
Druhá serie „s třemi poprsími“, I	—	—	137, 144
II	—	—	154
III	—	—	155, 156, 158, 160
(IV)	—	—	—

Rozdíly mezi uvedenými třemi náleзовými celky poskytují některé jasné náznaky o místním původu mincí. V athénských nálezech mají převahu „řecské“ serie, jak jsme je výše určili předběžně na základě stylu a metrologie. Obě serie „s třemi poprsími“ výrazně scházejí v pokladu z Cleje, zatímco „druhá serie s třemi poprsími“ převažuje v pokladu z Tarentu. Co však může být dedukováno z méně než čtyřiceti mincí, když existuje šestnáct variant? Skromné poznatky, které jsou dosažitelné, jsou trochu doplněny nálezy z vykopávek v Korintu a Sardách.

Jako za mnoha jiných panovníků jsou zřetelné rozdíly mezi skladbou oběživa v Korintu a v Athénách. V Korintu pozůstávala téměř čtvrtina nálezu z mincí „první serie s třemi poprsími“ a většina nebo snad všechny mince této

⁸⁾ E. I. Dimian, Citeva descoperiri monetare pe teritoriul R. P. R., Studii și Cercetari de Numismatica I, 1957, str. 189–216.

⁹⁾ E. Leuthold jr., Tesoretto di monete bizantine dei secoli IX e X nel Musco Nazionale di Taranto. Rivista Italiana di Numismatica LVIII 1956, str. 31–35.

čtvrtiny patřily k III. skupině.¹⁰⁾ Můžeme tedy tuto variantu provisorně připsat mincovně v Korintu. V Sardách se při různých příležitostech našly pouze dvě mince Basiliovy; obě téže varianty a s chybným nápisem na rubu, $\Sigma\Delta\text{IL}$ místo $\Sigma\Delta\text{SIL}$.¹¹⁾ Nechceme-li předpokládat, že skupina III pochází z více než jedné mincovny, což by bylo ze stylistických důvodů zcela nepodobné pravdě, zbývá jako jediné vysvětlení nálezů obou mincí ve Sardách, že jde o ražby ze stejných nebo velmi příbuzných razidel a že se obě mince dostaly do města ve společné zásilce. Jestliže docházelo v Basiliově mincovní politice k takovým společným zásilkám peněz (což by bylo zvláště lákavé vysvětlení jak pro poklad z Tarentu, tak i pro athénské nálezy), je první úkol numismatiků, totiž určení mincoven, mnohem obtížnější, poněvadž bude třeba přihlížet k mnohem četnějším dokladům.

Uspořádání variant musí se prozatím opírat především o zjištěné případy přemincování a o příbuznost razidel. Ze čtyř variant, které byly provisorně připsány mincovně ve středním Řecku, jsou tři, které byly nejčastěji přemincovány z follů Theofilových, stejně jako menší varianta série „se dvěma poprsími“, u které se předpokládá původ z Thessaloniky. Poněvadž v druhé polovině devátého století byl místní oběh peněz v městech na pobřeží Egejského moře pravděpodobně ještě velmi omezen, je dobře možné, že ony tři varianty ze středního Řecka pocházejí z korintské mincovny, kde byly emise Theofilových follů mnohem početnější než na příklad v Athénách. Zřejmě musí být umístěny brzy v řadě Basiliovy ražeb. Jaké je jejich pořadí?

Je nutné přihlížet ke třem okolnostem. Za prvé opisy na líci větší varianty „s dvěma poprsími“ se často mění — snad proto, že šlo o starší emisi. Za druhé, větší varianta této série je přemincována třetím druhem „první série se třemi poprsími“. Třetí skupina série „s dvěma sedícími postavami“ zdá se být ražena ve velkém počtu a je příbuznými razidly úzce spjata se serií „s dvěma poprsími“. Příčina toho, že mince „s dvěma poprsími“ byly častěji přemincovány razidly třetí skupiny „první série se třemi poprsími“ než mince třetí skupiny „s dvěma sedícími postavami“, spočívá možná v tom, že mince typu „s dvěma poprsími“ byly staženy a jejich střížky přemincovány, zatímco třetí skupina mincí „se dvěma sedícími postavami“ zůstala spolu s „první serií se třemi poprsími“ v oběhu. Na základě těchto dvou skutečností mohli bychom varianty uspořádat v tomto časovém sledu:¹²⁾

¹⁰⁾ K. M. Edwards, Coins, 1896–1929 = Corinth Reports VI, Cambridge, Mass., 1932. — A. R. Bellinger, Catalogue of the Coins Found at Corinth, 1925, New Haven 1930.

¹¹⁾ H. W. Bell, Coins, Part I, 1910–1914 = Sardis, Publications of the American Society for the Excavation of Sardis, XI, Leiden 1916.

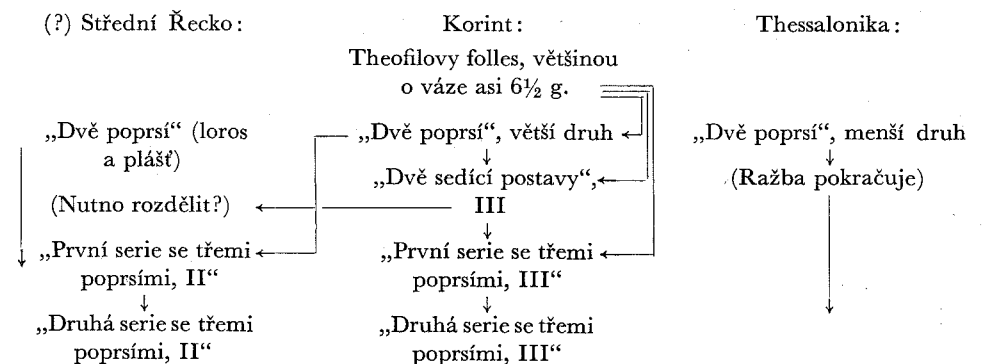
¹²⁾ Obtíž spočívá v tom, že č. 25 (mince většího druhu „s dvěma poprsími“, přemincována typem třetí skupiny „první série se třemi poprsími“) pochází z razidel, která se zdají být prací začátečníka. Mohla by tato razidla pocházet z téže dílny, která vydávala již dvě emise? Evidence, která vyplývá z přemincování, má zdání jistoty, což může být klamné. U použitých dvou párů razidel je naprosto jisté, který byl použit napřed; nelze však říci se

1. větší druh série „s dvěma poprsími“,
2. třetí skupina série „s dvěma sedícími postavami“,
3. třetí skupina „první série se třemi poprsími“.

S přihlédnutím k příbuznosti razidel mezi 1 a 2, k výskytu třetí skupiny „první série se třemi poprsími“ v korintských nálezech, jakož i všeobecně k stylu mincí, metrologii a přemincování, mohou být tyto tři varianty provisorně připsány jedné mincovně, kterou lze s největší pravděpodobností předpokládat v Korintu. K tomu lze připojit — opět na základě příbuznosti razidel — třetí skupinu „druhé série se třemi poprsími“.

Zbývající přemincované kusy jsou většinou exempláře druhé skupiny „první série se třemi poprsími“, ražené buď na mincích většího druhu série „s dvěma poprsími“ anebo na chybějícím typu, který ukazuje dvě poprsí, jedno oděné lore, druhé pak pláštěm. Pravděpodobně jde jen o časově souběžnou variantu emise „s dvěma poprsími“.¹³⁾ Druhá skupina „první série se třemi poprsími“ není běžná a je přemincována na typu, pro nějž právě byl navržen původ z korintské mincovny. Jeden exemplář byl nalezen na náměstí (Agora) antických Athén. Pokud nejsme uvedeni v omyl tím, že jde o důsledky některé společné dodávky peněz z jiné mincovny, můžeme se domnívat, že tento exemplář pochází z některé menší mincovny, ne příliš vzdálené od Korintu.

„Chybějící typ“ pochází pravděpodobně z téže mincovny; zde si můžeme připomenout nevyjasněný problém, zdali není třeba rozdělit třetí skupinu série „s dvěma sedícími postavami“ do dvou zvláštních řad. Předpokládaná existence dvou mincoven ve středním Řecku by dobře souhlasila s historií mincovnictví za Theofilovy vlády, kde se z celkového pohledu zdá, že skupiny S a Z follů ražených po mincovní reformě pocházejí z různých mincoven. Prozatímni přehled lze tedy rozšířit o nové emise asi takto:

stejnou jistotou, že oba páry byly používány v téže mincovně a nelze ani vyvodit závěr, že všechny mince třetí skupiny „první série se třemi poprsími“ byly raženy teprve po ukončení ražby mincí většího druhu „s dvěma poprsími“.

¹³⁾ „Chybějícím typem“ by mohla snad být drobná ražba „s dvěma poprsími“, č. 55. Je-li tomu tak, je to malý poukaz na pokračování ražby typu „s dvěma poprsími“ v jedné mincovně.

Skupina I „první serie se třemi poprsími“ s výborným stylem a průměrnou váhou kolem osmi gramů pochází pravděpodobně z oblasti hlavního města. Spolu s I. skupinou serie „s dvěma sedícími postavami“ by mohla být přidělena mincovně konstantinopolské. Varianty líce u I. skupiny „s dvěma sedícími postavami“ naznačují, že jde o ranou, starší emisi.

Navržené uspořádání zahrnuje vývoj rubních typů, u nichž končí nápis na ROMAION , ROMEON a ROMEON^* , v uvedeném chronologickém pořadí. Zjistili jsme i výjimku: mincovna v Thessalonice (byla-li to ona mincovna, kde byla ražena menší varianta „s dvěma poprsími“) podržela tvary ROMAION a ROMAON i potom, kdy jiné mincovny od nich již upustily. Za vlády Leona VI. byl tvar ROMEON všeobecně v používání u bronzových ražeb, a to i u menších follů „s dvěma poprsími“. Jestliže nejstarší Basiliovy emise používaly soustavně tvaru ROMAION , pak varianty „se sedící postavou“ nemohou pocházet z prvních patnácti měsíců vlády, jak předpokládal Wroth. Zdá se však, že tato emise měla nějaký zvláštní slavnostní účel. Nebude námitek proti tomu, abychom upustili od výkladu, že šlo o korunovační ražby, neboť Basilio byl korunován Michaellem o Svatodušních svátcích roku 866. Po Michaelově smrti byl pak pouze aklamován jako samovládce.

První mincí Basiliovy vlády (jedním z jeho prvních vládních aktů bylo vyšetřování žalostného stavu státní pokladny) byl asi solidus se stojící postavou císaře, snad v upomínku na solidus Justiniána II. (BMC, tab. 1, 11). Líc je krajně podobný minci (BMC, tab. 1, 12), jejíž rub je, pokud jde o styl, nejbližší paralelou čtyřsolidové mince. Tato byla bezpochyby ražena v Konstantinopoli (Cařihradě) při příležitosti Konstantinovy korunovace v lednu r. 869. Všechny tři mince ukazují Basilia jakožto ikonodula. Cedrenus vypravuje,¹⁴ že po expedici do Syrie, během které byla zničena ústřední tvrz sekty Pauliciánů v Tephrike, byl Basiliovi přiznán triumf a císař „obdržel od patriarchy korunu“. O čtyřicet let dříve obdržel Theofilus během jednoho ze svých triumfů korunu od praeposita, magistra a praefecta.¹⁵ Zdá se, že to byla nejpravděpodobnější příležitost pro ražbu pěkných mincí „se sedící postavou“.

Emise „s dvěma poprsími“ v Řecku zdají se tedy být prvními bronzovými ražbami samostatné vlády Basiliovy. Jinak než folles z let 866–867 s nápisem $\text{MIHAEL IMPERAT} / \text{BASILIUS REX}$, které sotva lze považovat za samostatnou emisi, představovaly serie „s dvěma poprsími“ první drobné mince, které byly pro východní části říše raženy po dobu celé jedné generace. Brzy byl učiněn pokus, aby byly nahrazeny typem „s dvěma sedícími postavami“, který byl prvním typem, raženým v Cařihradě. V Thessalonice odolali změně a neprovedli ji, i když záhadná mince, označená jako „IV. skupina serie s dvěma

¹⁴ Cedrenus (bonnské vydání), str. 216; viz A. Vogt, *Basile Ier, Empereur de Byzance (867–886) et la Civilisation Byzantine à la Fin du IXe Siècle*. Paříž 1908, str. 325.

¹⁵ J. B. Bury, *A History of the Eastern Roman Empire from the Fall of Irene to the Accession of Basil I (A. D. 802–867)*, London 1912, str. 127–129.

sedícími postavami“ by mohla představovat nepodařený pokus o změnu; tato mince (pokud je ovšem z Thessaloniky) nemůže být, podle stylu, tak stará jako čísla 37 a 38. Na druhé straně je mince, označená jako „IV. skupina první serie s třemi poprsími“ jediným exemplářem mezi folly Basiliovy, u něhož bylo dosud bezpečně zjištěno, že byl ražen na menším druhu emise „s dvěma poprsími“; mohl by představovat další bezúspěšný pokus o koordinaci mincovny v Thessalonice s ostatními mincovnami.¹⁶ Přehled vypadá nyní takto:

Konstantinopol:	(?) Střední Řecko:	Korint:	Thessalonika:
—	„Dvě poprsí“ (loros a plášť)	„Dvě poprsí“, větší druh	„Dvě poprsí“, menší druh
„Dvě sedící postavy, I“	(?)	„Dvě sedící postavy, III“	(„Dvě sedící postavy, IV“)
„První serie se třemi poprsími, I“	„První serie se třemi poprsími, II“	„První serie se třemi poprsími, III“	(„První serie se třemi poprsími, IV“)
„Druhá serie se třemi poprsími, I“	„Druhá serie se třemi poprsími, II“	„Druhá serie se třemi poprsími, III“	(?)

Přehled zahrnuje dvanáct z šestnácti variant a představuje dosti jednoduchý obraz o posloupnosti typů, ražených vždy současně v několika mincovnách. Zbývá ještě umístit do tohoto schématu druhou skupinu „s dvěma sedícími postavami“, vzácnou čtvrtou skupinu „druhé serie s třemi poprsími“ a oba druhy „se sedící postavou“. Z těchto čtyř variant je pouze místo jedné varianty jasné: druhá skupina „se sedící postavou“ má skoro totéž podání vlasů a totéž charakteristické S ve slově + BASIL jako starší rané mince první skupiny „druhé serie se třemi poprsími“. Zdá se proto, že je ražbou cařihradskou. Řady obou variant se zhoršují a obsahují nakonec mince špatného stylu; také metrologie obou řad je podobná. Smíme se dohadovat, že obě varianty byly raženy současně anebo že se přinejmenším do značné míry překrývaly; zdá se dále, že po počátečním rozsáhlém vydání byly oba typy ještě po více let raženy souběžně, přičemž bylo follů vydáno již mnohem méně.

Druhá skupina „s dvěma sedícími postavami“ a pěkná první skupina „se sedící postavou“ patří pravděpodobně k sobě. Lze takto soudit podle kresby Basiliovy vlasů a podle některých detailů rubního nápisu, čárek téměř ozdobného charakteru u písmene ϵ , jakož i ukončujících čárek u písmene S. Zdá se, že tu nemáme žádnou možnost, abychom tyto dvě varianty přidělili „(?) střednímu Řecku“, to jest jediné mincovně z předpokládaných čtyř, které dosud nebyla přidělena žádná varianta „s dvěma sedícími postavami“. Můžeme se tedy rozhodnout mezi dvěma možnostmi: buď je přidělíme druhé dílně caři-

¹⁶ Opis má $\text{A}4$ a proto jde velmi pravděpodobně o ranou (starší) minci této serie.

hradské mincovny — čímž bychom získali logický obraz, jestliže ražba typu „se sedící postavou“ jakožto slavnostní emise nebyla rozšířena na Řecko — anebo je přidělíme páté (a poslední) mincovně, pro jejíž umístění je nález z Cleje dosud jediným dokladem.

Jsem nakloněn dohadu o provinciálním původu někde v pobřežní oblasti západní Malé Asie. Také poloha mincovny čtvrté skupiny „druhé serie se třemi poprsími“ je zcela neznámá, avšak mohlo by to být totéž místo. Konečné se-stavení mincoven a emisí je tedy toto:

Konstantinopol	Konstantinopol nebo západní Malá Asie:	(?)Stř. Řecko:	Korint	Thessalonika
—	—	„Dvě poprsí“ (loros a plášť)	„Dvě poprsí“, větší druh	„Dvě poprsí“, menší druh
„Dvě sedící po- stavy, I“	„Dvě sedící po- stavy, II“	—	„Dvě sedící po- stavy, III“	„(Dvě sedící po- stavy, IV“
„První: tři po- prsí, I“	—	„První: tři po- prsí, II“	„První: tři po- prsí, III“	(„První: tři po- prsí, IV“)
„Druhá: tři po- prsí, I“	„Druhá: tři po- prsí, IV“	„Druhá: tři po- prsí, II“	„Druhá: tři po- prsí, III“	—
„Sedící postava, II“	„Sedící postava, I“	—	—	—

Při tomto uspořádání, které ovšem obsahuje značný prvek dohadů, je počet mincí jednotlivých mincoven v katalogu, jakož i mezisoučty nálezů z Athén, Tarentu a Cleje:

	Konstanti- nopol:	Konstanti- nopol nebo Malá Asie:	(?)Střední Řecko:	Korint:	Thessalo- nika:
Celkem	59	16	19	45	24
Athény:	1	2	1	5	4
Tarent:	5	—	2	4	1
Cleja:	2	3	—	2	1

Máme jen málo náznaků pro chronologický sled follů kromě přehledů podobných razidel u jednotlivých serií a nelze ani říci, že jich tu někdy bude více. Basilios nastoupil vládu v září roku 867 a přijal Konstantina jako spoluvládce v lednu 869. Ražba serií „s dvěma poprsími“ a „s dvěma sedícími postavami“ byla zahájena pravděpodobně v lednu 869. Končila bezpochyby v lednu r. 870, kdy byl také Leo přijat jako spoluvládce. Je-li tomu tak, naznačuje stylistický vývoj typů „se třemi poprsími“ v porovnání se seriemi „s dvěma

sedícími postavami“, že většina mincí „se třemi postavami“ byla ražena asi během dvou nebo tří let.

Datum, které bylo navrženo pro zahájení ražby typu „sedící postava“, totiž v druhé polovině roku 872, by souhlasilo s tímto závěrem. Ražba bronzových mincí ubývala, jak se zdá, během roku 873, i když několik málo mincí (např. č. 126—129?) může pocházet z pozdější doby vlády.

Snad se ukáže, že podobné renovationes monetae byly charakteristické pro byzantský mincovní systém osmého a devátého století. První renovatio byla provedena za krátké vlády Leona IV. s jeho synem Konstantinem (776—780). Zdá se, že po smrti Leonově nebylo raženo mnoho follů za Konstantina, Irény, Nikefora I. nebo Michaela I. Asi od roku 814 byla mincovna stále více zaměstnána.

K další, skutečně rozsáhlé ražbě došlo za Theofila (829—842). Snad byla podobným způsobem soustředěna hlavně na krátké období, snad v některých mincovnách více než v jiných. Na příklad mince skupiny „B“ zahrnují mnoho kusů z razidel úzce příbuzných. Avšak přesnější než jen relativní chronologie mohla by být pro ně vypracována pouze tehdy, kdyby nám štěstí velmi přálo a objevily by se dva nebo tři poklady mincí, jejichž ukrytí by mohlo být dokazatelně spojeno s historickými událostmi v době ražby. Zatím nelze očekávat více, než že podepřeme své vývody porovnáváním se stylistickým vývojem jiných serií.

Po ukončení ražby follů podle mincovní reformy Theofilovy došlo k přestávce nejméně 27 let, během které mincovny nepracovaly. Jediná bronzová ražba na východě během tohoto období byla emise IMPERATOR/REX z roku 866.¹⁷⁾ Jak jsme výše uvedli, bylo přemincování za Basiliovy vlády prováděno hlavně v letech 869 až asi 873. Další větší vydání follů za samovlády Leona VI. bylo snad obdobně pouze přemincování; jestliže je máme — podle návrhu Lambrosova — datovat teprve do roku 904,¹⁸⁾ pak tu byla opět přestávka jedné generace, během které byla ražena pouze omezená množství follů.

Před zavedením follů s nápisem REX REGNANTIUM kolem roku 970 došlo ještě dvakrát k rozsáhlejší ražbě follů, totiž za Romana I. a za Konstantina VII. Leuthold soudil z pokladu z Tarentu, že mince s poprsím Romana I. pocházejí pravděpodobně z období 931—944; Bellinger předpokládal, že ražby s poprsím Konstantinovým (které jsou většinou raženy na předchozích mincích) nutno zařadit mezi l. 945—959.¹⁹⁾ Je možné, že tyto dvě emise souvisejí a

¹⁷⁾ P. Grierson, *Coinage and Money in the Byzantine Empire*, 498—cca 1090, *Moneta e Scambi nell'Alto Medioevo* (Settimane di Studio del Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo, VIII), Spoleto 1961, str. 411—453 a 440.

¹⁸⁾ S. P. Lambros, *Leo und Alexander als Mitkaiser von Byzanz*, *Byzantinische Zeitschrift* IV (1895), str. 92—98. Cf. G. Ostrogorsky, translated by J. M. Hussey, *History of the Byzantine State*, Oxford 1956, str. 215, pozn. 1.

¹⁹⁾ Leuthold, op. cit.; Bellinger, op. cit., str. 51; svědectví o přemincování u Thompsona, op. cit., str. 108, pozn. 1853.

představují jedno přemincování. Rýsuje se nám tudíž vývoj, během kterého došlo k přemincování počínaje asi rokem 776, pak kolem roku 830, r. 869, snad asi 904, asi 942 a kolem r. 970.

Je tu ovšem ještě mnoho hypotetického a jde jen o pokus získat v hrubých rysech přehled o vývoji. Máme tu např. ještě folles Konstantina VII., ražené během vlády jeho matky Zoe (913–919); nehodí se do řady přemincování, ovšem na druhé straně představují pouze 2–3 % mincí z Konstantinovy vlády, nalezených při vykopávkách v Athénách a Korintu.

Pokud jde o přemincování ražeb Basiliových, je situace jasnější než u kohokoliv jiného, vyjma snad Leona IV. Zajímá nás proto speciálně otázka, jak veliký byl asi objem ražby. Odhad celkového počtu původně používaných razidel lze získat pomocí statistické rovnice, používané pro výskyt párů stejných razidel u nahodilého příkladu.²⁰⁾ Není důvodu, abychom výše katalogisované mince nepovažovali z hlediska zastoupených razidel za nahodilý příklad. Mezi 163 mincemi máme tu maximálně čtyři páry společných líců, totiž č. 23 a 24, 26 a 27 (?), 112 a 113, 129 a 130 (?). Rovnice I. D. Browna²⁰⁾

$$x = \frac{y(y-1)}{2p}, \text{ ve které znamená}$$

p = počet párů,

y = nahodilý příklad,

x = celkový původní počet razidel,

dává celkové množství 3301 lícních razidel. Jde ovšem pouze o odhad, který je závislý na odchylkách náhodného omylu.

Hlavní příčina chyb spočívá v nízké hodnotě „p“, takže musíme přidat $\pm \frac{\sqrt{p}}{p}$ jako procento z 3301. Hořejší limity jsou pak 4950 a 1650. Kolik mincí bylo průměrně raženo jedním lícním razidlem? Prohlídka zachovaných exemplářů dává tušit, že na mincovní razidla byly kladeny velmi těžké požadavky (viz např. prasklá razidla u č. 14, 23, 24). Průměr 10 000 mincí na jedno lícní razidlo (a snad jen 5000 nebo 7500 mincí na jedno rubní razidlo) zdá se být nejnižším vhodným odhadem.

Na tomto podkladě obdrželi bychom pro Basilia celkový objem ražby mezi 15 a 50 milióny follů. Stejně pravděpodobný průměrný odhad 15 000 mincí na jedno lícní razidlo by dal 25 až 75 miliónů follů.

Přeložila M. Castelinová

²⁰⁾ L. Brunetti, *Aspetti statistici della metanumismatica*, Řím 1963; pro jakost evidence, kterou poskytuje mincovní materiál Basiliův, stačí zjednodušená rovnice u I. D. Browna, *Some Notes on the Coinage of Elizabeth I with Special Reference to Her Hammered Silver*. *British Numismatic Journal* XXVII, 1955–57, str. 568–603, zvl. str. 580. Viz též D. Sellwood, „*Medieval Minting Techniques*“, tamtéž, XXXI, 1962, str. 57–65.

Summary

Five types of folles of Basil I (867–886) are distinguished, and it is claimed that each type must be divided, on stylistic grounds, among a number of mints.

- (a) Basil seated on a throne
- (b) The busts of Basil and Constantine, who hold a labarum
- (c) Basil and Constantine seated together on a throne; Basil holds a labarum
- (d) The busts of Basil, Constantine and Leo; Basil's hand is raised to his breast
- (e) The same three busts; Basil's hand is not raised.

The classification is into groups of coins which are consistent or related in style, and which therefore doubtless each belong to a single (although not necessarily each to a different) mint. Throughout the catalogue the following technical terms are used: téměř totožný, near-duplicate, of two strikings so similar that they have to be examined very closely to verify that they are not from the same die; krajně podobný, extremely similar, of two dies that are just as obviously the work of the same hand, but can readily be told apart; velmi podobný, very similar, of two dies that are, in the writer's judgement, definitely by the same workman and about the same date, but admitting a residual possibility of error.

(e) Three busts issue: Basil's hand not raised. Catalogue 1–36. This type is taken first, because the stylistic and metrological variation within it makes it particularly obvious that the work of more than one mint is involved. Three main groups are distinguished. It is suggested that they are concurrent, on the grounds that each includes coins with the obverse legend terminating $\Lambda\Upsilon\varsigma$, or $\Lambda\Upsilon$, and without reverse ornament; and coins with $\Lambda\Upsilon\varsigma\varsigma$, and with * or + at the bottom of the reverse.

I. Group in fine style. 1–4, without ornament, and reading $\Lambda\Upsilon\varsigma$; 5–6, transitional. 7–12, with * and $\Lambda\Upsilon\varsigma\varsigma$. All 12 are close in style. Nos. 4 and 7 are close.

II. Group with “reversed” loros. 13–19 without ornament, and reading $\Lambda\Upsilon$. 13 is apparently from an “early” or “experimental” obverse die, with large busts; it has a near-duplicate reverse to no. 14, with a normal obverse. 20–21, transitional. 22–24, with * and $\Lambda\Upsilon\varsigma\varsigma$. 22 is close to 20.

III. Group with “Theophilan” loros. Large crosses on crowns. Basil's hair in a different style. Cross instead of asterisk. 25, probably without ornament, and reading $\Lambda\Upsilon$; early obverse, with large busts of Leo and Constantine, and blundered legend. 26, ? transitional—the cross on the reverse cannot be seen. 27–35, with + and $\Lambda\Upsilon\varsigma\varsigma$. The later coins in poor style.

IV. Uncertain provincial mint (possibly the same as Group II?) Note the Λ in $\Lambda\Upsilon$, and the shape of the brooches of the chlamydes. Basil's loros, and the hair of all three rulers, is in very poor style. The reverse has the same reading as Group II. Note the broad Λ s.

Metrology. Group I generally approaches 8 gm. Many of Groups II and III are restruck on flans originally prepared for coins on the (central Greek) Theophilan standard of about 6½ gm. (Traces of Theophilus undertype on 26, certainly Group I; 28, 31. 22 on a pre-reform follis of Theophilus. 14 is in fact a coin of Leo VI, but the latest type is very weak.)

The author raises the question how the provincial mint-officials received their instructions

for the issue of a new design. The considerable differences in the treatment of the loros and chlamydes suggest that on this occasion at least the description may have been set out in words, rather than given in the form of a drawing or proof piece.

(b) Two busts issue. Catalogue 37–67. This includes the smallest and lightest of Basil's folles. It can be divided into two varieties, a small and a large, although only with some reserve (62 cf. 38–39). There is a good deal of variety in the reverse inscriptions. The writer suggests that the most useful criteria are that the small variety begins **ΒΑΣΙΛ** or **ΒΑΣΙΛΛ**, whereas the large begins **ΒΑΣΙΛΙΟ** or **ΒΑΣΙΛΟ**. The small ends **ΡΟΜΑΙΟΝ** or **ΡΟΜΑΙΟΝ**, while the large seems normally to end **ΡΟΜΑΙΟΝ**. The small often has **ΟΝΤ** on the obverse.

Small variety. 37–58. The writer attaches particular note to 37. Its obverse style is crude; the reverse, with ϵ s of which the bar rises towards the starting-point of the next letter, and angular S s, has apparently been copied by an illiterate workman from a written model, quite mechanically. The unique barred form of the letter ι is reminiscent of the quasi-runic alphabet of the Protobulgarian inscriptions which have been attributed to just this period.³ The Λ is of an intriguing form, and probably reproduces $\Lambda\iota$ ligate of a written instruction; this would explain the blundered version **ΡΟΜΑΙΟΝ**. The pattern of die-similarity is: 37–39, early; 40–42, fine style; 43–58, a rump. **ΡΟΜΑΙΟΝ** and **ΡΟΜΑΙΟΝ** occurs in each. This suggests that the mint-officials were not highly literate. Metrology: the weight-standard seems to have been 5–5½ gm., thus rather higher than Theophilus Group Δ .

Large variety. 59–67. Note 64 with χ in labarum, as in (c) III. The reasons for separating this variety from the foregoing, in terms of mint-operation, are (i) the different reverse inscription. Note also the occurrence of the contraction-mark above ΘO . (ii) a higher weight-standard seems to be intended (iii) the small variety is tightly bound together by die-similarities (iv) occurrence of undertypes. The large variety is solidly on Theophilus (59 = Group Σ ?, 61, 63, 64, 65, 66), the small variety much less so (40, 42, both "fine style").

The large variety is still under-documented, and might need to be reconsidered and divided into two if the same were to be done with (c) III.

(c) Two seated figures issue. Catalogue 68–111. Three groups are distinguished, by the following criteria:

Group I (fine style). Reverse begins **ΒΑΣΙΛΟ**. Obverse usually ends **ΑΥΣΤ**. Ends of loroi fall outwards, and have 2 rows of jewels. Many coins are about 8 gm.

Group II (finest style). Reverse begins **ΒΑΣΙΛΙΟ**. Obverse ends **ΒΑΣΙΛΙΣ**. Ends of loroi fall inwards and are fringed, and have 3 rows of jewels. 6½ gm. standard.

Group III (inferior style). Reverse begins **ΒΑΣΙΛΙΟ** or **ΒΑΣΙΛΟ**. Obverse ends **ΒΑΣΙΛ** or **ΒΑΣΛ**. Ends of loroi fall same way (?), and have 1 row of jewels. 6½ gm. standard.

The writer notes parallels between Group I and (e) I, namely hair-style, η on the reverse with prominently seriffed bar, and high weight-standard. Group II has more steeply-arched crowns, a characteristic hair-style, a larger banner to the labarum, more widely-spaced and less heavily-seriffed lettering on the reverse, and a thick contraction-mark above ΘO .

Group I. 68–83. The writer argues that the variant obverse legends are not to be arranged chronologically, and that the division is into coins with 5 vertical rows of jewellery on Basil's chest and coins with 4.

Group II. 84–93. Like I, this seems to include an initial, tightly-linked series of dies, followed by a few others of poorer quality.

Group III. 94–110. The writer discusses the possibility that they are from the same mint as (b) large, and compares the reverses of 67 and 109, which are near-duplicates. (Note also 64, mentioned above.) He also considers whether Group III should be divided into two, one (94–100) with a small, round face and the free end of the loros fringed with 4 dots, the other (101–110) with a larger and more pointed face and the loros not fringed, and the double row of dots in the left-centre of the back of the throne more conspicuous. He concludes provisionally that reverse die-similarities (note particularly 96 and 109) make it difficult to separate these variants.

Group IV. 111. A remarkable coin seems to have its closest affinities with (b) small. Reverse: η pointed at the top, Λ with carefully seriffed bar, second O pointed at the bottom.

(a) Seated figure issue. Catalogue 112–130. Two stylistic groups: Group I. 112–116. Finest style. Loros draped diagonally across chest, with 2 rows of dots, falls to left and is fringed. The emperor's knees are shown in high relief. The throne is narrow. A scarce variety, and 112 is an especially beautiful coin.

Group II. 117–130. Very fine style. 5 vertical or nearly vertical rows of jewels at emperor's chest. End of loros with 3, later 2, rows of dots, falls to right, and is not fringed. The emperor's knees are less prominent. The throne is wide, and without a footstool. The forefinger of the raised hand is much exaggerated. All tightly linked by die-similarities. 119, with irregular loros-end, is tied into the sequence through the reverse of 120, etc.

(d) Three busts: Basil's hand raised. Catalogue 131–163. BMC describes Basil as holding a mappa: incorrectly? This issue is left to the last as it is the most difficult to classify. There seem, however, to be 3 varieties corresponding with Groups I to III of (e). Their characteristic are as follows: (the diacritical mark* denotes a parallelism of stylistic detail with (e) I, II, or III respectively.)

Group I. 131–147. Fine style.* Basil's hand is held high. His face is broad and somewhat triangular,* the hair-style elaborate,* the arch of the crown quite flat.* The jewels at the bottom of the loros are sometimes exaggeratedly large;* the S of **ΒΑΣΙΛ** on the reverse is often of a characteristic form.*

Group II. 148–154. Intermediate style. Basil's hand is held lower. His hair is shown sometimes with but usually without curls that are rounded outwards.* The line of his fringe intersects the lower arch of the crown, cf. III. The neck-line of the loros is wide and shallow, cf. III. The panels of the loros are often diamond-shaped. The O s of the reverse inscription are round,* cf. III.

Group III. 155–162. Poor style. Basil's hand is held low. His hair is shown with prominent curls.* The line of the fringe is curved and meets the ends of the lower arch of the crown, cf. II. Basil's face, and those of Leo and Constantine, are often long and thin, cf. II. The neck-line of the loros is deep, cf. II. The O s of the reverse inscription are lemon-shaped,* cf. II.

Group IV. 163. Poor style.

The writer examines the possibility that (d) followed on from (e) at three mints, and notes that certain coins of (d) I reading **ΑΥΣ** instead of **ΑΥΣΣ** might *prima facie* be contemporary with (e) I. The hair-style is a criterion (relative proportion of dots and curl into which the length of the hair is divided) and indicates that **ΑΥΣ** is an early variant in (d) I, followed by **ΒΑΣΛ** or **ΒΑΣ**, and finally **ΑΥΣΣ**. The die-similarities between (e) I and (d) I (tabulated in the text) strongly suggest a chronological overlap, but further evidence is needed.

Chronology and mint-attributions of the 17 varieties

The Cleja⁸ and Taranto⁹ hoards (see tabulation in text) suggest the separate issue of some varieties, but are too small, and much too late in date of deposit, to be really useful. The Athens site-finds are of more interest: coins of "provincial" style predominante. The quantity of (e) III found at Corinth suggests that it was a local issue there, and, in the context of the monetary history of the reign of Theophilus, that it was struck there. Two stray finds of the same variety from Sardis, however, hint at consignment, and thereby impose caution on the analysis of provenance. Consignment is preferred, too, as the explanation for the rather large number of small "Two Busto" coins from Athens. For the present, it is better to rely mainly on overstriking and die-similarities as a guide to classification. One may postulate a still very localized circulation of folles, with important concentrations in the cities of the Aegean coastlands.

The occurrence of (b) II as an undertype in (e) III (25, ? 31), together with die-similarities between (b) II and (c) III (67, 109), suggest the sequence (b) II, (c) III, (e) III, (d) III as the work of a single provincial mint. (A difficulty is that the obverse of 25 seems to be an "early" die—but perhaps by a new workman). The writer suggests Corinth as the most probable location.

The occurrence of (b) II (13, ? 16) or a missing variety, cf. the reverse of BMC plate 1, 10 (22, 23, ?55) as the under-types of (e) II suggests a sequence from a relatively small mint which should, if the problem is not made deceptive by the effects of consignment, be located not too far away from the sequence beginning (b) II. The missing variety, which is probably no more than a variant of the Two Busto issue, may be the earliest at this mint, which is tentatively assigned to central Greece (cf. Groups S and Z of Theophilus). The uncertainty, mentioned above, whether (c) III [and (b) II] should be split into two sequences, may need to be considered in this context.

The writer notes a possible contradiction between the sequence **ROMAION, ROMEON, ROMEON*** (which follows from what has already been said) and the interpretation of the Seated Figure coins, (a) I and II, as belonging to the period 24 September 867 to 6 January 869, put forward in BMC. If they are not "coronation" coins—and it is pointed out that Basil was crowned on Whitsunday 866, and that what seems to be his earliest coin, BMC plate 1, 11, announces him as an iconodule—they would seem, nevertheless, to have been issued for some special occasion. Cedrenus records that, after the Syrian expedition in which the Paulician centre of Tephrike was destroyed, Basil was accorded a triumph, and "received a crown from the Patriarch",¹⁴ [an echo of an event in the reign of Theophilus].¹⁵ The handsome Seated Figure coins were most probably issued then, late in 872. They show stylistic affinities with the earlier specimens of (d) I, e.g. hair-style, and S in **ΒΑΣΙΛ**. The sequence at the Constantinople mint, therefore, will comprise (e) I, (c) I, (d) I, (a) II, probably with a good deal of overlapping.

The small Two Busto variety is suggested on grounds of style (cf. the labarum on Goup Δ of Theophilus) and metrology (again cf. Group Δ of Theophilus) to be very probably Thessalonican. Its issue seems to have continued there throughout Basil's reign and (a similar type, BMC 13-15) into that of Leo, declining or ceasing, perhaps, after the Arab raid of 904. The popularity of the type locally or as a trade-coin may explain its persistence: the same sort of thing happened at Thessalonica in the sixth century. The scarce varieties (c) IV and (e) IV (the only specimen definitely identified as overstruck on (b) small) may reflect abortive attempts to bring Thessalonica into line.

The rather scarce varieties (c) II and (a) I seem to be stylistically related (e.g. baluster-shaped bars on the **ϵ** s; matching serifs on the **S** s). They cannot very well be assigned to the proposed second mint in central Greece, the only remaining one to which a Two Seated Figures variety has not been assigned. The choice is between giving them to a second officina

of the Constantinople mint, or to a fifth mint, for the location of which the Cleja hoard is at present the only evidence. The writer would like to place it in Asia, and guesses at the western coastlands of Asia Minor. The scarce variety (d) IV is of quite uncertain attribution but may belong to this same small mint.

In summary, the mint-attributions proposed, under the reservations that have been indicated, are:

Constantinople 68-83; 1-12; 131-147; 117-130	(59)
(?) Asia Minor 84-93; 163?; 112-116	(16)
(?) Central Greece Missing type?; 13-24; 148-154	(19)
Corinth 59-67; 94-110; 25-35; 155-162	(45)
Thessalonica 37-58; 36?; 111?	(24)

General conclusions

If the Two Busto and the Two Seated Figures issues were, except at Thessalonica, concentrated in the period between January 869 and January 870 (coronation of Leo), mint-activity evidently could be very intensive. The Three Busto issues, with a not very different stylistic range, may similarly have been struck in a period of, say, two or three years. The date proposed for the Seated Figure issue, late in 872, would fit in. A few coins may be sporadic striking from later in the reign (126-129?) but the bulk of Basil's folles—struck after an interval of a generation when no substantive issues were made—would seem to have constituted a rapid renewal of the coinage. A brief sketch of the main issues of folles in the eighth and ninth centuries shows that periodical recoinages are possibly characteristic of that age.

In order to gain some idea of the volume of the coinage, the writer made a full search for instances of die-duplication, which yielded no more than 4 pairs of common obverses (23-24, ? 26-27, 112-113, ? 129-130). I. D. Brown's formula, with $\frac{x \cdot \sqrt{P}}{P}$ as the margin for sampling error, and a multiplier of 10,000 (in light of the heavy use of obverse dies in most varieties, this seems conservative) give a total coinage for Basil in the range 15 to 50 million folles; or, using 15,000 per obverse die as the multiplier, 25 to 75 million folles.

KUTNOHORSKÉ MINCOVNÍ ÚČTY Z DRUHÉ POLOVINY XV. A PRVNÍ POLOVINY XVI. STOLETÍ

Studium středověkého mincovnictví¹⁾ je velmi důležité pro lepší pochopení hospodářského dění za feudalismu. Mince samotné jsou nezbytným pramenem poznání ekonomického a sociálního života všech vrstev společnosti.²⁾ Sama středověká ražba mincí náležela k výrobním odvětvím, která brzy přerostla rámeček cechovní řemeslné malovýroby. Aby mohla být zhotovována kvalitní mince, musel být výrobní postup velmi složitý a tím i nákladný, a ti, kdo ji vyráběli, museli být zruční a zkušení. Proto se také v mincovnictví brzy uplatnily složitější a pokročilejší formy techniky a organizace výroby, které se potom projeví i v osobitých výrobních vztazích.³⁾

Při studiu českého středověkého mincovnictví, zvláště pak období od počátku 14. století, se každý badatel musí zabývat královskou mincovnou v Kutné Hoře, která byla ústřední, největší, a na svou dobu nejmodernější mincovnou celého českého království.⁴⁾ Z doby jejího provozu se zachovalo mnoho písemného materiálu nejrůznější povahy, který je dnes uložen převážně v horním fondu okresního archivu v Kutné Hoře (zn. AKH, HF), a potom také ve fondu F bývalého archivu Národního musea (zn. ANM, fond F, Kutná Hora; tento fond je dnes uložen ve Státním ústředním archivu v Praze) a ve starých montážech Státního ústředního archivu (zn. SÚA).

¹⁾ O úkolech při studiu středověkého mincovnictví a o vzájemném poměru numismatiky a historie viz článek Emanuely Nohejlové-Prátové, Česká numismatika a historie, ČSČH IV, 1956, str. 365–388.

²⁾ Srov. Karel Castelin, Česká drobná mince doby předhusitské a husitské, Praha, NČSAV, 1953, předmluva Františka Grause.

³⁾ Srov. Václav Husa, Výrobní vztahy v českém mincovnictví v 15. a 16. století, Num. sb. II, Praha, NČSAV, 1955, str. 57–98.

⁴⁾ Kutnohorskou mincovnou se zabýval především Emanuel Leminger ve své práci Královská mincovna v Kutné Hoře (Rozpravy České akademie, tř. I., č. 48, Praha, 1912). Svou práci pak doplnil ještě Dodatky... (Rozpravy... I., č. 70, 1924). Lemingerova práce je založena na dlouholetém studiu materiálů uložených v kutnohorském archivu a je dodnes velmi cenná. — Výše citovaná práce Václava Husy řeší složité výrobní vztahy v kutnohorské mincovně v 15. a 16. století. Diletantská práce Gustava Toužila Mincverk na Horách Kutných (Praha, 1895) je bezcenná.

Předkládaná práce je věnována rozboru nejstarších zachovaných účtů kutnohorské mincovny z období od 70. let 15. do poloviny 16. století. Tento rozsah je vymezen rokem 1554,^{4a)} kdy se v souvislosti se změnami ve výrobních poměrech změnila i organizace mincovní spisovny. Chci ukázat, co všechno lze rozbohem a zpracováním mincovních účtů vytěžít nejen pro numismatiku, ale i pro vlastní historii.

Abychom pochopili funkci a strukturu jednotlivých druhů účtů a jejich vzájemné vztahy, musíme se zastavit u organizace výroby v kutnohorské mincovně v době kolem r. 1500.⁵⁾

K výrobě mincí bylo zapotřebí především stříbra a mědi. Stříbro přicházelo do mincovny v trojí podobě. Většinu tvořilo stříbro vytavené v hutích (soukromých i královských), které se nazývalo surové, častěji hertovní. Dále to byly staré mince domácí i cizí, které se staly „nebernými“ (peněžní pagament), a posléze různé umělecké stříbrné předměty určené k zmincování (klenotní pagament, clenodiale). Všechno dodané stříbro bylo přezkoušeno, zváženo a zapláceno dodavateli.

Hertovní stříbro nebylo čisté, a proto se muselo roztavit a přepálením zbavit nežádoucích příměsí. Přepalování se provádělo ve zvláštní místnosti (prenárna, prengáda), kde pracovali se svými pomocníky přepalovači stříbra (preněři). Proběr (gvardejn, vardajn, frzuchar) analysoval se svými pomocníky vzorky kovů.

Po celé 15. a 16. století bylo stříbro přepalováno v nevelkých pecích v hlíněných nístějích (testech). Test se naplnil jemným popelem, ve kterém se upravilo lůžko pro stříbro. Takto připravený test se rozpálil žhavým dřevěným uhlím. Stříbro se rafinovalo pomocí přísady tvrdého olova za stálého přívodu prudkého proudu vzduchu. Přepálené stříbro bylo pak po vychladnutí čištěno drátěnou štetkou nad velkým dřezem, do kterého padaly odlupky (grece), které byly také pečlivě počítány a přiřkládány k ostatnímu přepálenému stříbru (prantu).⁶⁾

^{4a)} Roku 1554 bylo v kutnohorské mincovně upuštěno od starého „rejstříkového“ formátu účtů. Po italském způsobu byl zaváděn formát foliový s převažujícím rámečkovým systémem. Co bylo dříve shrnuto v jediném účtu, zapisuje se nyní do několika knih. Zde se nabízí srovnání s organizací spisovny pražské mincovny v tomto období, kterou se zabýval Jirí Majer v článku K počátkům organizace spisovny pražské mincovny (Num. sb. II., Praha, NČSAV, 1955, str. 99–114). – Kutnohorské účetnictví se však od pražské praxe poněkud lišilo. Kutnohorské mincovní účty od r. 1554 až do zrušení mincovny budou předmětem samostatné studie, kde bude také provedeno srovnání s poznatky, ke kterým Majer v uvedené práci došel.

⁵⁾ Podrobný popis pracovních postupů v jednotlivých dílnách podávají Em. Leminger a V. Husa ve výše citovaných pracích. Nejnovější poznatky o středověké mincovní technice viz Em. Nohejlová-Prátová, Numismatické památky doby husitské, ČNM CXX, 1951, str. 31 n. a Antonín Hejna–Pavel Radoměřský, Penězokazecká dílna v jeskyni „Mincovna“ na Zlatém koni u Koněprus, Pam. arch. XLIX, 1958, str. 513–558; též separát.

⁶⁾ Srov. Leminger, Královská mincovna..., str. 2–13.

Měď dodávali do mincovny také rudokupci. Obsahovala někdy značné kvantum stříbra, které muselo být složitým procesem („ságrování“ mědi) odloučeno.

Roztavená měď byla pak zvláštním způsobem rozdrobňována na malá, brokovitá zrnka (granulát, granatura). Tuto úpravu dělali ve zvláštní dílně (gernhaus, kernárna) tzv. zrníči (kerněři).⁷⁾

Přepálené stříbro (prant, argentum fulminaturn) a granulovaná měď byly potom slévány ve slévárenské dílně (gysárna, gosa), kde pracovali slevači (gysěři) za dozoru dílovedoucích (verkmistrů) a královského proběře, na mincovní hmotu (sazený verk). Ta se pak odlévala do kadlubů zhotovených z textilie (barchany) na pruty (cány).⁸⁾

Odlité pruty byly přesně zváženy a většinou všechny dány k dalšímu zpracování do mincířských kováren (šmiten). Zaměstnanci ve šmitnách (mincíři) roztepávali cány těžkými kladivý do úzkých pásů (pruhů předepsané tloušťky), ze kterých byly stříhány čtverečky (farfule), které se pak zaokrouhlovaly na kotoučky (plátky, šrotlíky). Zaokrouhlováním vznikaly odstřížky (cisury), které byly přesně váženy a znovu zmincovány. Mincířských kováren bylo celkem 17.⁹⁾

Ze šmiten šly střížky do bělírny (vajskomory rolle), kde byly vyvářeny v roztoku vinného kamene a soli (lorování), aby byly zbaveny nečistot. Tímto chemickým čištěním dostaly krásnou bílou barvu. Dělníkům zde pracujícím se říkalo loryři.¹⁰⁾

Vybílené střížky šly pak do ražebny (preghausu), kde raziči (pregěři) vybějeli na pregěřských stolicích na mince ráz.

Celkový počet zaměstnanců kutnohorské mincovny (včetně úředníků) odhaduje Václav Husa na 150–200 lidí.¹¹⁾

Stříbro, pagament a granatura se vážily na hřivny. Jedna hřivna se rovná 253,14 g.¹²⁾ Hřivna se dělila dále na fertony, loty a kvintlíky. Jejich

⁷⁾ Ibidem, str. 13–17.

⁸⁾ Ibidem, str. 17–28; v Dodatcích... na str. 6–9 Leminger opravuje některé nepřesnosti ohledně tvaru barchanů a způsobu lití stříbra.

⁹⁾ Srov. Leminger, Královská mincovna..., str. 29–36, Dodatky..., str. 8–9.

¹⁰⁾ Srov. Leminger, Královská mincovna..., str. 36–41.

¹¹⁾ Srov. Husa, Výrobní vztahy..., str. 70.

¹²⁾ O váze tzv. pražské hřivny, na kterou se počítalo v kutnohorské mincovně, existuje rozsáhlá literatura. Ze základních prací viz Josef Smolík, Mnoho-li vážila staročeská hřivna, Pam. arch. XIII, 1885–86, str. 175 n.; Gustav Skalský, K dějinám mincovnictví českého a moravského do poč. XIII. stol., ČMM, 1924; týž, O marce pražské a moravské na rozhraní století 13. a 14., NČČsl. III, 1927, str. 39 n.; týž, Mincovní reforma Václava II., ČČH 1934, str. 12 n.; Bedřich Mendl, O hřivně pražské, ČČH 1926, str. 120 n.; Pavel Radoměřský, Peníze Kosmova věku (1050–1125), NČČsl. 1952, str. 7 n. – Autoři výše citovaných prací se snažili kromě váhy pražské hřivny také určit, kdy „lehčí“ pražská hřivna byla vystřídána hřivnou „těžší“. Touto problematikou se naposledy zabýval Čestmír Hladík v diplomové práci České váhové jednotky do třicetileté války (viz cit. práci Em. Nohejlové-Prátové

vzájemný poměr byl tento: 1 hřivna = 4 fertony = 16 lotů = 64 kvintlíků.¹³⁾

V účtech se hřivna značí , ferton , lot a kvintlík .¹⁴⁾

Měď, olovo, lůj, sůl a podobně se vážily na centnéře, kameny (lapis) a libry. Jejich vzájemný poměr byl tento: 1 centněř = 6 kamenů = 120 liber.¹⁵⁾ Centněř vážil našich 61, 65 kg.¹⁶⁾

V účtech se centněř značí , kámen a libra .

Pro zjednodušení je užito u přepisů těchto značek: hřivna = hř, ferton = ft, lot = lt, kvintlík = qt, centněř = ct, kámen = lp a libra = lb.

Základní peněžní jednotkou byl groš; 60 grošů dávalo dohromady jednu kopu. V Kutné Hoře bylo též obvyklé počítání na hřivny, kdy 1 peněžní hřivna měla 48 grošů. V účetnictví se však peněžních hřiven používalo jen tam, kde nebyly zapisovány hřivny váhové. Mincovní účty jsou vedeny vždy v kopách.

Menší jednotkou než groš byly peníze (denáry), kterých připadalo 7 na 1 groš.

Fertony, kopy i peněžní hřivny byly pouze jednotkami početními. Mincovány byly groše a peníze.

V účtech se peníz (denár) značí , groš a kopa . Pro zjednodušení je u přepisů použito pro peníze (denáry) značky d, pro groše gr a pro kopy kp.

Všechny účty kutnohorské mincovny z druhé poloviny 15. a první poloviny 16. století (do r. 1554) mají formu rejstříků (register) a na první pohled jsou si podobny. Vazbu mají velmi jednoduchou. Většinou jde jen o jednu složku (hlavně u verkových register), která vznikla tak, že jednotlivé listy papíru o velikosti 23×32 cm byly přeloženy na půl, asi 7 až 8 cm od hořejšího a dolejšího okraje v přehybu proděravěny a pak pevně svázané. U některých

Česká numismatika a historie, pozn. 36–41). — Pro tento článek není však toto podstatné, protože zkoumané účty pocházejí až z druhé poloviny 15. a první poloviny 16. století, kdy se bezpečně počítá na „těžší“ hřivnu (253,14 g podle propočtu Skalského). O důležitosti mincovních účtů při zkoumání váhové problematiky však svědčí výzkumy ing. Ivo Pánka, který se na základě údajů ze známých mincovních počtů nejstarší pražské městské knihy (sbírka rukopisů Archivu hl. m. Prahy, sign. 986) pokusil vypočítat váhu „lehké“ hřivny. Kombinací výpočtů došel k váze 221,5 g. (Přednáška ing. Ivo Pánka na toto thema byla přednesena na členské schůzi NSČs. v Národním museu v Praze dne 1. IV. 1963. Autor mi laskavě umožnil seznámit se s výsledky své práce.)

¹³⁾ Leminger, Královská mincovna..., str. 2, pozn. 2.

¹⁴⁾ Pro ilustraci jsou připojeny fotokopie nejdůležitějších účtů kutnohorské mincovny.

¹⁵⁾ Leminger, Královská mincovna..., str. 2, pozn. 2.

¹⁶⁾ Leminger, Dodatky..., str. 5.

účtů (registra prengrecní, registra na pagament) byly tyto složky ještě vzájemně ve hřbetě nahoře, dole a uprostřed pevně svázané konopným provázkem. Tato vazba se však nezachovala u všech rukopisů, a tak mnoho složek je dnes volných.

Účty mají charakteristický formát 11,5×32 cm, přičemž výška o mnoho přesahuje šířku. Stránky nejsou nikdy linkovány, foliovány ani paginovány.¹⁷⁾ Na papírech je mnoho druhů filigránů, které tak svědčí o dodávkách papíru ze zahraničí. Kutná Hora tehdy používala papírů italských, francouzských i německých.¹⁸⁾

Účty nejsou vázány do desek z tuhé hmoty, ale jsou uloženy v obalu jednoho papírového dvoulistu téhož druhu, na kterém jsou psány.¹⁹⁾ Datovány jsou podle introitů.²⁰⁾

Všechny účty námi rozebírané mají charakter register; to znamená, že jsou psány průběžně, zpravidla jedním písařem po celé období, a jen málokdy se objeví v jednom týdenním zápisu dvě nebo více písařských rukou. Je velmi pravděpodobné, že k některým registrům byly vedeny pomocné účty na volných listech papíru, ze kterých se potom celkové sumy do register přepisovaly.²¹⁾

Při vedení všech účtů písaři používali vžitých zkratk obvyklých v účetnictví tehdejší doby (nus = numerus, počet) i zkratk užívaných jen v Kutné Hoře (ar^{tu} = argentum, stříbro, cup^s = cupus, příspěvek, atp.).

Pokud se týká účtů důležitějších (verková registra) jsou psány velmi čitelně, někdy až kaligraficky; účty méně významné (prengrecní registra, registra na pagament) jsou psány dosti zběžně a jejich čtení působí značné obtíže, zvláště když používal písař zkratk. Nejobvyklejším typem písma je ve druhé pol. 15. stol. fraktura a po roce 1500 kursiva.

¹⁷⁾ Pouze účty uložené dnes v SÚA, býv. archiv Národního musea, fond F, Kutná Hora, jsou na původních obalech popsány inkoustem (název a datování účtu) a stránky jsou nově foliovány, někdy i paginovány. Účty uložené v okresním archivu v Kutné Hoře jsou, až na malé výjimky, zachovány v původním stavu, totiž bez paginace i foliace. Uložení jednotlivých účtů je podáno v příloze I této práce.

¹⁸⁾ Srov. C. M. Briquet, Les Filigrans 1282–1600, 2. vyd., Lipsko, 1923.

¹⁹⁾ Podobně vypadají i kutnohorské horní účty (dolové košty, dolová registra, urburní registra) z téže doby; srov. Miluše Ladová, Kutnohorské rejstříky počtů dolových, Příspěvky k dějinám Kutné Hory I., Praha, 1960, str. 121–146.

²⁰⁾ Seznam nedělí podle introitů je podán v Lemingerově Královské mincovně... jako příloha XII na str. 425; Lemingerovu tabulku je třeba doplnit v tom smyslu, že neděle „In excelso“ je první nedělí v novém roce vůbec, ne tedy první nedělí po Třech králich, jak je v tabulce uvedeno. Tento fakt potvrzují všechny kutnohorské účty jak mincovní, tak i dolové a urburní.

²¹⁾ Pro verková registra se nám zachovala makulatura z r. 1473 a pro pagamentní registra několik lístků se záznamy o týdenních koupích. Lezofní a hutní účty z prengrecních register bývaly psány na zvláštních lístečcích a pak vpisovány do samotných register. Do lezofních účtů byly zaznamenávány všechny operace prováděné v lezofech (viz pozn. 55).

Nejdůležitější z účtů kutnohorské mincovny jsou tak zvaná registra verková. Jsou to hlavní účty provozu mincovny, v nichž je zachycen velmi přesně celý pracovní postup od nákupu stříbra až po ražbu grošů a denárů, a také všechna běžná i mimořádná vydání z mincovní pokladny a vypočítán čistý zisk, který připadl králi. Důležitost tohoto prvořadého pramene pochopil první Emanuel Leminger a využil verkových register dosti soustavně pro svou práci o kutnohorské mincovně, která je založena z velké části právě na nich. Leminger však nevyužil těchto účtů systematicky, zejména pokud se týká celkového obrátu stříbra a mědi v mincovně.²²⁾

Pro dějiny kutnohorského dolování excerpoval verková registra ing. Ota-
kar Leminger; smrt mu však zabránila dílo ukončit, a tak jsou dnes tato roz-
sáhlá excerpta uložena v jeho pozůstalosti v Historickém ústavu ČSAV. Jinak
těchto účtů využito nebylo.

Verková registra se zachovala z let 1472—1554 (nehledě na nedatovaný
zlomek, pocházející z let 1450—1471) téměř v souvislých řadách. Jsou uložena
v okresním archivu v Kutné Hoře a také ve Státním ústředním archivu v Pra-
ze.²³⁾ Pro rozbor byly vybrány účty z roku 1504; tento rok tvoří přibližně
střed námi zkoumaného období a účty jsou zachovány pro všech 52 týdnů
i s konečným vyúčtováním. Je samozřejmě také přihlédnuto k účtům z ostatních
let. Jako ukázka byl vybrán typický zápis z týdne při neděli Vocem 1504
(12. V. 1504).

Každý týdenní zápis byl psán na třech stranách register. První byla věno-
vána příjmu stříbra do mincovny, druhá vlastní výrobě mincí a třetí pak vý-
dajům z mincovní pokladny. Byl to hlavní účet mincovny, účet hlavního min-
covního díla.

Prakticky vypadala první strana týdenního zápisu takto (viz obr. č. 1):

Vocem Iocunditatis
Janda dedit 17 hř 2 ft 1 lt 3 qt; In hř per 3 kp 2 hř
3 ft 1 lt, facit za obě 38 kp 2 gr
Hanykéř dedit 14 hř 2 ft 2 lt; In hř per 3 kp 1 hř
2 lt, facit za oboje 30 kp 22 gr
Smíšek dedit 28 hř 2 lt; In hř per 3 kp 1 hř 1 ft
2½ lt, facit za oboje 30 kp 22 gr

²²⁾ Celá třetí část Lemingerovy Královské mincovny..., která nese název Obrat
stříbra a mědi v minci kutnohorské, je sice založena na zprávách čerpaných z verkových
register, ale skoro ve všech případech (vyjma tabulky na str. 180) se Leminger omezuje jen
na ilustraci jevů a výčet jednotlivých zpráv; nepokusil se o soustavné propočítávání všech
register, ačkoliv je to prakticky proveditelné (pro některé roky s použitím průměrů) pro období
let 1472—1554. Tak se Královská mincovna... stala sice nepřehlednou pokladnicí cenných
údajů, ale tyto údaje jsou jen sneseny, nezhodnoceny a nejsou z nich vyvozeny všechny závěry.
Přece však nemůžeme Lemingerovu práci zavrhnout, protože na svou dobu byla odvážným
a průkopnickým činem. Leminger nebyl historikem z povolání, a tím spíše je jeho práce
hodna obdivu.

²³⁾ Jejich přehled, jakož i přehled účtů ostatních podává tabulka na konci práce.

Pavel dedit 17 hř 1 ft 3 lt 1 qt; In hř per 3 kp
1 hř 2 ft 3 lt, facit za obě 36 kp 35 kr

(Takto zápisy pokračují i u ostatních
erckafěřů (rudokupců); tento týden
prodávali ještě Pampa, Václav, Joha-
nes, Zygel, Háša, Vorel, Jindřich, Šaš,
Janovský, Ahnik, Desperat, Medek,
Michal, Václav, Hrbek, Kadeřávek,
Majšnar a Matěj. Dole je pak zapsaná
konečná suma.)

Suma argenti 433 hř 1 ft 1 lt 1 qt, facit 911 kp
19 gr;

v tom jest nad 2 kp předáno Jandovi,
Hanykéřovi, Smíškovi a také jiným ut
supra suma 44 kp 38 gr

Item odtud odloženo stříbro Ahnikovi a Hrb-
kovi. Suma totum

73 hř 2 ft ½ lt, facit za ně 181 kp 15 gr

To stříbro zděláno jest na groše Dominica Dum
medium anno ut supra

Restat k sazení tohoto téhodne na peníze
stříbra

Suma 349 hř 3 ft 3 qt, facit za stříbro
vsazeno

Suma 730 kp 4 gr

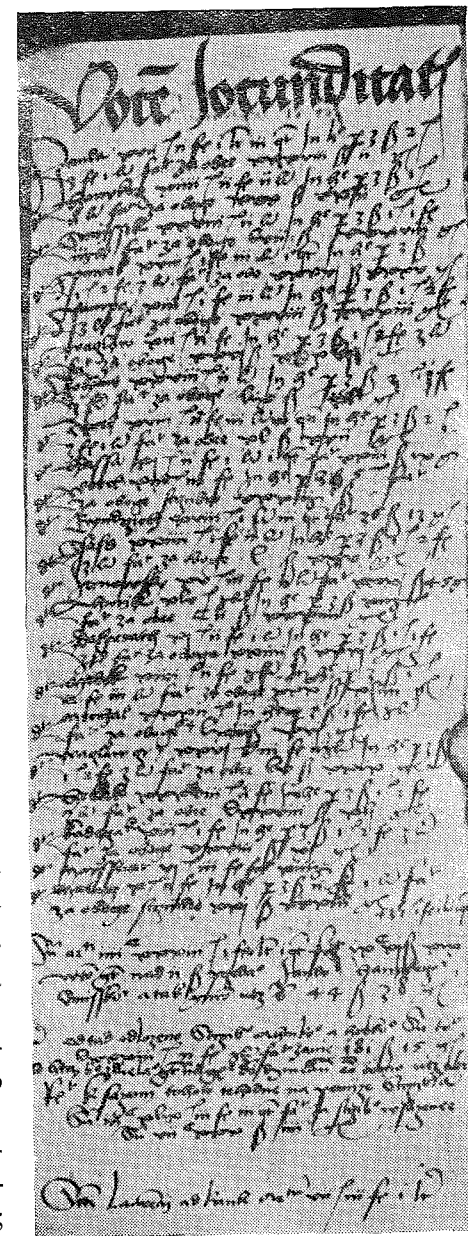
Sancti Laurencii ad Kank argentum 7 hř 3 ft 1 lt
Dedit šafář Jelének 5 hř 2 ft, facit 11 kp

Suma šafářova stříbra 33 hř 3 ft 1 qt

Pod názvem neděle, který byl vždy
psán větším písmem, byly zapsány sumy
stříbra, jak je jednotliví rudokupci přine-
sli vytavené ze svých hutí. Mincovna
nakupovala stříbro hertovní (surové);
jen vzácně najdeme zápis o koupi pře-
páleného stříbra (v účtech značeno
jako „argentum fulminaturn“).

U jednotlivých rudokupců byla su-
ma koupeného stříbra rozdělena na dva-
krát; šlo o dvojí druh hertovního stříbra;
normální, které mělo v sobě větší kvan-
tum nežádoucích příměsí, a tzv. halední
stříbro, které bylo lepší jakosti.²⁴⁾

²⁴⁾ Halední stříbro se začalo dodávat do
mincovny nejprve ve velmi malém množství a málo dodavatelů v polovině 80. let 15. století.
Údaje jsou zachovány zlomkovitě — viz registra verková z tohoto období.

Obr. č. 1. První strana týdenního záznamu ve ver-
kových registrech; nákup stříbra do mincovny
(Registra verková z roku 1504)

Obojí stříbro bylo propláceno tak, že bylo zvláště placeno za celé hřivny a zvláště za loty a kvintlíky²⁵⁾ Po zápisu dodávek od všech rudokupců písař potom všechny sumy sečetl a zapsal, kolik bylo z mincovní pokladny rudokupcům vyplaceno. Platilo se vždy v sobotu a to penězi, které byly v příslušném týdnu raženy.

Byl-li nakoupen jen jeden druh stříbra, vypadal sumární zápis takto:

Zapsáno při neděli Domine ne longe 1502 <20/3>

Suma argenti 179 hř 3 ft ½ lt,
facit za stříbro 259 kp 35 gr

Za halední stříbro začalo být placeno po 3 kp za 1 hř při neděli Salus populi 1503 <22/10>. Sumární zápis byl dlouho zachovávan nezměněný, až někdy mezi nedělemi Deus in adiutorium 1505 <10/8> a In excelso 1507 <3/1> byl upraven tak, že byla zvláště vypisována suma haledního a zvláště suma normálního hertovního stříbra. Zápis sám potom vypadal takto:

Zapsáno při neděli Inclina 1520 <16/9>

Suma argenti 186 hř 3 ft 1 lt 3 qt
In hř per 3 kp 51 hř 3 ft, facit po 3 kp
155 kp 15 gr; restat na 2 kp stříbra
135 hř 1 lt 5 qt, facit po 2 kp 270 kp 13 gr
facit za oboje stříbro podle zaplacení
Suma 425 kp 26 gr

Ne všechno koupené stříbro bylo také v témž týdnu zmincováno. Často se stávalo, že jistá suma byla „odložena“. Toto odložené stříbro bylo sice erckafěřům zapláceno, ale jinak ponecháno v mincovní pokladně pro nenadálá vydání a zvláštní účely. V roce 1504 byla na příklad značná suma odloženého stříbra (128 hř 3 ft) dána krakovskému měšťanu Pavlu Kaufmanovi za 1004 ct 6 lp a 5 lb olova. Zbylo-li koncem roku nějaké odložené stříbro, bylo zmincováno v posledním týdnu a zapsáno pak do normální ražby.²⁶⁾

Pod celkovou sumou stříbra určenou k zmincování bývalo někdy zapsáno stříbro, které přišlo do mincovny ke zmincování, ale nebylo pojato do hlavního díla. Při neděli Vocem 1504 je zapsána suma stříbra 7 hř 3 ft 1 lt, které patří kostelu sv. Vavřince na Kaňku.

Král prokazoval jednotlivcům i korporacím dosti často zvláštní milost, že totiž dovolil, aby si určité množství stříbra přinesli do mincovny ke zpracování. Mince z něho vybitá jim pak byla ponechána za pouhou náhradu mincovních výloh. Král se tak zřekl užítku, který mu jinak plynul ze zmincování nakoupeného hertovního, po případě pagamentního stříbra. Této výhody používali jednotlivci, města, chrámy i literátské kůry.²⁷⁾ Zmincování tohoto stříbra bylo

²⁵⁾ Srov. přílohu II. a II. A na konci práce.

²⁶⁾ Srov. níže při rozboru konečných vyúčtování.

²⁷⁾ Doklady viz Leminger, Královská mincovna..., str. 107–109.

pak zvláště zachycováno v zápisech týkajících se vedlejšího díla mincovního.²⁸⁾

Dobrou představu o příjmu „vedlejšího stříbra“ nám dává zápis z neděle Salus populi 1504 <13/9>

Alte ecclesie argentum 9 hř 2 lt
dedit Ahnik mladý z hanštánů argentum 39 hř 3 ft 1 lt, facit 119 kp 25 gr
dedit Žlábek z hanštánů stříbra 39 hř 1 ½ lt
item Martin fulminaturn argentum 7 hř 3 ft 3 lt ex lapidibus manualibus
item Corporis Christi et S. Barbare argentum
ad archam 18 hř 2 ft 2 ½ lt
item pagamentu Suma 48 hř 1 ft 2 lt, argentum 26, hř,
facit po 3 kp 8 gr
item kúpeno v kusích 1 hř 3 ½ lo, facit po 3 kp 8 gr
Suma argenti 27 hř 3 ½ lt, facit 85 kp 14 gr

První položka se týká stříbra „Vysokého kostela“ [sv. Jakub], další dvě stříbra z „hanštánů“ (tj. zvláště pěkných kusů stříbrné rudy, které se vešly do ruky). Jakýsi Martin si nechal pro sebe zmincovat přepálené stříbro (argentum fulminaturn), které pocházelo „ex lapidibus manualibus“ (tj. zase z hanštánů). Ve prospěch oltáře kostela Těla Kristova a Svaté Barbory 18 hř 2 ft a 2 ½ lt stříbra bylo zmincováno. Ojedinelý zápis o pagamentu naznačuje, že buď ho bylo tehdy v Čechách velmi málo, nebo býval peněžní pagament přemincován ve formě vextru, tj. výměny nových mincí za staré. Poslední zápis se konečně týká stříbra koupeného v kusech. Vysoká cena (3 kp 8 gr za 1 hř) naznačuje, že tu šlo o stříbro přepálené.

V poslední položce první strany týdenního zápisu bývá zachyceno „stříbro šafářské“, tj. takové, které bylo vytaveno v královské huti a které také bylo zvláště zmincováno.

Název má toto stříbro podle šafáře mince, úředníka, který měl na starosti hospodářské věci mincovny.^{28a)}

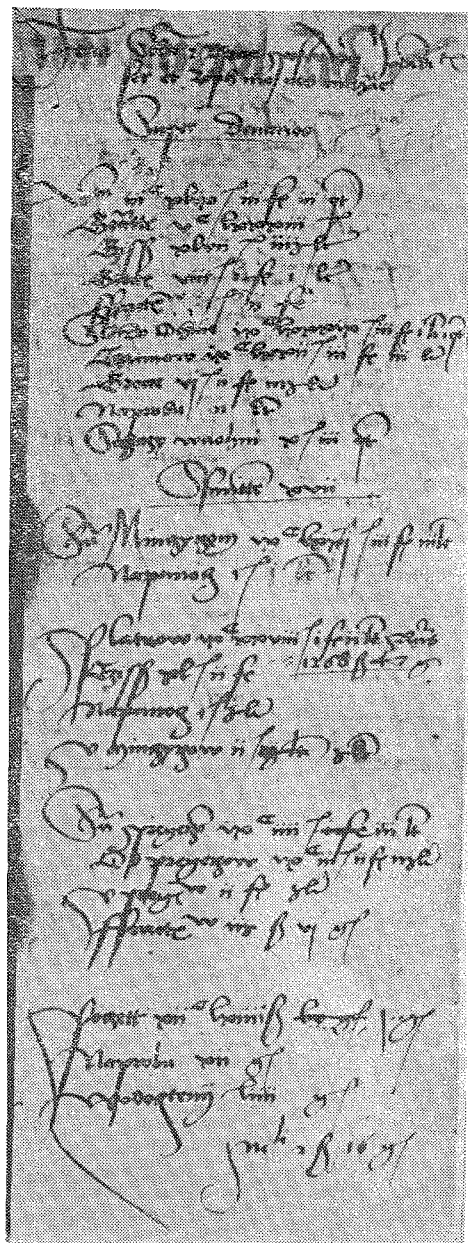
Nákup mědi byl zapisován do zvláštních register „měděných“, kde byl zachycován i prodej „černých mědí“ (obsahovaly značné množství stříbra), které šly většinou do zahraničí. Tyto „měděné účty“ byly vedeny samostatně po celý rok a výsledná suma byla pak zapsána v konečném vyúčtování verkových register.

Rozborem a zpracováním výše uvedených údajů je možno přesně zjistit, kolik který erckafěř dodával do mincovny stříbra a kolik za ně dostal.²⁹⁾ Srovnáním s registry urburními, kde je zachycen nákup stříbrné rudy na jednotlivých dolech a odečtením hutních výdajů (jdou vypočítat podle hutních účtů, které jsou pro první polovinu 16. stol. zachovány v kutnohorském archi-

²⁸⁾ Srov. níže při rozboru účtů vložených do register verkových.

^{28a)} Srov. Leminger, Královská mincovna..., str. 380–381; o „šafářském stříbru“ se Leminger nezmiňuje, ale souvislost tohoto stříbra se šafářem vysvítá z rozboru verkových register.

²⁹⁾ Viz příloha IV na konci této práce.

Obr. č. 2. Druhá strana týdenního záznamu ve verkových registrech: postup práce v mincovně (Registra verková z roku 1504)

³¹⁾ O zákazu vyvážení stříbra za hranice srov. Leminger, Královská mincovna... str. 93–100.

vu) zjistíme, kolik jednotliví erckaféři na nákupu, tavení a prodeji stříbra vydělávali. Tyto údaje jsou velmi důležité při zkoumání sociální struktury Kutné Hory i pro počátky kapitalistických výrobních vztahů u nás.³⁰⁾

Dále můžeme zjistit, kolik bylo dodáváno stříbra do mincovny a kolik za něj bylo vyplaceno z mincovní pokladny. Protože bylo přísně zakázáno prodávat stříbro jinam než do mincovny, zvláště ne za hranice státu,³¹⁾ můžeme rozborem údajů nepřímou soudit i na výnosnost kutnohorského dolování, protože prakticky všechno stříbro z dolů šlo do hutí a odtud do mincovny, která také brala cizí stříbro jen velmi zřídka.

Druhá strana týdenního záznamu byla věnována vlastní výrobě mincí a v praxi vypadala takto (viz obr. č. 2):

Feria secunda et tertia post Vocem iocunditatis (13. a 14. V. 1504)
 Super denaros
 Argentum 349 hř 3 ft 3 qt
 Granatura 583 hř
 Cisury 47 hř 3½ lt
 Grece 8 hř 1 ft 1 lt
 fractuov 1 hř 2 ft
 Suma do ohně 989 hř 3 ft 1 lt 1 qt
 Cánuov 972 hř 3 ft 1 lt 1 qt
 Grece 6 hř 2 ft 3½ lt
 Na probu 2 lt
 Schází vuohni 10 hř 3 qt
 Šmiten 17

³⁰⁾ Kutnohorskému patriciátu, který se převážně zabýval rudokupectvím, je věnována práce Eduarda Šimka Obyvatelstvo Kutné Hory v druhé polovině XV. století (Příspěvky k dějinám Kutné Hory I., Praha 1960, str. 71 až 86). Autor uvádí, že na dodávkách stříbra do mincovny se v letech 1472–1477 podílelo 119 kutnohorských měšťanů. Pro rok 1504 to bylo 37 rckaféřů – viz příloha III na konci této práce

Suma mincířóm 971 hř 3 ft 3 lt
 na pomoc 1 hř
 Plátuov 928 hř 1 ft 2 lt, numerus 1268 kp 47 gr
 Cisury 40 hř 2 ft
 na pomoc 1 hř ½ lt
 u mincířuov 2 hř ½ lt
 Suma pregéřóm 904 hř 3 lt
 od pregéřov 903 hř 2 ft 2½ lt
 u pregéřov 2 ft ½ lt
 fractuov 2½ kp 6 gr
 Počet 1264 kp 1 gr
 na probu 12 gr
 vodečtení 54 gr
 nedořezali 2 kp 16 gr

Po datu tavby bylo zapsáno, zda byly vybijeny široké groše (lati), peníze (denáry) anebo halenses. V roce 1504 na dvoje mincování širokých grošů připadalo jedno mincování peněz.

Další je zápis o slévání mincovního kovu (sazeného verku), jehož součástí bylo přepálené stříbro (prant, fajn, argentum fulminatam), zrněná měď (granatura), odstrižky ze šmiten (cisury), odlupky vzniklé při čištění přepáleného stříbra v prenárně (grece) a konečně přelomené a zmetkové mince z předešlého týdne (fracti). Potom písař zapsal, kolik vážily ulité pruty (cány), odlupky z nového čištění (grece), kolik vzal vardajn na analýsu (probu) a potom ztrátu v ohni.

Ze zápisu týkajícího se zmincování grošů se dozvíme, kolik pracovalo šmiten, dělalo-li se na jednou nebo na dvakrát, kolik dostali mincíři mincovního kovu ke zpracování, kolik z něho udělali plátů, množství odstrižků (cisur) a ztrátu ve šmitnách.

Protože mincíři ručili za stříbro, které jim bylo dáno do šmiten podle váhy, musili vrátit v podobě černých plátků a odstrižků tolik, kolik jim bylo dáno v cánech. Protože se však mohla trocha stříbra provážet, ztratit při střihání atd., byla poskytována mincířům v podobě tzv. pomocí náhrada za možný schodek. I tato pomoc je v účtu zapsána.³²⁾

Ještě než byly dány cány do šmiten, vardajn vypočetl, kolik by z nich podle analýsy mělo být zmincováno peněz. Tento výpočet je zanesen pod značkou „numerus“. Obvykle se ale stávalo, že mincíři „nedostřihli“ nebo „nedořezali“, tj. vybitých mincí bylo méně. Zřídka kdy minci „přestřihli“ nebo „přeřezali“ (vybitých mincí bylo více, než obnášel numerus).

Posléze je zachycena práce v ražebně, kde byl na mince vybíjen ráz. Je zde zapsáno, kolik bylo dáno pregéřům „šrotlíků“, kolik jich z preghausu v podobě hotových mincí vyšlo, jaké byly ztráty a kolik mincí bylo zmetkových. Všechny dosavadní údaje, až na zmetkové mince (fracti) jsou udávány ve váhových jednotkách (hřivny, fertony, loty, kvintlíky). Fracti jsou udávány v kopách a groších.

³²⁾ Srov. Leminger, Královská mincovna..., str. 221.

Rovněž v peněžních jednotkách je pak zapsáno, kolik bylo celkem vybito mincí, kolik připadá na „probu“, kolik jich má být „vodečteno“ a konečně množství nedorezaných nebo přeřezaných mincí.

Zpracováním všech těchto údajů dostaneme celkový obraz o práci v mincovně, spotřebu stříbra a zrněné mědi, procento cisu, kolik kovu bylo ztraceno při slévání, roztepávání a stříhání ve šmitnách i při vybíjení v preghausu a hlavně kolik grošů bylo vyrobeno.³³⁾

Třetí stránka týdenních zápisů se týká řádných i mimořádných výdajů z mincovní pokladny a je na ní také vypočítán celkový zisk (yvrlaf). V praxi vypadá zápis takto (viz obr. č. 3):

při neděli Vocem 1504

Item na šteur 4 kp 55 gr
item do Hutrejtěřů koštu 20 kp 30
item do Roznštrauchu koštu 5 kp 37 gr
item do Flašar koštu 17 kp 23 gr
item do Čapčuchu koštu 5 kp 18 gr
item do Clinšmídu 4 kp
item do Starých Rousů 6 kp
item do Starých Rous pomoci 1 kp
item do Starých Rous cupus za krále JMt 1 kp 4 gr
item Michalovi samému ku pomoci 1 kp
item do Cimrmundu koštu 1 kp 27 gr
item do Osla 8 kp
item do Osla na vody pomoci — nic
item do Tolpů, Švábů a Nyklasů po obnemu koštu dodáno 15 kp 33 gr
item do Trmendle 2 kp
item do Šafar pomoci 1 kp
item do Šafar zvláštní pomoci 2 kp
item do Plimle na dobývání pomoci 1 kp
item do Rabštýna pomoci 3 kp
item do Hoppů pomoci 1½ kp
item do Mladé Klačice pomoci 3 kp
item do Mladé Klačice cupus za krále JMt 1½ kp 6 gr
item do Plimle zvláštní pomoci 1½ kp 6 gr
item do Rabštýnu do Nového pomoci 24 gr
item na stavení hradu pražského 7 kp
item hajtmanu na hrad pražský 9 kp 13 gr
item do Veselého pomoci 2 kp ibi primum

item panu z Pernštejna 16 kp
item témuž pánu za pana Bočka 2½ kp
item panu mincmajstrovi 6 kp
item panu kancléřovi 3 kp
item panu Kuřbokovi (sic!!) 2 kp 20 gr
item na Karlštýn na opravu a kuchyni 2 kp
item Vilémovi stans ½ kp

³³⁾ Viz příloha V na konci práce.

item za stříbra zdělaná 730 kp 4 gr
item mincířom od peněz 47 kp 36 gr
item pregěřom od peněz 29 kp 46 gr
item za uhlé 3½ kp

item minckoštu 12 gr
item kovári od kolku 12 gr
item poslu na Litomyšl ku panu mincmistrovi
10 gr
item poslu do Prahy s listem páně 8 gr

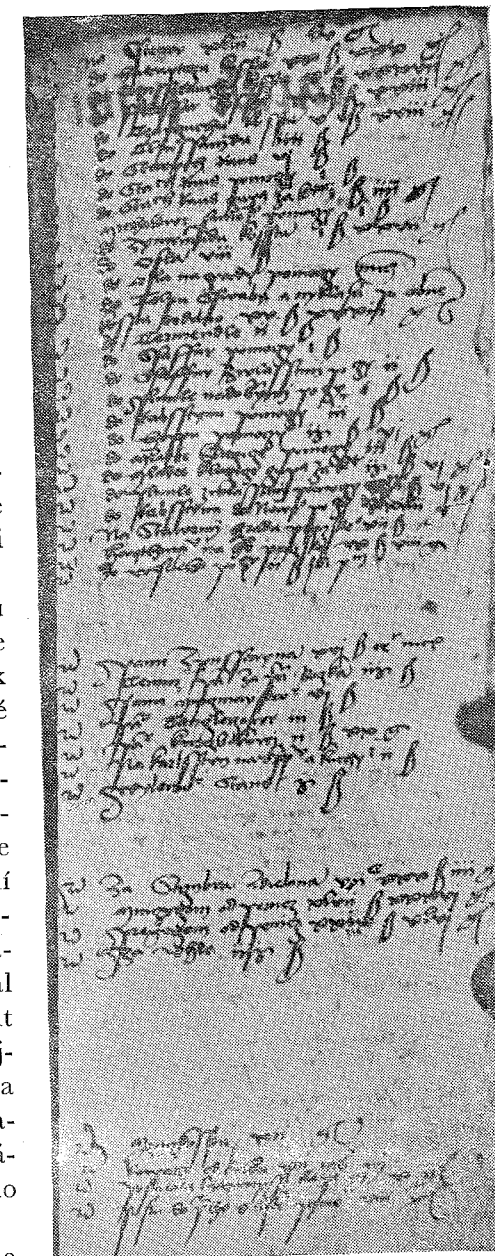
Restat 247 kp 45 gr, ty jsou
post Dominica Dum medium vloženy do sumy
1501 kp 45 gr

První položka (šteury) se týká platů, které byly týdně vypláceny úředníkům a dělníkům v mincovně (kromě mincířů a pregěřů, kteří byli placeni zvlášť).

Potom písař zapsal vydání do dolů a na stavby podnikané králem. Král se totiž účastnil jako dolový nákladník (kverk) horního podnikání v Kutné Hoře. Kromě toho také neprosperující dolům vyplácela mincovní pokladna jisté příspěvky (šteury, pomoci) i příspěvky na mimořádné práce (na „dobývání hlubiny“ na „těžení cechvody“ atd.). Když byl důl soustavně pasivní, přestali o něj mít nákladníci zájem a král jej pak sám vzal do své režie a nechal do něj platit týdně celý náklad (košt). Je tedy zřejmé, že král v mnoha případech na horním podnikání prodělával; vynahradil si to však na zisku z mincování drahého kovu, který byl dodán do mincovny.

Další skupina vydání se týkala splácení různých dluhů a platů vysokých zemských úředníků (mincmistr, kancléř).

Velmi důležitý je zápis platu za zmincované stříbro (tj. suma vyplacená erckafěřům; je zachycena také na první straně týdenního zápisu), potom platy

Obr. č. 3. Třetí strana týdenního zápisu ve verkovských registrech: výdaje z mincovní pokladny (Registra verková z roku 1504)

mincířům a pregěřům³⁴) a platy za uhlí, kterého se v mincovně spotřebovalo značné množství.

Po vypsání mimořádných výdajů pak písař uzavřel celý účet tím, že vypočetl čistý zisk (yvrlaf), který byl potom také zapsán do konečného vyúčtování na konci register.

V mimořádných výdajích jsou zachyceny nejrůznější platy za řemeslné práce, odměny poslům do různých míst, za různý materiál potřebný k provozu mincovny atd. Pestrou snůšku nejrozmanitějších mimořádných vydání podává Leminger ve své „Královské mincovně“.³⁵)

Rozborem a zpracováním výše uvedených údajů zjistíme, kolik bylo vypláceno na šteurech, jakými obnosy přispívala královská pokladna do jednotlivých dolů (tím také jejich prosperitu) a do jaké míry se král uplatnil jako horní podnikatel. Tak nám verková registra mohou částečně nahradit ztracené horní účty.

Dále zjistíme celkové sumy placené mincířům a pregěřům, výdaje za uhlí, mimořádné výdaje a konečné zisky, které plynuly každý týden, po případě každý rok do mincovní pokladny.^{35a)}

Mezi listy verkových register při vyčíslení vlastní práce v mincovně (druhá strana týdenního zápisu) jsou ještě vloženy malé lístky formátu 16,5×11,5 cm. Jsou dva, popsány po obou stranách (viz obr. č. 4).

Na první straně je zachycen celý postup práce v mincovně, podobně jako v hlavním účtu. Zápis na vloženém lístku je však podrobnější a dosti se liší od hlavního účtu. Je zde totiž zachyceno zmincování všeho stříbra, které prošlo mincovnou a které bývalo zaznamenáváno do zvláštních register.³⁶) Dále jsou zde zapsáni všichni dílovedoucí (verkmistři), kteří řídili práci ve šmitnách³⁷),

³⁴) Kolem r. 1500 se platilo za zdělání 1 hř cánů na groše mincířům po 2 groších a pregěřům po 1 groši; za zdělání 1 hřivny cánů na denáry mincířům po 3 groších a pregěřům po 2 groších. Srov. Leminger, Královská mincovna..., str. 159–177.

³⁵) Leminger, Královská mincovna..., str. 159–177. – Pro rok 1504 jsou zachovány dva velmi zajímavé zápisy mimořádných vydání z mince, které se týkají stávky uhlířů. Uhlíři pálili v lesích uhlí pro potřebu kutnohorských hutí, dolů a mincovny. Uhlíři měli svou samostatnou organizaci, v jejímž čele stáli „hanykéři“ (zástupci jednotlivých obvodů). Organizace zajišťovala i plynulou dopravu uhlí do Kutné Hory. Uhlíři byli lidé odvážní a nebojácní a na každý útlak se strany kutnohorského patriciátu odpovíděli „zástavou“, tj. přestali pálit uhlí a vozit je do mincovny. Srov. Václav Husa, Uhlířské tovaryšstvo na Kutnohorsku ve 14. až 16. století, Sředočeský sborník historický I., Praha, 1957, str. 7–66; též separát.

Zápis při neděli Dicit 2 1504 <17/11> zní:

„Item: Hanykéřóm, když byli přišli ku panu mincmistrovi pro zástavu uhlé, dáno jim na vypravení z hospody 48 gr mandato domini mincmistr.“ (SÚA, ANM, F Kutná Hora, 43 y, Registra verková z r. 1504.)

^{35a)} Viz příloha VI. na konci práce; srov. Leminger, Královská mincovna..., str. 155 až 182, kap. Výnosnost mince kutnohorské, hl. tabulka na str. 180.

³⁶) Srov. níže rozbor register virgularum argenti, nadělení božího atd.

³⁷) V roce 1504 to byli tito lidé: Holeso, Holický, Kazlar, Machek, Matěj, Matouš,

a také všichni pregěři, kteří pracovali na ražbě mincí v příslušném týdnu.³⁸)

U každého mincíře (verkmistra) je zapsáno, kolik zpracoval cánů hlavního „verku“ a cánů ostatního díla a kolik by podle vardajnovy zkoušky mělo z toho všeho být mincí. Při neděli Vocem 1504 bylo na příklad u mincíře Petra zapsáno:

Petr 1 hř 2 ft 3 lt [vedlejší dílo]
57 hř 1 ft [hlavní dílo] 77 kp 45 gr
[numerus]

Jinak se tyto zápisy formálně shodují se zápisem mincování v hlavním účtu.

Rozborem těchto údajů zjistíme předně jména mincířů a pregěřů, skutečný provoz mincovny a celkové množství zmincovaného stříbra.

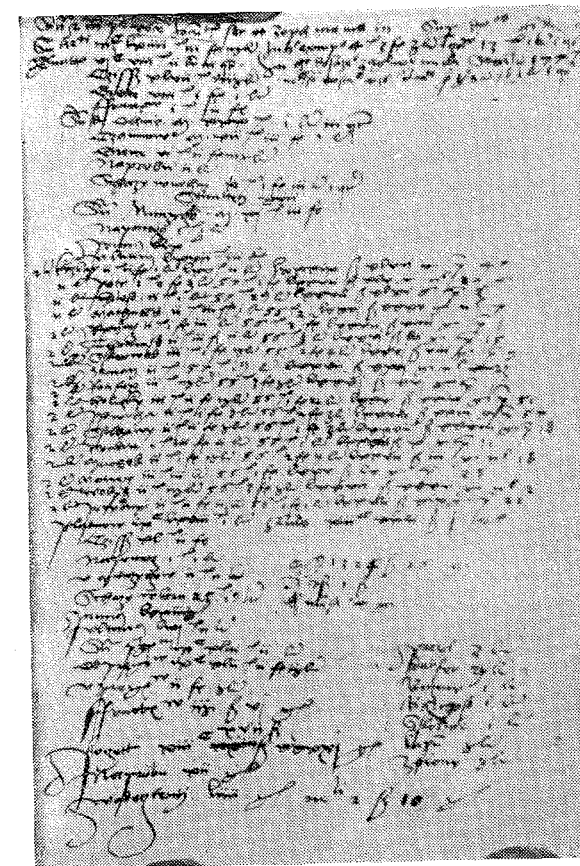
Na dalších stránkách vložených lístků je zapsán příjem a zmincování stříbra šafářského, koupeneho (emptum), stříbra z nadělení božího a také všechno stříbro, které bylo zmincováno jen za náhradu mincovních útrat, kdy vybitá mince byla dána tomu, kdo si nechal stříbro zmincovat.³⁹)

Konečně na poslední stránce vložených lístků je zapsán rozdíl v množství

Petr, Porybný, Psovrha, Rotiser, Rytíř, Šilhavý, Škrovad, Tomáš, Volf, Vondra, Zeman. Že jde skutečně o mincíře je zřejmé z toho, že uvedených osob je 17 (jako šmiten) a mimo to některé z nich nacházíme mezi konšely mincířské obce; v roce 1504 to byl Holeso, Petr, Šilhavý a Volf (Jan Volfů). Srov. Leminger, Dodatky..., str. 68, příl. II.

³⁸) V roce 1504 to byli tito lidé: Bartoš, Buryan, Buzený, Derfer, Hertvik, Johanes, Kapún, Pregl, Řehoř, Sedlář, Škorně, Vajs, Vimberk, Zelený. Sedlář, Škorně a Václav byli v roce 1504 pregěřskými konšely. Srov. Leminger, Dodatky..., str. 68, příl. II.

³⁹) O stříbru „z nadělení božího“ viz níže.

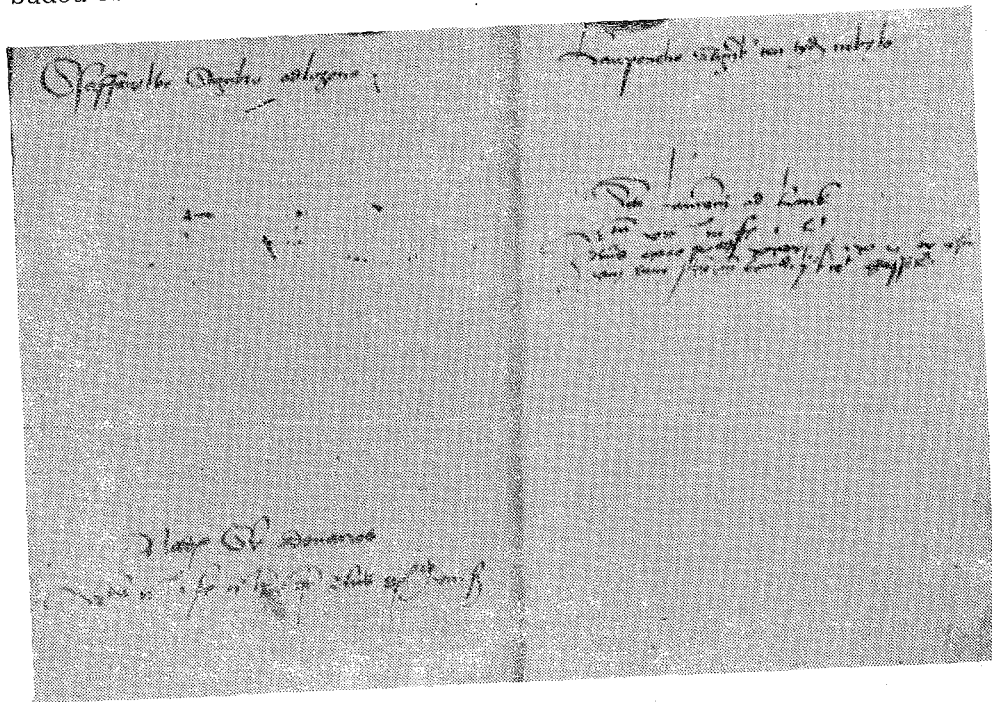

Obr. č. 4. První strana vloženého lístku: záznam o práci v mincovně se jmény mincířů a pregěřů (Registra verková z roku 1504)

stříbra a mědi a „sazeného verku“, jak je udává účet hlavní a účet na vloženém lístku. V praxi vypadá zápis takto (Vocem 1504):

Argentum 15 hř 1 lt 3 qt
 granatura 25 hř 2 lt 3 qt
 Suma do ohně 40 hř 1 ft ½ lt
 infra 1 ft 2½ lt restat canuov 39 hř 3 ft 2 lt
 pomoci a u mincíuov 3 lt
 plátuov 39 hř 2 ft 3 lt, numerus 54 kp 14 gr

Sečteme-li všechny údaje o stříbru mincovaném ve vedlejším dílu, nebudou nám konečné sumy souhlasit. Domnívám se, že zbytek zmincovaného

Obr. č. 5

Druhá a třetí strana vloženého lístku: „záznam šafářského a koupeného stříbra z nadělení Božího“; záznam mincování stříbra pro kostel sv. Vavřince v Kaňku (Registra verková z roku 1504)

stříbra je vlastně přemincovaný pagament, kdy ten, kdo si nechal provést „vexl“, zaplatil jen mincovní útraty.⁴⁰⁾

Jako poslední sumy jsou zapsány celková vydání z mincovní pokladny ten který týden a čistý zisk krále (yvrlaf, uvrlaf).

Dobry přehled o „vedlejším díle v mincovně“ nám podává zápis z týdne při neděli Salus populi 1504.

⁴⁰⁾ O „vexlu“ viz níže při rozboru pagamentních register a také u Lemingera, Královská mincovna..., str. 113.

Nejprve je zachyceno šafářské stříbro, tj. to, které bylo vytaveno v královské huti a nebylo pojato do hertovního stříbra, které dodávali erckafěři. Šafářské stříbro bylo mincováno za několik týdnů najednou.

Šafářské stříbro

item Dominica Respice secundum argentum 11 hř 1 ft 3½ lt
 item Dominica Inclina argentum 14 hř 3 ft
 item Dominica Miserere argentum 14 hř 2 ft 2½ lt, facit 29 kp 19 gr
 to stříbro dáno jest panu mincmistrovi k relací téhož pána
 item Dominica Da pacem argentum 22 hř 1 ft 1 lt
 item Dominica Salus populi argentum 18 hř 2 ft 1 lt 1 qt
 Suma stříbra šafářského 67 hř 1 lt 3 qt
 item za prvního šafáře z huti krále JMTi Dominica Omnes gentes
 stříbra 2 hř 1 ft 3 qt
 item Dominica Ecce Deus argentum 1 hř 2 ft 2 lt 3 qt
 Suma toho stříbra 3 hř 3 ft 3½ lt
 Z toho dáno na dělníky koštu hutního v těch dvou nedělích 2 kp 8 gr
 item za šafáři Jelénkovi za stříbra 7 kp 56 gr
 Suma sumarum všeho stříbra šafářského v šesti nedělích
 suma 71 hř 1 lt 1 qt

z toho počet peněz udělán suma 238 kp 6 gr

Item šafáři za stříbro a koštu hutního dána suma 178 kp 36 gr i s tím, kteréž panu mincmistrovi dáno

Restat králi JMTi yvrlafu 64½ kp

Další zápis se týká mincování stříbra pro kostely:

Alte ecclesie argentum 9 hř 2 lt

dedit numerus denarorum 30 kp 34 gr

Item Corporis Christi et S. Barbare argentum supra archa

18 hř 2 ff 1½ lo, numerus denarorum 62 kp 28 gr

Následuje zápis o zmincování přepáleného stříbra jakémusi Martinovi — jen za náhradu mincovních výloh:

Item dedit Martin fulminatam argentum ex lapidibus manualibus

7 hř 3 ft 3 lt, numerus denarorum 26 kp 34 gr

Zápis o zmincování stříbra z „nadělení Božího“:

Nadělení Boží supra latos

Argentum 3 hř 1½ lt, numerus denarorum 9 kp 46 gr

Nadělení Boží supra denaros

Argentum 1 hř 1 ft 1 lt 1 qt, numerus denarorum 4 kp 26 gr

Zápis o zmincování „koupeného stříbra“:

Koupeného stříbra

Item z pagamentu stříbra 26 hř 3½ lt

facit po 3 kp 8 gr za stříbro suma 85 kp 14 gr

Item z hanštánuov argentum 78 hř 3 ft 2½ lt

facit po 3 kp 236 kp 42 gr

Suma stříbra koupeného 106 hř 2 lt, facit

podle zaplacení za stříbra suma 321 kp 56 gr

Z toho počet peněz udělán suma 355 kp 31 gr

Item za stříbra dána suma 321 kp 35 gr

Zápis o zmincování prengrecního stříbra:

Item prengrecového stříbra suma 95 hř 1 ft 3 lt
z toho počet po zaplacení minckoštu 319 kp 42 gr
item plátů grošových a peněžních 54 gr
item nochtynk Pampovu prodán za 13½ kp 9 gr
dedit ex cupro 13½ kp 9 gr sabbato ante Si iniquitates
Suma sumarum všeho počtu suma 324 kp 15 gr

Konečné sumy všech těchto položek jsou pak zachyceny v konečném vyúčtování mincovny pořizovaném na konci roku.

Závěrečné vyúčtování bývá připojeno ke konci verkových register. Shrnuje provoz v mincovně za celý rok. Pro námi zkoumaný rok 1504 se toto vyúčtování také zachovalo.

Nejprve je zapsáno vyúčtování „odloženého stříbra“:

Item Johanes, Smíšek, Hrbek, Zygel, Adorate primo; Ahnik Circumdederunt, Medek Remiscere; Václav, Zygel, Ahnik, Letare; Hrbek Judica, Vorel Respice primo
Sumarum v těch nedělích stříbra odloženého na groše (suma krom Vorlovi 8 hř 2 ft 2 lt na peníze) 182 hř 3 ft i s Vorlovými.

Ta stříbra dána jsou z rozkázání pana mincmajstra Pavlovi Kaufmanovi, měštěninu krakovskému, za 1004 ct 5 lp 5 lb volova, kteréž jest zde u váhy městské odváženo a na dvou složeno, /: jenž za ne učiní počítaje centně volova každý po 80 gr tak, jakž jest kúpeno Suma 1339 kp 50 gr :/ facit za stříbro počítajíc 1 hř stříbra po 3½ kp suma 1339 kp 28 gr
Item za stříbro z mince erckafěrom dáno 771 kp 56 gr
restat králi JMti yvrlafu 687 kp 42 gr

(Slova vtištěná kursivou jsou v originále přeškrtnuta.)

Další suma „odloženého stříbra“ a sice 940 hř 1 ft 2 lt i s „nadělením Božím“ byla odvezena z rozkazu nejvyššího mincmistra na Litomyšl k zaplacení dluhu knězi Zikmundovi.

Zbytek „odloženého stříbra“ byl pak v týdnu po neděli Dum medium 1504 29. 12. na dvakrát zmincován na groše, z čehož měl král čistý zisk 1020 kp 52 gr.

Potom písař zapsal a spočítal yvrlafy za celý rok, kromě těch, které vznikly při zmincování „odloženého stříbra“ v týdnu po neděli Dum medium. Zápis zní:

Restat per totum tohoto roku 1504 z verkových register všeho sumarum suma 12140 kp 19 gr, krom toho yvrlafu z stříbra toho, kteréž jest na Litomyšli.

Nyní přistoupil písař k vypočítání celkové sumy zvláštních vydání:

Annorum domini 1504 vydání zvláštní z rozkázání krále JMti i skrze pana mincmajstra:
Item za tříměcítma prostic soli per 16 gr a od nošení 2 gr,
facit 10 kp, F. 4. post novum annum 3/1 1504

Takto pokračují zápisy dál po celý rok. Jsou zde zachycena vydání, která nebyla zachycována do týdenních účtů. Nakonec je zapsáno celkové vyúčtování příjmů i vydání a také sumy příjmů zachycené v pomocných mincovních účtech a registrech:

Sumarum toho všeho zvláštního vydání
suma 8782 kp 25½ gr

restat po zvláštním vydání v minci na stole toho roku Sumarum suma
3357 kp 53½ gr
z verkových register

Item z register měděných léte 1504
co stříbra v mědi kupcuom ven
z země prodáno zuostává yvrlafu
sumarum suma 2909 kp 1 gr
Item z register nadělení Božího léta 1504
zuostává yvrlafu sumarum
suma 347 kp 36 gr
Item z register koupěného léta 1504
zuostává yvrlafu sumarum
suma 56 kp 35 gr
Item z register prengrecových léta 1504
zuostává yvrlafu sumarum
suma 154 kp
Item z register šafářských léta 1504
zuostává suma 53 kp 4 gr
Item z register zrnění léta 1504
zuostává suma 60 kp 4 gr
Restat per totum tohoto roku 1504
ze všech register po všem
vydání sumarum suma
6 938 kp 13½ gr

Celkem podobný charakter mají „Počty sepsané ze všech register mincových“, kterých se zachovalo jen několik.⁴¹⁾

Vzájemnou kombinací údajů obsažených jak v samotných týdenních účtech, tak v konečném vyúčtování a počtech, dostaneme skoro přesný obraz kutnohorské mincovny ve druhé polovině 15. a první polovině 16. století, kdy můžeme sledovat takřka rok za rokem její kapacitu a prosperitu a tak určit její podíl, a tím i podíl celé Kutné Hory, na vývoji českého feudálního státu.

Výše uvedeným způsobem byla verková registra vedena zhruba do poloviny 16. století. Potom se mění, jak už bylo řečeno, organizace spisovny kutnohorské mincovny a s ní i způsob vedení účtů. Jako úřední řeči se začíná stále víc používat němčiny. Tři strany týdenních zápisů se prakticky mění ve tři druhy úředních knih. Jejich rozbor se však vymyká rámci této práce, a proto mu bude věnována samostatná studie.

Verkovaná registra jsou bezesporu nejdůležitějšími účty kutnohorské mincovny. Vedle nich je zde však ještě řada účtů jiných, jejichž rozbohem zjistíme mnoho zajímavých skutečností, závažných pro hospodářské dějiny feudalismu.

Z pomocných účtů mincovny se zachoval zlomek rejstříku příjmu

⁴¹⁾ Viz příloha I; „Počet“ pro rok 1506 otiskl Leminger, Královská mincovna..., str. 177–178.

stříbra do mincovny, který velmi úzce souvisí s verkovými registry. Zachoval se však z něho bohužel jen zlomek jdoucí od neděle Respice 1. 1520 <24/6> do Benedicta 1521 <26/5>, při čemž chybí zápisy z Dum clamarem a Gaudete 1520 a Spiritus 1521.

Po formální stránce jsou zápisy takřka totožné s první stranou týdenních zápisů ve verkových registrech. Jsou tu zachyceny koupě hertovního stříbra od všech erckaférů a také nákup „koupeneho stříbra“ z dolů a stříbro šafářské. Nejsou však vypočítávány ceny za toto stříbro a zapsány sumární součty stříbra i peněz. Srovnáním s verkovými registry poznáme, že písarská ruka je jiná. Zapisování příjmu stříbra vedl tedy patrně jiný písar.

Rejstřík je veden tak, že nám doplní údaje z verkových register, která právě pro toto období nejsou zachována v úplnosti.⁴²⁾

Z dalších účtů kutnohorské mincovny jsou z hlediska historického i numismatického nejdůležitější registra na pagament.⁴³⁾ Byly do nich zapisovány příjmy peněžního i klenotního pagamentu; peněžní absolutně převyšuje. Z nejstarších dob nejsou o peněžním pagamentu zprávy. První doklad o něm je zachycen ve verkových register při neděli Cantate 1484 <16/5>.⁴⁴⁾ Peněžní pagament bývá často pestrá směs mincí různé provenience. Pro mincovní účely nebyl přepalován, protože vedle stříbra a mědi neobsahoval cizí přísady. Nečistota na mincích se spálila při rozpouštění. Hromadně se dodával peněžní pagament do mincovny hlavně z berně.⁴⁵⁾ Jeho přemincováním se vlastně vyměňovala stará, špatná mince za novou, dobrou. Proto se tomuto výkonu říkalo směna (vexl). Kutnohorská mincovna byla povinna přijímat a přemincovat všechnu minci z berně. Pro úředníky mince byl rozhodující posudek vadařů o tom, kolik čistého stříbra pagament obsahuje a proto ani nehleděli na hrubou váhu pagamentu.⁴⁶⁾ Pro značnou přísadu mědi se pagament hodil dobře na mincování drobných mincí. Mezi jeho dodavateli nacházíme mnoho lidí z cizích měst, zvláště židy z Kolína (v Kutné Hoře židé nebydleli) [viz obr. č. 6] a samozřejmě i kutnohorské patricije.⁴⁷⁾

Pagamentní registra se zachovala v celku od neděle Ad te levavi 1485 <27/11> do neděle In excelso 1501 <3/1>.⁴⁸⁾ Je v nich zaznamenáno, kolik který

⁴²⁾ Pro rok 1520 chybí údaje z týdnů od Letare po Omnes gentes a pro 1521 od Adorate 1. po Jubilate.

⁴³⁾ O pagamentu srov. Leminger, Královská mincovna..., kapit. Pagament peněžní a Pagament klenotní, str. 111–120 a také Dodatky..., str. 17–19; Leminger těchto pagamentních register nevyužil.

⁴⁴⁾ Leminger, Královská mincovna..., str. 112.

⁴⁵⁾ Ibidem, str. 113.

⁴⁶⁾ Ibidem.

⁴⁷⁾ Koncem 15. století to byl Konrád Švajkar z Vrchovišť, úředník kutnohorské mincovny, který pro ni vykonával faktorské služby. Srov. Leminger, Královská mincovna..., str. 114.

⁴⁸⁾ Pagamentní registra jsou dnes uložena v SÚA, býv. ANM, fond F, Kutná Hora, 43 y; nepatrné zbytky z 90. let 15. století jsou zachovány v kutnohorském archivu.

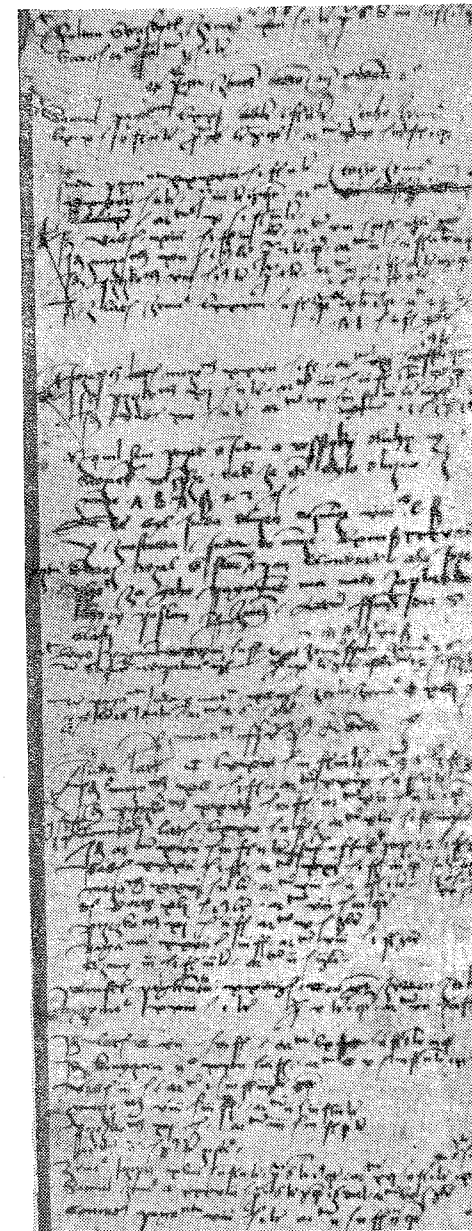
dodavatel dodal do mincovny peněžního i klenotního pagamentu, o jaké mince šlo, kolik v nich bylo stříbra a kolik bylo za pagament zapláceno. Prakticky vypadal zápis takto: [část týdenního zápisu z F. 2. post Protector 1491 <5/9>]:

1491 ff. 2 p[ost] Protector
 Juda Josef lat[os] 77 hř 3 ft, ar[gen]-
 tu[m] 43 hř 3 ft bez 1 qt
 mis[senský]ch 26 hř 1 ft 1 lt, ar[gen]-
 tu[m] 8 hř 2 ft 2 lt 1 qt
 prezezko[vy]ch 10 hř, ar[gen]tu[m] 4 hř
 1 ft 2 lt
 d[ena]ros hor[sky]ch 49 hř, ar[gen]tu[m]
 8 hř 1 ft 2 lt 3 qt
 d[enar]os hor[sky]ch czabelic[ky]ch 9 hř
 1 ft 2 lt per 5 lt, ar[gen]tu[m] 3 hř 1 qt
 dedít
 d[enar]os hor[sky]ch starych 10 hř per
 4 lt, ar[gen]tu[m] 2 hř 2 ft 1 lt 1 qt
 d[enar]os vide[nsky]ch 7 hř 3 lt per 6 lt,
 ar[gen]tu[m] 2 hř 2 ft 3 lt ½ qt
 g[rossuo]v starych 1 hř 2 ft 3 lt, ar[gen]-
 tu[m] 3 ft 1½ lt
 d[enar]os horskych 4 hř per 4 lt, ar-
 [gen]ti 1 hř ½ lt
 bab[ek] 61 hř 3 ft per 10 lt, ar[gen]-
 tu[m] 39 hř 3 ft 3 qt
 ar[gen]tu[m] ful[mina]tu[m] 2 hř 1 ft
 3 lt
 Su[ma] ar[gen]ti 117 hř 2 ft 1 lt ½ qt
 fa[ci]t 352 kp 42 gr

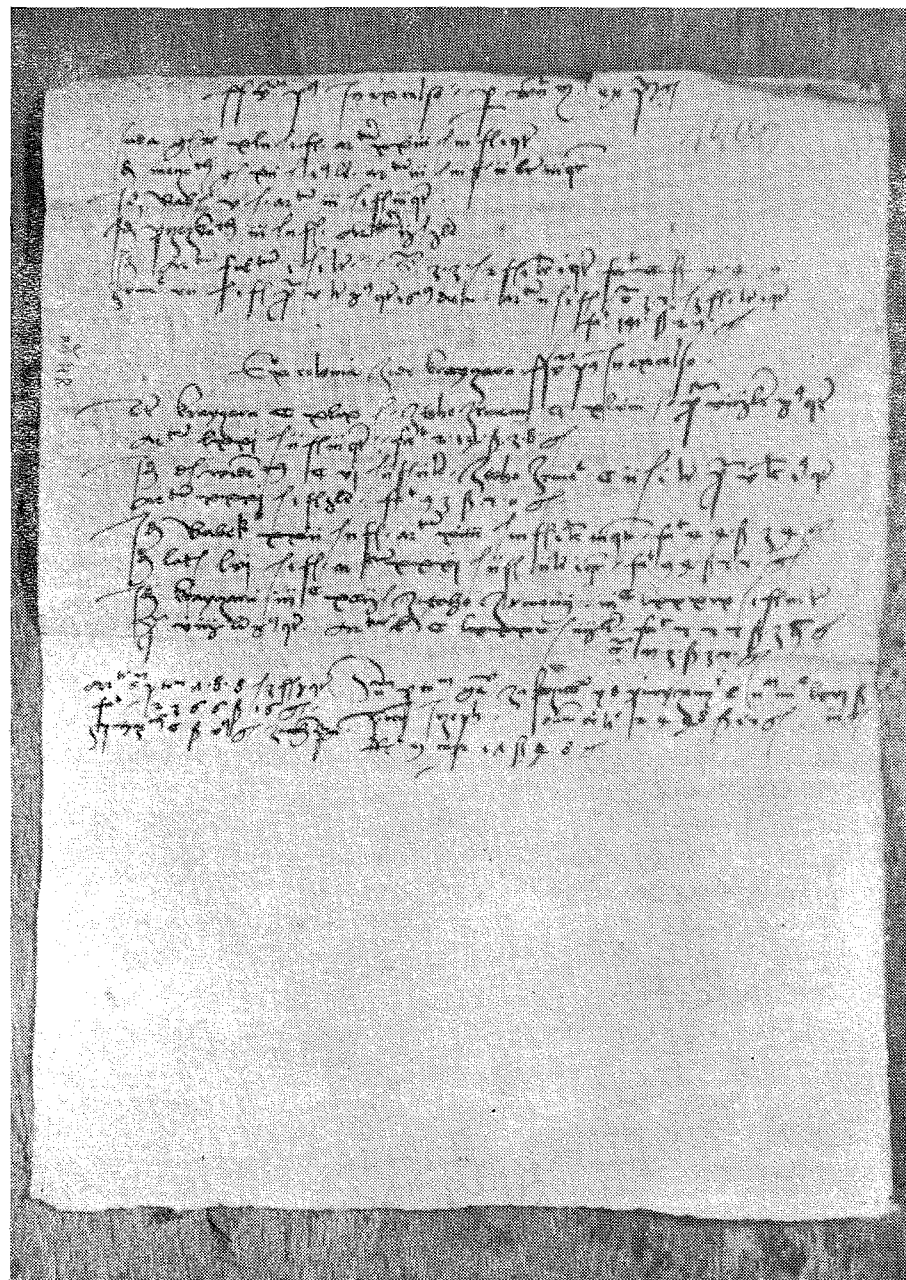
Takováto forma zápisu je nejčastější. Pagament klenotní (clenodiale) přicházel do mincovny málo, a proto se také málokdy vyskytuje v zápise, který potom vypadal takto:

[F. 2. posst Dum medium 1495 <28/12>
 u žida Davida]
 cle[nodia]le ar[gen]tum 5 hř, inf[ra] 2 ft 2 lt
 restat pu[rum] ar[gen]tu[m] 4 hř 1 ft
 2 lt

Tato registra byla vedena soustavně až po celkovém nákupu. Jednotlivé nákupy pagamentu byly zapisovány na zvláštní lístky, které pak byly prepisovány

Obr. č. 6. Záznam o nákupu pagamentu (Zápis o registrech na pagament z let 1485–1501)

Obr. č. 7.
Pomocný pagamentní účet z ledna roku 1490

vány do vlastních register. Několik se jich zachovalo dodnes (viz obr. č. 7).

Část lístku z F. 5. post In excelso 1490 <7/1>:

ff. 5. p[ost] In excelso 1490

Juda g[rossuo]v 42 hř 1 ft, ar[gen]tu[m] 23 hř 2 ft 1 qt

idem mecz[vy]ch gr 12 hř bez 1 lt, ar[gen]tu[m] 3 hř 3 ft 2 lt 3 qt

idem bab[ek] 5 hř, ar[gen]tu[m] 3 hř 1 ft 3 qt

idem przezko[vy]ch 3 hř 2 ft, ar[gen]tu[m] 1½ hř ½ lt

idem ar[gen]tu[m] ful[mina]tu[m] 1 hř 1 lt

S[uma] 33 hř 2 ft 1 lt 1 qt, fa[ci]t 100 kp 44 gr

zrni[eni]e 7 hř 1 ft per 5 lt bez ½ qt bez 16 dielu

ar[gen]tu[m] 2 hř 1 ft, S[uma] 35 hř 3 ft 1 lt 1 qt

fa[ci]t 107 kp 29 gr

Rozborem těchto register zjistíme velmi zajímavá fakta, jako na příklad dodavatele pagamentu do mincovny, data jednotlivých nákupů, celkovou sumu pagamentu, druhy mincí a obsah stříbra v nich⁴⁹⁾ a také ceny pagamentu.⁵⁰⁾

Pro 90. léta 15. století se také zachovalo několik kopií listů, které psali úředníci mince dodavatelům pagamentu. Kopie jsou vloženy mezi listy register.⁵¹⁾ Jejich rozborem dojdeme k závěru, že v dodávání pagamentu byl praktikován nákladnický systém, kdy pro jednoho hlavního dodavatele pracovalo více dodavatelů vedlejších. Dále nám tyto listy ukazují, že peníze za pagament nebyly vždy propláceny při nákupu, a že tedy mincovna zůstávala svým dodavatelům dlužna. Velmi zajímavé jsou i stížnosti na špatnou jakost dodávané suroviny.

Příjem pagamentu, pokud se nejednalo o vextl, byl zapsán do první strany týdenního zápisu verkových register. Jeho zmincování bylo zaznamenáváno na vložených lístcích (na příklad při neděli Salus populi 1504) spolu s koupeným stříbrem.⁵²⁾ Zprávy o pagamentu zachycené ve verkových registrech jsou kusé a rozhodně nemohou nahradit pagamentní registra.

Celá otázka pagamentu je velmi zajímavá a zaslouhovala by samostatné studie. Pagamentních register nebylo totiž ještě vůbec využito.

Do register prenárského písaře bylo zapisováno, kolik který rudo-kupec přinesl hertovního stříbra a kolik z něho bylo v prenárně přepáleno stříbra čistého. Byl veden pro potřebu prenární. Zápisy měly tuto úpravu [část z roku 1508]:

Adorate 4

Michal 4 hř, 16½ hř 2 lo suma 20½ hř ½ ft

fulminati 20 hř

⁴⁹⁾ Viz příloha VIII na konci této práce.

⁵⁰⁾ Viz příloha VII na konci této práce.

⁵¹⁾ Pro ilustraci uvádím jako přílohu IX. na konci této práce list z konce roku 1495, který se týká dodávání pagamentu židem Judou.

⁵²⁾ Srov. výše u rozboru register verkových.

[Takto zápis pokračuje u všech erckaférů a nakonec je zapsána konečná suma]

Suma 300 hř 3 ft 2 lt

V zápisech byl tedy dělán rozdíl mezi stříbrem normálním a stříbrem haledním.

Formát register prenerského písaře je stejný jako u verkových register. Jsou psána vždy jednou písařskou rukou a to dosti zběžnou kursivou.⁵³⁾ Uložena jsou v okresním archivu v Kutné Hoře. Zachovala se velmi zlomkovitě a to pro tato léta:

1507 Deus in loco — Dum medium (15/8—26/12)

1508 In excelso — Dom. fortitudo (2/1—30/7)

1510 Protector — Memento (1/9—22/12)

Srovnáme-li souhlasné zápisy v registrech prenerského písaře a v registrech verkových, zjistíme pokaždé nesrovnalosti. Tak na příklad erckafér Michal podle reg. verk. dodal při neděli Adorate 4. 1504 do mincovny 19 hř 3 ft 1 lt Ag a podle reg. pren. písaře 20 hř. Příčinu tohoto rozdílu vysvětluje Em. Leminger jednak „odtatými probami“ (část přepáleného stříbra byla podrobena analýze), jednak rozdílnou vahou a odlišným způsobem vážení v prenárně a při přijímání stříbra do mincovny. Rozhodující je zápis v registrech verkových, kde je zachyceno stříbro již přepálené.^{53a)}

Velmi zajímavá jsou registra prengrecní, do kterých byly zaznamenávány všechny operace prováděné s prengrecním stříbrem.

Prengrec (preingrec)⁵⁴⁾ byl pórovitý obsah testu, ve kterém bylo přepalováno stříbro. Tento obsah se z testu vytloukal a jako cenný odpadek se ukládal do sudů. Sudy byly uloženy v uzamčené komoře a čas od času (zpravidla jednou za rok, na podzim mezi nedělí Respice 2. a Dicit 1.) odneseny do „lezofu“,⁵⁵⁾ kde se jejich obsah přebíral, roztloukal, propíral, a tak připravil pro hutnění. K prengrecnímu stříbru se také připojoval popel a uhlí z ražebny i ze slévárny, různé jiné smetí a také stříbro „z kamínku a vinštýře uchované“ (tj. stříbro sloučené s těmito surovinami při lorování).⁵⁶⁾

Po dovezení z hutě bylo pak prengrecní stříbro v prenárně přepáleno odděleně od ostatního stříbra a také samostatně zmincováno.⁵⁷⁾

⁵³⁾ O registrech prenerského písaře srov. Leminger, Královská mincovna..., str. 13.

^{53a)} Ibidem, str. 100—101.

⁵⁴⁾ Ibidem, str. 120—123, Stříbro prengrecní.

⁵⁵⁾ Lezof = úpravna rud; z něm. lesen = přebíratí a hof = dvůr; výklad ing. Otakara Lemingera; podle Em. Lemingera, Královská mincovna..., str. 120, pozn. 2.

⁵⁶⁾ Někdy se v prengrecním stříbře našly také černé i bílé (lorované) pláty a fracti, které se tam dostaly s popelem. Při přebírání popelu na lezofě se zapadlé pláty i fracti objevily; pláty byly dány k zmincování a fracti hozeny do sazeného verku. Srov. Leminger, Dodatky..., str. 19.

⁵⁷⁾ Zápis o zmincování prengrecního stříbra je veden na lístcích vložených do register verkových. Pro rok 1504 je to lístek vložený při neděli Salus populi (13/10).

Všechno, co se týkalo zpracování prengrecní hmoty, se zapisovalo do zvláštních prengrecních register. Zachovala se nám nerušeně od r. 1471 do r. 1547. Jsou uložena v okresním archivu v Kutné Hoře.

Formát těchto účtů je opět stejný jako u verkových register. Jednomu roku je věnována vždy jedna stránka, později jeden list. Zápisy se v podstatě nemění, jenom v pozdější době jsou zapisovány přímo do register „lezofní“ a hutní „košty“, které byly dříve vedeny na zvláštních lístečcích různého formátu a vkládány do register.⁵⁸⁾ Při vedení prengrecních register se vystřídal několik písařů. Zápis vypadal takto:

Anno domini 1504 prengrec

item první plik vážil 50 hř

item druhý plik vážil 28 hř

item třetí plik vážil 16 hř 2 ft

item čtvrtý plik z roštverku^{58a)} vážil 16 hř 2 ft

Suma do ohně 101 hř

Supra denaros

Suma prengrecního stříbra 95 hř 1 ft 3 lt

z toho počet peněz po zaplacení minckotšu 319 kp 42 gr

item plátů grošových a peněžních 54 gr

item nochtynk prodán Pampovi za 13½ kp 9 gr⁵⁹⁾

Suma sumarum všeho počtu suma 334 kp 15 gr

item králi JMti 154 kp

Ty sú vloženy do register verkových do sumy 6938 kp 13½ gr⁶⁰⁾ v ten počet ibi reg. verk.

annorum 1504

dedit

item úředníkům třem po 15 kp, facit 45 kp

item Pavlovi písaři 5 kp mandato domini mincmistr

item na snídání tovarišóm 20 gr

item hutrajtéróm^{60a)} 2 kp

item tovarišóm do gosy 3 kp

item od prenování ½ kp

item Bednáři 24 gr

item Holečkovi 15 gr

item vrátnému 15 gr

item do prengadu 10 gr

suma 6 kp 54 gr

dedit

⁵⁸⁾ Zachovalo se jich několik z konce 15. století.

^{58a)} Roštverk = zbytek prengrecní hmoty na „roštu“ v peci (v tomto případě).

⁵⁹⁾ Nochtynk = zbytek, paběrek; v našem případě paběrek prengrecního díla; srov. Leminger, Královská mincovna..., str. 121, pozn. 4.

⁶⁰⁾ Shoduje se s příslušným zápisem ve verkových registrech.

^{60a)} „Hutrajtější“ byli královští úředníci, kteří dohlíželi v hutích na tavbu stříbrné rudy. Vedli zvláštní „registra hutrajtější“, která se zachovala z konce 15. století, bohužel velmi zlomkovitě. Registra jsem datoval do r. 1487 (srovnáním s registry verkovými a urburními); mají velký význam pro poznání vzájemného vztahu mezi registry urburními a verkovými a umožňují vyjádřit poměrně přesně závislost výroby mincí na těžbě stříbra a zpětně zase podle počtu vyrobeného oběživa přibližně odhadnout objem těžby.

item hutrajtéróm starším třem 1 kp zvláště z rozkázání pána od přihlédání, když se rudy dělali v huti královské
Suma koštu lezofního a hutního i s roštverkem
a rudú mnichovú 42 kp 14 gr
restat 7 gr, ty dány sú Holečkovi a vrátnému

V první části zápisu je zachyceno vlastní hutnění prengrecní hmoty (v roce 1504 byla, jak je vidět z účtu, hutněna na čtyřikrát), celková suma prengrecního stříbra a králův podíl na zisku. Stříbro z prengrece, respektive výtěžek z jeho zmincování, se dělilo v poměru 2:1 mezi krále a nejvyššího mincmistra.⁶¹⁾

Druhá část je věnována lezofním a hutním účtům. Zpracování prengrece se totiž mimořádně honorovalo, a to velmi slušně. Při práci v lezofu se také hodovalo, což v mincovně samotné nebylo dovoleno. Zápisy o platech za pivo a jídlo bývají také v registrech zachovány. I úředníci a dohlížitelé dostali mimořádné platy. Plat za práci mincířskou a pregéřskou nebyl větší než při normálním díle, ale mincířům se dopouštěl větší výavek při přijímání cánů a odevzdávání střížků.⁶²⁾

Čistý výtěžek získaný hutněním a zmincováním prengrecního stříbra zapsal písař mince do konečného vyúčtování register verkových. Stalo se tak i pro rok 1504:

Item z register prengrecových léta 1504 zuostává
suma 154 kp

Neméně zajímavý je další mincovní účet, který v záhlaví nese nadpis *Registra virgularum argenti* (česky „Rejstra, kdež se cánové přivažku odjímají“).⁶³⁾

Zápisy tohoto účtu, který je přivázan do jednoho svazku s registrem mědi (*registrum cupri*) z r. 1472, jdou od neděle *Dum clamarem* 1472, kdy nastoupil písař Pavel Vidlák,⁶⁴⁾ do neděle *Dum medium* 1497 (22/8 1472–31/12 1497).

V těchto registrech je zaznamenáno „přivážené stříbro“, tj. to, které vzniklo nepřesným vážením v mincovně. Stříbro, které rudokupci přinášeli na Vlašský dvůr, bylo každému zváženo a zapsáno na první stranu týdenního zápisu verkových register; prodávající rudokupec musel dát dobrou váhu s přivažkem. Když potom začalo vlastní mincovní dílo, bylo všechno stříbro znovu zváženo a muselo ho tedy být o něco víc než činil součet stříbra zapsaného u jednotlivých rudokupců. Tento rozdíl obou sum byl pak zapsán do register „*virgularum argenti*“, později do register „nadělení božeho“.

⁶¹⁾ Podrobnosti u Lemingera, *Královská mincovna...*, str. 121.

⁶²⁾ *Ibidem*, str. 122–123.

⁶³⁾ *Ibidem*, str. 111, pozn. 3.

⁶⁴⁾ *Registra virgularum argenti circa accessum domini Pauli Vidlak*; Pavel Vidlák byl úředníkem mince od r. 1471 do r. 1475; srov. Leminger, *Královská mincovna...*, str. 415, příloha X.

Týdenní zápis v registrech vypadal takto:

1476 – *Adorate tertio* (28/1)
Argentum 7 hř 2 lt 1 qt
czanuov 12 hř 3 ft 2 qt
poczet gr[ossuo]w 18 kp 45 gr
minc[ierzu]om 25 gr
pre[g]erzuo/m 13 gr
r[esta]t 18 kp 7 gr
kosst 6 kp 36 gr
per to[tu]m 423 kp 3 gr

V nejstarších účtech nebyla zapisována granatura, objevuje se až později a zápis potom vypadal takto:

1483 *Respice 2°* (24/8)
Ar[gen]tu[m] 1 hř 1 ft ½ lt
Gra[na]t[ura] 5 hř 2 ft ½ lt
czaruow 6 hř 3 ft 1 lt
poczet 10 kp 13 gr
minci[rzuo]m 39 gr
p[re]ge[rzuo]m 18 gr
r[esta]t 9 kp 16 gr
Dominica Dicit primum (3/11)

Zmincování tohoto stříbra je zachyceno na lístečcích vložených mezi stránky hlavních účtů register verkových vždy při každém týdenním účtu, pokud bylo „přivážené“ stříbro mincováno. Konečný výtěžek je pak zachycen také ve verkových registrech a to při závěrečném vyúčtování.⁶⁵⁾

Někdy kolem roku 1500 se název těchto účtů změnil na *registra z nadělení božeho*.⁶⁶⁾ Tato *registra* mají úplně stejnou funkci jako předešlé účty, ale forma zápisu je poněkud jiná.

Uložena jsou v kutnohorském archivu. Zachována jsou takto:

1510 – *Oculi* (3/7)—*Dum medium* (29/12)
1511 – *In excelso* (5/1)—*Dum medium* (28/12)
1512 – *In excelso* (4/1)—*Dum medium* (26/12)
1513 – *In excelso* (2/1)—*Spiritus* (15/5)

Zápisy vedl písař tímto způsobem [konec roku 1510]:

Stříbra 3 ft 1 lt 1 qt na peníze
z toho počet peněz 2 kp 52 gr
Dicit secundum (10/11)
Stříbra 1 hř 2 lt 3 qt na peníze
z toho počet peněz 3 kp 57 gr
Dicit 3° (17/11)
Stříbra 1 hř 1 ft ½ lt
počet z toho peněz 4 kp 20 gr
Dicit quartum (24/11)

⁶⁵⁾ Srov. výše při rozboru register verkových.

⁶⁶⁾ Srov. Leminger, *Královská mincovna...*, str. 109–111.

Stříbra 3 ff ½ lo na peníze
z toho počet peněz 2½ kp 8 gr
Ad te levavi (1/12)

Stříbra 3 ff na peníze
z toho počet peněz 2½ kp gr
Populus (8/12)

Stříbra 1 hř 1 ft 1½ lt
počet z toho peněz 4 kp 22 gr
Gaudete (15/12)

Stříbra ½ hř 1½ lt na peníze
z toho počet peněz 2 kp gr
Memento (22/12)

Stříbro 2 ft 3 lt 1 qt
z toho počet peněz 2 kp 22 gr
Dum medium (29/12)

Stříbra 2 hř 1 ft 1 lt na peníze
počet z toho peněz 7 kp 47 gr

Suma summarum nadělení božího stříbra od neděle Oculi (3/3) až do neděle Dum medium (29/12) zavírajíce zděláno na peníze suma
42 hř 1 ft

Z toho počet peněz po zaplacení minckoštu [razebného]
Suma 142 kp 24 gr

Ty jsú vloženy do registr verkových do sumy 737 kp 24 gr
v ten počet ibi [sic!] in reg. annorum 1510⁶⁷⁾

Nejdůležitějšími vedlejšími účty kutnohorské mincovny byla registra na měď.

Tyto účty zachycují koupi mědi do mincovny od rudokupců (jde o černou měď),⁶⁸⁾ obsah stříbra v mědi, cenu za ono stříbro, kolik dostali jednotliví dodavatelé, množství mědi, která byla zase prodána zpět rudokupcům z mincovny, kolik zaplatili a také komu a kam byla měď prodána. V některých účtech je zaznamenáno i zrnění mědi.

Váha mědi je udávána centněřích, kamenech a librách, obsah stříbra v hřivnách, fertonech, lotech a kvintlicích. Zápisy jsou vedeny týdně a vždy na konci roku je vše vyúčtováno.

⁶⁷⁾ Tento zápis se shoduje s registry verkovými za rok 1510, kde je při konečném vyúčtování zaznamenáno:

„Item z register nadělení božího zuostává Králi JMti yvrlafu suma 142 kp 24 gr zavírajíce při neděli Dum medium.“

⁶⁸⁾ Kutnohorské měděné rudy (byly těženy hlavně na kaňkovském a turkaňském pásmu) obsahovaly určité množství stříbra, které pro nedokonalost hutního procesu zůstávalo vždy jako součást vyrobené mědi. Takové mědi, která obsahovala značné množství stříbra, se říkalo černá měď. Po zdokonalení hutního procesu tzv. ságrováním (zágrováním, vycezováním) bylo skoro všechno stříbro z mědi vytaveno. Tak byla získána měď čistá, šplejsovaná, které se pro narůžovělou barvu říkalo také měď červená. Srov. Leminger, Královská mincovna..., str. 146–147.

Všechny „měděné účty“ jsou uloženy v okresním archivu v Kutné Hoře. Jsou za sebou v tomto pořadí:

Registrum cupri quod summitur ab erczkaferitis 1472—(1497)
Registrum perceptorum simul et racionum domini magistri monetae
solucionis argenti erckaferitis in cupro 1496—1500
Regia maiestatis pro granatura 1499—1512
Munda et registrum cupri 1513—1515
Měděná registra — makulář 1543
Rejstřík černé mědi 1546
Rejstřík černé mědi 1554
Rejstřík černé mědi 1556
Zlomek pomocného rejstříku mědi z roku 1504

Tato registra však nemají všechna tutěž funkci, nejsou psána stejným způsobem, a také na sebe samozřejmě přímo nenavazují. Nejpříbuznější jsou formou svých zápisů účty Regia majestatis pro granatura a Munda et registra cupri.

Jen pro ilustraci uvádím zápis z Regia majestatis pro granatura z konce roku 1504:

Zygel Dum medium (29/12) 16½ ct 5 lb per 2 hř 33 ft 1 lt
argentum 46½ hř
in hř per 2 kp 5 hř 2½ lt, facit za obojí stříbro
134 kp 20 gr

Vít Dum medium 2 ct 1 lp 5 lb per 3½ hř bez 1 lt
argentum 7 hř 2 ft 1 lt, in hř per 2 kp 1 hř 20 lt
restat na 3 kp stříbra 5 hř 2 ft, facit za
dvoje stříbro 18 kp 45 gr

Takto pokračují zápisy ještě pro 3 rudokupce; nakonec je provedeno týdenní vyúčtování a posléze konečné vyúčtování za celý rok.

V registrech je také zachycena měď prodaná i se stříbrem rudokupcům zase zpátky, její zbytek na váze, jména kupujících, zisk krále, cena prodávané mědi a monopoly na tento prodej. Všechny těchto údajů je možno mnohostranně využít, zejména pro zkoumání finančních transakcí kutnohorských patriciů, kteří se na obchodě s mědí nejvíce podíleli a kteří byli někdy (jako na příklad Hans Troy) přímo agenty zahraničních, především německých obchodních domů. Pomocí těchto agentů pronikal do našich zemí zahraniční obchodní kapitál.⁶⁹⁾

⁶⁹⁾ Touto problematikou se zabývala nejvíce Jarmila Houdková-Hásková, která také soustavněji využila měděných register kutnohorské mincovny. Viz Jarmila Houdková, Obchod s kutnohorskou mědí v první třetině 16. století, ČNM, oddíl věd společenských, č. 1, 1961, str. 27–40; též, Obchod s kutnohorskou mědí v druhé polovině 15. století, Příspěvky k dějinám Kutné Hory I., Praha, 1960, str. 87–102. — V obou studiích jsou odkazy na starší literaturu a také na ostatní archivní materiál týkající se obchodu s mědí. — Ze starších prací jsou nejdůležitější: Em. Leminger, Královská mincovna..., str. 123–129 (kapit. Stříbro v mědech), str. 136–146 (kapit. Prodej stříbra v mědech) a str. 146–155 (kapit. Prodej mědi černých);

Celá otázka vzájemného vztahu a funkce různých druhů účtů na měď je velmi složitá a vyžaduje si samostatné studie.

S registry na měď velmi úzce souvisí Registrum super virgulas que cedunt et veniunt de cupro.⁷⁰⁾

Jeho původ je velmi zajímavý. Při „sazení verku“ na určitý druh mince bylo vždy přesně přihlíženo k tomu, kolik stříbra obsahovala samotná granatura. Toto stříbro obsažené v granatuře mělo být samostatně zmincováno. V praxi se to provádělo tak, že ze souhrnu všech ulitých cánů bylo odděleno tolik, kolik odpovídalo procentu stříbra v granatuře. Zmincování těchto cánů se pak zaznamenávalo právě v registru super virgulas quae cedunt et veniunt de cupro. I minciřům a pregěřům se za zmincování tohoto stříbra platilo zvlášť.

Tyto účty jsou vedeny podobně jako „registra virgularum argenti“;⁷¹⁾ týdenní zápis vypadá takto:

1479 Deus i[n] adiutriu[m] <29/8>
wysazeno zrnienie 125 hř
argentu[m] 1½ hř 2 lt
czanuow 2 hř 3 ft 2 lt 1 qt
poczet gr[ossuow] 4 kp 15 gr
mincze[r]om 6 gr
p[re]g[erz]om 3 gr
r[esta]t 4 kp 6 gr

V registru je zachyceno také zrnění mědi. Je zajímavé, že nebylo (jak vyplývá z účtů) zrněno každý týden. Tak na příklad v roce 1480 bylo zrněno v týdnech po nedělích Circumdedeunt <20/1>, Jubilate <23/4>, Dom. illum <25/6>, Suscepimus <23/7>, Da pacem <1/10>, Dicit 4. <5/11> a Memento <24/12>. Zrnění bylo zaznamenáváno takto [týká se neděle Suscepimus 1480]:

Item dano miedi zrniti 8 ct
wraczeno zase zrnienie 1529 hř 2 ft
schazie wohni 510 hř 2 ft — fa[ci]t 2 ct per 4 hř

Registrum super virgulas que cedunt et veniunt de cupro obsahuje zápisy od neděle Dum clamarem 1472 <2/8> do Exaudi 2. 1483 <29/6>. Podobná registra však byla vedena dál, jak o tom svědčí zápis z konečného vyúčtování register verkových z roku 1510: „Z register zrnění zuostává králi JMti ywrlafu suma 149 kp 46 gr zavíraje neděli Dum medium 1510 <29/12>.“ Jde bezpochyby o tato registra.

týž, Dodatky..., str. 18–26; týž, Ze života rudokupců, Kutnohorský rozhled II, str. 123–124. — K. Dettling, Der Metallhandel Nürnbergs im 16. Jahrhundert, Mitteilungen des Vereins für Geschichte Nürnberg XXVII/1928. — Jan Kořan, Dějiny dolování v rudním okrsku kutnohorském, Praha, 1950, kapit. Měď na str. 87–92. — Josef Janáček, Dějiny obchodu v předbělohorské Praze, Praha, NČSAV, 1955, hl. str. 123–125. — Z novějších pak je důležitá práce Jaroslava Pošváře, Jan Turzo a kutnohorská měď, Slezský sborník 1962, str. 237–241.

⁷⁰⁾ Leminger, Královská mincovna..., str. 124–125.

⁷¹⁾ Obojí registra jsou také přivázána společně k Registru cupri z r. 1472.

Výše popsané registrum je uloženo v kutnohorském archivu jako součást registra cupri z roku 1473.

Z register verkových víme, že v mincovně byly vedeny ještě účty „koupěného stříbra“ a registra šafářská; nezachovaly se, bohužel, do dnešní doby. Můžeme si je však rekonstruovat (neúplně) na základě zápisů na lístcích vložených do verkových register.

Vzájemnou kombinací všech zachovaných účtů vyvstane před námi plastický obraz kutnohorské mincovny v době jejího velikého rozvoje. Získáme rovněž nový pohled na hospodářské podnikání kutnohorského patriciátu, zejména rudokupců. Údaje získané rozborem a zpracováním účtů, jak ukazují připojené tabulky, jsou velmi cenné pro lepší poznání feudálního hospodářství, finanční politiky českého království i složitých výrobních vztahů ve středověkém mincovnictví.

Údaje získané z pagamentních i verkových register pomohou numismatikovi při zkoumání jakosti jednotlivých mincí. Rozborem register mědi získáme důležité poznatky pro dějiny českého obchodu i pro pronikání cizího obchodního kapitálu do našich zemí. Drobné zmínky o olovu roztroušené po verkových registrech signalisují obchodní styky s Polskem a účast polského obchodního kapitálu u nás.

Zpracovávání kutnohorských mincovních účtů je poměrně obtížné a zejména zdoluhavé. Trpělivému badateli však přinese cenné výsledky. Proto by si studium těchto účtů zasloužovalo, aby mu byla věnována větší pozornost, než jak tomu bylo dosud.

Příloha I

Výkaz dosud zachovaných kutnohorských mincovních účtů a jejich uložení
(Tabulka zahrnuje všechny zachované účty až do poloviny 16. století)

Verková registra

nedatovaný zlomek z let 1450–1451	AKH, HF
1472 Ecce Deus – Dum medium	AKH, HF
1473 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1474 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1475 Deus in loco – Omnia	AKH, HF
1477 Deus in loco – Si iniquitates	AKH, HF
1478 Circumdederunt – Cantate	AKH, HF
1482 Laetare – Cantate	AKH, HF
1483 Circumdederunt – Jubilate	AKH, HF
Salus populi – Dum medium	AKH, HF
1484 In excelso – In voluntate	AKH, HF
1486 Circumdederunt – Factus	AKH, HF
Dicit 2. – Dum medium	AKH, HF
1487 In excelso – Oculi	AKH, HF
Judica – Respice 2.	AKH, HF
1490 In excelso – Exaudi 2.	AKH, HF
Suscepimus – Justus	AKH, HF
1491 In excelso – Omnia	AKH, HF
1493 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1494 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1495 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1496 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1497 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1498 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1499 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1500 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1501 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1502 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1503 Ecce Deus – Dum medium	AKH, HF
1504 In excelso – Dum clamarem	AKH, HF
Deus in loco – Dum medium	SÚA, ANM, F Kutná Hora, 43 y
1505 In excelso – Deus in adiutorium	SÚA, ANM, F Kutná Hora, 43 z
1507 In excelso – Dum clamarem	SÚA, ANM, F Kutná Hora, 43 z
1508 In excelso – Omnes gentes	AKH, HF
1510 Oculi – Dum medium	AKH, HF
1511 In excelso – Omnes gentes	AKH, HF
1512 In excelso – Ecce Deus	SÚA, ANM, F Kutná Hora, 43 z
1514 In excelso – Suscepimus	AKH, HF
1515 Reminiscere – Miserere	SÚA, ANM, F Kutná Hora, 44 z
1516 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1517 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1518 Memento – Dum medium	AKH, HF
1519 In excelso – Si iniquitates	AKH, HF

1520 Exsurge – Oculi	AKH, HF
Omnes gentes – Dum medium	AKH, HF
1521 In excelso – Omnis terra	AKH, HF
Cantate – In voluntate	SÚA, ANM, F Kutná Hora, 44 ž
1523 Omnia – Dum medium	AKH, HF
1524 In excelso – Judica	AKH, HF
1538 In excelso – Factus	AKH, HF
1544 In excelso – Omnes gentes	AKH, HF
Dicit 1. – Dum medium	AKH, HF
1548 Resurrexi – Dum medium	AKH, HF
1549 In excelso – Omnis terra	AKH, HF
1550 Omnis terra – Jubilate	AKH, HF
Dom. ne longe – Si iniquitates	AKH, HF
1554 In excelso – Dum medium	AKH, HF
na tovary	
1549 In excelso – Dicit 1.	AKH, HF
1550 In excelso – Salus populi	AKH, HF
1551 In excelso – Dum medium	AKH, HF
1554 In excelso – Dum medium	AKH, HF

Doplňky

Registr různých vydání z mince 1490 a 1491 SÚA, ANM, F Kutná Hora, 43y

Počty sepsané z mincových register

1483 Omnes gentes – 1484 Circumdederunt	Lístek v registrech verkových z roku 1484
1490 In excelso – 1496 Dum medium	AKH, HF, č. 39 a 41
1506 In excelso – Dum medium	AKH, HF, č. 242
1520 Adorate 3. – Misericordia	AKH, HF, č. 139
1520 Omnes gentes – 1521 Misericordia	AKH, HF, č. 314
1523 Judica – 1524 Judica	AKH, HF, č. 343 a
1524 Ecce Deus – Dicit 4.	AKH, MF, č. 687 a
1524 Ad te levavi – 1527 Exaudi 1.	AKH, HF, č. 344
1530 Miserere – Dum medium	AKH, HF, č. 150 a 415
medatované zlomky	AKH, HF, č. 141 a 308

Výkaz ražby mince 1532–1538

Registra příjmů stříbra

1520 Respice 1. – Dum medium	AKH, HF
1521 In excelso – Benedicta	AKH, HF

Registra na pagament

1485 Ad te levavi – 1501 In excelso zbytky z 90. let 15. století	SÚA, ANM, F Kutná Hora, 43 y
	AKH, HF

Registra prenerského písaře

1507 Deus in loco – Dum medium	AKH, HF
1508 In excelso – Domine fortitudo	AKH, HF
1510 Protector – Memento	AKH, HF

Registra prengreční

1471–1547	AKH, HF
-----------	---------

Registra virgularum argenti 1473 Dum clamarem — 1497 Dum medium	AKH, HF
Registra nadělení božího 1510 Oculi — 1513 Spiritus	AKH, HF
Registrum cupri 1473 (torso)	AKH, HF
Registrum perceptorum simul et rationis domini magistri monetae solutionis argenti erckaferitis in cupro 1496—1500	AKH, HF
Regia majestatis pro granatura 1499—1512	AKH, HF
Munda et registrum cupri 1513—1515	AKH, HF
Rejstřík černé mědi 1543	AKH, HF
1546	AKH, HF
1551	AKH, HF
1556	AKH, HF
Registra super virgulas 1472 Dum clamarem — 1483 Exaudi 2.	AKH, HF

Příloha II

Ceny stříbra kupovaného kutnohorskou mincovnou od erckafěří
1472—1504*)

Pro sestavení tabulky byly dělány sondy (4—5) v jednotlivých letech. V praxi bylo stříbro nakupováno tak, že bylo zvlášť placeno za celé hřivny a zvlášť za loty a kvintlíky.

Od poloviny 80. let 15. století (přesné datum nemůžeme určit, protože mincovní účty z této doby netvoří souvislé řady) se v „registrech verkových“ začínají objevovat záznamy o placení „haledního stříbra“. Toto stříbro prodávali jen nejbohatší erckafěři (Johanes, Ahnik, Janda etc.), a to na dvakrát. Za menší část dostali normální cenu (2 kopy za 1 hřivnu stříbra), za větší část vyplácela mincovní pokladna za 1 hřivnu stříbra od 2 kop 30 grošů do 4 kop 30 grošů. V praxi se postupovalo od případu k případu podle jakosti stříbra. Při neděli Salus populi 1503 (22. října 1503) se pak za „halední stříbro“ začíná platit za 1 hřivnu 3 kopy grošů. Od roku 1504 výraz „halední stříbro“ ze záznamů mizí a používá se označení „stříbro in hřivna per 3 kopy“. Sumární záznamy, jejichž rozbořením vznikla tato tabulka, se změnily až při neděli In excelso 1508 (2. ledna 1508). Takto je stříbro placeno až do konce roku 1521. Někdy mezi nedělí Omnia 1521 (13. října 1521) a nedělí In voluntate 1523 (25. října 1523) se ceny stříbra opět upravily. Za všechno se platí po 2 kopách 30 grošů za 1 hřivnu. Se zavedením ražby tolarů se někdy mezi lety 1544 až 1548 ceny stříbra zase mění. Od roku 1548 se za 1 hřivnu stříbra platí různé a sice 2 kopy 30 grošů, 2 kopy 45 grošů, 3 kopy, 3 kopy 30 grošů, 3 kopy 45 grošů, 4 kopy a 4 kopy 30 grošů. Ceny za 1 kvintlík stříbra jsou úměrné cenám za 1 hřivnu. Je velmi zajímavé, že pro roky 1548—1554 jsou zaznamenány jenom ceny toho stříbra, ze kterého byly mincovány bílé peníze. Cena stříbra, z něhož byly vybijeny toлары, zaznamenána není.

Rok	Den a měsíc	Cena za 1 hřivnu stříbra v groších	Za 1 kvintlík v gr
1472	26. VII.	90	1,5
	6. IX.	90	1,5
	4. X.	90	1,5
	8. XI.	90	1,5
	20. XII.	90	1,5

*) Této tabulky bylo použito v referátu skupiny: Emanuela Nohejlová-Prátová—Alena Malá—Lubomír Nemeškal—Zdeněk Jelínek, Numismatické příspěvky ke studiu dějin cen a mezd údobí 1469—1615, Zápisky katedry čs. dějin a archivního studia filosofické fakulty UK, VI, 1962, str. 76—80.

Rok	Den a měsíc	Cena za 1 hřivnu stříbra v groších	Za 1 kvintlík v gr
1473	2. I.	90	1,5
	21. III.	90	1,5
	13. VI.	90	1,5
	29. VIII.	90	1,5
	19. XII.	90	1,5
1474	16. I.	90	1,5
	27. II.	90	1,5
	15. V.	90	1,5
	11. IX.	90	2,5
	11. XII.	90	1,5
1475	28. VIII.	90	1,5
	10. IX.	90	1,5
	17. IX.	90	1,5
	22. X.	90	1,5
1477	17. VIII.	94	1,5
	24. VIII.	94	1,5
	14. IX.	94	1,5
	21. IX.	94	1,5
	19. X.	94	1,5
1478	25. I.	94	1,5
	15. VI.	94	1,5
1482	24. III.	105	3,-
	31. III.	105	3,-
1483	5. V.	105	1,95
	2. II.	90	1,5
	23. III.	90	1,5
	20. IV.	90	1,5
	12. X.	90	1,5
1484	21. XII.	90	1,5
	11. I.	90	1,5
	16. V.	100	1,8
	1. VIII.	150	2,-
	29. VIII.	150	2,-
1486	7. XI.	132	2,-
	22. I.	120	2,-
	19. II.	120	2,-
	14. V.	120	2,-
	29. X.	120	nezaznamenáno
1487	31. XII.	120	nezaznamenáno
	18. I.	120	2,-
	18. III.	120	2,-
	6. V.	120	nezaznamenáno
	12. VIII.	120	1,-
	9. IX.	120	2,-

Rok	Den a měsíc	Cena za 1 hřivnu stříbra v groších	Za 1 kvintlík v gr
1490	3. I.	120	2,8
	31. I.	120	2,8
	4. IV.	121	nezaznamenáno
	23. V.	120	2,-
	11. VII.	120	2,-
1491	30. I.	120	2,-
	6. III.	120	2,-
	12. VI.	120	2,-
	21. VIII.	120	2,-
	9. X.	120	2,-
1493	13. I.	120	2,-
	7. IV.	120	2,-
	26. V.	120	2,-
	13. X.	120	2,-
1494	1. XII.	120	2,-
	12. I.	120	2,-
	9. III.	120	2,-
	25. V.	120	2,-
	7. IX.	120	2,-
1495	14. XII.	120	2,-
	25. I.	120	nezaznamenáno
	5. IV.	120	2,-
	21. VI.	120	2,-
	4. X.	120	2,-
1496	13. XII.	120	2,-
	10. I.	120	2,-
	10. IV.	120	2,-
	26. VI.	120	2,-
	28. VIII.	120	2,-
1497	18. XII.	120	2,-
	15. I.	120	2,-
	19. III.	120	2,-
	11. VI.	120	2,-
	20. VIII.	120	2,-
1498	24. XII.	120	2,-
	7. I.	120	2,-
	22. IV.	120	2,-
	24. VI.	120	nezaznamenáno
	9. IX.	120	2,-
1499	23. XII.	120	2,-
	6. I.	120	2,-
	31. III.	120	2,-
	23. VI.	120	2,-
	25. VIII.	120	nezaznamenáno

Rok	Den a měsíc	Cena za 1 hřivnu stříbra v groších	Za 1 kvintlík v gr
1500	12. I.	120	2,-
	1. III.	120	2,-
	10. V.	120	2,-
	6. IX.	120	2,-
	20. XII.	120	2,-
1501	12. I.	120	2,-
	1. III.	120	2,-
	10. V.	120	2,-
	6. IX.	120	2,-
	20. XII.	120	2,-
1502	28. II.	120	2,-
	4. IV.	120	2,-
	13. VI.	120	2,-
	22. VIII.	120	2,-
	19. XI.	120	2,-
1503	13. VIII.	120	2,-
	17. IX.	120	2,-
	15. X.	120	2,-
	19. XI.	120	2,-
	31. XII.	120	nezaznamenáno
1504	7. I.	120	2,-
	11. II.	120	2,-
	12. V.	120	2,-
	1. IX.	120	2,-
	17. XI.	120	2,-
1505	5. I.	120	2,-
	9. III.	120	2,-
	6. IV.	120	2,-
	8. VI.	120	2,-
	3. VIII.	120	2,-
1507	3. I.	120	nezaznamenáno
	31. I.	120	2,-
	21. III.	120	2,-
	18. IV.	120	2,-
	13. VI.	120	2,-
	8. VIII.	120	2,-

Rok	Den a měsíc	Za 1 hř Ag v gr	Za 1 qt	Za 1 hř	Za 1 qt
1508	9. I.	180	2,8	120	1,8
	27. II.	180	2,8	120	1,8
	2. IV.	180	2,8	120	1,8
	30. IV.	180	2,8	120	1,8
	6. VIII.	180	2,8	120	1,9
1510	3. III.	180	3,-	120	2,-
	21. IV.	180	3,-	120	2,-
	14. VII.	180	nezaznamenáno	120	2,-
	6. X.	180	nezaznamenáno	120	2,-
	22. XII.	180	3,-	120	2,-
1511	12. I.	180	3,-	120	2,-
	9. III.	180	3,-	120	2,-
	27. IV.	180	3,-	120	2,-
	8. VI.	180	3,-	120	2,-
	3. VIII.	180	nezaznamenáno	120	2,-
1512	4. I.	180	nezaznamenáno	120	2,-
	29. II.	180	3,-	120	2,-
	25. IV.	180	3,-	120	2,-
	13. VI.	180	3,-	120	2,-
	8. VIII.	180	3,-	120	2,-
1514	1. I.	180	nezaznamenáno	120	2,-
	5. III.	180	3,-	120	2,-
	23. IV.	180	nezaznamenáno	120	2,-
	21. V.	180	3,-	120	2,-
	6. VIII.	180	3,-	120	2,-
1515	4. III.	180	3,-	120	2,-
	15. IV.	180	3,-	120	2,-
	27. V.	180	3,-	120	2,-
	8. VII.	180	3,-	120	2,-
	23. IX.	180	3,-	120	2,-
1516	6. I.	180	3,-	120	2,-
	23. III.	180	3,-	120	2,-
	22. VI.	180	3,-	120	2,-
	24. VIII.	180	3,-	120	2,-
	21. XII.	180	3,-	120	2,-
1517	11. I.	180	3,-	120	2,-
	19. IV.	180	3,-	120	2,-
	9. VIII.	180	3,-	120	2,-
	1. XI.	180	3,-	120	2,-
	27. XII.	180	3,-	120	2,-
1518	19. XII.	180	3,-	120	2,-
	26. XII.	180	3,-	120	2,-
1519	23. I.	180	3,-	120	2,-
	20. III.	180	nezaznamenáno	120	2,-

Rok	Den a měsíc	Za 1 hř Ag v gr	Za 1 qt	Za 1 hř	Za 1 qt
1523	25. X.	180	3,-	120	2,-
	8. XI.	180	3,-	120	2,-
	22. XI.	180	3,-	120	2,-
	13. XII.	180	3,-	120	2,-
	27. XII.	180	3,-	120	2,-
	3. I.	180	3,-	120	2,-
	24. I.	180	3,-	120	2,-
	7. II.	180	3,-	120	2,-
	21. II.	180	3,-	120	2,-
	13. III.	180	3,-	120	2,-
1524	6. I.	180	3,-	120	2,-
	24. I.	180	3,-	120	2,-
	7. II.	180	3,-	120	2,-
	21. II.	180	3,-	120	2,-
	13. III.	180	3,-	120	2,-
	6. I.	180	3,-	120	2,-
1538	24. II.	180	3,-	120	2,-
	7. IV.	180	3,-	120	2,-
	19. V.	180	3,-	120	2,-
	30. VI.	180	3,-	120	2,-
	6. I.	180	3,-	120	2,-
	13. IV.	180	3,-	120	2,-
1544	1. VI.	180	3,-	120	2,-
	16. XI.	180	3,-	120	2,-
	28. XII.	180	3,-	120	2,-
	25. X.	180	3,-	120	2,-
	8. XI.	180	3,-	120	2,-
	22. XI.	180	3,-	120	2,-

Příloha II (dokončení)

Příloha II A

Ceny stříbra kupovaného mincovnou v letech 1548–1554

Také této tabulky bylo použito v referátu skupiny: Emanuela Nohejlová-Prátová-Alena Malá-Lubomír Nemeškal-Zdeněk Jelínek, Numismatické příspěvky ke studiu dějin cen a mezd údobí 1469–1615, Zápisky katedry čs. dějin a archivního studia filosofické fakulty UK VI, 1962, str. 102.

Rok	Datum	1hřAg gr	1qtAg gr	1hřAg gr	1qtAg gr	1hřAg gr	1qtAg gr	1hřAg gr	1qtAg gr	1hřAg gr	1qtAg gr	1hřAg gr	1qtAg gr	1hřAg gr	1qtAg gr
1548	8. IV.	150	2,3					210	3,2	225	3,5				
	15. IV.			165	2,5									270	3,9
	22. IV.			165	2,5			210	3,1	225	3,4			270	3,9
	3. VI.	150	2,3							225	3,5	240	3,7		
	17. VI.														
	29. VII.	150	2,3					210	3,2	225	3,5	240	3,7		
	26. VIII.	150	2,3							225	3,5	240	3,7		
1549	14. X.	150	2,3							225	3,6				
	30. XII.	150	2,3							225	3,6				
	6. I.	150	2,3					210	3,2	225	3,4	240	3,7		
	12. I.							210	3,1	225	3,2				
	9. III.			165	2,5			210	3,2						
	23. III.					180	2,7			225	3,5				
1550	13. IV.					180	2,7	210	3,1	225	3,4				
	27. IV.					180	2,7	210	3,2	225	3,4	240	3,7		
	7. IX.									225	3,4				
	19. X.									225	3,4				
	2. XI.							210	3,-	225	3,4				
	7. I.					180	2,8					240	3,7		
	1554	7. I.								225	3,5				
	21. I.					180	2,8	210	3,2			240	3,5		
	1. IV.					180	2,7	210	3,2			240	3,7		
	24. VI.					180	2,7	210	3,2			240	3,7		
12. VIII.					180	2,7					240	3,7			
30. XII.					180	2,7					240	3,6			
Ceny rudokupců						Ceny královské hutě									

Toto stříbro bylo kupováno od rudokupců (erckaférů) i z královské hutě. Rudokupci tavili stříbro ve vlastních hutích v Kutné Hoře. Rozdíly cen těchto stříber (150–270 gr.) ukazují, jak se královská komora snažila postupně převést výkup stříbra do královské hutě, kde přitom byly placeny nejvyšší ceny odpovídající dosavadním údajům.

Příloha III

Rudokupci dodávající roku 1504 hertovní stříbro do mincovny

Ahnik	Kadeřávek	Pavel
Antoš	Krása	Smíšek
Bartoš	Krbec	Smíšková
Desperat	Kuba	Šaš
Hanykěř	Majšnar	Trubač
Háša (Jiřík Háša)	Martin	Václav
Hrbek	Martin Votlanský	Václav Černý
Jan Antošu	Matěj	Vít
Janda	Medek	Vorel
Janovský	Michal	Zygel
Jindřich	Mrchal	Zygmund (Zikmund)
Johanes	Nekeš	Žlábek
	Pampa	

Tabulka byla vypracována na základě verkových register z roku 1504. Je možné, že Antoš a Jan Antošu a Martin a Martin Votlanský jsou jedny a tytéž osoby. Všichni erckafěři se nevyskytují v záznamu prodeje každý týden. Jen nejbohatší (Janda) vozili každý týden vytavené stříbro ze své huti do mincovny. Velmi zajímavé je, že mezi erckafěři je uvedena také žena — Smíšková. Záznamy o ní začínají právě v době, kdy mizí záznamy o Smíškovi. Je pravděpodobné, že to byli manželé a ona svého muže zastupovala.

Příloha IV

Výkaz hertovního stříbra, které prodal v roce 1504 do kutnohorské mincovny rudokupec Janda

Datum	Prodal celkem				V tom haledního stříbra				Dostal vyplaceno	
	hř	ft	lt	qt	hř	ft	lt	qt	kp	gr
7. I.	14	3	1	2	2	3	1	—	32	30
14. I.	20	—	2	2	2	3	1	—	43	7
21. I.	20	2	2	2	2	3	1	—	44	45
28. I.	21	1	3	—	3	1	2	—	46	15
4. II.	16	—	—	—	2	3	1	—	34	48
11. II.	20	2	3	—	3	2	2	—	45	—
18. II.	23	2	—	—	3	1	2	—	50	22
25. II.	25	1	1	—	3	1	2	—	53	59
3. III.	24	3	1	—	—	1	2	—	52	59
10. III.	22	2	3	2	3	1	2	—	48	48
17. III.	23	3	—	—	3	1	2	—	50	52
24. III.	23	2	3	—	3	1	2	—	50	45
31. III.	18	3	—	2	2	3	1	—	40	22
7. IV.	21	1	3	2	3	1	2	—	46	18
14. IV.	29	3	3	—	2	3	1	—	62	41
21. IV.	20	2	1	2	2	2	1	—	44	—
28. IV.	21	2	3	—	3	1	2	—	46	45
5. V.	19	3	2	2	3	1	2	—	43	11
12. V.	17	2	1	3	2	3	1	—	38	2
19. V.	20	2	—	—	3	1	2	—	44	22
26. V.	22	1	2	—	2	3	1	—	47	34
2. VI.	16	3	1	2	2	3	1	—	36	30
9. VI.	17	1	2	—	2	3	1	—	37	34
16. VI.	19	—	1	3	2	3	1	—	41	2
23. VI.	21	3	3	2	3	1	2	—	47	18
30. VI.	17	1	2	—	2	3	1	—	37	34
7. VII.	19	1	3	2	2	3	1	—	41	45
14. VII.	21	1	1	2	3	1	2	—	46	3
21. VII.	20	3	1	—	2	3	1	—	44	26
28. VII.	22	2	3	—	2	3	1	—	48	11
4. VIII.	21	1	—	—	2	3	1	—	45	18
11. VIII.	22	2	—	2	2	3	1	—	47	52
18. VIII.	23	1	—	—	2	3	1	—	49	18
25. VIII.	21	3	—	—	2	3	1	—	46	18
1. IX.	22	1	3	2	3	1	2	—	48	18
8. IX.	20	—	—	2	3	1	2	—	43	8
15. IX.	23	—	3	2	3	1	2	—	49	48
22. IX.	19	1	2	2	2	3	1	—	41	37
29. IX.	20	2	1	2	3	1	2	—	44	33
6. X.	23	1	1	1	3	1	2	—	50	1
13. X.	21	3	2	1	3	1	2	—	47	9

Příloha IV (dokončení)

Datum	Prodal celkem				V tom haledního stříbra				Dostal vyplaceno	
	hř	ft	lt	qt	hř	ft	lt	qt	kp	gr
20. X.	24	1	3	—	3	1	2	—	52	15
27. X.	23	3	—	—	3	1	2	—	50	52
3. XI.	18	—	2	2	2	3	1	—	39	7
10. XI.	22	1	1	2	2	3	1	—	47	30
17. XI.	21	2	3	—	3	1	2	—	46	45
24. XI.	22	2	2	2	3	1	2	—	48	41
1. XII.	23	3	3	2	3	1	2	—	51	18
8. XII.	24	2	2	1	2	3	1	—	52	5
15. XII.	28	3	—	—	2	3	1	—	55	18
22. XII.	27	1	—	2	2	3	1	—	57	22
29. XII.	17	3	—	—	—	3	1	2	36	20
Suma	1122	—	1	3	155	1	1	2	2398	41

Příloha VI

Týdenní vyúčtování mincovny za rok 1504

Datum	Vybito peněz		Erckafěřům za Ag		Mincířům		Pregěřům		Uhlí		yvrlaf	
	kp	gr	kp	gr	kp	gr	kp	gr	kp	gr	kp	gr
7. I.	1 151	52	661	25	43	39	27	22	3	—	175	41
14. I.	1 044	2	655	38	24	52	11	36	3	—	115	40
21. I.	983	39	610	13	23	32	10	59	3	—	95	7
28. I.	1 102	20	636	—	41	58	26	8	3	—	171	25
4. II.	993	22	621	12	23	58	11	5	3	—	100	41
11. II.	952	22	589	52	22	48	10	34	3	—	104	6
18. II.	1 058	45	617	2	40	46	25	8	3	—	143	15
25. II.	1 036	28	637	17	24	40	11	40	3	—	123	59
3. III.	1 152	33	730	40	27	27	12	48	3	30	161	19
10. III.	1 173	4	664	1	44	26	27	37	3	—	212	24
17. III.	1 188	24	760	10	28	54	13	8	3	30	154	47
24. III.	1 198	12	733	16	28	36	13	25	3	30	194	2
31. III.	1 232	12	702	51	46	40	29	32	3	30	225	16
7. IV.	1 205	21	745	38	28	46	13	15	3	30	204	7
14. IV.	860	30	512	59	20	32	9	39	2	30	96	6
21. IV.	1 057	19	625	7	40	28	25	4	3	30	137	11
28. IV.	1 165	26	732	33	27	36	12	51	3	—	174	38
5. V.	1 014	53	645	3	24	24	11	22	3	—	122	41
12. V.	1 264	1	730	4	47	36	29	46	3	—	247	45
19. V.	1 116	28	647	29	24	18	11	16	3	30	116	10
26. V.	1 131	14	730	15	27	32	12	29	3	—	140	24
2. VI.	949	26	557	3	36	26	22	20	2	30	126	6
9. VI.	1 165	11	723	59	27	48	13	1	3	—	193	42
16. VI.	1 067	—	687	8	25	52	11	54	3	—	124	49
23. VI.	1 226	18	710	12	46	16	29	11	3	—	228	47
30. VI.	1 041	50	654	16	25	16	11	39	3	—	139	27
7. VII.	1 158	44	731	13	27	42	12	53	3	—	181	33
14. VII.	1 042	—	622	19	40	14	24	46	3	—	151	59
21. VII.	1 172	10	739	34	28	52	12	56	3	30	183	17
28. VII.	1 093	32	680	19	26	4	12	14	3	—	164	58
4. VIII.	1 311	46	765	58	49	19	31	16	3	30	265	23
11. VIII.	1 164	8	727	37	27	32	12	59	3	—	197	24
18. VIII.	1 181	33	745	51	28	2	13	13	3	30	197	13
25. VIII.	1 178	3	688	58	44	21	28	14	3	—	213	30
1. IX.	1 203	13	759	48	28	42	13	23	3	30	199	34
8. IX.	1 236	45	803	41	30	2	13	49	3	30	162	14
15. IX.	1 353	59	845	29	51	2	31	50	3	30	222	47
22. IX.	1 337	32	843	47	31	58	15	2	4	—	240	44
29. IX.	1 482	4	928	21	35	24	16	38	4	—	295	—
6. X.	1 307	12	773	58	49	13	30	38	3	30	240	50
13. X.	1 395	26	882	23	33	18	15	31	4	—	228	30

Datum	Vybito peněz		Erckafěřům za Ag		Mincířům		Pregěřům		Uhlí		yvrlaf	
	kp	gr	kp	gr	kp	gr	kp	gr	kp	gr	kp	gr
20. X.	1 441	8	897	45	34	16	15	52	4	—	284	31
27. X.	1 454	43	842	5	55	7	34	54	4	—	317	52
3. XI.	1 075	21	672	9	25	40	12	3	3	—	157	5
10. XI.	1 551	31	1 006	6	37	12	17	12	4	30	278	59
17. XI.	1 508	26	959	57	57	10	36	10	4	—	245	7
24. XI.	1 385	34	890	51	32	54	15	36	4	—	201	18
1. XII.	1 459	42	905	42	34	24	16	22	4	—	290	5
8. XII.	1 430	20	852	20	54	29	34	22	4	—	280	28
15. XII.	1 961	3	1 263	57	45	54	21	55	6	—	419	8
22. XII.	2 003	43	1 331	—	48	42	23	24	6	—	493	25
29. XII.	1 613	35	944	56	58	29	38	16	4	30	362	30
	1 637	18	1 006	8	37	24	18	5	4	30	570	13
	1 307	31	807	11	29	54	14	17	3	30	450	39
Suma	66 980	14	41 240	46	1908	26	1028	39	182		11 525	51

V tabulce je zachyceno jen „hlavní dílo“. Nejsou zde zapsány výdaje na různé nářadí, nástroje a potřeby do mincovny (tygle, kolky, prkna atd.), placení různých pohledávek a také příspěvky do dolů. Tato suma se však nechá snadno vypočítat. Za rok 1504 činila tato vydání 11 094 kp 32 gr.

Příloha VII

Cena stříbra v pagamentu v roce 1490

Datum	Obsah stříbra v pagamentu				Zaplaceno		Cena	
	hř	ff	lo	qt	kp	gr	1 hř Ag gr	1 qt Ag gr
7. I.	35	3	1	1	107	29	180	3,—
8. I.	7	—	—	2	21	5	180	3,—
4. II.	668	1	1	2	2005	7	180	3,—
1. III.	3	1	—	2	13	1	180	3,—
15. III.	263	3	—	1	791	25	180	3,—
2. IV.	4	1	1	2	13	1	180	3,—
13. IV.	126	3	1	2	380	19	180	3,—
3. V.	33	1	3	—	100	18	180	3,—
12. VII.	61	2	3	1	185	6	180	3,—
3. VIII.	10	1	3	3	31	26	180	3,—
12. VIII.	125	3	2	2	377	42	180	3,—
18. VIII.	104	—	2	—	312	26	180	3,—
6. IX.	31	3	3	—	95	57	180	3,—
11. IX.	35	—	2	—	105	22	180	3,—
20. IX.	82	1	2	—	247	7	180	3,—
6. X.	627	1	—	—	1881	46	180	3,—
18. X.	35	3	2	2	107	42	180	3,—
1. XI.	62	1	1	—	186	57	180	3,—
8. XI.	55	—	2	2	165	27	180	3,—
15. XI.	18	1	2	—	55	7	180	3,—
27. XI.	66	—	3	—	198	36	180	3,—
22. XII.	134	2	—	—	404	4	180	3,—

U pagamentu, stejně tak jako u hertovního stříbra, se platilo zvlášť za celé hřivny stříbra a zvlášť za loty a kvintlíky. Tabulka je souhrnem celkových sum za jeden rok. Je z ní jasné vidět nepravidelnost v dodávkách pagamentu do mincovny.

Příloha VIII

Obsah stříbra v jednotlivých druzích mince dodaných jako peněžní pagament do kutnohorské mincovny 5. IX. 1491

Druh mincí	Obsah stříbra
groše široké	64,86 %
míšeňské	36,40 %
přeskové	43,75 %
staré	50,00 %
mečové	32,85 %
denáry horské	17,18 %
horské čabelické	34,46 %
horské staré	25,78 %
vídeňské	39,67 %
horské (jiné)	25,77 %
babky	61,84 %

Příloha IX

List poslaný úředníky kutnohorské mincovny židu Judovi Josefovi ohledně pagamentu.

(SÚA, ANM, F Kutná Hora, 43 y, Registra na pagament 1485–1501, lístek vložený u fol. 78)
1495 Judowi

Item po pocztu byli gsme zuostali tem cztwrtek przed S[watu] Barboru <3/12>

Su[ma] 270 kp bez 1 gr

Dawid toto pagam[en]tu poslal ft. 2 p[ost] D[um] mediu[m] <28/12>

ted nynegi wazen

Item Czabeliczkych 13 hř 3 lt, ar[gen]tu[m] 4 hř 3 ft

Item Sta[ry]ch gr[ossuo]w 7 hř 1 lt, ar[gen]tu[m] 4 hř 1 ft 3 lt

lat[orum] 40 hř 2 ft 2 lt, ar[gen]tu[m] 22 hř 3 ft 1½ lt

mecz[ow]ych 11 hř 3 ft 2 lt, ar[gen]tu[m] 9 hř 2 ft 3 lt

przezko[wy]ch 22 hř 2 lt, ar[gen]tu[m] 9 hř 2 ft 3 lt

Clenotni[ho] strzieb[ra] 5 hř, inf[ra] 2 ft 2 lo, ar[gen]tu[m] 4 hř 1 ft 2 lt

Strzieb[ra] paleneho 6 hř 2 ft 2 lt

Su[ma] ar[gen]ti 56 hř 2 ft 2 lt, fa[ci]t 170 kp bez 9 gr

Item dal na dwuor za trzy nediele Su[ma] 179 kp 9 gr

Item pa[n]u Czelechowczowi uroku 37½ kp

Item Buryanowi Bendowi 15 kp

Su[ma] czo tobie z mincze dluzno 671½ kp gr

Toto na to Dawidowi zidu z mi[n]cze wydano

Item ff 4. p[ost] P[o]p[ul]lus <9/12> 200 kp gr poslano po Ahnikowi

Item ff 2. die S. Thoma <21/12> 100 kp posla[n]o po Mikulasso[w]i

Item ff 3. an[te] now[um] ann[um] 350 kp posla[n]o po Mikulasso[W]i
<29/12>

Su[m]a z mi[n]cze wydano Dawidowi 650 kp

Item na tento tyden ktery gde totiz do In excelso kdyz da to znowu prodat bude na h[ra]d p[raz]ska na dwuor y na gyne potreby

Urzedniczy Mincze Judo Zide Ted posila[m]e poczet sepsany gemuz wyrozumies czo dluzni zuostawame a czo gsmy na to wydali. Wicz wicz ze opet tento nynieyssy pagam[en]t nebyl dobrze przebieran, clenotnii strziewo dob[r]e nebylo, namichali mezy nie krayczaru, ty gsme ge[m]u zase poslali kraycza[r]i.

Strziewo palene take nebylo dobre. Byt nebylo przy to[m] nassy pilnosti, byla by sskoda gehu [milos]ti kra[lo]wske, tudiez y tobie przyssla. Jakoz pak temuz Dawidowi zidu piss[em] dosti tak, aby tiech fortelu na stranie nechal, ktery chz przed sebu nemiecal a take k sskode nepriziprawowal, neb my se gi wywarowati chcz[em]. Ponie[wad]z g[es]t na twe[m] miestie, mieg gey k to[m]u, att tak dawa pagam[en]ty y strziew[ra], yakoz przylezii, nebt bycho[m] neradi sskody przali. To znage umieg se w to[m] opatrziti, nechcz[em] to[m]u, aby nami fortelowa[n]o bylo.

Actum ff 4. an[te] novu[m] annu[m] 1495 <30/12>

Die Münzrechnungen aus der zweiten Hälfte des XV. und der ersten Hälfte des XVI. Jahrhunderts in Kutná Hora

Beim Studium der Geschichte des mittelalterlichen Münzwesens in Böhmen muß man sich vor allem mit der königlichen Münzstätte in Kutná Hora befassen, die die größte und für die damalige Zeit modernste Münze des Königreiches Böhmen war. Man prägte hier Münzen vom Jahre 1300 (Münzreform Wenzels II.) bis zum Jahre 1727 mit einer Unterbrechung in den Jahren 1646–1654. Der Betrieb der Münze wurde in den Münzrechnungen festgehalten, die sich praktisch in ununterbrochener Reihe seit dem Jahre 1472 erhalten hatten. Ein wichtiges Datum für die Rechnungsführung ist das Jahr 1554, da man von der Form der Register (registra) zur Folioform (zu Büchern) übergeht. Gegenstand der vorliegenden Studie sind die Münzrechnungen – registra – aus den Jahren 1472–1554.

Alle Rechnungen aus dieser Zeitspanne haben im großen und ganzen das gleiche Format (11,5×32 cm). Sie sind fortlaufend, stets für eine Woche geführt. Bis zum Jahre 1500 schrieb man sie vorwiegend in Fraktur, später gingen die Schreiber nach und nach zur Kursivschrift über. Man schrieb auf Papier und datierte nach Introiten.

Die wichtigsten Münzrechnungen waren die Werkregister. Die wöchentliche Eintragung wurde auf drei Registerseiten verzeichnet. Die erste Seite enthielt die Eintragung über den Eingang des Silbers in der Münze (in den Hüttenwerken geschmolzenes Silber, Pagament, reines Silber), die zweite die eigentliche Münzproduktion (Groschen, weiße Pfennige [Denare] und schwarze Heller), die dritte Eintragungen über die Ausgaben aus der Münzkasse und schließlich die Abrechnung. Alle diese Eintragungen betrafen das sog. Hauptwerk, d. h. die Geldmünzung aus den privaten und königlichen Hüttenwerken. Man legte ferner in die Werkregister kleine Zettel, worauf auch die Münzung des „Nebenwerkes“, d. h. des Pagaments, Reinsilbers und die Münzung von Geld für Kirchen und Privatleute, denen der König dies bewilligt hatte, aufgezeichnet wurde. Hinter der letzten Jahreseintragung der Münzung des „Hauptwerkes“ wurde angeführt, wann die Schlußabrechnung vorgenommen wurde; dort wurde auch der Gewinn der königlichen Kasse verzeichnet.

Außer den Werkregistern führte man in der Münzstätte auch Nebenrechnungen, wie Register für den Silbereingang in der Münze (Eintragungen über den Silberankauf von den Erzkäufern), Pagamentregister (mit Aufzeichnungen über die Lieferungen und Preise von Geld- und Juwelierpagament), Register des Brennerschreibers (mit Aufzeichnungen über das Brennen – Reinigen – des Silbers in der Münze), Brennrestregister (mit Aufzeichnungen über alle Operationen in Verbindung mit der Münzung der Restmasse – der Silberreste aus den Brenntiegeln), Register „virgularum argenti“ und der „Gottesbescherung“ (mit Aufzeichnungen über die Münzung der durch ungenaues Wägen in der Münze entstandenen Silbersumme) und in letzter Linie das Kupferregister, wo alle Operationen hinsichtlich des Kupfers aus Kutná Hora verzeichnet sind, nämlich sein Eingang in die Münze, die Seigerung, die Granulierung zu Münzzwecken, der Kupferverkauf ins Ausland, sowie der gesamte Gewinn, der sich aus dem Verkauf und der Bearbeitung des Kupfers für die königliche Kasse ergab.

Die Studie bringt ein Verzeichnis aller erhaltenen Rechnungen bis zum Jahre 1554 in einer übersichtlichen Tafel (Taf. I) und Muster von Eintragungen aus den wichtigsten Registern, die am Ende als Photokopien angeführt sind.

Was die Gewichtseinheiten beim Wägen des Silbers anlangt, rechnet man in den Rechnungen mit Pfund (253,14 g), Fertons, Loten und Quinteln (1 Pfund = 4 Fertons, 1 Ferton=

4 Lote, 1 Lot = 4 Quintel), beim Wägen von Kupfer und Blei mit Zentnern (61,65 kg), Steinen und Pfunden (1 Zentner = 6 Steine, 1 Stein = 20 Pfund). Beim Zählen von Münzen steht das Schocksystem in Verwendung (1 Schock = 60 gr, 1 gr = 7 Pfennige [Denare]).

Alle Rechnungen der Münze in Kutná Hora ergänzen einander gegenseitig und durch ihre Kombination gewinnen wir wertvolle Erkenntnisse über das Wirtschaftsleben am Ende des 15. und in der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts, wie z. B. Preise des geschmolzenen Silbers, das die Münze von den Erzkäufern aufkaufte (Taf. II und IIA), Namen und Gewinne der einzelnen Erzkäufer aus diesem Verkauf (Taf. III und IV), Menge und Art der in einem bestimmten Zeitraum geprägten Münzen (Taf. V), aus der Münzprägung erfließende Gewinne der königlichen Kasse (Taf. VI), Preise des Pagamentsilbers (Taf. VII), Silbergehalt in den einzelnen Arten der Pagamentmünze (Taf. VIII) usw.

Das Studium der Münzrechnungen der Münzstätte in Kutná Hora liefert viele bemerkenswerte Beiträge zur besseren Erkenntnis der Wirtschaftsgeschichte Böhmens nach der Hussitenzeit und wird so in bedeutsamem Maß zur Aufklärung einiger unklarer Punkte der feudalen Ökonomik beitragen.

INVENTÁŘ ROŽMBERSKÉ MINCOVNY A HUTNÍHO DÍLA V RYCHLEBÁCH Z ROKU 1593

Význam studia inventárních soupisů pro studium starých českých mincoven je v české numismatice přesvědčivě prokázán zejména prací prof. Em. Nohejlové-Prátové.¹⁾ U mincoven královských máme ovšem ještě tu přednost, vzhledem k dlouhé kontinuitě ražební činnosti, že máme dochovány inventáře z delších údobí, které na sebe navazují a tak můžeme sledovat vývoj jejich vybavení.²⁾ Naproti tomu vzácné rodové mincovny nemají rozhodně kontinuitu ražby a jejich inventáře jsou zachovány jen ojediněle. Takovou vzácnou památkou je inventář rožmberské mincovny v Rychlebách z roku 1593.

Rožmberská mincovna v Rychlebách³⁾ byla v činnosti v letech 1582 až 1596. Rožmberkové získali toto slezské horní město (spolu se sousedním Silberberkem) v roce 1581 koupí od knížat z Münsterberka, potomků krále Jiřího z Poděbrad. Horní město Rychleby (německy Reichenstein, dnes Złoty Stok ve wrocławském vojvodství v Polské lidové republice) náleželo od 14. století až do roku 1742, do pruské okupace, k české koruně. Rožmberkové, Vilém i Petr Vok, těžili zlato a stříbro v rozsáhlých dolech v okolí města a udrželi v činnosti i starou mincovnu dřívějších majitelů, knížat z Münsterberka, a razili v ní v letech 1582–1596 dukáty a jejich násobky a ojediněle i stříbrné tolary.

Vilém z Rožmberka se uvázal v držení horních měst Rychleb, Silberberku a všech okolních dolů na podzim roku 1581. S velkou pohotovostí se rožmberská komora postarala o rychlé obnovení těžby v dolech i o obnovení činnosti mincovny.

¹⁾ Nejobsáhleji použila inventáře pro dějiny pražské mincovny Em. Nohejlová-Prátová v práci *Z příběhů pražské mincovny. Nástin jejich osudů 1537 až 1618*, Praha 1929. Srovnání inventářů více mincoven provedla ve studii *Inventáře mincoven: pražské (1578), budějovické (1611) a jáchymovské*, NČČsl. XVIII, 1942, str. 19–31. Na základě nového nálezu pak vydala *Inventář pražské mincovny z r. 1591*, Num. sbor. III, 1956, str. 115–122.

²⁾ U královské jáchymovské mincovny rozebrala poslední inventáře z let 1668 a 1670 Alena Malá, *Dva poslední inventáře jáchymovské mincovny*, Num. sbor. IV, 1957, str. 181–195.

³⁾ O rožmberské mincovní činnosti v Rychlebách (Reichenstein, dnes Złoty Stok) ve Slezsku připravuji zvláštní práci. Populární přehled (již s uvedením výsledků archivního studia) jsem podal v článku *Rožmberské dukáty, Dějiny a současnost 1963/7*, str. 4–8.

Správu mincovny a celého rožmberského panství v Rychlebach vedl hejtman a nejvyšší správce Marcus Ambrosius z Brosenthalu (1581—1592), po něm až do prodeje Rychleb roku 1599 byl hejtmanem Kryštof Tuchman. Marcus Ambrosius nechal vyrýt své iniciály do razidel dukátů. Prvním rožmberským mincmistrem byl Adam Hartmann (1582—1585), po něm pak nastoupil jako mincíř Valentin Hanisch, který dostal titul mincmistra až v roce 1595, rok před skončením činnosti rožmberské mincovny.

Mincovna ovšem navázala na dřívější ražby münsterberských knížat. Již počátkem února 1582 mohl hejtman Ambrosius hlásit do Krumlova, že v mincovně se počalo s ražbou, že se na poprvé zmincovalo 569 „uherských dukátů“. Těmito ražbami začíná řada ražeb rožmberských dukátů. Tvůrcem jejich výtvarné formy byl rezač želez vratislavské mincovny Matyáš Kauerhase. Rožmberkové razili v Rychlebach jednoduché dukáty, dvou- a třídukáty. Dukáty byly raženy v několika typech každého roku; zejména rok 1585, kdy císař udělil panu Vilémovi z Rožmberka řád zlatého rouna, byl oslaven vydáním několika typů. Dukáty se jménem Viléma z Rožmberka byly raženy od roku 1582 až do jeho smrti 1592.

Jeho nástupce Petr Vok z Rožmberka razil v Rychlebach v letech 1592 až do roku 1596. V roce 1596 byla mincovna, která se vzhledem k malému počtu vyražených kusů nevyplácela, uzavřena.

Nevíme proč Rožmberkové nerazili také v Rychlebach výnosnější mince stříbrné. Jedinou výjimkou jsou unikátní dva toлары Viléma z Rožmberka s letopočtem 1587, zachované ve sbírce Národního musea v Praze. Patrně jsou to jen zkušební ražby.⁴⁾

Celkový výtěžek důlního podnikání v Rychlebach a mincovní činnosti nebyl valný. Výdaje převažovaly většinou nad příjmem o 5—10 %. Koupě upadajících a zadlužených dolů byla pro Rožmberky velkým omylem, který přinášel jejich pokladnici velké ztráty. Vilém z Rožmberka usiloval o získání vzdálené rychlebské državy jistě především z reprezentačních důvodů; získáním mincovního práva se de facto (i když ne de iure) vyvýšil mezi suverénní slezská knížata a tento knížecí titul si také nechal přikládat od svých slezských poddaných. Proto také Vilém udržoval v činnosti mincovnu, která ražbou skvělých dukátů podporovala jeho vypjaté politické plány, které vyvrcholily v roce 1588 dokonce jeho kandidaturou na polský trůn. Po smrti Vilémově se v jeho dědictví uvázal jeho bratr Petr Vok. Jeho ražby znamenají jen doznívání éry Vilémovy. Petr Vok se snažil především o prodej Rychleb, který se uskutčnil až v roce 1599, kdy se v mincovně již tři roky nepracovalo.

Z této závěrečné etapy Petra Voka pochází i inventář z roku 1593.⁵⁾

⁴⁾ Em. Nohejlová-Prátová, Rožmberské toлары, Num. listy VIII, 1953, str. 123—126.

⁵⁾ Inventář byl sepsán při odchodu vardajna a proběře Maxmiliána Hackelhöfera, ale pravděpodobně sloužil také jako podklad pro jednání o prodeji. Je uložen ve Státním archivu v Třeboni, sbírka Cizí doly, sign. III-17-1a.

Úvodní zápis inventáře udává soupis všeho, co bylo nalezeno 22. května 1593 v horách, hutích, drtírnách a mincovně při odchodu perkmistra Maxmiliána Hackelhöfera. Měl tu být podán soupis zásob drcené i nedrcené rudy, tavby, hutí, proběřského i mincovního náradí, koní, domácího zařízení i toho, co se nachází při obchodě.

Ovšem o list dále je další úvodní zápis. Tento — nepochybně úplnější a správnější — zápis udává, že inventář byl sepsán 28. a 29. dubna 1593 na rozkaz pana Jáchyma Meticha z Čečova a na Louce a Bucholsdorfu, knížecího rožmberského rady a dvorního maršálka.⁶⁾ Při soupisu jako druhý rožmberský pověřenec byl přítomen Lazar Ercker, císařský nejvyšší perkmistr.⁷⁾ Dále tu byl při soupisu Pavel Pecolt, perkmistr a správci budov Max Vischbach a Wolf Morgenstern. Obsah inventáře se člení na tyto základní části.

(1)

28., 29. 4. 1593

Soupis zásob rudy.

Na 14 štolách byl proveden soupis rudy. Podle velikosti těchto zásob můžeme sestavit hypotetické pořadí významu šachet.

1. Auf dem Richterstoln . . . celkem zásoba	927 hýlí
2. Auf dem Reichentrost . . . (Bohatá útěcha)	874
3. Auf dem heiligen Leichsnambsfierung	594
4. Auf dem Einhorn	529
5. Auf S. Marcus	206
6. Auf der kleinen hinder Zech	159
7. Auf dem Schechtlein	150
8. Auf dem Wiedeman	100
9. Auf der hymmelfart	72
10. Aufm Pfuetzenstoln	56
11. Auf dem Einsiedel	32
12. Auf Gemeiner Stadt Stoln	25
13. Auf dem Ertz Engel	16
14. Auf dem Suchstoln	8
Celkem	3259 hýlí rudy

⁶⁾ O rožmberském dvorním maršálkovi Jáchymu Metichovi podává zprávy Václav Březan, Život Viléma z Rožmberka, vydáno v Praze 1847 a Život Petra Voka z Rožmberka, vydal Fr. Mareš, Praha 1880.

⁷⁾ Lazar Ercker byl od r. 1573 nejvyšším perkmistrem českého království, od r. 1583 až 1594 byl pražským mincmistrem. O něm pojednal především z hlediska významu jeho hornické a hutnické činnosti Paul R. Beierlein, Lazarus Ercker, Bergmann, Hüttenmann und Münzmeister im 16. Jahrhundert, Berlin 1955. Beierlein poškodil svou práci tím, že neuzíval českou literaturu, především práce Em. Nohejlové-Prátové, Z příběhů pražské mincovny a její příspěvky k otázce ražeb pro Bartoloměje Albrechta. K tomu zaujal stanovisko již František Křížek, Instrukce z 1. III. 1592 pro pražského mincmistra Lazara Erckera ze Schreckenfelsu, Num. sbor. 7-1962, str. 229 sl.

(2)

Soupis hutního náradí

3. 6. 1593

- a) Hutnické náradí
- b) zásoby olova a olovené tavby

(3)

5. 6. 1593

Soupis v knížecím domě⁸⁾

V knížecím domě sepsáno rozličné náradí, zvláště proběřské váhy a další náčiní. Zvláště sepsáno vybavení sklepa, místnosti v zahradě a stáj, kde bylo opatrováno šest koní.

(4)

9. 6. 1593

Soupis v knížecím domě. Zevrubný soupis mobiliáře podle jednotlivých místností knížecího dvora, který prováděli přísežní a Kryštof Schnidlein po odjezdu Maximiliana Hackelhöfera.

Byly sepsovány tyto místnosti:

- a) dole v domě
- b) světnice s arkýřem (Ercker Stubenn)
- c) dolní místnost
- d) komora
- e) kuchyně
- f) horní místnost
- g) komora u ní
- h) zelená světnice
- i) proběřská komora
- k) proběřská světnička⁹⁾
- l) světnice v zadní budově
- m) komora vzadu v téže budově
- n) v domě nahoře v komoře
- o) v sále
- p) lázeň
- r) hoření světnička

(5)

10. 6. 1593

V domě Kryštofa Klarera, bývalého vardajna. Soupis proběřského náradí

⁸⁾ Knížecí dvůr byl střediskem správy Rychleb. Označení se vztahuje nepochybně na předchozí majitele, knížata z Münsterberku.

⁹⁾ Proběřem byl Kryštof Klarer, zemřelý před rokem 1593.

a dalších věcí prováděli minciř Valten Hanisch a perkmistr Pavel Pecolt.¹⁰⁾ Oba náradí sepsali a přenesli do knížecího domu.¹¹⁾

(6)

14. 6. 1593

Perkmistr a přísežní provedli soupis v knížecím dvoře.

- a) v mincovně
- b) na knížecím dvoře (včetně lázně)
- c) v kolně na vozy
- d) v komoře nad kolnou nad vozy
- e) ve mlýně (mlýn na obilí a zároveň válcovna na plechy)¹²⁾
- f) zásoby dříví a dřevěného uhlí (Fugkerhair, Patschkerhair)¹³⁾

Tím je Rychlebský inventář 14. 6. 1593 uzavřen a končí podpisy¹⁴⁾ a přítisťenými pečetěmi. Podepsáni jsou minciř Valter Hanisch,¹⁵⁾ perkmistr Pavel Pecolt a přísežní Valtn Klosman, Wolf Morgenstern a Kryštof Schmidt.

(Inventář rožmberské mincovny a hutního díla v Rychlebách)¹⁶⁾

(fol. 1)

Inventirung alles vorrates was tzum beschlus des 93. jares, den 22. May, bei dem abzugk des *Maximiliani Hackelhoefers*,¹⁷⁾ auf den Gebirgen, Huetten, Bochwercken, Müntz sowol an gebochten und undgebochten, Ertzten, Schlich, Huetten, Bergk Probier und Muntzzeig, Ross, Hausrath und was bey dem Handel vorhanden.

(fol. 1v prázdné)

(fol. 2)

¹⁰⁾ Psaní jmen obou těchto úředníků značně kolísá: Pecolt – Pezold, křestní jméno mincmistra Hanische je někdy psáno Valtn (= Valentin), jindy Valtr!

¹¹⁾ Srov. pozn. 8.

¹²⁾ Vodní síla byla využita i pro pohon válcovny na stříbrné plechy, k této technologii srov. Václav Husa, Výrobní vztahy v českém mincovnictví v 15. a 16. století, Num. sbor. II, 1955, str. 57–98.

¹³⁾ Obchodní společnost Fuggerů působila ve Slezsku hlavně v 1. polovině 16. století, kdy produkce drahých kovů i mědi byla nejvyšší. K tomu Jindřich Khündel, Fuggerové ve Slezsku, Slezský sborník LIII, 1955, str. 42–60.

¹⁴⁾ Podepsali se jen úředníci znalí písma (i mincmistr Hanisch), jména ostatních byla napsána písařem.

¹⁵⁾ Podpis je tu ve formě Valtter Hanisch.

¹⁶⁾ Státní archiv v Třeboni, sbírka Cizí doly, sign. III-17-1a. O celém fondu podal přehled Karel Tříška, Sbírka Cizí doly 1305–1785, Státní archiv Třeboň, Inventář č. 15, České Budějovice 1963, str. 56.

¹⁷⁾ Viz pozn. 5.

1593, den 28. und 29. monatstags Aprilis ist auff befehlich des Edlen Gestrengen ehrennesten und Wolbenambsten herrn *Jocheimben von Tschetschau, Mettichen genandt*,¹⁸⁾ auf Wiese und Bucholßdorff, fuerstlicher Rosengergischer Rath und Hofe Marschallich, unnd der auch Edle und ehrenneste herr *Lazarus Ercker*,¹⁹⁾ Röm(ischen) Kaÿ(serlichen) M(ayestät)s Oberbergkmeister der Ehren Beheimb. (sic!) beidesbeides Fuerstliche Rosenbergsche Abgesantte herrn Comisarien durch *Paul Peczolten*, dieser Zeit Bergkmeistern, *Max Vieschbach* undt *Wolf Morgensterren*, die Bergkgebeude befahren, auch die Ernzs so an iczo auf der Gebirgen inn dem Vorrath vorhanden sein mittaxiret worden und ist wie hernach volget:

[1] Volgen nun erstlichen die Ertz so an, itczo auff den Gebirgen im Vorrath vorhanden und neben der Bergkbefahrung taxiret worden, wie hernoch volget:

<i>auff dem Richterstoln</i> Gehalbiere Erczt . . .	19 huelen
Erzt zum die Buchererg . . .	218 huelen
Der alte Erzt so vorhanden . . .	490 huelen
<i>Aufm Pfuetzenstoln</i> Bucherczt . . .	56 huelen
<i>Auf dem Einsiedel</i> Vorgebuchet Erczt . . .	32 huelen
<i>Auf dem Wiedeman</i> der alten Erczt . . .	100 huelen
<i>Auf dem Suchstoln</i> Pucherczt . . .	8 huelen
<i>Auf dem Einhorn</i> Ganz Schmelczt Ercz . . .	5 huelen
Gehalbierte Erczt . . .	6 huelen
Buch Erczt . . .	218 huelen
<i>Auf der hÿmmelfart</i> Bucherczt . . .	72 huelen
<i>Auf dem Ertz Engel</i> Bucherczt . . .	16 huelen

(fol. 2v)

<i>Auf Gemeiner Stadt Stoln</i> Bucherczt . . .	25 huelen
<i>Auf S. Marcus</i> der alten angebuchten ercz . . .	36 huelen
der Kuepfergien Erczt . . .	170 huelen
<i>Auf dem Schechtlein</i> Kuepferig Ercz . . . ²⁰⁾	150 huelen
<i>Auf dem Reichentrost</i> gehalbirt ercz . . .	4 huelen
Bucherczt . . .	120 huelen
Der aufgeschossenen Ercz . . .	50 huelen
Der alten Erczt . . .	700 huelen
<i>Auf der kleinen hinder Zech</i> ganz erczt . . .	10 huelen

¹⁸⁾ Viz pozn. 6.

¹⁹⁾ Viz pozn. 7.

²⁰⁾ Bohatá útěcha byla nejvýnosnější šachtou Rychlebských hor, srov. Tomáš Kruta, Příspěvek k dějinám báňského podnikání a mincovny v Rychlebach — Zlatý Stok, Mor. num. zpr. VI-1959, str. 34—40.

Gehalbirte Erczt . . .	22 huelen
Bucherczt . . .	40 huelen
Ungebuchte alte Erczt . . .	37 huelen
Aufgeschossene Erczt ins Buchererg . . .	55 huelen

<i>Auf dem heiligen Leichnambsfierung</i> gehalbirte Ercz . . .	20 huelen
Buchercz so Außgeschossen . . .	53 huelen
Ungebuchte alte Erczt . . .	521 huelen

Summa Summarum thut deß Ercztes so auf den Gebirgen im Vorrath herausen vorhanden lieget 3.259 Huelen.

(fol. 3)

[2]

1593

Den 3. Junÿ haben Bergkmeister und Geschworne zu Irer f(uersterlichen) g(naden) Schmelzhuetten undt Bochwerchen auff der Bergkstadt Reichenstäinn, was damahlen vorhanden und befunden worden inventiret wihernoch volget:

Hüettentzeüg vorhanden

19 Baar Balgen böese und gutte vor den Roch und Bleÿ Oefen
2 Baar Balgen vor die 2 treibeherde
2 Eÿserne Treibehuette, sowol ein Seil dar zue
6 Schlackengabeln so zue gebrauchen und 14 als so nit zugebrauchen
13 Stech Eisen so zuegebrauchen und 14 gar alte so nit zugebrauchen
16 Kisten so alte zuegebrauchen
10 Keilhairn so gut und böese
2 Rodehairn
2 Rangeisen so zuegebrauchen, 4 alte so nit zuegebrauchen
3 Form Eÿsen, 2 Eiserne Rengstangen, 2 Stabeisen
1 Bleÿleffel und 5 alte, 1 Röestkeilhair
8 Bleÿ Pfenlein von Eisen und 4 Glethacken
4 Wannn mit Eÿsernen Reiffen
7 Eÿserne hanchen
3 Beschlagene Laufkarren und 4 Laufkarren
3 Wasserkannen mit Eisernen Steiffen
1 Mauerhammer
4 Steinfeustel, 3 kleine feustell, 3 Peuschel
2 Beer Eÿsen, 2 Bleÿ Keyle
3½ Stangen Stoll
1 Eiserne Nagel Zange
1 Groses und funf kleine vorleg Schlöesser

(fol. 3v)

- 3 Bleÿhacken
- 2 Eiserne Zangen
- 2 Negirer (sic!)
- 1 Gancze und 1 zurbrochene Sege
- 12 Beschlagene Kolmaß, 2 Eiserne Rader, 2 Eiserne durchwuerf
- 4 Gestribsiebe
- 8 Eÿserne tyrlein so zue den vorwenden gebraucht werden
- 1 Eÿserne Zapfen zum gestuebe Bochwegk
- 2 Eiserne Wallen, Ringen dor zue
- 2 Hacken und 1 Wirbel so zum Oefen gewesen
- 6 Alte Eiserne Zapfen Klahen, abgefueret
- 2 Zeug thruenen
- 3 Baar hebeschrauben
- 5 Alte Balgen diesten

An gehalbirten Schelz Ertzten, Schlichen, Steinen und Durchgestochenen hardt unnd frisch Bleÿ, auch herdt vorhandenn

- 11 Arbeitten an Stein Inn den Röest heusern
- 15 durchgestochene Arbeitten inn Bleÿ
- 6 Centner 42 lb. hart Bleÿ
- 11 Centner 34 lb. frisch Bleÿ
- von 18 Arbeitten hardt
- 263^{a)} Gehalbirte Schmelzcerczt beÿ der huetten gemessen
- 125 Huelen außwuerffliche^{b)}
- 120 Febleinn kern Schlich, 1 pro 1½ Centner sambt der Nesse

(fol. 4)

- 196 Feblein Schlain (sic!) Schlich
- 30 Fueeder Kehlen pro 12 Maß

Den vierden Juni Inventirung gehalten durch Bergkmeister und geschworne ÿnn den vier Bochwegken wie folgett:

- 24 Neue Bocheisen so icz undt gebraucht werden^{c)}
- 10 Eÿserne Schauffeln
- 10 Eiserne Kisten
- 10 Bergkträger
- 4 Lauf Karren

a) Číslice připsána dodatečně.

b) Dodatečně připsáno taxiret.

c) So icz undt gebraucht werden připsáno dodatečně.

- 1 Stengkstangen
- 2 Eÿserne Schloßnagel
- 6 Abgenueczte Kisten
- 8 Wendeherdt und 1 bretherdt unnd 3 one Blechen
- 1 Wanne mit hilczernen Reiffen
- 2 Zeug trohnen
- 4 Schlichfebleinn
- 5 Pfuecz Eÿmer mit huelczernen Reiffen
- 2 Tonnen mit huelczernen Reiffen
- 1 Aufschlag feustel
- 1 durchwerf
- 1 Kleines Peuschell
- 885 Huelen von Erczt der Taxa nach befunden worden

[3] Den 5. Juni Inventirung gehalten durch Bergkmeister und Geschworne, waz inn Irer F(uerstlichen) G(naden) hause so zum handel dienlich und gehoerig wie hernoch volget vorzeichnett:

- 1 Eÿserner Kasten
- 7 Unbeschlagene Eÿserne Tierlein vor die Schmelz oefen

(fol. 4v)

- 8 Gute Buchsohlen
- 15 Abgenueczte Buchsohlen
- 2 Alte Abgenueczte Kleben
- 102 Alte Abgenueczte Bocheisen
- 9 Wallen Zappen gutte und böese
- 3 Wallen Ruige
- 44 Schloßnägell
- 22 Schloßfedern
- 28 Stoßscheiben
- 36 Abgenueczte Schauffeln
- 11 Alte Abgenueczte Auß Zich Kisten
- 28 Neue Buchfeustell
- 12 Orttfeustell
- 37 Handtfeustell gut und böse^{d)}
- 11 Eÿserne Keill
- 34 Kail hairen
- 2 Bergkkraczen die man brauchet
- 17 Abgenueczte Bergkranczen die nit meher zugebrauchen
- 5 Abgefuerete Aufschlagfeustell

d) Gut und böse připsáno dodatečně.

12 Bergk Eisen
14 Anlagen
3 Schlep Keil
1 Zurbrochne holcz Axt
1 Saul Axt
1 Altes schnitmesser
3 Zymmer Klammern
6 Neue Zymmersegen
6 Abgenueczte Segen
6 Stengkstangenn
5 Alte haspelhöerner

(fol. 5)

2 Zymmer Beyle
5 Meistell
1 Wingkel Eisen
3 Messerne Möersell one strempfel
4 Messene (sic!) hanne
1 Wende hackenn
10 Schede hemmer
2 Eiserne Leschenn
4 Huckell
2 Bergk küebell
3 Eyserne Wagbalcken
1 Wage mit Kuepfernen Schalen
1 kleine Schnelwage
2 Alte Laufkarnn
4 Altte Meßboren
2 Neue Stengeisen
1 Stop Eisen
3 Asche Siebe
Inn einem faßlein ein wenige Kupferwasser
1 Bleyern Pfenlein
10 Gebandtlein glase schein
3 Schmide Amböeß
3 Grose hammer
5 Wergk hemmer
5 Loch Eisen
3 Schritter
1 Sperrhacken
1 Runde feyle
13 Zanngen

4 Sperr Ringken
3 Lesch Eisenn
(fol. 5v)

1 Eiserne stangen zue einem böerrerr
1 Kohlschauffel
26 Rade nagell

Inventirung inn dem Gewelbe sowoll inn dem Stueblein im Gartenn.

2 Schmide Balgen
2 Schmide Amboß
1 Sperrhackenn
33 Unbeschlagene Laufkarren
15 Altte Abgenueczte Laufkarrenn
15 Alte Maßborrenn
5 Alte Balgen Schlöesser
1 Gros Nagel Eisenn
2 Eisernne Zangen
22 Alte Balgenn diesten
2 Huelczerne Wagenn mit Schalen
12 Alte Zurbrochene Rädern und Siebe
2 Alte Bleyleffell
3 Beer Eisenn
1 Altenn Glethockenn
15 Bergkkuebel gut und böese
6 Abgenueczte Wasser Zueber
3 Rengstangenn
6 Altte Sagenn
9 Altte handtfeustell
5 Ungenueczte Keilhairn
6 Ungenueczte Peuschell
7 Kuebel gehenge
7 Alte Chrenczbender
11 Alte Kuebel Reiffen

(fol. 6)

3 Reflein an die Wasser kannen
3 Schlep klammern
1 Eyserner harchenn
1 Alttes Beill
1 Saull Axt
1 Alttes Schnittmesser
2 Altte Aegirer

1 Alttenn Meistell
16 Altte Abgenueczte Bergkkranczen
1 Eyserne Steinistenn
1 Alttes Abgenuecztes steheisenn
1 Altten Spicz Eymmer
22 Altte Eiserne Ringleinn
2 Altte Toppelhockenn
Inventirung im Stalle sambt der Wagenfart und den Rossenn.

4 Wagenn Roß^e)
2 Karrenn Roß
3 Fuhr Sättell
7 Reunnet (?)
4 Alter geschirer
2 Reitsäettel sambt den Zehmenn, doch one stangen
3 Hewer kastenn
1 Vorleg Schloß
1 Trenckchaf mit Eisernen Reiffen
1½ Scheffel haber
9 Neue hemschueche, und 15 gebundt Stroh
2 Schlackenn Karren
2 Huelwagen mit 4 gutten und 4 abgefurten Redern

(fol. 6v)

1 Holczwagen mit 4 Abgefurten Redern
2 Alte Abgefurte Reder
3 Eisernne Wagenn kettenn
3 Kystenn
3 Bergk tröeger
1 kutschen mit 4 Zurbrchenen Redern und wenig Eisen
1 Starckenn holczwagen mit starckem Eisen beschlagen
4 Kasten Schnideln
26 Huelbreter
6 Schock ungefah Schwarten
2 hewlettern (sic)
2 Abgefuerte Kohlkerbe
21 Stemme Zymmerholcz vor Irer f. gn. hause

[4] Den 9. Juni hat der Bergkmeister neben den Geschwornen und *Christoff Schnidlein* bey avorräisung Maximiliani Hackelhoefers was dahmahlen Inn Irer F. Gn. hause vorhanden gewesen alle sachen vollent Inventirett.

[a] Unten ynn dem Hause

^e) Slova inn den Huelwagen připsána později.

7 Wasser Eymmer
5 Eiserne flegel
8 Langen Spisse
1 Altter Allmer
1 Altte Allmer
[b] Inn der Ercker Stubenn
1 Alttenn Kastenn
1 Alttenn Tisch
(fol. 7)
[c] Inn der Unter Stubenn
3 Tische
7 Stuele
1 Köepfernn ofen Top
1 Altte Siedell
[d] Inn der Cammer doran
1 Hiimmelbette
1 Spannbede
1 Unbeschlagener Reise Kastenn
[e] Inn der Kuechenn
1 Eyserner Breter gartenganghasttig
1 Eiserner dreÿfuessiger top
3 Brat Spisse
1 Altte Brantrette so zurbrochenn
1 Bratfueblein
2 Kuepperne fisch Pfannen
1 Eyserner tiegel
1 Offengabell
[f] Inn der Obern Stubenn
2 Tische
1 Getoppelter stuel
1 Lange Taffell
[g] In der Kammer daran
1 Reise Bette
1 Spann bette
[h] Inn der Stuben so gruen gemahlet
2 Tische
1 Lehenbanck
1 Altter stuel
(fol. 7v)
1 Hiimmelbette
2 Kleider Almern

- 2 Gißkannen und 1 gießbeckenn
 - 13 Mittelschueffeleinn
 - 1 Topfkanne
 - 3 Kleine Tunekschueffelein
 - 15 Scheibenn und dann eine Zurbrochene
 - 2 Blotschkannenn
 - 3 Quartkannen
 - 2 Salcz feßleinn
 - 1 Messerne Leuchter mit 6 Röeren^{f)}
 - 1 Messerne feuer sorgenn
 - 9 Ziernerne Leffel sowol 12 Zurbrochene
 - 1 Ziernern handtfas
 - 1 Alte Kuepperne Kanne^{g)}
 - 3 Gebundene Buecher zum schreiben
 - 1 Alt durchschlagleinn
 - 1 Alttes fuellhelßleinn
 - 1 Beuttel mit Sechs fechern
 - 2 koczenn unnd 1 Altter kastenn
 - 1 Goer Bachtrogk
 - 7 Alte gar vorrissene tischuecher und beÿ lochen, so nicht zuegebrauchen
 - 12 Teller Tuechlein
 - 2 Handuecher, 1 Zwiliches und 1 Schlecht leinneß
 - 2 Underbette
 - 1 Oberbette
 - 1 Pfüchell
 - 1 Kueßleinn
- } Welche faßt ledig und ohne federn sinndt
- [i] Inn dem Probier Gadenn
 - 1 Altter Eiserner Krug zum Scheiden
 - (fol. 8)
 - 1 Blechene wasser kunst
 - 1 Alttes Spannbette
 - 1 Blatte, 1 stueckleinn viellacher Bleÿ^{h)}
 - 14 Verziente Blech
 - 20 Kolbenn gleser
 - 6 Ballierann
 - 24 Kleine Redorttenn
 - 28 Hehn groß unnd kleinn
 - 1 Altter Marschinde Zeug

f) Sowol 8 Messingerne Leuchter, einer one Stoer připsáno dodatečně.

g) Přeskrtnuto dřívější Pflanne.

h) Patrně údaj o dodávkách korutanského olova, Villach-Bělák v Korutanech.

- [k] Im Probier Stueblein
- 1 Weg woge blos
- 1 Stuecklein woge
- 1 Aufziehe wage, alles one gewicht und schlaen
- 2 Wasserne Sprueczen
- 3 Messingerne Kappel model
- 1 Groser Messinger test model
- 3 Köestleinn Eiserne
- Etliche töeplein Zur den Proben ausiedenn, unnd etliche Probier Schreiben, sind nicht gezehlet
- 1 Schmide Hammer
- 1 Hammer zue den Proben Außschlagen
- 27 dörnerne Kruege
- 2 Grose Sandt Kappelen
- 1 Blose Balgen inn der Kuechen 1 Klein Amboß
- 1 Allmer, 4 Ringe zum glaß Abnehmen, 3 Zungen zum Probieren
- [l] Inn der Stueben im hinder Gebeude
- 1 Spannbette
- 1 Groser Altter Kastenn
- 1 Tisch und stuel
- 1 Alte Almer, darinnen Altte briefe, klagen und andere sachen liegen

[fol. 8v]

- [m] Inn der Cammer hinden doran
- 1 Neweß Runseil
- 1 Bauch gortt
- 1 Gancz New Alter geschier mit Seiten blettern
- 1 Newes Oberblat zum geschier
- 4 gar Altter kotschenn Zerme (?)
- 2 Gar Altte kotschen geschier
- 4 Kutschenn geschier
- 1 Groser gortt
- 1 Bauch gortt
- 2 deichsel Seele, oder wiederhalt
- 4 Newe Kommet strenge
- 1 Alttes Kommet
- [n] Im haußgebeude Oben inn einer Kammer
- 90 Bergktröege
- 17 Seckhe
- 1 Alt Berg Seil
- 1 Atten huetten Seiger Auf dem heuer bodem
- 1 Beschlagener Scheffel zum habern

1 Beschlagennn Vierttel
 1 Unbeschlagene Meczen
 1 Höelczerne Schneschauffell
 [o] Auf dem Sahle
 1 Lange Trohn mit vorborgenen fechern
 Einn Uhr geheuse
 [p] Inn der Badestuben
 1 Kuepperne Pfanne
 1 Ofenn geblichen
 1 Eisern Ofen tierlein
 [r] Im Obern Stueblein
 Einn langeß toepplein
 Einn Altter Blasebalgen

[fol. 9]

Den 10. Juni Anno 93. aufs *Christoff Klehrers*²¹⁾, gewesenenen wardeins hause an Probier und anderm tzeug durch herr *Valten Hanischen hurtltzern*²²⁾ und *Paul Petzoltten*, Bergkmeistern innventirt und ynn yrer F. Gn. hause getragen worden, wie volgett

1 Probier wage inn einem wergleßten geheuse, mit 2 Aich Schelein mit einem Centner gradt gewicht, manglet doran dar gancze Centner, darbei ein handt scherlein und schober
 1 Probier wage inn einem vergleßten geheuse, one Eichschelein dorbeÿ ein Centner und gradt gewicht, daran mangelt der gancze Centner
 1 Ein wege woge (sic) mit einem Messingern Aufzugk
 1 Stuekwage
 1 Mittelwage, dabey ein Eingeseczt Messingern gewicht von Acht Margkenn
 2 Streichsteine, mit einer Sielbern Streichnadel
 1 Aufzug zue einer Brobier wage¹⁾
 2 Kleine Ambößlein und 1 hammer zue den Goldtbroben
 1 dörnern Probier Ofen mit Eisenn beschlagen
 11 Kappelfutter wonn Eisenn undt Messing gemacht
 2 Grose Kuepperne Schalen zue einer Wagen
 1 Kleine Kuepferne Schalen
 1 Kuepperne feuer Schauffel
 1 Rundes Kuepferne Blech zue den Niederschlagen
 1 Eisern topp mit 3 fuessenn ist löechering
 24 Bonczen groß und klein zum Eisen Schneiden, welche durch den Muncz und Bergkmeister vorsiegelt worden

²¹⁾ Probér Kryštof Klarer byl rychlebským probéřem, zemřel před rokem 1593.

²²⁾ Hanischovo označení „hurtltzer“ snad souvisí s hutnickou činností.

¹⁾ Slovo zue dopsáno dodatečně nad původní mit, které přeškrtnuto.

5 Eiserne Vörstlein klein und gros zum Scheiden
 4 Eisenn damit man gleser absprengt
 4 Feuer Klueffte kleinn und gros
 1 Einguß mit Zweien falsenn

[fol. 9v]

4 Eÿserne Köerhöecklein
 3 Zangen zum Augissen
 4 Ipser diegel zum durchgissen
 1 Mandel kleine Chreucz
 Etliche Muffeln groß und klein
 Probier Schreiben, Schmelcz und glir tiegel, ansiede töpplein test und schreiben, seindt nicht gezehlet worden
 Inn vier töeppen zuegerichte Asche zue Cappelen und testen
 Inn Zweien Schreiben Blett
 Einen langen und einen Korczen Sichertrog
 Vonn Kuepfer ein lenglicht Pfenlein zum wasser

Volget von allerlei glesernn

4 Vorlagen
 12 Mittelkolben
 24 Kleine Köelblein
 13 helm
 3 Kolbengleser mit gutten leinschlagen
 3 Gleserne Schelein
 4 Gleserne trichter

[fol. 10]

[6]

Den 14. Juni hat der Bergkmeister und die geschwornen auf dem fuerstlichen hofe Inventieret

[a] *Inn der Müntz*

2 Amböß
 4 Querczhammer
 1 Beklophammer
 1 Bregehammer
 1 Klein hammer
 1 Stuekel Schere
 2 Benembscheeren
 1 Beschlage Zange
 1 Benembwage
 1 Mittelwage
 1 Handtwage

1 Alte wage
 1 Eingesetzte gewicht von 8 Margken
 1 Stuck messing gewicht von 8 Margken
 1 Kuepperne Kuelbecken
 1 Gancz beckenn
 1 Kleinen Durchschlag
 3 Kuepperne Schalen
 1 Feil kessel und 1 korn kessel
 2 Alte Gieß buckeln
 6 Eingiesse
 3 Gießzangenn
 1 Eisern Möersell klein
 1 Kuepferne Einschlag
 1 Schrot Mestell
 1 Streichstein, und 25 abgenuetzte streichnadeln
 30 Pfundt Spießglaß

[fol. 10v]

Irer Fürstlichen Gnaden

Hochlöblicher gedechtnus Müntzreisen

Einen stock mit Zweien Obereisen mit Irer f. gn. Bieltus und Wappen
 Einen Stock mit 2 Obereisen zue Zweifachen gueldenn
 dreystöecke und 9 Obereisen, welche fast abgeschlagen zue einfachen guelden
 Irer Fuerstlichen Gnaden des Itzigen Herrn Muntz Eisenn
 dreÿ stöecke sowol funf Oberreisen

[b] Auf dem Fuerstlichen hofe

2 Alte Tische
 2 kleine teppelein
 1 Alte Allmer
 1 Altter haberkasten
 1 Kuepperne Pfennlein inn der badestueben

26 dörnerne Kruege

[c] Inn der Wage

21 Unbeschlagene neue Laufkarren

1 Grose unnd kleine Segen

20 Kuebel Reiffenn

7 Kuebel gehenge

1 Schlep klammer

2 Abgefuerte Keilhawen

1 Balgen Schloß und 4 hacken

1 Starcke Wage mit huelczernen Schalen

[d] Inn der Kammer der Wagen ober

40 Bergk kuebel böeß unnd gutte
 2 Wasser Zueber und 13 Altte Meßboren

[fol. 11]

[e] Inn Irer Fürstlichenn gnadenn Maltzmuehlen

4 Wallenn Zappen

8 Wallenn Ringen

2 Beuttell

2 Muehel Eisenn

2 Pfenleinn

2 hawen und 1 stein Ringken

3 Muehlsteine

2 Mehelkastenn

1 Meczkastenn mit einem vorlegschoß

1 Beschlagen Viertel und 1 Unbeschlagene Meczen

1 Lauf

1 Korb

1 Schuch

4 Trierlingen

1½ Scheffel Mecz getreide

Ann fein selber so auß den Blachmahlen Ist inn allen gewegenn 2 Margk

10 Lotth 3 Quart

Im Fugkerhair ein Eingefurtter Meyler

Im Patchkerhair Ann Eingefurten stueckenn unnd Altten liegenden holcze

6 Schock

Zueurkunth das dem allen also ist, haben wir so beÿ dieser Inventirung gewesen unser Petschafften auffgedruckt, unndt welcher schreiben gekant, sich mit eigener handt unterschrieben inn Mangel welcher nicht schreiben gekondt, einen andern dar Zue erbeten, Actum Reichenstain, den 14. Junii Anno etc. 93.

L. S. *Valtter hanisch mÿntzer*²³⁾

L. S. *Paul Beczoltt berkmeister*

L. S. *Valttrn klosman*

L. S. *Wolf morgenstern*

L. S. *Christof Schmidt*

[fol. 11v, fol. 12, 12v prázdné]

²³⁾ Na závěr inventáře je pět krytých přitištěných pečeti:

- Hanisch – v pečetním poli kohout rozpínající křídla;
- Pecolt – v poli kartuše, na ní dvě zkřížená kladiva s dlouhými topůrky;
- Klosman – v poli štítek se zkříženými kladivy, na štítku stojí celá postava, zbytek pole vyplněn větrovím;
- Morgenstern – v poli štítek, na něm kladiva s dlouhými úzkými železky, nad štítkem písmena WM;
- Christof Schmidt – v poli kartuše s křížem, na břevnu písmena CS.

Die mächtigen südböhmischen Feudalherren, die Herren von Rožmberk (Rosenberg), erwarben im Jahre 1581 von den Fürsten von Münsterberg durch Kauf die beiden schlesischen Bergbaustädte Silberberg und Rychleby (Reichenstein, heute Złoty Stok in der Wojwodenschaft Wrocław in der Polnischen Volksrepublik). In der Umgebung dieser Städte befanden sich Gold- und Silbergruben, die ihren Förderungskulminationspunkt aus dem Beginn des 16. Jhs. längst hinter sich hatten.

In Rychleby übernahmen die Herren von Rožmberk die dortige Münzstätte und prägten daselbst in den Jahren 1582–1596 eigene Dukaten, Doppel- und Trippeldukaten, ausnahmsweise auch 1587 seltene Taler. Die Münzen wurden unter dem Namen Wilhelms von Rožmberk geprägt, nach seinem Tode 1592 übernahm sein Bruder Petr Vok von Rožmberk die Erbschaft; dieser setzte die Prägungen bis zum Jahre 1596 fort, da die Tätigkeit der Münze eingestellt wurde, weil sie in Anbetracht der geringen Zahl der dort geprägten Stücke unrentabel war. Der Ertrag der Grubenunternehmung in Rychleby und der Münzproduktion war nicht groß, die Ausgaben übersteigen die Einkünfte um 5–10% jährlich.

Die Prägung der Dukaten für die Herren von Rožmberk hatte Repräsentationscharakter und diente der Unterstützung der Machtstellung Wilhelms von Rožmberk. Sein Nachfolger bemühte sich insbesondere Rychleby zu verkaufen, was er im Jahre 1599 bewerkstelligte, als die Münze bereits 3 Jahre außer Betrieb stand. Dieser Schlußetappe entstammt auch das Inventar der Münze in Rychleby und des Hüttenwerkes aus dem Jahre 1593. Es wurde im April, Mai und Juni 1593 abgefaßt. Es bringt eine Bestandaufnahme all dessen, was in den Zechen, Hütten, Brechwerken, im Fürstenhaus und in der Münzstätte beim Scheiden des Bergmeisters Maximilan Hackelhöfer gefunden wurde. Neben einer Beschreibung der Hüttenanlagen in Rychleby ist die eingehende Beschreibung der Prüfgeräte, der Anlagen der Goldschmelze und hauptsächlich der Münzstätte höchstwichtig. In der Münzstätte hat dann die Beschreibung der Graviergegenstände, hauptsächlich der Punzen, und sodann die eingehende Beschreibung der Prägestöcke für die Dukaten samt einer Aufzählung der unteren und oberen Prägestanzen größte Bedeutung.

TOLAROVÝ NÁLEZ V HABŘINĚ U LITOMĚŘIC

Příspěvek k problematice nálezů mincí z období konvenční měny

Nálezy mincí, které patří mezi důležité prameny numismatické i historické, nemají význam jen pro nejstarší období našich dějin, ale i pro dobu novější. Zatímco zájem většiny odborníků se soustřeďoval především na nálezy staršího charakteru, byla velmi malá pozornost věnována nálezům z doby novější, zejména pak z období konvenční měny. Způsobila to nejspíše okolnost, že tyto nálezy byly ukrývány před poměrně krátkou dobou a jen zcela výjimečně nás v nich může překvapit nějaká neznámá ražba či varianta. Jako všechny nálezy nám však také tyto, časově téměř nejmladší, mohou podat neúmyslné svědectví o měnové a finanční situaci minulých let. Podrobnější rozbor jednoho z posledních velkých nálezů z období konvenční měny — nálezu z Habřiny u Litoměřic — nám ukáže, že i nálezy z této doby mají své zajímavé a specifické zvláštnosti.

*

V listopadu 1962 prováděli brigádníci Krajského skladu léčiv a zdravotnického materiálu z Ústí nad Labem, zaměstnanci Rudolf Barták, Jarmil Míšek a Vladimír Procházka spolu s manželem jedné ze zaměstnankyň, inženýrem Václavem Jonášem, úpravy v bývalém olejovém mlýně v Habřině, kde po adaptaci mělo být zřízeno závodní rekreační středisko. Před betonází byla v malé kuchyňce v přízemí nejprve odstraněna stará vyšlapaná prkna. Při srovnávání podkladní zeminy pak brigádníci zjistili, že nedaleko od okna v hloubce asi 20–45 cm pod podlahou leží v sypké hlíně roztroušeno velké množství stříbrných mincí. Všechny byly pokryté měděnkou a rží, mnohé z nich byly dokonce navzájem spleené, takže tvořily jakési nepravidelné sloupky. Brigádníci našli také několik zrezivělých úlomků z plechové nádoby, v níž byly mince uloženy a pár hliněných střepů z malé pokličky o poloměru 9 cm, kterou byla patrně tato nádoba přikryta.¹⁾ Nalezené mince odevzdali řediteli místní

¹⁾ Jmenovaným čtyřem brigádníkům jsem zavázána za velmi podrobné sdělení nálezových okolností.

školy V. Hofmanovi, odkud si je na základě upozornění předsedy teplického sdružení NSČs, Jana Pěčka, odvezli pracovníci numismatického oddělení Národního musea v Praze, které převzalo nález k odbornému zpracování. Po roce, v listopadu 1963, byl nález odevzdán do Vlastivědného muzea v Litoměřicích, kde je nyní trvale uložen.

Jsou to tyto mince:

Čechy, Marie Terezie (1740–1780), *Praha*, dvacetník 1755 (1), 1756 (1), 1757 (1), 1758 (8), 1760 (5), 1761 (4), 1763 (15), 1764 (3), 1765 (7), 1769 (1), 1770 (7), 1771 (6), 1772 (2), 1773 (2), 1774 (2), 1775 (3), 1776 (2), 1777 (3), 1778 (4), 1779 (3), 1780 (15); dvacetník s nečit. let. (1). – František Lotrinský (1745–1765), *Praha*, dvacetník 1754 (3), 1755 (1), 1757 (2), 1758 (2), 1760 (1). – Josef II. jako spoluvladař (1765–1780), *Praha*, dvacetník 1767 (2), 1769 (6), 1770 (2), 1771 (2), 1772 (3), 1773 (2), 1774 (1), 1775 (1), 1776 (3), 1780 (1). – Josef II. (1780–1790), *Praha*, dvacetník 1781 (1), 1782 (3), 1783 (6), 1784 (2). – František II. (1792–1835), *Praha*, křížový tolar 1795 (4), 1796 (6), 1797 (1); křížový půltolar 1797 (2); dvacetník 1797 (1), 1802 (8), 1803 (15), 1804 (15), 1805 (3), 1806 (15), 1808 (5), 1809 (18), 1814 (1), 1815 (2), 1820 (1), 1823 (1), 1827 (1), 1830 (14), 1832 (2), 1833 (4), 1834 (2), 1835 (6). – Ferdinand V. (1835–1848), *Praha*, dvacetník 1838 (1), 1839 (1), 1840 (2), 1842 (1), 1845 (1), 1846 (1), 1847 (1), 1848 (2).

Dolní Rakousy, Marie Terezie (1740–1780), *Vídeň*, dvacetník 1754 (3), 1755 (5), 1756 (2), 1757 (1), 1758 (3), 1759 (1), 1763 (14), 1764 (38), 1765 (56), 1767 (8), 1768 (2), 1769 (6), 1770 (9), 1771 (4), 1772 (6), 1773 (4), 1774 (7), 1775 (3), 1776 (8), 1777 (11), 1778 (2), 1779 (7), 1780 (4). – František Lotrinský (1745–1765), *Vídeň*, dvacetník 1754 (3), 1756 (2), 1763 (5), 1764 (7), 1765 (7). – Josef II. jako spoluvladař (1765–1780), *Vídeň*, dvacetník 1767 (2), 1768 (3), 1769 (10), 1770 (1), 1771 (3). – Josef II. (1780–1790), *Vídeň*, křížový tolar 1788 (1); křížový půltolar 1788 (2); dvacetník 1781 (6), 1782 (5), 1783 (7), 1784 (6), 1785 (7), 1786 (9), 1787 (5). – Leopold II. (1790–1792), *Vídeň*, křížový tolar 1790 (1); dvacetník 1790 (2), 1791 (1), 1792 (1). – František II. (1792–1835), *Vídeň*, křížový tolar 1793 (2), 1794 (2), 1795 (5), 1796 (2); tolar 1824 (1); křížový půltolar 1797 (1); dvacetník 1792 (1), 1793 (1), 1802 (6), 1803 (16), 1804 (20), 1805 (8), 1806 (70), 1807 (5), 1808 (57), 1809 (29), 1810 (50), 1811 (18), 1812 (4), 1813 (7), 1814 (11), 1815 (18), 1817 (5), 1818 (9), 1819 (6), 1820 (5), 1822 (5), 1823 (7), 1824 (5), 1825 (3), 1826 (5), 1827 (7), 1828 (5), 1829 (10), 1830 (7), 1831 (11), 1832 (12), 1833 (1). – Ferdinand V. (1835–1848), *Vídeň*, dvacetník 1837 (1), 1840 (1).

Salcburk, František II. (1792–1835), dvacetník 1807 (2), 1808 (2), 1809 (1).

Štýrsko, Marie Terezie (1740–1780), *Štýrský Hradec*, dvacetník 1759 (3), 1765 (2), 1769 (1), 1770 (1); dvacetník s nečit. let. (1). – František Lotrinský (1745–1765), *Štýrský Hradec*, dvacetník 1757 (1), 1758 (1), 1759 (1), 1765 (1). – Josef II. jako spoluvladař (1765 až 1780), *Štýrský Hradec*, dvacetník 1767 (3), 1769 (2).

Tyroly, Marie Terezie (1740–1780), *Hall*, dvacetník 1759 (1), 1765 (3), 1775 (3), 1777 (7), 1778 (18), 1779 (2), 1780 (3); dvacetník s nečit. let. (1). – František Lotrinský (1745–1765), *Hall*, tolar 1760 (1); dvacetník 1754 (4), 1755 (7), 1756 (5), 1758 (2), 1765 (6). – Josef II. jako spoluvladař (1765–1780), *Hall*, dvacetník 1772 (1), 1773 (1), 1776 (1), 1778 (5), 1780 (1); dvacetník s nečit. let. (1). – Josef II. (1780–1790), *Hall*, dvacetník 1781 (4), 1782 (2), 1783 (1), 1784 (3), 1785 (3), 1786 (1), 1787 (4), 1788 (2), 1789 (2), 1790 (2). – Leopold II. (1790–1792), *Hall*, dvacetník 1792 (5). – František II. (1792–1835), *Hall*, křížový tolar 1796 (1); dvacetník 1794 (1), 1795 (1), 1796 (3), 1803 (3), 1804 (2); dvacetník s nečit. let. (1).

Burgavsko, Marie Terezie (1740–1780), *Günzburg*, dvacetník 1772 (2), 1775 (1). – Josef II. (1780–1790), *Günzburg*, dvacetník 1786 (1), 1787 (2), 1789 (3). – Leopold II.

(1790–1792), *Günzburg*, křížový tolar 1792 (1); dvacetník 1791 (1). – František II. (1792 až 1835), *Günzburg*, křížový tolar 1794 (1), 1795 (15), 1796 (1); dvacetník 1796 (1).

Uhry, Marie Terezie (1740–1780), *Kremnica*, tolar 1780 (1); dvacetník 1763 (11), 1764 (10), 1765 (13), 1766 (2), 1768 (2), 1769 (1), 1770 (5), 1771 (4), 1772 (1), 1774 (7), 1775 (2), 1776 (3), 1777 (1), 1778 (5), 1779 (6), 1780 (14); sedmáctník 1752 (1). – *Velká Baňa*, dvacetník 1758 (1), 1761 (2), 1771 (1), 1773 (4), 1774 (2), 1775 (1), 1776 (1), 1777 (2), 1778 (2), 1779 (1), 1780 (9). – František Lotrinský (1745–1765), *Kremnica*, dvacetník 1761 (1), 1763 (6), 1764 (4), 1765 (7); dvacetník posmrtné ražby 1765, skutečně ražen 1766 (1), 1767 (2), 1768 (1), 1769 (6), 1770 (2), 1771 (1), 1772 (5), 1773 (7), 1774 (3), 1775 (3), 1776 (4), 1778 (4), 1779 (6), 1780 (9). – *Velká Baňa*, dvacetník 1755 (1), 1756 (1), 1758 (1), 1759 (1), 1760 (4), 1761 (1), 1765 (3). – Josef II. jako spoluvladař (1765–1780), *Kremnica*, dvacetník 1769 (4), 1770 (3), 1771 (5), 1772 (5), 1773 (3), 1774 (4), 1775 (3), 1776 (3), 1777 (4), 1778 (6), 1779 (4), 1780 (1). – *Velká Baňa*, dvacetník 1769 (1), 1770 (1), 1771 (3), 1772 (1), 1773 (1), 1775 (2), 1776 (2), 1777 (1), 1778 (3), 1779 (1), 1780 (1). – Josef II. (1780–1790), *Kremnica*, křížový tolar 1784 (4), 1788 (1); křížový čtvrttolar 1788 (1); dvacetník 1781 (9), 1782 (14), 1783 (21), 1784 (15), 1785 (14), 1786 (41), 1787 (71), 1788 (14). – *Velká Baňa*, dvacetník 1781 (3), 1782 (2), 1783 (4), 1784 (1), 1785 (2), 1786 (2), 1788 (3), 1789 (3), 1790 (3). – Leopold II. (1790–1792), *Kremnica*, dvacetník 1791 (18), 1792 (4). – *Velká Baňa*, dvacetník 1791 (2), 1792 (2). – František II. (1792–1835), *Kremnica*, křížový tolar 1794 (1); křížový půltolar 1794 (1); dvacetník 1792 (7), 1793 (6), 1794 (25), 1795 (5), 1796 (14), 1802 (18), 1803 (26), 1804 (56), 1805 (41), 1806 (37), 1808 (20), 1809 (23), 1811 (9), 1813 (7), 1814 (1), 1815 (4), 1818 (3), 1826 (3), 1827 (5), 1828 (3), 1829 (2), 1830 (7), 1833 (2), 1834 (1), 1835 (5); dvacetník s nečit. let. (1). – *Velká Baňa*, křížový tolar 1797 (2); dvacetník 1793 (3), 1794 (4), 1795 (2), 1796 (3), 1797 (1), 1803 (9), 1804 (14), 1805 (4), 1806 (7), 1808 (1), 1809 (4), 1815 (6), 1821 (1), 1823 (1). – Ferdinand V. (1835–1848), *Kremnica*, dvacetník 1839 (1), 1840 (1), 1843 (1).

Sedmíhrady, Marie Terezie (1740–1780), *Karlovský Bělehrad*, dvacetník 1765 (2), 1769 (1), 1775 (1), 1777 (1). – Josef II. jako spoluvladař (1765–1780), *Karlovský Bělehrad*, dvacetník 1768 (1), 1769 (1), 1774 (1), 1776 (1), 1777 (1), 1779 (1). – Josef II. (1780–1790), *Karlovský Bělehrad*, dvacetník 1782 (1), 1784 (1), 1785 (3), 1787 (1), 1788 (3), 1789 (1). – Leopold II. (1790–1792), *Karlovský Bělehrad*, dvacetník 1792 (2). – František II. (1792 až 1835), *Karlovský Bělehrad*, dvacetník 1793 (2), 1794 (1), 1795 (5), 1796 (2), 1802 (1), 1803 (5), 1804 (9), 1805 (18), 1808 (2), 1809 (1), 1811 (1), 1812 (3), 1813 (1), 1814 (1), 1815 (1), 1820 (2), 1822 (2), 1824 (1), 1826 (3), 1827 (4), 1828 (6), 1830 (6); dvacetník s nečit. let. (1). – Ferdinand V. (1835–1848), *Karlovský Bělehrad*, dvacetník 1837 (1).

Lombardsko, Josef II. (1780–1790), *Milán*, křížový tolar 1788 (1), 1789 (2). – Leopold II. (1790–1792), *Milán*, křížový tolar 1792 (2). – František II. (1792–1835), *Milán*, křížový tolar 1792 (1), 1793 (2), 1794 (4), 1795 (2), 1796 (4); dvacetník 1819 (1); *Benátky*, tolar 1818 (1); dvacetník 1818 (1).

Belgie, Marie Terezie (1740–1780), *Brusel*, křížový tolar 1764 (1), 1765 (2), 1766 (1), 1767 (2), 1768 (1), 1769 (1), 1775 (1); křížový půltolar 1758 (1), 1765 (1), 1766 (1). – Josef II. (1780–1790), *Brusel*, křížový tolar 1784 (3), 1785 (1), 1786 (2).

Habsburské mince s nezřetelnou značkou mincovny: Marie Terezie (1740–1780), dvacetník 1759 (1), 1764 (2), 1765 (1). – Josef II. (1780–1790), dvacetník 1788 (1).

Salcburk, arcibiskupství, Zikmund III. Schrattenbach (1753–1771), dvacetník 1755 (1). – Jeroným Colloredo (1772–1803), dvacetník 1783 (1), 1789 (1), 1795 (1).

Bavory, Maxmilián Josef III. (1745–1777), *Mnichov*, tolar 1754 (2), 1755 (3), 1756 (7), 1758 (3), 1759 (2), 1760 (2), 1761 (1), 1763 (1), 1764 (3), 1765 (4), 1766 (1), 1768 (5), 1769 (3), 1770 (8), 1771 (3), 1773 (1), 1774 (1), 1775 (3), 1776 (2), 1777 (2); dvacetník 1753 (1), 1754 (2), 1755 (5), 1757 (1), 1763 (4), 1764 (2), 1767 (1), 1769 (1), 1770 (1), 1771 (1),

1773 (1), 1774 (1), 1776 (1); *Amberg*, tolar 1763 (1), 1764 (2), 1765 (3), 1767 (4), 1768 (1), 1769 (1), 1770 (4), 1771 (2), 1772 (2), 1773 (2), 1774 (3), 1775 (3), 1777 (1); dvacetník 1763 (1), 1767 (2), 1768 (1), 1769 (2), 1774 (1). — Karel Theodor (1777–1799), *Mnichov*, tolar 1778 (2), 1782 (1), 1796 (1); dvacetník 1779 (1), 1780 (2), 1781 (1), 1783 (3), 1784 (1), 1786 (1), 1796 (1), 1799 (1); *Amberg*, dvacetník 1778 (3), 1779 (8), 1780 (2), 1781 (6).

Branibory-Ansbach, Alexandr (1757–1791), dvacetník 1759 (1), 1761 (2), 1762 (2), 1763 (2), 1764 (4), 1765 (2); Kern-Kolb: dvacetník 1766 (1), 1773 (1), neč. let. (2).

Branibory-Bayreuth, Fridrich (1735–1763), *Bayreuth*, Ch. L. Ruckdeschel, dvacetník 1761 (4), 1762 (5), 1763 (3). — Fridrich Kristián (1763–1769), *Bayreuth*, Ch. L. Ruckdeschel, dvacetník 1763 (3), 1764 (8), 1765 (13); E. Schmiedhammer, tolar 1766 (4); dvacetník 1766 (1).

Falc-Bavory, Maxmilián Josef (1799–1806), dvacetník 1805 (1).

Falc-Birkenfeld, Kristián IV. (1735–1775), dvacetník 1763 (1), 1765 (1).

Frankfurt, město, J. O. Trümmer, dvacetník 1764 (1); P. Ch. Bunsen, dvacetník 1767 (1).

Hessen-Darmstadt, Ludvík (1806–1830), *Darmstadt*, R. Fehr, dvacetník 1809 (1).

Mohuč, Emerich Josef Breidbach (1763–1774), *Mohuč*, D. Fritsch, tolar 1771 (1).

Montfort-Bregenz, František Xaver (1758–1780), dvacetník 1761 (1).

Norimberk, město, Mann-Förster, dvacetník 1756 (2); Scholz-Förster, tolar 1761 (1); dvacetník 1761 (1), 1764 (2); Scholz-Riedner, tolar 1765 (1); dvacetník 1765 (1), 1766 (2), 1767 (4).

Řezno, město, G. Ch. Busch, dvacetník 1774 (1).

Sasko, Fridrich August III. (1733–1763), *Dráždany*, F. W. Feral, tolar 1763 (1). —

Fridrich August I. (1763–1827), *Dráždany*, E. D. Croll, tolar 1765 (3), 1766 (2), 1767 (1), 1768 (4), 1774 (3), 1775 (3), 1776 (2), 1777 (1), 1778 (1); I. E. Croll, tolar 1779 (1), 1780 (1), 1782 (2), 1783 (1), 1787 (2), 1788 (2), 1791 (1), 1794 (1), 1804 (1); S. G. Helbig, tolar 1805 (1), 1808 (2), 1809 (1), 1810 (1), 1812 (1); J. G. Studer, tolar 1815 (1), 1816 (2), 1820 (1), 1823 (1). Antonín (1827–1836), *Dráždany*, Studer, tolar 1828 (1), 1830 (1), 1831 (1); Grohman 1834 (1), 1835 (1).

Württemberg, Karel Evžen (1744–1793), dvacetník 1763 (1), 1764 (2), 1765 (2). — Fridrich II. (1806–1816), dvacetník 1808 (2), 1812 (1).

Würzburg, Adam Fridrich Seinheim (1755–1779), *Würzburg*, Martinego – Prange, tolar 1765 (1), dvacetník 1763 (5), 1764 (1). — Jiří Karel Fechenbach (1795–1802), *Würzburg*, dvacetník 1795 (2).

Dubrovnik, tolar 1767 (1), 1769 (1), 1776 (1).

Francie, Ludvík XV. (1715–1774), *Paříž*, écu aux lauriers 1726 (1), 1730 (1); écu au bandeau 1759 (1); *Caen*, écu aux lauriers 1726 (1); *Bayonne*, écu aux lauriers 1732 (1); *Riom*, écu aux lauriers 1726 (1); *Remeš*, écu aux lauriers 1726 (1); *Lille*, écu au bandeau 1769 (1); *Amiens*, écu aux lauriers 1731 (1); *Pau*, écu au bandeau 1753 (1), 1758 (1). — Ludvík XVI. (1774–1793), *Limoges*, écu aux lauriers 1781 (1); *Montpellier*, écu aux lauriers 1775 (1); *Pau*, écu aux lauriers 1780 (1).

*

Habřínský nález o celkové váze 22,349 kg a v počtu 2557 kusů je tedy složen z 2295 dvacetníků, 252 tolarů, 8 půltolarů, 1 čtvrtolaru a 1 sedmnáctníku a obsahuje v podstatě tři nestejně velké části. Největším počtem (87,6 %) jsou v nálezu zastoupeny ražby habsburských panovníků od Marie Terezie až po Ferdinanda V. Druhou, zřetelně menší část, tvoří ražby německých států, světských i církevních a ražby německých říšských měst. Mimo tyto habsburské

a německé ražby obsahuje nález ještě 14 tolarů z doby posledních Ludvíků ve Francii a 3 toлары malé přímořské republiky Dubrovniku.

Věnujme nejprve pozornost největší části nálezu, představované habsburskými ražbami. Při bližším rozboru zjišťujeme především, že v nálezu jsou zastoupeny mince prakticky ze všech tehdejších mincoven habsburského soustátí. Celkem přirozeně je nejvíce ražeb kremnických (34,06 %) a vídeňských (33,03 %), ražby pražské mincovny tvoří pouze malou část habsburských mincí v nálezu (12,32 %). Nejmenšího počtu dosahuje pak mincovna bruselská (0,8 %), štýrsko-hradecká (0,76 %) a konečně salcburská (0,22 %).

Nejstarší habsburskou mincí je uherský sedmnáctikrejcar Marie Terezie, ražený roku 1752 (rok před uzavřenou konvencí s Bavorskem), který typově patří ještě mezi ražby předkonvenční měny. Všechny ostatní mince v nálezu jsou z let 1754–1848, to znamená, že habřínský nález je nálezem z období konvenční měny, a proto také nese některé její charakteristické rysy.

V habřínském nálezu jsou převážně dvacetníky, kterých je celkově 89,75%. Všimněme si však, že habsburské ražby obsahují mnohem menší procento vyšších nominálů než ražby zbývající části nálezu. Zatímco u habsburských ražeb je dvacetníků 95,58 %, je v mimohabsburské části nálezu dvacetníků dokonce ještě o něco méně než tolarů, celkem 48,58 %. Vysoký počet rakouských dvacetníků není u nálezů z tohoto období výjimkou,²⁾ neboť dvacetníky (a částečně také desetníky), zavedené teprve konvenční měnou, byly po více než sto let raženy ve velkém množství, takže se staly nejčastěji používanou a nejnámější mincí, jakýmsi typickým produktem konvenční měny. Byly to totiž právě dvacetníky, které ze všech ostatních nominálů nejlépe vyhovovaly snahám Marie Terezie, vedoucím k upevnění a zlepšení měny. Vytlačily dřívější sedmnáctikrejčary a sedmikrejčary z oběhu, postupně převládly také mezi ostatním oběživem³⁾ a brzy byly nejběžnější a nejoblíbenější mincí vnitřního trhu.⁴⁾

²⁾ Viz Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (red. Em. Nohejlová-Prátová) III., L. Nemeškal, Nálezy mincí tolarového údobí, Praha 1957. Dvacetníky jsou uvedeny u těchto nálezů (citují podle průběžných čísel):

3946 Zářečí, 3960 Samařov, 3961 Jakartovice, 3962 Počátky – samota Šejby, 3963 Pohoří, 3964 Újezd, 3966 Židlov, 3971 Cholína, 3982 Býčina, 3989 Přestavky.

³⁾ Srov. J. Nenntwich, Der österreichische Conventions-Zwanziger von seiner Einführung im Jahre 1754 bis zum Tode der Kaiserin Marie Teresia im Jahre 1780. Mit. d. Clubs 1897, str. 202–204; J. Scholz, Die österreichische Conventions-Zwanziger, N. Z., XXX/1898, Wien 1899, str. 37.

⁴⁾ O oblíbě dvacetníků nalézáme svědectví dokonce i v lidových písních, které si například v dobách nadměrné thesaurace peněz v letech 1848 až 1849 nařikají, že „té bílé dvacetníčky není k spatření“ (Píseň památka štvrteček aneb smutné nařikání o stříberné dvacetníky z r. 1849. K. V. Adámek, Světské písně jarmareční a poutní, Národopisný věstník XXIV., str. 34), stejně jako v dobových účetních a hospodářských pramenech je u jednotlivých položek často výslovně podotknuto, že byly placeny ve dvacetikrejčarech. S touto zdůrazněnou formou placení jsem se setkala přímo při studiu pozemkových knih z Habřiny, Úštěku a Srdova, kde na četných místech jsou zápisy tohoto druhu: „Der verkaufenden Gemeinde

Z habsburských tolarových ražeb v habřinském nálezu pochází více než polovina z počátečních let vlády Františka II. a projevuje se v nich proto markantní převaha křížových tolarů, kterých je celkově 94 kusů, zatímco konvenční tolarý jsou pouze čtyři. Tyto křížové tolarý, které měly lepší jakost i váhu než konvenční,⁵⁾ se od roku 1755 začaly razit nejprve pro rakouské Nizozemí, od roku 1790 pak dosahovala jejich ražba již velkého množství. V dobách napoleonských válek byl totiž rakouské armádě vyplácen žold hlavně těmito křížovými tolarý,⁶⁾ jejichž směnná hodnota neustále vzrůstala. V roce 1755 platil křížový tolar jako konvenční — tedy 2 zlaté. V roce 1783 se jeho hodnota zvýšila na 2 zlaté 14 krejcarů konvenční měny a od roku 1794 platil již 2 zlaté 42 krejcarů. Ještě v roce 1858 bylo patentem stanoveno, že křížový tolar bude platit 2 zlaté 30 krejcarů rakouské měny, dokud nebude úplně vzat z oběhu.⁷⁾

Cizí ražby v habřinském nálezu jsou naprostou většinou z 18. století, pouze 8,51 % je z první poloviny století následujícího. Teritoriálně pochází nejvíce mincí ze dvou zemí, sousedících s tehdejší Rakouskem — z Bavor a ze Saska. Bavorské mince, všechny ražené v letech 1753—1781, jsou počtem 149 kusů v mimorakouské části nálezu nejpočetnější. Saské království je kvantitativně zastoupeno již mnohem méně, pouhými 49 mincemi, zvláštní však je, že jsou to výhradně tolarý a z nich téměř dvě pětiny pak jsou ražby z 19. století s vynikajícím, skoro ražebním leskem. Není proto vyloučeno, že se tyto saské tolarý dostaly bezprostředně do této krajiny právě v souvislosti s existencí pašerácké bandy, která působila v prostoru mezi saskými hranicemi a severním okrajem Čech a jejíž činnost vrcholila ve třicátých letech 19. století.⁸⁾ Z mimorakouských ražeb je pak na třetím místě celkem 41 mincí Branibor Bayreuthu, dále pak následují nečetné ražby několika dalších států: Branibor-Ansbachu, Württembergu, Bavorské a Birkenfeldské Falce, Hessen-Darmstadt a Montfort-Bregenze. Z církevních panství jsou v nálezu mince arcibiskupství v Salzburgu a Mohuči a biskupství ve Würzburgu. A posléze jsou zde také mince tří německých říšských měst — Norimberku, Frankfurtu a Řezna. Francouzské tolarý, ražené v letech 1726—1780 v různých mincovnách Francie, jsou ve srovnání s ostatními mincemi v nálezu velmi otřelé a byly patrně do této severní

an jährlichen Erbgrundzins 41 fl CMze... in k. öst. Silberzwanzigern zu bezahlen“ (Hauptaktiv und Passivstandbuch der Gemeinde Zierde; SA Litoměřice, Ústěk 162, pag. 30).

⁵⁾ Křížový tolar byl ražen ze stříbra jakosti 0,873 a vážil 29,44 g, kdežto konvenční tolar ze stříbra jakosti 0,833 vážil 28,06 g. Srov. H. Gryc, Křížové tolarý, Mor. num. zpr., 1957, č. 3, str. 21.

⁶⁾ Tamtéž. Srov. též S. Becher, Das österreichische Münzwesen, Wien 1838, I., str. 125. O ražbě křížových tolarů v letech 1795 až 1799 v pražské mincovně srov. A. Malá, Příspěvek k dějinám pražské mincovny na přelomu 18. a 19. století. Num. sbor. VII, 1962, str. 277—278.

⁷⁾ Srov. Gryc, l. c., str. 21.

⁸⁾ Srov. D. Svobodová, Po stopách pašerácké činnosti na Ústecku, Vlastivědný sborník Litoměřicko, 1966, č. 1—4.

části Čech přineseny za napoleonských válek, stejně jako ražby dubrovnícké.

Křivka, vyznačující graficky složení celého nálezů po stránce kvantitativního a chronologického rozložení všech kusů, má v případě habřinského nálezů zvláštní podobu. Podle základního schématu tato křivka pomalu stoupá vždy k nejpočetnější skupině mincí, která tvoří nálezový kmen, k němuž se přidružuje obvykle ještě několik nejmladších mincí, jimiž pak křivka poměrně prudce klesá.⁹⁾ Habřinský nález má však zcela výrazně takové nálezové kmene dva. Na první pohled vidíme, že nejstarší ražby, tedy francouzské tolarý z první poloviny 18. století, jsou v celkovém počtu mincí naprosto ojedinelé. Potom se křivka dvakrát prudce zvedá. První její vrchol nám naznačuje, že velký počet mincí pochází ze šedesátých let 18. století, druhý a podstatně vyšší vrchol pak je v prvním desetiletí 19. století. Abychom mohli zjistit, zda nadměrný počet mincí v těchto dvou od sebe vzdálených desetiletích není nahodilý a daný pouze případnou netypickou strukturou habřinského nálezů, musíme tento nález porovnat s ostatními nálezů přibližně stejného rozsahu, časového období a teritoria.

Vzhledem k tomu, že druhý vrchol chronologicko-kvantitativní křivky habřinského nálezů je v prvním desetiletí 19. století, zvolili jsme si pro naše srovnávání nálezů, uložené v letech 1811—1857, tedy v období, ohraničeném rakouským bankrotem a koncem období více než stoleté vlády konvenční měny v Rakousku. Těchto nálezů je na území Čech a Moravy celkem 51 a svým charakterem jsou to většinou nálezů v užším slova smyslu.¹⁰⁾ Stanovíme-li jako podmínku pro náš záměr četnost alespoň 100 kusů, která je vzhledem k počtu mincí v habřinském nálezů nutná, připadá však v úvahu již jen 19 nálezů. Ani ty nám všechny nevyhovují, neboť chronologicko-kvantitativní křivku můžeme stanovit pouze u těch nálezů, které jsou detailně popsány. Ze zmíněných 19 nálezů je ovšem odborně zpracováno pouze 6 nálezů, k nimž jsem zařadila pro srovnání ještě nález z Nedvězí, který, ačkoliv byl uložen před vymezeným obdobím 1811—1857, je svou strukturou a tvarem chronologicko-kvantitativní křivky obdobný první skupině zkoumaných nálezů.¹¹⁾ Další

⁹⁾ Em. Nohejlová-Prátová, Zákonitost nálezů mincí, Num. listy VI, 1951, str. 85—92.

¹⁰⁾ Z 51 nálezů obsahují jen dva zlaté a stříbrné mince (Nálezů III, 3949 Suchdol, 3968 Brno), převážná část obsahuje mince stříbrné (30 nálezů). V jediném případě jsou v nálezů mince zlaté, stříbrné i měděné, jde však o památkový soubor z věže kostela (Nálezů III, 3979 Brno). Pět nálezů obsahuje mince stříbrné i měděné, čtyři nálezů pouze měděné a jeden nález (Nálezů III, 3974 Zbyslav) je dokonce tvořen platidly s nepatrnou hodnotou — měděnými a papírovými. U osmi nálezů nelze složení vůbec zjistit.

¹¹⁾ Em. Nohejlová, Nález v Býčíně u Mnichova Hradiště, NČČsl. IX, 1933, str. 108 až 110; J. Nirtl, Ein Münzfund in Neu-Lublitz, Zeitschrift f. Geschichte und Kulturgeschichte Schlesiens, XX, 1930—1933, str. 102; J. Sejbál, Nález stříbrných mincí ve Svitavách, Čas. Mor. musea XLIII, 1958, str. 81—92; V. Burian, Nález mincí z napoleonských válek v Nedvězí, okres Olomouc, Num. sbor. VI, 1960, str. 418—419; A. Malá, Nález mincí z r. 1849 v Hořovicích, tamže str. 422—423; M. Kreps, Nález dvacetníků v Poděšíně, okres Žďár nad Sázavou, tamže VIII, str. 333; D. Svobodová, Tolarový nález v Habříně u Litoměřic, Num. sbor. IX.

10 nálezů je podchyceno jen na základě stručných a většinou velmi nejasných publikovaných zpráv, při čemž u mnohých z nich není ani přesně stanoven celkový počet kusů.¹²⁾ O dvou nálezech máme rovněž neúplné zprávy z archivního materiálu¹³⁾ a jeden byl uložen v mimopražském muzeu a nebyl dosud zpracován.¹⁴⁾

U sedmi odborně zpracovaných nálezů zjišťujeme především, že ačkoliv byly uloženy v nestejnou dobu, zasahují svými nejstaršími mincemi přibližně do padesátých let 18. století — tedy do období počátku konvenční měny.¹⁵⁾ Několik francouzských ražeb z dvacátých a třicátých let 18. století, které nalézáme v habřínském nálezu, jsou výjimkou pouze zdánlivě, neboť grafické znázornění nám zřetelně ukazuje, že tyto mince jsou od organického celku nálezu zcela odtrženy. Stejně tak tři ražby Leopolda I. a po jedné minci Josefa I. a Karla VI. v nálezu svitavském jsou z hlediska celkového složení nálezu o 4351 kusech naprosto bezvýznamné. Chronologicko-kvantitativní křivka těchto sedmi nálezů však probíhá ve dvou typických, navzájem odlišných podobách.

U první skupiny, do níž patří nálezy z Nové Lublice, Nedvězí a Hořovic,^{15a)} má příslušná křivka jediný výrazný vrchol, což znamená, že u všech tří nálezů tvoří jejich převážnou část mince s letopočtem nepřilíš od sebe vzdáleným (graf č. 1). Jmenované nálezy obsahují stříbrné i měděné mince různých, převážně nižších nominálů, a zdá se, že byly nahromaděny v poměrně krátké době nebo že je jejich majitel shromáždil a uložil patrně pod vlivem nějaké paniky bezprostředně poté, co je získal. Této domněnce by nasvědčovala okolnost, že uvedené tři nálezy byly skutečně uloženy v neklidných dobách: nález z Nedvězí a Nové Lublice za napoleonských válek a nález hořovický v roce 1849 — tedy v dobách, kdy peněžní jistota byla hledána i v kovových mincích z méně hodnotného kovu.

¹²⁾ Srov. Nálezy III, 3953 Olomučany, 3966 Židlov, 3969 Hrotovice, 3971 Cholina, 3974 Zbyslav, 3984 Srdov, 3987 Liberec, 3989 Přestavky, 3990 Nový Jičín, 3993 J. Hradec.

¹³⁾ Srov. Nálezy III, 3972 Opočno, 3973 Provodov.

¹⁴⁾ Srov. Nálezy III, 3950 Unhošť.

¹⁵⁾ Vzhledem k tomu, že přibližný časový rozsah nalézáme u mincí všech sedmi nálezů, je těžko přijatelným názor V. Buriana, který v případě citovaného nálezu v Nedvězí (srov. pozn. 11 této práce) soudí, že mince staršího data byly k tomuto depotu přiloženy nejspíše jako rodinné památky.

^{15a)} Do této skupiny by měly být zařazeny patrně ještě jiné nálezy, které však nejsou náležitě zpracovány. Byl by to pravděpodobně citovaný nález unhošťský, který obsahuje výhradně měděné mince z údobí vlády Františka I., dále citovaný nález hrotovický, v němž je několik kilogramů měděných mincí z doby Marie Terezie až Františka I., citovaný nález zbyslavský s 200 měděnými mincemi i papírovými platidly z doby Františka II., nález zbýšovský (Nálezy III, 3975), v němž jsou drobné mince Františka II. a citovaný nález novojičínský, který z přibližného počtu asi 1100 stříbrných mincí obsahuje 1001 kusů šestikrejcarů z roku 1849 a bude mít pravděpodobně obdobný tvar chronologicko-kvantitativní křivky jako nález hořovický.

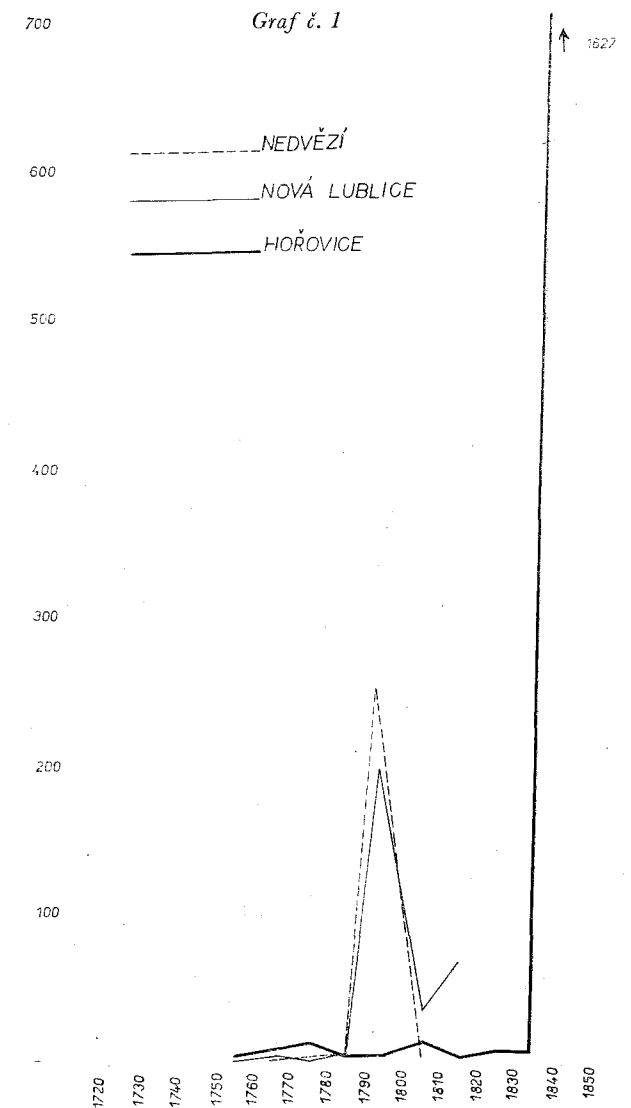
Oproti tomu čtyři další nálezy, svitavský, býčínský, poděšínský a habřínský, mají všechny specifickou chronologicko-kvantitativní křivku se dvěma vrcholy, z nichž první je v šedesátých letech 18. století a druhý v prvním desetiletí století následujícího (graf č. 2). Poděšínský nález má kromě toho ještě náznak dalšího vrcholu ve třetím desetiletí 19. století, který má pak mnohem zřetelnější podobu v nálezu svitavském. Tyto nálezy se od první skupiny nálezů podstatně liší také svým organickým složením. Ve srovnání s poměrně nesourodou skladbou první skupiny, která obsahovala drobné stříbrné i měděné mince různých nominálů, jsou tyto nálezy složeny téměř výhradně z dvacetníků, jen nepatrnou měrou jsou v nich zastoupeny také tolary. Rozdíl mezi celkovým podílem dvacetníků v jednotlivých nálezech obou skupin je velmi nápadný:

I.	
Hořovice	2,37 %
Nedvězí	4,53 %
N. Lublice	7,67 %

II.	
Habřina	89,75 %
Svitavy	93,59 %
Býčina	96,64 %
Poděšín	99,73 %

Vysoké procento dvacetníků ovlivňuje pak bezpochyby celkovou podobu chronologicko-kvantitativní křivky a způsobuje její hluboký pokles na konci devadesátých let 18. století, kdy se po čtyři roky nerazily dvacetníky ani v jediné mincovně habsburské monarchie.¹⁶⁾ Chronologicko-kvantitativní

¹⁶⁾ Srov. Scholz, I. c., str. 52, 159.

křivka nám zároveň naznačuje, že nálezové celky této druhé skupiny vznikaly zřejmě pozvolněji a představují tedy majetek, stádaný v delším časovém období, patrně i několika generacemi. Z tvaru křivky pak poznáváme, ve které době bylo více mincí bráno z oběhu a thesaurováno. První vrchol ze šedesátých let 18. století naznačuje zřejmě dobu, kdy po zavedení papírových bankocetlí a drobných měděných nominálů docházelo k většímu uschovávání stříbrných mincí. Druhý vrchol pak můžeme položit do souvislosti s tíživou finanční situací na počátku 19. století, která vyvrcholila bankrotem v roce 1811. Ekonomická souvislost s událostmi války sedmileté i vleklých válek proti francouzské buržoazní revoluci a později proti francouzskému císařství je ovšem nasnadě. Namátkovou zkouškou jsem tutéž specifickou podobu chronologicko-quantitativní křivky zjistila i u dvou větších nálezů z Horních Rakous, u nálezů z Au a. D.¹⁷⁾ a ze St. Georgen am Walde.¹⁸⁾ Zdá se tedy, že tvar křivky u habřínského nálezů skutečně není náhodný a že se může dokonce objevit také u jiných současných nálezů na území bývalé rakouské monarchie.

Pozoruhodný je rovněž rozdílný podíl cizí měny v obou skupinách nálezů:

I. N. Lublice 0,6 %	II. Býčina 9,5 %
Nedvězí 0,7 %	Poděšín 7,1 %
Hořovice 0,7 %	Svitavy 12,64 %
	Habřina 14,0 %

Ve všech případech představují cizí ražby pouze stříbrné mince, nejčastěji dvacetníky, dále tolary a v případě hořovického a svitavského nálezů také drobnější nominály, zejména desetníky. Na první pohled je však patrné, že u první skupiny nálezů jsou cizí ražby zastoupeny minimálně. Je to zřejmě způsobeno celkovou neklidnou finanční situací, v níž byly tyto nálezy uloženy, a kdy pochopitelně nevelký počet obíhajících cizích mincí z hodnotnějšího kovu zmizel v té době z oběhu dříve než stříbrné a měděné mince domácí provenience. Oproti tomu druhá skupina obsahuje přibližně 10 % cizích ražeb.

Z uvedeného rozboru několika větších nálezů, pocházejících z let 1811 až 1857, se tedy podle charakteristiky chronologicko-quantitativní křivky zdá, že příslušné nálezy jsou v podstatě dvojího typu.

Jsou to nálezy, s jedním výrazným nálezovým kmenem, v nichž markantně převažují stříbrné i měděné nominály, ražené v poměrně krátkém časovém období a brzy potom získané a ukryté majitelem. Ražby cizí provenience jsou zde zastoupeny minimálně.

Druhým typem pak jsou nálezy s dvěma, případně i více nálezovými kmeny, které vznikaly pomaleji, v delším časovém období, pravděpodobně

¹⁷⁾ Fundberichte aus Österreich, I., Wien 1930–1934, str. 208.

¹⁸⁾ Tamtéž, str. 156–157.

jako majetek několika generací. Jejich organické složení je téměř homogenní, jsou tvořeny převážně rakouskými dvacetníky, které představovaly tehdy nejběžnější druh oběživa. Průměrný počet cizích ražeb je asi desetkrát větší než u nálezů první skupiny.

Celkový tvar chronologicko-quantitativní křivky nám neukazuje tedy jen léta, v nichž docházelo ke zvýšené thesauraci mincí, ale dává nám zároveň i představu o rozdílném způsobu vytváření nálezů u obou výše uvedených skupin. Tato předběžná teorie o dvou specifických skupinách nálezů v období konvenční měny by však mohla být považována za obecnou jen po důkladném rozboru všech dalších nálezů z tohoto období, které budou obsahovat větší počet kusů, budou zachovány v celistvosti a u nichž bude publikován detailní popis.

*

Všimněme si nyní podrobněji habřínského nálezů z hlediska jeho vzniku a původu. Vzhledem k tomu, že tento nález pochází z poloviny minulého století, můžeme v archivním materiálu podrobně studovat podmínky, v nichž vznikl, to znamená zjistit, kdo tento poklad shromáždil pod podlahou olejového mlýna a hlavně objasnit, jaké měl k tomu důvody.

Ve srovnání s tehdejší čtyřapůltisícovým krajským městem Litoměřicemi,¹⁹⁾ jímž procházelo důležité silniční spojení a po Labi proplouvaly lodě z Mělníka směrem na Dráždany, i ve srovnání s nejbližším městem Úštěkem, které v té době mělo půldruhého tisíce obyvatel,²⁰⁾ byla Habřina v době ukrytí nálezů zcela malou vesnicí. Náležela k panství liběšického a v roce 1843 měla 51 domů s celkovým počtem 272 obyvatel.²¹⁾ Obec leží ve velmi úrodné krajině, kde se dobře daří chmelu a ovocným stromům.²²⁾ Je proto přirozené, že téměř všichni obyvatelé Habřiny byli v polovině minulého století zemědělci. V roce 1843 byl ve vsi jediný větší sedlák Johann Sinke z čp. 1, dále následovalo 9 třičtvrtláníků, 12 pololáníků, pouze 2 čtvrtláníci a celkem 21 domkářů.²³⁾ Zatímco největší statek měl asi 22 hektarů, vlastnili domkáři průměrně okolo 1,5 hektaru půdy.²⁴⁾ Mimo zemědělské usedlosti stála v Habřině také kovárna a dva mlýny,²⁵⁾ oba položené na habřínském potoce, který protéká krajinou od Petrovic a ústí do Labe v Křešicích. V horním mlýně se mlela mouka, v dolním se z řepky lisoval olej. Vzhledem k tomu, že se v minulém století v Habřině

¹⁹⁾ F. Palacký, Popis Království českého, Praha 1848, str. 42.

²⁰⁾ Tamtéž, str. 70.

²¹⁾ Tamtéž.

²²⁾ J. R. Tesař, Litoměřicko. Obraz vlastivědný, III, Lovosice 1931, str. 261; A. Paudler, Ein deutsches Buch aus Böhmen, Leipa 1895, II., str. 67.

²³⁾ Alphabetisches Verzeichnis sämtlicher Grund- und Hausbesitzer von obbenannter Gemeinde Haber, SÚA, SK Litoměřicko č. 120, Habřina.

²⁴⁾ SA Litoměřice, Hauptaktiv- und Passivstandbuch der Gemeinde Haber, Úštěk 136, Habřina.

²⁵⁾ Tamtéž.

i v okolí řepka pěstovala, měl tento jediný olejový mlýn mezi okolními mlýny pochopitelně jakési výsadní postavení.²⁶⁾ Jeho budova, dům čp. 51, stojící na okraji obce, má zděné přízemí s roubenou nástavbou a vysokou střechou. Za obytnou částí najdeme ještě dnes prostornou mlýnici se zbytky mlýnského zařízení, vedle budovy pak zarůstá travou mlýnský náhon (viz obr. č. 1).

Z pozemkových knih zjišťujeme, že v polovině minulého století byl majitelem habřinského olejového mlýna jakýsi Josef Czubert.²⁷⁾ Sledujme tedy nyní jeho životní příběh, pokud jej ovšem můžeme na základě archivního materiálu zrekonstruovat. Czubert se narodil roku 1787 v Habřině čp. 2, v rodině chalupníka.²⁸⁾ Na chalupě zůstal hospodařit jeho bratr Václav,²⁹⁾ zatímco Josefovi pomohl patrně dědičný podíl a snad i věno manželky,³⁰⁾ aby si někdy počátkem minulého století postavil na pokraji vesnice olejový mlýn. Původně k mlýnu patřilo zděděných 8 měřic $2\frac{3}{4}$ mírky půdy rustikální,³¹⁾ v roce 1840 přikoupil Czubert od Josefa Agta ze Zelené vsi 2 měřice $15\frac{3}{4}$ mírky dominiální půdy v hodnotě 430 zlatých³²⁾ a téhož roku koupil ještě od Václava Semsche z Habřiny 12 mírek rustikální půdy za 200 zlatých,³³⁾ takže jeho usedlost měla celkem 11 měřic $14\frac{1}{2}$ mírky půdy. Rozsahem zemědělské plochy se Czubertovo hospodářství řadilo tedy téměř do kategorie nejslabších zemědělců v obci, výnosy olejového mlýna však jeho sociální úroveň nesporně zvyšovaly, jak nám dosvědčuje výstavnost a rozsah mlýnských budov.

Czubertovi měli celkem tři děti, dvě z nich — třináctiletá Alžběta a dvouletý syn Josef — zemřeli však krátce po sobě v roce 1826, téměř v jednom

²⁶⁾ J. R. Grunert, Heimatkunde des Auschaer Bezirkes, Auscha 1884, str. 91. Tesař poznamenává, že ve třicátých letech tohoto století se již v budově bývalého olejového mlýna mlelo obilí, neboť pěstování řepky v té době v okolí zaniklo. Srov. Tesař, l. c., str. 261.

²⁷⁾ Jméno Czubert je v archivních materiálech transkribováno různým způsobem. Nejčastěji se vyskytuje v podobě Tschubert, ale také Čubert, Schubert a Schuberth. Zvolila jsem proto onu podobu, v jaké je mlynář vlastní rukou podepsán na kupní smlouvě (viz pozn. 42).

²⁸⁾ SA Litoměřice, fara Levín, úmrtní matrika IV., 1834–1871, pag. 42. Tento údaj je ovšem v rozporu s údajem z oddací matriky, kde v roce 1813 vystupuje Czubert při sňatku jako čtyřadvacetiletý. (SA Litoměřice, fara Ústěk, oddací matrika z let 1802–1876, pag. 171.) Rodnou matriku jsem neměla k dispozici.

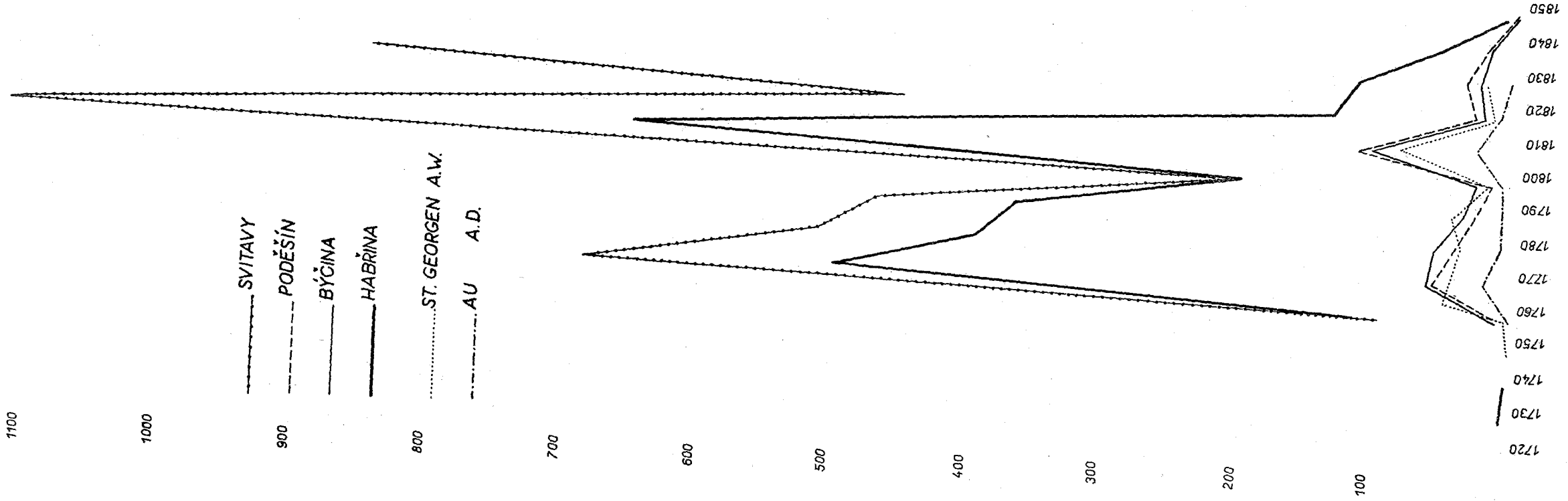
²⁹⁾ V roce 1826 přechází vlastnictví obytných i hospodářských budov v Habřině čp. 2 spolu s 48 mírami $15\frac{1}{3}$ mírkami půdy na Václava Czuberta. Hauptaktiv- und Passivstandbuch der Gemeinde Haber, pag. 21.

³⁰⁾ Czubertova manželka Alžběta, rozená Sebautzká, byla dcerou sedláka z nedaleké vesnice Zimoře čp. 7. Sňatek s ní byl pro chalupnického synka jistě výhodný. Podle údajů oddací matriky byla stejně stará jako její manžel (viz pozn. 28), podle údajů úmrtní matriky dokonce o pět let starší (viz pozn. 40). Tato druhá alternativa by nasvědčovala tomu, že mladý Czubert hledal bohatou nevěstu bez ohledu na její věk.

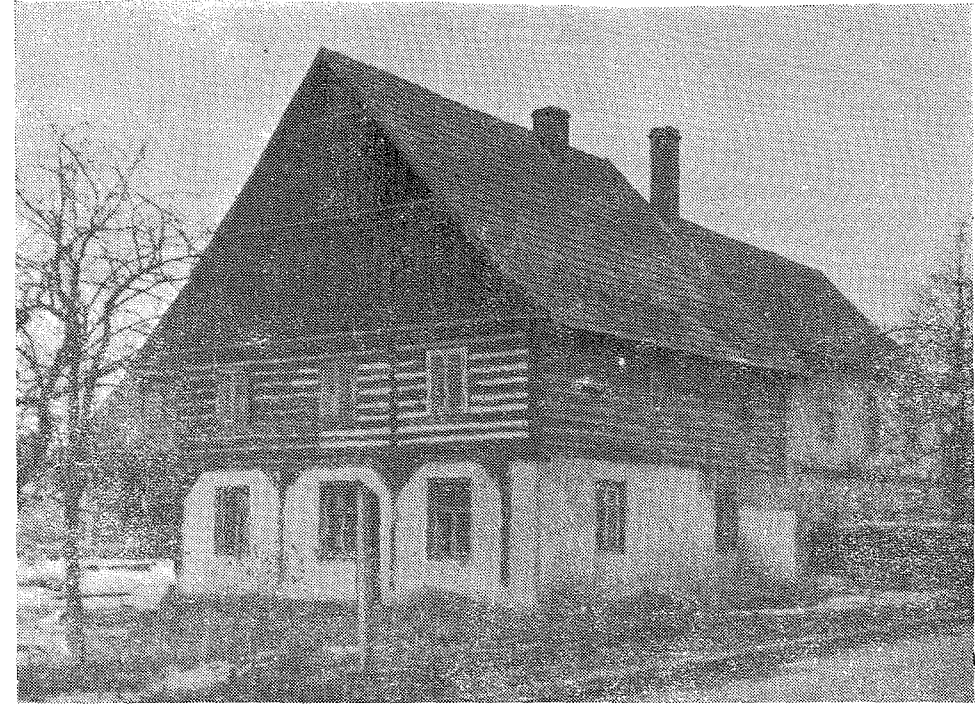
³¹⁾ Hauptaktiv- und Passivstandbuch der Gemeinde Haber, pag. 21.

³²⁾ Tamtéž, pag. 740.

³³⁾ Tamtéž.

Graf t. 2

Obr. č. 1. Bývalý olejový mlýn čp. 51 v Habřině (foto V. Hofman 1962)

měsíci.³⁴⁾ V dalších letech se láska obou rodičů soustředila na poslední dítě — dceru Terezii. Její smrt v roce 1843³⁵⁾ ukončila zřejmě všechny mlynářovy plány do budoucna. Příštího roku dává připsat polovinu majetku na manželku a ve svém vlastnictví si ponechává pouze půdu, kterou přikoupil v roce 1840,³⁶⁾ na podzim roku 1852 odprodává dvě měřice $15\frac{3}{4}$ mírky půdy manželům Schubertovým ze sousedního Srdova za 500 zlatých³⁷⁾ a konečně roku 1853 se mlynářovi rozhodli k poslednímu kroku — prodali devětadvacetiletému srdovskému ševcovskému tovaryši, Františku Wernerovi, olejový mlýn a téměř všechny pozemky a z bývalých majetníků se stali výměnkáři.³⁸⁾

V lednu 1856 umírá výměnkář Josef Czubert na vodnatelnost.³⁹⁾ Alžběta

³⁴⁾ Alžběta Czubertová, narozená 13. VIII. 1813, zemřela 20. VIII. 1826 patrně na záškrť, její bratr Josef, narozený 13. X. 1824, zemřel 3. IX. 1826 na černý kašel. SA Litoměřice, fara Levín, úmrtní matrika pro léta 1784–1834, pag. 43.

³⁵⁾ Terezie Czubertová, narozená 9. II. 1816, zemřela 12. IV. 1843 na souchotiny. SA Litoměřice, fara Levín, úmrtní matrika pro léta 1834–1871, pag. 22.

³⁶⁾ Hauptaktiv- und Passivstandbuch der Gemeinde Haber, pag. 741.

³⁷⁾ Tamtéž, pag. 741–742.

³⁸⁾ Tamtéž, pag. 742.

³⁹⁾ Viz. pozn. 28.

Czubertová přežila svého manžela přesně na den o dva roky. Zemřela v lednu roku 1858 na ochrnutí plic.⁴⁰⁾

Přešel čas. Po smrti Czubertových se ve starém olejovém mlýně vystřídaly čtyři generace mlynáře Wenera a od roku 1945 až do dnešních dnů několik dalších majitelů.⁴¹⁾ Podle letopočtu nejmladší mince víme, že nález nemohl být uschován před rokem 1848 a celkové složení nálezu téměř vylučuje možnost, že by k jeho ukrytí mohlo dojít později než v padesátých letech minulého století. Přihlédneme-li k tomu, že Czubert nabyl prodejem polností v roce 1852 a prodejem mlýna o rok později dosti značné jmění v hotovosti, zdá se velmi pravděpodobné, že majitelem nalezených mincí byl právě on. To by však znamenalo, že k ukrytí peněz došlo v letech 1853–1856, případně, kdybychom brali v úvahu, že mince mohla ukrýt i Alžběta Czubertová, v letech 1853–1858. V těch letech však bydlely ve mlýně pohromadě již dvě rodiny, výměnkáři Czubertovi i noví majitelé Wernerovi, a je nyní těžké určit, kdo z nich obýval právě tu místnost, v níž se mince našly, a kdo byl tedy jejich majitelem.

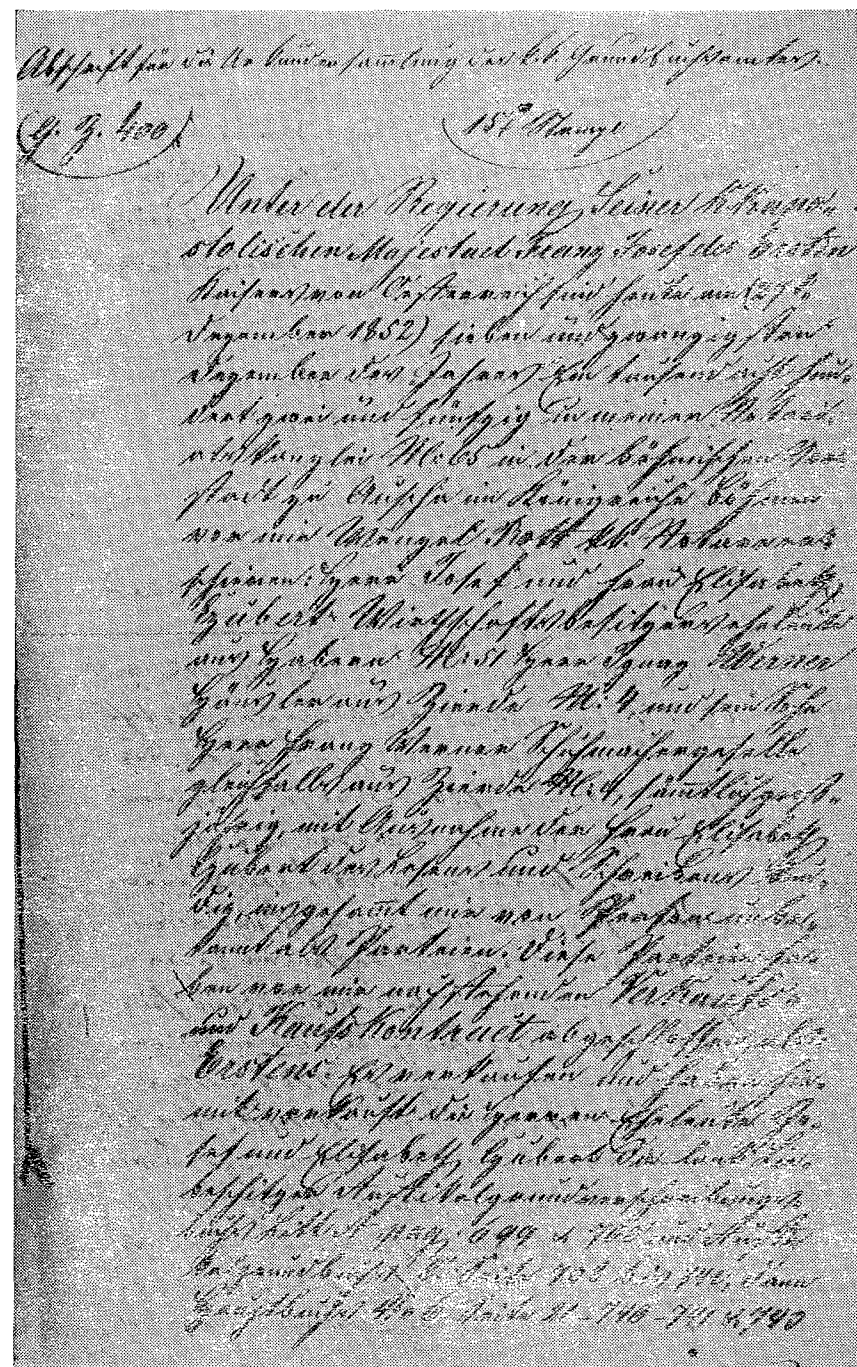
Můžeme sice předpokládat, že mince patřily Czubertovým, neboť Wernerovým by jistě těžko mohla po koupi mlýna zbývat ještě tak velká částka a hlavně by nashromážděný obnos nepochybně přišel vhod jim nebo jejich dětem v pozdějších letech. To však není víc než logicky podložená hypotéza. Přesné a důkazy podložené určení majitele nálezu nám podává teprve podrobný rozbor smlouvy o prodeji mlýna z roku 1853⁴²⁾ a její aplikace na konkrétní fakta. (Viz obr. č. 2 a 3.)

Tato smlouva o prodeji mlýna stanovila především přesné podmínky prodeje. Dovídáme se z ní, že manželé Czubertovi prodávají olejový mlýn s obytnými i hospodářskými budovami a s výměrou původních 8 měřic $2\frac{3}{4}$ mírky půdy tak, jak stojí a leží, neboli, jak se ve smlouvě výslovně podotýká, se vším, „co je zazděno, maltou přimazáno či přibito“, za celkovou částku 2180 zlatých konvenční měny. Z této sumy však Czubertovi dostali v hotovosti pouze 700 zlatých, které jim zaplatil otec kupujícího, domkář Ignác Werner z blízké vesnice Srdova čp. 4. Ve smlouvě je uvedeno, že část tohoto obnosu představuje dědický podíl mladého Wenera. Do čtvrt roku po uzavření smlouvy zaplatí pak mladý Werner již ze svých vlastních peněz částku 680 zlatých a zbývajících 800 zlatých bude splácet v ročních 30zlatkových splátkách.

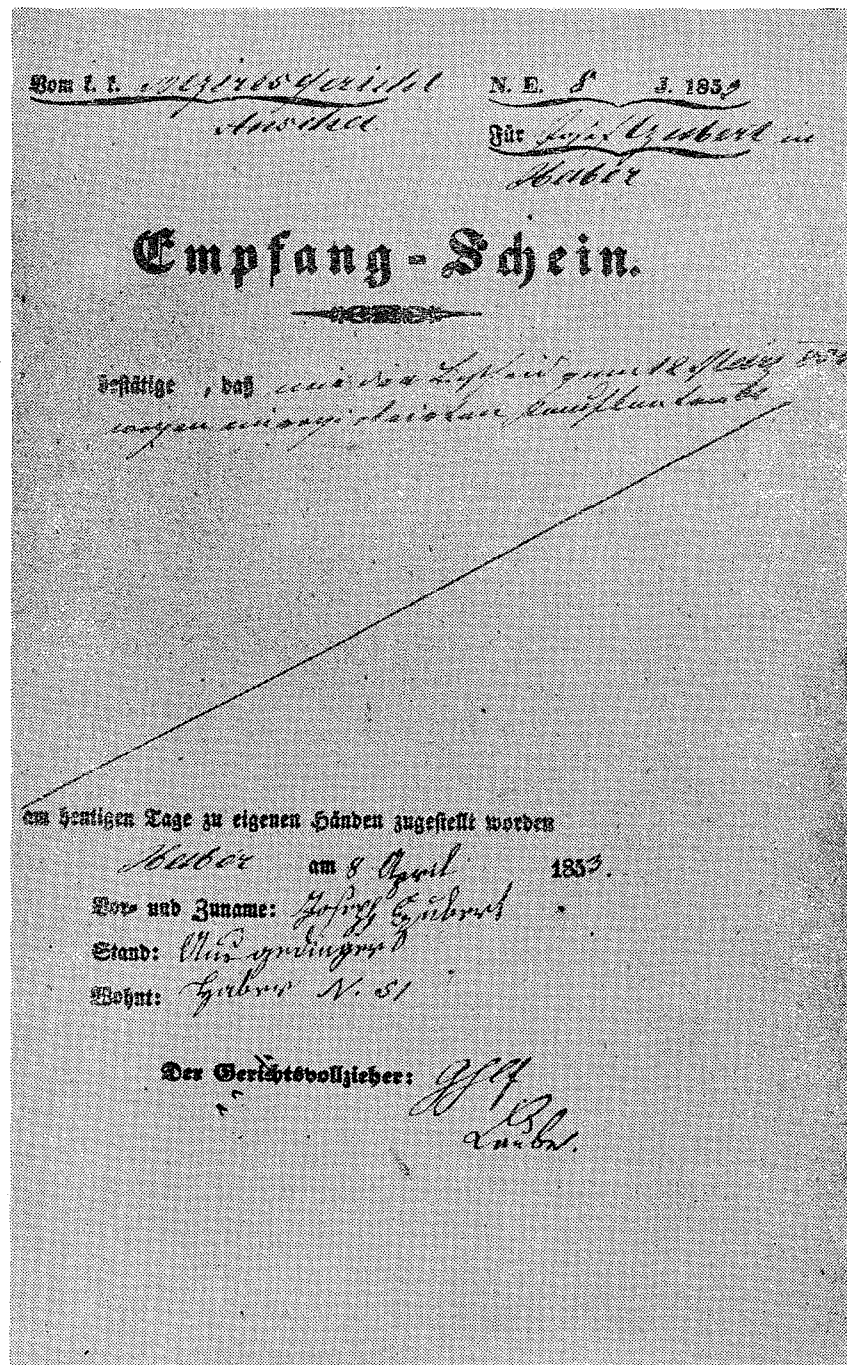
⁴⁰⁾ SA Litoměřice, fara Levín, úmrtní matrika pro léta 1834–1871, pag. 44.

⁴¹⁾ Mlynář František Werner zemřel v šedesáti osmi letech v roce 1892. I jemu, obdobně jako mlynáři Czubertovi, zemřel jediný syn, budoucí dědic, brzy po narození. Ve mlýně zůstala Wernerova dcera Františka, provdaná Hauptmannová, která žila až do roku 1939. Posledním majitelem čp. 51 z rodiny Wernerových byl vnuk Františka Wenera, Emil Hauptmann, který se svou ženou Ernestinou a dvěma syny Adalbertem a Richardem žili ve mlýně až do konce druhé světové války. Za zjištění těchto údajů děkuji matrikářce M. Vaňkové z MěNV v Ústěku.

⁴²⁾ OA Litoměřice, fond Okresní soud Ústěk, Sběrka listin k pozemkové knize Habřina č. 1/9 1853, Úřední opis smlouvy o prodeji domu čp. 51 v Habřině ze dne 27. XII. 1852.

Obr. č. 2. Úvodní část smlouvy o prodeji olejového mlýna z roku 1853 (foto P. Hodan)

Obr. č. 3. Vlastnoruční podpis majitele olejového mlýna Josefa Czuberta (foto P. Hodan)

Další bod smlouvy pak upřesňuje naši představu o podrobném inventáři a celkovém rozsahu hospodářství olejového mlýna. Do vlastnictví nového majitele přechází totiž bez další náhrady stůl, židle, polička, vůz na hnůj i se zarážkou, pluh s branami, trakař a hrábě, vidle na kydání hnoje, motyka na okopávání chmele a na brambory, zvedák na vyndávání tyček z chmelnice a rýč, dvě stupačky a dva chmelové žebříky, páčidlo, sekera, topor, pařezová motyka, hoblík, vlečňák, všechny chmelové tyčky a všechno nářadí v olejovém mlýně, dva pytle pšenice, dva a půl pytle žitné slámy a pět mandelů ječmenné slámy, dva postroje na krávu, hodiny na stěnu, půl strychu vikve a tři čtvrtě strychu ječmene na příští jarní setbu.

Nejzajímavější a pro nás nejdůležitější je však ona část smlouvy, v níž je naprosto detailně stanoven výměnek, který je nový majitel povinen Czubertovým bezplatně poskytovat až do konce jejich života: „...společné bydlení ve světnici, právo postavit si tamtéž stůl a židli a v případě nemoci a v zimě také postel, právo volně ležet a sedět na zadní lavici u kamen, právo topit při vaření, praní a pečení hospodářovým dřívím, právo brát si potřebnou vodu z kamnovce“, dále pak „...k uschování věcí největší komoru, zadní po pravé ruce, půlku světnice a půdy, půlku sklepa vlevo od vchodu, kůlnu vedle stodoly, půlku stáje vlevo od vchodu pro případné držení krávy nebo kozy, půlku prostoru nahoře vpravo od kůlny a volný přístup ke všem těmto místům“.⁴³⁾

K živobytí musí nový majitel poskytnout výměnkářům bezplatně ročně dva strychy pšenice, strych ječmene, pět strychů žita, osminku krup, šest strychů brambor, dvacetčtyři liber másla a dvě kopy syrečků. Ke čtyřem hlavním svátkům, velikonocím, letnicím, o posvícení a na vánoce vždy dva sýry na strouhání, dále denně dva žejdlíky mléka hned po nadojení, k výše uvedeným svátkům vždy jedno nadojené mléko navíc, dále čtyři žejdlíky máku a šest žejdlíků oleje, posléze pak čtvrtinu načesaného chmele a ovoce ročně. V případě úmrtí jednoho z obou výměnkářů zůstává zbylému pouze polovina těchto naturálií, avšak bude bydlet a používat vymezený prostor mlýna v celém stanoveném rozsahu. Mimo to si oba výměnkáři ponechávají ve svém vlastnictví 12 mírek půdy, dále dva topoly a dva jasany před stavením. V případě, že by výměnkáři nemohli vařit na ohni hospodáře, je hospodář povinen dodávat jim ročně jito měkkého dřeva a kopy otýpek roští.

To jsou tedy hlavní body smlouvy o prodeji mlýna, jejíž opis má dvanáct hustě psaných stránek. Jak si dále ukážeme, ujasňuje nám tato smlouva některé závažné momenty. Především je důležitá ta její část, která přesně vymezuje obytný prostor, určený výměnkářům. Dává jim vlastně právo obývat s novým

⁴³⁾ „...die gemeinschaftliche Wohnung in der Stube, das Recht zur Stellung eines Tischels und eines Stuhlers und in Krankheitsfällen und zur Winterszeit auch das Recht zur Aufstellung einer Bettstatt daselbst, freies Liegen und Sitzen auf der hintern Ofenbank, freies Kochen, Waschen und Backen bei des Wirthes Holze, den Gebrauch des nöthigen warmen Wassers aus den Ofentöpfen, zur Aufbewahrung ihrer Sachen die größte Stubenkammer,

majitelem velkou světnici, zatímco jako vlastní obytný prostor k „uschování věci“, který, jak z textu vyplývá, sloužil v teplejším období také jako ložnice, byla Czubertovým vyhrazena jen „největší komora, zadní po pravé ruce“. Tato formulace zní poněkud nesrozumitelně, a je tedy třeba si ji správně vyložit.

Všimněme si, že ve dvou bezprostředně po sobě následujících případech se prostor dělí již mnohem přesněji: „půlka sklepa vlevo od vchodu“ a dále „půlka stáje vlevo od vchodu“. Je tedy nanejvýše pravděpodobné, že také v případě určení komory pro výměnkáře byl prostor vymezen od vchodu do přízemní části budovy. Vzhledem ke stáří majitelů nelze totiž uvažovat o tom, že by se mohli rozhodnout pro bydlení v prvním patře a také je logické, že společná velká světnice musela být z praktických důvodů v přízemí budovy a komora výměnkářů s ní tedy sousedila. Z připojeného plánu půdorysu olejového mlýna⁴⁴⁾ je jasné, že touto největší komorou, „zadní po pravé ruce“, může být míněna pouze dnešní kuchyňka, kde byl nález objeven. (Viz obr. č. 4.) V době smlouvy tato místnost charakter pozdější kuchyně ještě neměla a kuchyňská kamna tam byla přistavena teprve později. Smlouva o prodeji mlýna nám tak jasně potvrzuje, že majitelem ukrytých mincí byl mlynář Czubert, případně jeho žena Alžběta. Komora byla pro ně totiž jediným prostorem ve mlýně, který se nedělil, patřil výhradně jim a byl proto nejbezpečnějším místem k ukrytí peněz.

Smlouva nám však také dává nahlédnout do majetkových poměrů mlynáře Czuberta a objasňuje nám tím vlastně původ nahromaděných mincí. Z pozemkových knih víme, že již v roce 1852 odprodal Czubert 2 měřice 15³/₄ mírky půdy za 500 zlatých. O rok později získal prodejem mlýna a dalších pozemků částku 700 zlatých, které mu otec nového majitele zaplatil jako závdavek a krátce potom dostává od Františka Wernera ještě 680 zlatých. Znamená to tedy, že starý mlynář mohl nashromáždit celkem částku 1880 zlatých. Roční třicetizlatkové splátky od Wernerových nelze již do tohoto obnosu započítávat, neboť neznáme přesně rok, v němž Czubertovi mince ukryli, a proto nevíme, kolik těchto splátek celkem dostali. Abychom však mohli zjistit poměr mezi částkou 1880 zlatých a celkovou hodnotou nalezených mincí, musíme se pokusit vyjádřit ve zlatých také hodnotu všech mincí v nález.

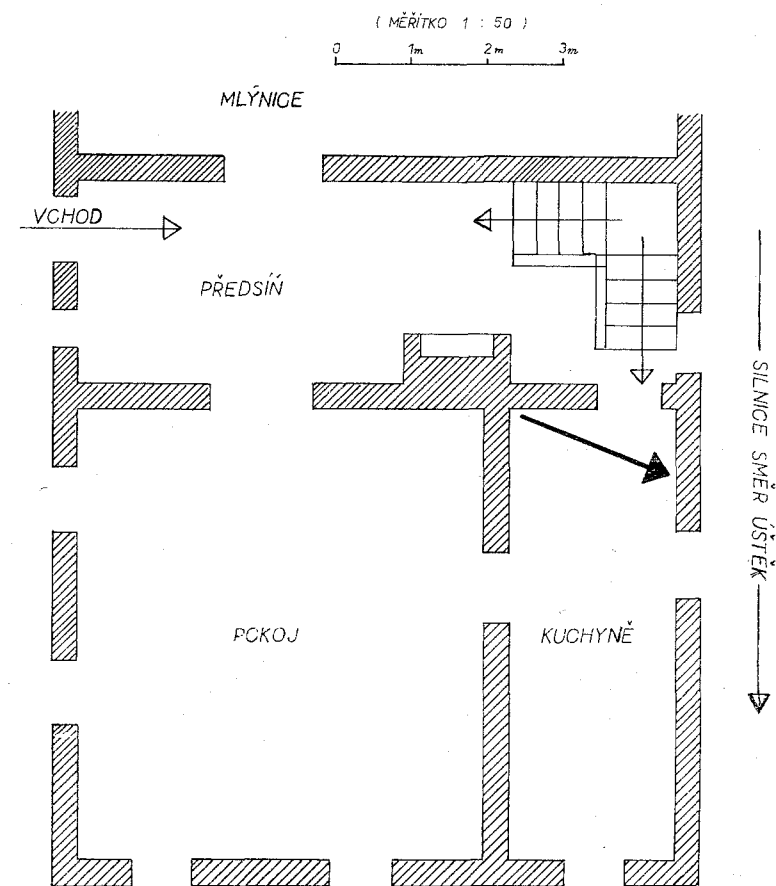
Převědeme-li celkovou hodnotu všech 2240 kusů habsburských mincí na zlaté, dostaneme celkovou částku 943 zlatých 49 krejcarů.⁴⁵⁾ Zatímco u většiny

die hintere Kammer rechter Hand, die Hälfte der Stubenbühne und des Bretterbodens, die Hälfte des Kellers vom Eingange links, den Schuppen neben der Scheuer, die Hälfte des Stalles vom Eingange links zur allenfälligen Haltung einer Kuh oder Ziege, den Boden obig des Schuppens rechts zur Hälfte und den freien und ungehinderten Ein- und Ausgang zu allen diesen Lokalitäten.“ Tamtéž.

⁴⁴⁾ Za vypracování přesného plánu objektu čp. 51 v Habřině děkuji nálezům, především ing. Václavu Jonášovi.

⁴⁵⁾ Vzhledem k tomu, že ukrytí nálezu datují lety 1853–1858, přepočítávám hodnotu

mincí habřinského nálezů můžeme jejich přesnou hodnotu převést na zlaté snadno a zcela přesně, působí nám zbývající jedna osmina cizích nehabsburských ražeb určité potíže. Nemůžeme dnes totiž s jistotou říci, zda tehdejší venkovan přepočítával při běžném placení cizí mince vždy přesně podle stanove-

Obr. č. 4. Půdorys přízemí bývalého olejového mlýna

ného kursu, či zda přisuzoval cizím tolarům stejně jako habsburským hodnotu dvou zlatých. Podíváme-li se na kalendář, vydávaný Medauem v Litoměřicích, který byl v této oblasti jistě nejběžnější pomůckou pro stanovení hodnoty mimorakouských mincí, zjistíme, že přesný kurs byl určován pouze u některých druhů těchto mincí, ostatní měly hodnotu váhy stříbra či zlata, podle toho, z jakého

84 křížových tolarů, 9 křížových půltolarů a 1 křížového čtvrttolaru podle kursu, určeného patentem z roku 1858 – tedy 2 zlaté 30 krejcarů za 1 křížový tolar. (Viz pozn. 7.)

byly kovu.⁴⁶⁾ Ale i za předpokladu, že bychom pro zjednodušení nerozlišovali mezi ražbami habsburskými a cizími, měla by tato osmina nálezu přibližně hodnotu asi 379 zlatých a celý nález bychom pak mohli přepočítat asi na 1322 zlatých. Vidíme tedy, že v každém případě představoval ukrytý nález pouze větší díl peněz, které Czubertovi v posledních letech života mohli získat, zbytek buď utratili, nebo si ho spíše ponechali na běžné placení.

Závěrem našeho zjišťování můžeme shrnout, že habřinský nález vznikl vlastně z několika hlavních zdrojů. Prvním z nich byl stálý výdělek, který mlynáři vynášel olejový mlýn, o němž víme, že měl tehdy v okolí jakési přirozené monopolní postavení. Výši tohoto výdělku nemůžeme pochopitelně již dnes odhadnout. K tomuto pravidelnému výdělku přibyla v roce 1852 částka za první prodej mlynářových polností a později pak onen závdavek prodeje, který Czubertovi zaplatil otec nastávajícího majitele. Konečně posledním zdrojem byl obnos, který měl splatit již nový majitel mlýna Werner spolu s neurčitým počtem zbývajících ročních splátek. Vidíme tedy, že jednotlivé částky nálezu vznikaly vlastně nejméně ve čtyřech různých, nepřilíš od sebe vzdálených rodinách.

Studium archivních pramenů nám tak s naprostou jistotou potvrdilo, že nalezené mince mohly patřit jedině manželům Czubertovým a byly uschovány v letech 1853 až 1858, to znamená po prodeji mlýna v roce 1853, nejpozději však v roce 1858, kdy umírá Alžběta Czubertová.

Již z celého textu kupní smlouvy vycítujeme úzkostlivou snahu o detailní vymezení práv a povinností mezi novým a starým majitelem. Musíme pochopit, že Czubertovi s mlýnem prodali i svou samostatnost vlastníků, místo olejového mlýna a hospodářství jim nyní zbyl jen malý pozemek, jinak byli odkázáni jen a jen na stanovený výměnek. Není tedy divu, že se báli o své peníze, vždyť pro oba stárnoucí manžele představovaly jedinou záruku pro případ nemoci nebo jiné nenadálé pohromy. K tomuto strachu jistě navíc přispívala ještě jedna okolnost — bezprostřední sousedství a vlastně do značné míry i společné bydlení s naprosto cizí rodinou nového majitele, kterému výměnkáři zřejmě zcela nedůvěřovali.

Stejně jako u většiny nálezů byl i v tomto případě hlavním a bezprostředním motivem ukrytí strach o peníze.⁴⁷⁾ K tomuto subjektivnímu motivu uschování peněžní hotovosti přistupoval i motiv objektivní: finanční a hospodářská situace první poloviny 19. století, poznamenaná trpkými zkušenostmi ze státního bankrotu v roce 1811, vzbuzovala totiž u širokých vrstev značné obavy a vedla k nedůvěře ke státním financím a především k papírové měně. Kovové peníze představovaly však pevnou hodnotu a pro vlastníky byly nejbezpečnější a nejspolehlivější úsporou. Revoluční události roku 1848—1849 vyvolaly novou a po-

⁴⁶⁾ Leitmeritzer Allgemeiner Schreib-, Haus- und Wirtschafts-Kalender auf das gemeine Jahr 1855, C. W. Medau, Leitmeritz, oddíl Münzwesen — Silbermünzen.

⁴⁷⁾ Podrobně se tímto problémem zabývala Em. Nohejlová-Prátová, Nálezové okolnosti českých „pokladů“ ze středověku i novověku, ČNM CXVI, 1947, str. 63—70.

slední vlnu strachu, která měla opět za následek zvýšenou thesauraci mincí. Souběžně s hospodářským rozvojem země vzrůstala potřeba velkých peněžních nominálů, jejichž úlohu čím dál více přejímaly cenné papíry všeho druhu, zatímco kovové peníze se stávaly drobným obživem. Proto habřinský nález, uložený v padesátých letech minulého století, je zároveň také jedním z posledních dokladů thesaurace velkého obnosu kovové měny v našich zemích.

*

Habřinský nález patří tedy mezi naše největší nálezy v období konvenční měny. Jeho celistvé uchování, přesné a autentické zjištění nálezových okolností a možnost spolehlivého zpracování celého nálezů spolu s využitím archivních pramenů ke zjištění majitele nalezených mincí — to vše tvoří předpoklad k využití příslušných údajů pro další teoretické numismatické zpracování. Srovnání podstatných prvků habřinského nálezů s obdobnými prvky detailně popsáných nálezů z let 1811 až 1857 umožnilo vytýčit teorii o dvou základních skupinách nálezů tohoto období, které se zákonitě odlišují organickým složením i charakterem chronologicko-kvantitativní křivky. Tato teorie je ovšem více méně pracovní a její zobecnění závisí na možnosti obdobného rozboru dalších nálezů, stejně metodicky zkoumaných a srovnávaných.

Der Talerfund in Habřina bei Litoměřice

Im Jahre 1962 entdeckte man bei der Umbauarbeit im Erdgeschoß des Gebäudes der ehemaligen Ölmühle unter dem Fußboden einen großen Fund von Silbermünzen. Er enthielt 2557 Prägungen aus dem 18. und der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts, wovon der Großteil (87%) habsburgischer Provenienz war; zahlenmäßig geringer waren deutsche Prägungen und lediglich ein kleiner Teil des Fundes bestand aus Münzen der übrigen europäischen Staaten (Frankreich und Ragusa).

Der Fund aus Habřina stammt aus der Zeit der Konventionswährung, die die Struktur des habsburgischer Fundteiles beeinflußt: das eindeutige Übergewicht bilden Zwanziger (95%) und unter den Talerprägungen herrschen die Kreuztaler vor. Die fremden Münzen stammen fast alle aus dem 18. Jahrhundert und enthalten einen größeren Prozentsatz an Talern als der habsburgische Teil des Fundes. Eine Analyse mehrerer größerer Funde aus den böhmischen Ländern, die in den Jahren 1811–57 verborgen wurden, zeigt, daß alle mit den ältesten Prägungen annähernd in die fünfziger Jahre des 18. Jahrhunderts reichen, sich aber im Verlauf der chronologisch-quantitativen Kurve voneinander unterscheiden. In der ersten Fundgruppe (N. Lublice, Nedvězí, Hořovice) befinden sich Funde mit einem einzigen markanten Fundstamm (Diagramm Nr. 1); sie enthalten silberne und kupferne Nominalmünzen, die in einer kurzen Zeitspanne geprägt, bald nachher erworben und dann vom Eigentümer versteckt wurden. Prägungen fremder Provenienz sind hier minimal vertreten. In der zweiten Gruppe (Svitavy, Býčina, Poděšín, Habřina) befinden sich Funde mit zwei und mehr Fundstämmen (Diagramm Nr. 2); sie entstanden langsamer, ihre organische Zusammensetzung ist beinahe homogen und wird hauptsächlich von österreichischen Zwanzigern gebildet. Die durchschnittliche Zahl fremder Prägungen ist beinahe zehnmal größer als bei den Funden der ersten Gruppe.

Die Autorin unternahm den Versuch, auf Grund eines Studiums des Archivmaterials den Fund von Habřina eingehend auch vom Standpunkt seiner Entstehung und Herkunft zu untersuchen. Die Analyse des Kaufvertrags aus dem Jahre 1853 und seine Konfrontation mit dem beigeschlossenen Plan des Objektes erwiesen klar und deutlich, daß die Münzen dem Müller Czubert und seiner Frau gehörten, die nach dem Verkauf der Mühle in diesem Gebäude weiter als Ausgedinger wohnten. Die versteckten Münzen stellten lediglich den größeren Teil des durch den Verkauf der Mühle und der landwirtschaftlichen Liegenschaften erworbenen Geldes dar und wurden in den Jahren 1853–58 in dem Raum verborgen, der als einziger in der Mühle ausschließlich den Ausgedingern gehörte. Ebenso wie bei den meisten Funden bildete auch in diesem Fall die Angst um das Geld das subjektive Motiv; diese Angst wurde auch durch objektive Ursachen bedingt, nämlich durch die wirtschaftliche und finanzielle Situation der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts, die bei den Bewohnern der Monarchie Mißtrauen gegenüber der staatlichen Währung, hauptsächlich der Papierwährung, hervorrief und zur Thesaurierung von Metallzahlungsmitteln führte.

E. Pochitonov

STARŠÍ NÁLEZ KELTSKÉ MINCE U ČEJETIC,
OKR. ML. BOLESLAV

V katastru obce Čejetic, okr. Mladá Boleslav, nalezl Štěpán Junek na podzim r. 1911 na svém poli v poloze „Za roklemi“ zlatou barbarskou napodobeninu statéru Alexandra III. Makedonského (viz obr. č. 1).

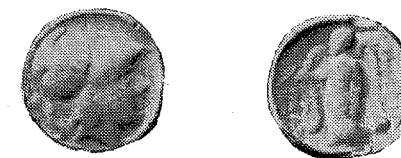
Líc: Hlava Atheny v přílbě vpravo.

Rub: Stojící Nike vlevo s nataženou pravíci (držící neurčitý předmět?); před ní a za ní napodobeniny nápisu.

Váha 8,13 g, Ø 19 mm. Paulsen tab. 1, 20.

Mince se vyznačuje zvýšeným okrajem, který vytváří jak na jejím líci, tak i rubu miskovitou prohlubeň.

Mince se nalézá v soukromém majetku.

Obr. č. 1

E. Pochitonov

DVA STARŠÍ NÁLEZY ŘECKÝCH MINCÍ V ČECHÁCH

V depositáři prehistorického oddělení Národního musea v Praze nachází se dvě bronzové antické mince, nalezené na území Čech, zřejmě ve 2. pol. 19. stol., za neznámých okolností, obě z býv. Buchtelovy (dříve Mikšovy) sbírky.

1. Brozánky, okr. Mělník.

Líc: Jezdec na koni ve skoku vpravo.

Rub: Útočící býk vlevo. Legenda setřelá.

Æ, Ø 15 mm. Magnesie ad Meandrum, Ionie. BMC 19–34, 350–190 př. n. l. NM, prehist. oddělení, č. inv. 27.295 (viz obr. č. 1 a 2).

Obr. č. 1

Obr. č. 2

Velmi pozoruhodný je nález další:

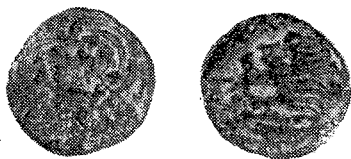
2. Straškov, okr. Roudnice n. Lab.

Líc: Hlava mladého satyra s chmelovým vínkem vlevo.

Rub: Lví hlava vlevo, pod ní ryba. Zbytky nápisu.

Æ, Ø 18 mm. Pantikapaion, Bospor. Zograf, tab. XLI, 2, 315–300 př. n. l.

NM, prehist. oddělení č. inv. 27.296 (viz obr. č. 3 a 4).

Obr. č. 3

Obr. č. 4

Obě mince byly v inventární knize prehistorického oddělení nesprávně označeny jako „barbarské“, v důsledku čehož byly zařazeny v Soupisu nálezů mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I mezi keltské (nálezy č. 5 a 120).

Vladimír Němeček

NÁLEZ KELTSKÉ MINCE NA VELKOBÍTEŠSKU, OKR. ŽĎÁR N. S.

(Tab. XXIII, č. 1 a 2)

V posledních letech byla nalezena za blíže neznámých okolností v okolí Velké Bíteše stříbrná keltská mince.

Keltové v Podunají, panonský stříbrný stater typu Filipa Makedonského.

Líc: Diova hlava ze strany pravé.

Rub: Jezdec na koni ze strany levé, pravici zvednutou, levici drží uzdu. Mezi hlavou a zvednutou pravou přední nohou koně kruhovitá spirálka, nad ní tečka.

Dr. Robert Forrer, *Keltische Numismatik der Rhein- und Donaulande*, 1908, tab. XXX – 266, var. – K. Pink ji přiděluje Východní Panonii.

Mince je velmi dobře zachovalá, váha 13,06 g, Ø 26 mm.

Václav Burian

NÁLEZ ŘÍMSKÉHO BRONZU (JULIA MAMAEA) V DLOUHÉ LOUČCE
OKR. OLOMOUC

K řadě moravských nálezů římských mincí, které za své krátké vlády razila Julia Mamaea (222–235), přibyl v poslední době velký bronz, nalezený v lese u Dlouhé Loučky. Jde o nejseverněji položený moravský nález ražby této panovnice (ostatní lokality viz v Nálezech č. 1107, 1108, 1109, 1111), který získal od anonymního nálezce Karel Lehar, plemenářský technik v Uničově.* Analogická ražba (Well. 12713) je ve fondu býv. městského historického musea v Olomouci (nyní Vlastivědný ústav) pod starým inventárním číslem 566, bohužel bez bližších nálezových nebo akvizičních údajů.

*) Předběžná zpráva v *Nové svobodě* roč. 20 (41), č. 77, str. 5, 29. III. 1964.

Josef Kučera

NÁLEZY BYZANTSKÝCH MINCÍ Z 6. A 7. STOL. V PODĚBRADECH

V časopise oblastního musea v Poděbradech „Polabí“ 1963, str. 40–41, 73–75, jsem blíže popsal zajímavé a dosud jinak nepublikované nálezy byzantských mincí. Mince byly nalezeny před několika lety v písku dvěma školáky a občanem u bývalého brodu Labe „Na Vinici“, tzv. „Ostende“, a byly darovány v r. 1963 museu. Jsou to:

1. Bronz Constanta II. (641–668) – XXnummi. Wroth I, str. 297–298; Polabí 1963, str. 40–41.
2. Dvě mince Justiniána I. (527–565):
 - a) 10nummi – dekanummi, mincovna *Ravena*, rok vlády a ražby 29, tj. r. 555/556. Wroth I, str. 70, č. 404;
 - b) Follis – 40nummi, mincovna *Antiochia*, rok ražby asi 529–538. Wroth I, str. 53–54; Polabí 1963, str. 73–75.

K těmto dosavadním nálezům byzantských mincí v Poděbradech lze dnes připojit dvě další mince dosud nepublikované.

1. ½follis – 20nummi Constanta II./Constantina III.? (641–668), rok ražby 646? až 659, mincovna *Karthago*. Wroth I, str. 298, č. 324. Minci nalezl za dnes již neznámých okolností před více lety u břehu Labe „Na Vinici“ poděbradský občan. Dnes je v majetku p. Velebného z Poděbrad.
2. Follis – 40nummi Mauricia Tiberia (582–602), Wroth I, str. 140, č. 127 var. Podle zjištění i tento nález pochází z Poděbrad. Přesné místo a doba nejsou již dnes známy. Mince byla darována museu v r. 1964.

Vladimír Němeček

NÁLEZ BYZANTSKÉ MINCE V HORNÍCH BORECH
NA VELKOMEZIŘÍČSKU

Počátkem r. 1958 byly nalezeny dětmi v Horních Borech na Velkomeziříčsku, okr. Žďár n. S., blízko místa grošových nálezů, dvě bronzové mince, z nichž jednu bylo možno popsat: Byzanc, Isaac II. (1185–1185), bronz.

Líc: mužská postava s čapkou [?] na hlavě, s liliovým žezlem v pravici, v levici drží svitek [?], po stranách zbytky písmen.

Rub: Madona s dítětem na klíně, sedící na trůně.

Warwick Wroth, *Catalogue of the imperial byzantine Coins*, tab. LXXII-5, var.

Druhou minci se nepodařilo bohužel získat k popisu. Je jistě zajímavé, že z 12 nesporných nálezů byzantských mincí na Moravě, z nichž z denárového údobí jsou celkem tři, patří celá čtvrtina na území jihozápadní Moravy.

Josef Petřtyl

NÁLEZ BRAKTEÁTŮ V ČISTÉ NA LITOMYŠLSKU

V dubnu 1919 bylo nalezeno při lámání kamene v zemědělské usedlosti č. 120 v Čisté na Litomyšlsku celkem 26 brakteátů střední velikosti. Byly uloženy v bronzové krabičce, jež

prý byla uložena v muzejních sbírkách v Litomyšli; prozatím nebyla v depozitáři nalezena.¹⁾ V muzejní sbírce je 25 brakteátů z tohoto nálezů (soubor Quidona Šimka). V r. 1927 totiž vyměnil tento sběratel za tři malé brakteáty jihlavské proveniencce (z nálezů v Chocni v r. 1926) jeden exemplář z tohoto nálezů.

Soupis zachovaných mincí z nálezů:²⁾

Č.	Typ	Průměr	Váha	Pozn.
1	F XXII, 1	27–29 mm		Mince poněkud zploštělá, okraje na dvou místech zlomeny
2	F XXII, 1	28 mm		Střed mince vylomen
3	F XXII, 1	27 mm		Méně znatelný ráz
4	F XXII, 1	27–29 mm		Část okraje mince poškozena
5	F XXII, 1	Vyměněn Q. Šimkem		za tři brakteáty z jihlavského nálezů.
6	F XXII, 1	27 mm		Střešky věží zakončené kuličkou jsou nižší. Korunka má tři hroty zakončené kuličkou.
7	F XXII, 1	27 mm		Okraj mince zčásti poškozen
8	F XXII, 1	28 mm		
9	F XXII, 1	27 mm		
10	F XXII, 1	28 mm		
11	F XXII, 1	28 mm		Var.: Kuličky na zakončení střešů věží se podobají kroužkům
12	F XXII, 1	26 mm		Okraj mince na třech místech je vylomen
13	F XXII, 1	27 mm		
14	F XXII, 26	28 mm		Var. k F XXII, 26. Pravděpodobně jde o ikonografickou barbarizaci typu F XXII, 1
15	F XXII, 1	26,5 mm		
16	F XXII, 1	27 mm		
17	F XXII, 1	27 mm		Okraj na dvou místech vylomen
18	F XXII, 1	27 mm		
19	F XXII, 1	26–27 mm		
20	F XXII, 1	28 mm		
21	F XXII, 1	27–29 mm		Střed mince je méně jasný
22	F XXII, 1	27 mm		Málo zřetelný střed mince
23	F XXII, 1	27 mm		Střed mince poškozen
24	F XXII, 26	27 mm		Méně jasná ražba s ikonografickou barbarizací k typu XXII, 26 či 28
25	F XXII, 26	27 mm		či 28
26	F XXII, 26	28 mm		Mince je na okraji poškozena
				či 28

Pořadí mincí uvádím v tomto přehledu podle seřazení, které si zaznamenal Q. Šimke ve své sbírce (č. 3336/1–26).

Jde většinou o střední brakteáty téhož rázu a ikonografického charakteru (Fiala XXII, 1). Je nutno ovšem opravit Fialovův popis: Korunovaná poloviční postava zpředu;

¹⁾ Údaje jsou uvedeny podle poznámek Quidona Šimka v jeho numismatickém seznamu uloženém ve Vlastivědném museu v Litomyšli. Krabíčka prozatím nebyla nalezena v muzejním depozitáři. Nález je zaznamenán v Nálezech mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II, č. 1787; nebyl však dosud zpracován a popsán.

²⁾ Udržuji pořadí podle číslování Q. Šimka (č. 3336, 1–26); č. 5 bylo vyměněno.

její rozpažené ruce jsou výrazně zakončeny věží s kuličkou na střeše; koruna je tříhrotá, vlnité vlasy splývají po straně obličje.

V souboru jsou zastoupeny tyto brakteátové typy: F XXII, 1 (24),³⁾ F XXII, 26 (1), F XXII, 26 či 28 (1). Jde o české ražby z druhé poloviny 13. století, tedy o ražby Přemysla Otakara II. Podobné brakteáty se nacházejí častěji ve východních Čechách, což zřejmě souvisí s frekvencí Trstěnické stezky, např. ve Starých Ždánicích,⁴⁾ ve Starém Hradišti u Pardubic,⁵⁾ v Lukovně na Pardubicku,⁶⁾ u Českých Libchav.⁷⁾

Jde o zajímavý případ monotypního brakteátového nálezů. Pokud se objevily jiné varianty ikonografického základního typu, jde zřejmě o barbarizaci mincovního obrazu. Drobné rozdíly jsou v kresbě koruny, ve vlnách vlasů, ve tvaru zakončení střešy věží (plná kulička, kulička s tečkou apod.).

Protože jde v ražbě o celkem jednotný charakter všech mincí, není ani mnoho rozdílů ve váze (průměr 0,56 kg). Pokud kolísá velikost mincí (průměr 26–28 mm), odráží se to relativně málo na váze. Váhový úbytek některých mincí proti průměrné váze je zaviněn také ve většině případů poškozením mince; proto u jednotlivých mincí neuvádím váhu.

Nález byl zřejmě uložen po r. 1270, v době bojů Přemysla Otakara II.

Zdeňka Míková

NÁLEZ PRAŽSKÉHO GROŠE V DIVIŠOVĚ, OKR. BENEŠOV

Dne 10. října 1956 našla Marie Škvorová, žákyně 8. tř. základní devítileté školy v Divišově, okr. Benešov, pražský groš Václava II. Mince byla nalezena při vybírání brambor – volně v zemi. Místo nálezů je pole, ležící severně od polní cesty Filipův mlýn–Čejkovice a VVJ od koty 400 m a JV od Českého Šternberka; přibližně v průsečíku těchto paprsků.

Čechy, Václav II. (1283–1305), pražský groš typu Smolík¹⁾ č. 1, váha 3,63 g. Groš je velmi dobře zachovaný. Je uložen ve sbírkách základní devítileté školy v Divišově.

Vladimír Němeček

NÁLEZ PRAŽSKÝCH GROŠŮ V MOSTIŠTÍCH NA VELKOMEZIŘÍČSKU ROKU 1959

Dne 16. ledna 1959 našli dělníci při úpravě silnice v Mostištích u Velkého Meziříčí, okres Žďár n. S., několik mincí se střepey z nádoby. Několik mincí prý bylo rozlámano. Jde o tyto mince:

Čechy, Jan Lucemburský (1310–1346), pražský groš (1). – Karel IV. (1346 až 1378), pražský groš (8).

³⁾ K tomuto typu počítám i č. 5, které bylo vyměněno, ale v Šimkově sbírkovém soupisu je mezi ostatními brakteáty typu Fiala XXII, 1.

⁴⁾ Nálezy II, č. 1824.

⁵⁾ Nálezy II, č. 1823.

⁶⁾ Nálezy II, č. 1802.

⁷⁾ Nálezy II, č. 1842.

¹⁾ Josef Smolík, Pražské groše a jejich díly, Praha, 1894, str. 7.

Naleziště je těsně pod starobylým mostištským kostelíkem a pod zříceninou mostištského hradu, ke kterému se pojí pověst o zakopaném pokladě. Je to již čtvrtý nález mincí v celkem malé obci. Náš nález by snad mohl souviset s nálezem papežského zecchina z let 1285–1347 v r. 1941 na polích nedaleko místa našeho nálezů, nemůže však souviset s nálezy mincí na zahradě domu čp. 20 z r. 1937 a s nálezem ze zahrady domu čp. 40 z r. 1946, poněvadž jak místa obou nálezů jsou vzájemně poměrně značně vzdálena, tak i jednotlivé nálezy tvoří uzavřené celky dosti od sebe časově vzdálené (nález z r. 1959 zakopán před r. 1378, nález z r. 1946 kolem r. 1424 a nález z r. 1937 v 60. letech 15. stol.).

Eduard Šimek

OJEDINĚLÝ NÁLEZ ANGLICKÉ ZLATÉ MINCE V ÚSTĚKU, OKR. LITOMĚŘICE

V únoru roku 1963 při prohlubování vodního příkopu v „panském dvoře“ (na nádvoří býv. ústěckého hradu) našel Václav Stočes v hloubce asi 150 cm v zemi zlatou minci.

Mince byla odevzdána do Okresního muzea v Litoměřicích a v srpnu roku 1963 určena v numismatickém oddělení Národního muzea v Praze jako nobel Eduarda III. (1327–1377).¹⁾ Při dolním okraji je provrtána. Průměr 31 mm, váha 6,69 g.

Po nálezů tří rosenoblů v Kunderaticích, okr. Nový Bydžov,²⁾ je tento nález druhým nálezem zlaté anglické mince v českých zemích.

Eduard Šimek

GROŠOVÝ NÁLEZ Z TACHOVA

V červnu roku 1964 byl do numismatického oddělení Národního muzea odevzdán grošový nález z Tachova, který obsahuje 285 kusů pražských grošů a 1 groš míšenský. Mince byly uloženy v nádobce, z níž část (dno a malý díl nad ním) byla s nálezem rovněž odevzdána. Nález byl odkryt při úpravách cesty pro dopravu stavebního materiálu na nové sídliště nad zámeckým parkem, západně od města, za městskými hradbami, vlevo od ulice Hradební, asi 50 cm pod povrchem. Mince našli a odevzdali Okresnímu muzeu v Tachově Ladislav Fajc a Jiří Šimeček.

Z celkového počtu určují 159 kusů, zbytek 127 kusů jsou pražské groše Karla IV. (1346–78), které ve vnějším opisovém pruhu na líci a na rubu jsou značně otřelé a určující rozdělovací znaménka jsou na nich nečitelná. Podle kroužku ve vnitřním opisovém pruhu na líci patří podobně jako většina určených grošů k nejmladším ražbám tohoto panovníka.

Obsah nálezů:

Čechy, Jan Lucemburský (1310–46), pražský groš (20 kusů a 1 zlomek):

1. pražský groš, Castelin¹⁾ I/1 (1). Váha: 3,60 g.

¹⁾ G. C. Brooke, English Coins, London 1932, str. 134, tab. XXVI, č. 2.

²⁾ Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (red. Em. Nohejlová-Prátová) II, Praha 1956. Em. Nohejlová-Prátová, České, moravské a slezské nálezy mincí údobí grošového, str. 140, č. 2076.

¹⁾ K. Castelin, O chronologii pražských grošů Jana Lucemburského, Num. sb. VI, 1960, str. 129.

2. pražský groš, Castelin III/14, ale na rubu místo Castelinem uváděné šesticípé růžice pouze růžice pěticípá (2). Váha: 3,17 ; 3,34 g.

3. pražský groš, Castelin III, značka na rubu nečitelná (1). Váha: 3,61 g.

4. pražský groš, Castelin IV/23 (1). Váha: 3,46 g.

5. pražský groš, Castelin V/29 (1). Váha: 3,19 g.

6. pražský groš, Castelin VII, značka na rubu nečitelná (4). Váha: 2,37; 2,78; 3,22; 3,27 g.

7. pražský groš, Castelin VIII/47 (8). Váha: 3,18; 3,27; 3,28; 3,33; 3,37; 3,47; 3,55; 3,60 g.

8. pražský groš, rozdělovací značky v opise na líci dva kroužky nad sebou, na rubu pětistá růžice (1). Váha: 3,55 g.

9. pražský groš, opis na líci i na rubu bez rozdělovacích značek (1). Váha: 3,31 g. Karel IV. (1346–78), pražský groš (137 kusů):

1. pražský groš, Castelin²⁾ typ E (25). Váha: 3,03 (2); 3,10; 3,12; 3,17; 3,25; 3,30; 3,33; 3,36; 3,37; 3,38 (2); 3,39; 3,41 (2); 3,43; 3,44; 3,45; 3,46; 3,47; 3,49 (3); 3,50 (2).

2. pražský groš, Nohejlová-Prátová³⁾ 1 (tab. I/11), rubní strana otřelá (6). Váha: 2,83; 3,12; 3,19 (2); 3,20; 3,22 g.

3. pražský groš, podobný jako Smolík⁴⁾, tlustý groš č. 3 (1). Váha: 2,48 g.

4. pražský groš, Nohejlová-Prátová 2 (91), rubní strany někde poněkud otřelé. Váha: 2,67; 2,82; 2,86; 2,87 (2); 2,88; 2,91; 2,96 (2); 2,97 (2); 2,98; 3,01; 3,03 (2); 3,06 (2); 3,07; 3,08 (2); 3,10; 3,11; 3,12 (2); 3,13 (2); 3,16 (2); 3,17 (4); 3,19; 3,20 (2); 3,22 (2, z nich jeden vylomen); 3,24 (3); 3,26 (4); 3,27 (3); 3,30 (2); 3,31 (2); 3,32 (2); 3,33; 3,34 (4); 3,35; 3,37 (2); 3,38; 3,39 (2); 3,41; 3,42 (2); 3,43 (3); 3,44 (3); 3,45 (2); 3,46; 3,47 (2, z nich jeden vylomen); 3,49; 3,50 (2); 3,51 (3); 3,52; 3,56; 3,57; 3,58; 3,62; 3,67; 3,95 g.

5. pražský groš, Nohejlová-Prátová 3 (10). Váha: 3,03; 3,14; 3,17; 3,22; 3,26; 3,28; 3,30; 3,32; 3,34; 3,52 g.

6. pražský groš, Smolík 5 (1). Váha: 3,40 g.

7. pražský groš, Smolík 7 (1). Váha: 3,27 g.

8. pražský groš, podobný jako Smolík, tlustý groš č. 1 (tab. I/10) (1). Váha: 2,88 g.

9. pražský groš, jako č. 8, rub ale nečitelný (1). Váha: 3,31 g.

Sasko-Míšeň, Fridrich III. (1349–80), groš jako Saurma, tab. LXXVII, č. 2325, ale na rubu v opise místo křížku rozdělovací značka tečka (1). Váha: 3,29 g.

Převažující počet typů pražských grošů Karla IV. s kroužkem, které spolu se dvěma křížky nad sebou, trojlístem bez stopky a čtyřlístou růžicí bez stopky jsou pokládány za nejmladší typy jeho ražeb, dovoluje datovat nález na sklonek Karlovy vlády, do osmdesátých let 14. století.

Vladimír Němeček

UHERSKÉ GROŠE 14. STOLETÍ V MORAVSKÉM NÁLEZU V MĚŘÍNĚ, OKR. ŽĎÁR N. S. ROKU 1962

(Tab. XXIII, č. 3–6)

Uhry, země bohatá zlatem, zavedla již r. 1329 podle českého vzoru ražbu uherských grošů, které však nedosáhly důležitosti pražských grošů a patří samy o sobě k mincím vzácně

²⁾ K. Castelin, Dva nálezy pražských grošů, NČČsl. XI–XII, 1935–36, str. 99.

³⁾ Em. Nohejlová-Prátová, Neznámé drobné mince Karla IV., Num. sb. I, 1953, str. 59.

⁴⁾ J. Smolík, Pražské groše a jejich díly (1300–1547), Praha 1894, str. 16.

se vyskytující. Nelze se tedy divit, že ražby uherských grošových mincí 14. století jsou v českých zemích velmi vzácné a pouze na Slovensku se vyskytují v nálezích častěji. V rukopisné práci I. L. Červinky „Pražské groše a jejich drobné v nálezích moravských“, uložené jak v Národním tak i v Moravském museu, neuvádí autor ani jedno naleziště uherských grošových ražeb ze 14. století, zato však několik nálezů mincí z 15. století, v nichž se objevily oboly Zikmundovy a Matyáše Korvína. Uherskou mincí, která se objevuje nejčastěji v moravských i českých nálezích 15. století, je ovšem dukát, převážně Zikmundův.¹⁾

Dílo „Nálezy mincí“ uvádí celkem dva moravské nálezy ze 14. století, obsahující uherské grošové mince. Jsou to:

Horní Rožinka, okr. Žďár n. S., odkrytý v r. 1859, který obsahoval 2 groše Ludvíka I. (1342–82). Nález byl ukrytý po r. 1382.²⁾

Uherský Brod, Horní náměstí č. 65, odkrytý r. 1896, který obsahoval i zlatou a 1 stříbrnou minci uherského krále Ludvíka I. Nález byl ukrytý kolem r. 1400.³⁾

Zlaté mince uherské 14. století obsahovaly ještě nálezy ve Starém Hrozenkově [12 dukátů Karla Roberta (1308–42)] a nález v Brně, Kobližná ulice č. 5 a 7–9, který obsahoval 13 florenů Ludvíka I.⁴⁾

Drobnou uherskou minci obsahovalo 11 nálezů moravských z 15. století a to Dolní Radslavice z r. 1925, Kyjov 1942, Bošovice z r. 1879, Olomouc – Polská ul. z r. 1928, Staré Město 1888, Dolní Libochovná 1913, Kozušice 1924, Dyjákovice 1898, Moravské Janovice 1867, Rouchovany 1938 a Rybné u Jihlavy.⁵⁾

Nálezů jednotlivých dukátů Zikmundových nebo hromadných nálezů, které je obsahovaly, je na Moravě více než 30.

Z uvedeného je zřejmé, že ze 14. století známe na Moravě pouze jediný nález, obsahující prokazatelně uherské groše Ludvíka I. (1342–82). Bude tedy zajímavé sdělení, že 19. července 1962 byly nalezeny tyto mince v Měříně u Velkého Meziříčí s pražskými groši Jana Lucemburského a Karla IV.

Nálezové okolnosti:

Dne 19. července 1962 byly nalezeny při trhání kamene na tzv. Vrzáčkově kopci u cesty z Měřína do Chlumku v hloubce asi 50 cm volně pod kamenem uložené mince. Z nalezených mincí se 90 dostalo do musea ve Velkém Meziříčí, dalších 10 mincí se mi dostalo k popisu při dodatečném průzkumu. Údajně se rozešlo asi 20–30 mincí ještě mezi lidmi. Nedaly se již bohužel zachytit. Mince byly určeny takto:

Čechy, Jan Lucemburský (1310–46), pražský groš (6). – Karel IV. (1346–78), pražský groš (92).

Uhry, Ludvík I. (1342–82), široký groš (2).

Pražské groše Jana Lucemburského se vyskytují v 5 variantách, které určují podle K. Castelina⁶⁾ takto: V – 29, VI – 36 (2), VII – 37, VIII – 47. U variant č. VI – 35 a 36 lze určit mezi oběma zakončeními ocasu kroužek, u varianty VIII – 47 mezi hlavou a ocasem

¹⁾ Em. Nohejlová-Prátová, Uherský dukát v českých nálezích mincí grošového údobí (1300–1547), Štud. zvesti 1964, str. 259; srovnej i J. Sejbál, Uherské zlaté mince z nálezů v Brně I., Kobližná ul. č. 7, ČMM XL, 1955, 127 sl.

²⁾ Nálezy, č. 2068.

³⁾ Nálezy, č. 2081.

⁴⁾ Starý Hrozenkov, Nálezy č. 2002, Brno – Kobližná, Nálezy č. 2068a.

⁵⁾ Nálezy: Horní Radslavice č. 2247, Kyjov 1942 č. 2267, Bošovice č. 2299, Olomouc – Polská č. 2323, Staré Město č. 2331, Dolní Libochovná č. 2339, Kozušice č. 2548, Dyjákovice č. 2693, Moravské Janovice č. 2742, Rouchovany č. 2774, Rybné u Jihlavy č. 2776.

⁶⁾ Karel Castelin, O chronologii pražských grošů Jana Lucemburského, Num. sbor. VI, 1960, tab. str. 152–159.

znaménko tvaru půl lilie (Nohejlová, Num. sbor. VI, 1960, str. 389, č. 3). Ostatní dva groše jsou bez znamének.

Také groše Karla IV. vykazují řadu variant a mezi slovy KAROLVS PRIMVS lze jako rozdělovací znaménka určit kroužek, tečku, křížek jednoduchý nebo zdobený a konečně dva poražené křížky nad sebou. Na jednom groši je ražební chyba BOEIME. Karlovy groše jsou dosti otřelé.

Uherské groše Ludvíka I. jsou také ve dvou variantách, které popisují podrobněji.

Líc: Trůnící král pod baldachýnem, v pravici drží liliové žezlo, v levici říšské jablko.

Opis: LODOVICVS DEI GRATIA REX HVNGARIE +

Rub: Rozštěpený znak v šestipásu, v jehož rozích jsou pěticípé hvězdičky. Opis: DALMACIE: CROACIE: ETC +

28 mm, 3,2 g. Réthy, tab. IV-68.

Líc: totéž, pouze po obou stranách trůnu lilie, zasahující zevně do perlovitého obvodku.

Rub: totéž, pouze místo hvězdiček v rozích šestipásu tečky, které jsou také po jedné po obou stranách znaku mezi znakem a šestipásem.

28 mm, 2,9 g. Réthy neuvádí.

Je jistě zajímavé, že jedině dva nálezy s vzácnými groši uherského krále Ludvíka I. na Moravě, pocházejí oba z Českomoravské vysočiny a ne z moravsko-slovenského pohraničí, kde bychom je spíše očekávali.

Jaroslav Šůla

K NÁLEZU PRAŽSKÝCH GROŠŮ NA SLEZSKÉM PŘEDMĚSTÍ U HRADCE KRÁLOVÉ

Při bagrování nového řečiště pro tok Orlice narazilo se v říjnu 1926 na větší počet pražských grošů. Mince si dělníci rozebrali, pouze část, 242 kusů, se dostala do hradeckého musea – 2 groše Václava II., 3 Jana Lucemburského, 236 Karla IV. a 1 groš míšenský, jak zní nálezová zpráva.¹⁾

V srpnu 1963 jsem tento nález inventoval a zjistil jak kvalitativní, tak kvantitativní nesrovnalosti. Byl jsem takto nucen opětně jej publikovat, a to podrobněji.

Nález se mi dostal do rukou v takovémto složení (čísla znamenají počet kusů grošů): Václav II. (1), Jan Lucemburský (14), Karel IV. (219), Václav IV. (2), Vladislav II. (4) a míšenský groš (1), celkem tedy pouze 241 mincí. Z celkového charakteru nálezů vybočovaly 4 exempláře pražských grošů Vladislava II., o kterých se L. Domečka nezmiňuje. To by sice nebylo rozhodující kritérium, neboť Domečka byl sice dobrý historik a archeolog, avšak jím publikované zprávy o nálezích mincí nevyňikají přílišnou (někdy dokonce ani ne základní) přesností. Jelikož mince již byly čištěny, srovnával jsem je podle lesku a patiny, přičemž právě ty 4 Vladislavovy groše se silně odlišovaly. Domnívám se, že jsem pouze obnovil původní stav, když jsem tyto čtyři groše Vladislava II. z nálezů vyřadil a nahradil je 4 groši Karla IV., které byly volně umístěny ve staré expozici feudalismu, ve stavu inventovaných mincí nechyběly

¹⁾ Ludvík Domečka, Nález grošů na Slezském Předměstí u Hradce Král. NČČsl. III. (1927), str. 76–77. – Srov. též: L. Domečka - F. L. Sál, Královéhradecko I, Hradec Králové 1928, str. 224–225. – Zprávu o nálezu přinesl také denní tisk (psal ji zřejmě také Domečka), viz: Kraj Královéhradecký, roč. XVII., 1926, č. 78, str. 3 a č. 79, str. 2. – V protokolu sepsaném o schůzi musejního odboru, konané 11. XI. 1926 (kniha protokolu je uschována v archivu muzea), je však dokonce zapsáno: „Z nálezů grošů při regulaci Orlice koupeny byly 242 kusy. Jsou to groše Karla IV., dva Václava II. a jeden míšenský.“

a naopak patinou se shodovaly s celým nálezem. Navíc pak tyto 4 groše Karla IV. byly týchž variant, které se v nálezu vyskytovaly ve více exemplářích. K tomuto kroku mne vedla i úvaha, že by bylo dosti podivné, aby nález, jehož doba zakopání by se přesouvala do druhé poloviny 15. nebo i do začátku 16. století, neobsahoval více grošů Václava IV. a nebyly v něm zastoupeny vůbec groše Jiřího z Poděbrad, na druhé straně by však obsahoval přes 90% grošů Karla IV.!

Současně jsem pátral dále po osudech nálezů. Jak mi sdělil bývalý ředitel musea Karel Michl, v době jeho působení nález byl neinventovaný v depozitáři. Konservátor musea jej vyčistil a nález byl pak až do roku 1961 vystavován ve sbírkách. Proto také dr. J. Petřtyl, který nálezový regest publikoval v soupisu nálezů mincí,²⁾ se musel opřít o Domečkovu zprávu. I ve své studii o nálezovém profilu města Hradce Králové mohl čerpat opět pouze z tohoto pramene.³⁾

Z toho všeho vyplývá: zakoupená část nálezů nebyla řádně vyčištěna, a tím se mohlo stát, že L. Domečka mince, na kterých bylo čitelné pouze slovo PRIMVS, přiřkl Karlovi IV., ačkoliv šlo o groše Jana Lucemburského. Povlak měděnky asi také způsobil, že nebyly k rozpoznání 2 groše Václava IV. Tím, že nález nebyl inventován, ale volně uložen v depozitáři a ve výstavních sbírkách, mohlo se s groši volně manipulovat a tak se zřejmě stalo, že si někdo vypůjčil čtyři pražské groše Karla IV. pro výstavku husitství, místo aby použil grošů bez lokality, ale zapsaných v inventáři. Aby počet mincí v nálezu souhlasil, nahradil Karlovy groše stejným počtem neinventovaných grošů Vladislavových. A konečně při všech těchto manipulacích se ztratil jeden groš, snad právě onen Václava II. (i když nevylučuji, že Domečka si mohl splést groše Václava II. a Václava IV.). Dnešní stav podchycených 241 kusů mincí je tudíž tento:⁴⁾

Čechy, Václav II. (1283–1305), pražský groš jako Smolík⁵⁾ č. 2 (1). — Jan Lucemburský (1310–1346), pražský groš Smolík č. 1, s provrtanou dírkou při okraji pro zavěšení,⁶⁾ a) + IOHANNES ☉ PRIMVS; b) + DEI ☉ GRATIA ☉ REX ☉ BOEMIE * + * GROSSI ° (v místech dolního kroužku právě je groš proražen) PRAGENSES. Přitom ještě některé plné kroužky nejsou zcela jasně plné, ale částečně otevřené, se zjevnými stopami, že šlo o ☉. Přece však není žádných pochyb, že jde o Smolíkův typ č. 1, značka na uchu ☞; Smolík č. 14, bez zn. u ucha nebo mezi konci ocasu (5); Smolík č. 14, zn. u ucha lva půl lilie (?; 1); Smolík č. 14, zn. na konci ocasu ☞ a tečka u písmene G ve slově GROSSI (2); Smolík líc č. 14, ale na rubu rozdělovací znaménko, pětিলístá růžice (viz obr. č. 1), zatímco Castelin⁷⁾ ji uvádí jakožto šestilistou růžici, ocas a ucho bez značky

²⁾ Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. (Red. Em. Nohejlová-Prátová.) II. díl. Praha 1956, nález č. 2029 na str. 131–132.

³⁾ Josef Petřtyl, Průzkum nálezů mincí v Hradci Králové. Num. sbor. IV (1957), str. 235.

⁴⁾ Nález je uložen v numismatickém depozitáři krajského Musea Zd. Nejedlého v Hradci Králové, inv. č. N 2980–N 3220.

⁵⁾ Josef Smolík, Pražské groše a jejich díly (1300–1547). Praha 1894.

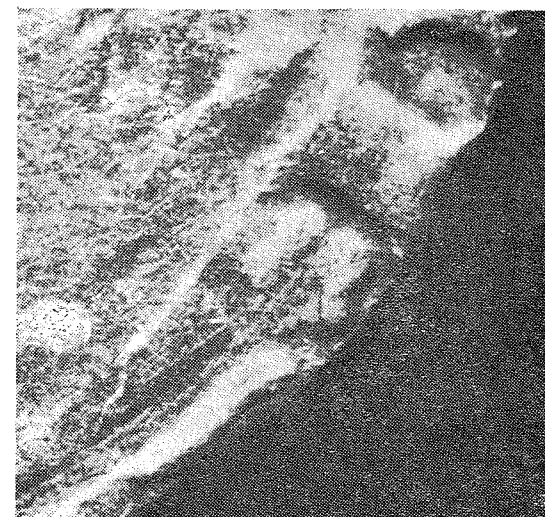
⁶⁾ Někdy se v literatuře dělá rozdíl mezi ☉ a ●, čili mezi plným kroužkem a kroužkem tvořeným pouze obroučkou. Domnívám se, že v tom zásadní rozdíl není, ale jde pouze o deformaci razebního kolků po větším množství úderů, horší jakosti materiálu kolků, nestejněměrné vyražení nebo nepravdělnou řezbu kolků atd. Např. tento groš má rozdělovací znaménka:

⁷⁾ Karel Castelin, O chronologii pražských grošů Jana Lucemburského. Num. sbor. VI., (1960), str. 150, č. 14. Ovšem Castelin ji uvádí na základě vyobrazení G. Skalského (NČČsl. XV., 1939, č. 15 na str. 50). Tento rozdíl — jinak je i Castelinův groš shodný se Smolíkem č. 14 — je zarážející. Buď tedy Skalský znaménko nepřesně nakreslil, nebo jde

(1); Smolík č. 20, mezi konci ocasu zn. ☞; nečitelné (3). — Karel IV. (1346 až 1378), pražský groš Smolík č. 5 (36)⁸⁾; Smolík č. 7 (58); Smolík č. 8 (1)⁹⁾; pražský groš: Líc: a) Smolík č. 2; b) Smolík č. 4. — Rub: Smolík č. 5 — viz obr. č. 2 — (26)¹⁰⁾; Hlobil¹¹⁾ č. 1 (2); Hlobil č. 2 (7); pro otřelost většího počtu rozlišovacích znamének přesněji neurčitelné varianty pražského groše (93). — Václav IV. (1378–1419), pražský groš velmi špatné ražby, takže nelze určit variantu (2).

Sasko-Míšeň, Bedřich II. Vážený (1342–1349), míšeňský groš¹²⁾ (1).

Popis nálezů doplňuji metrologickými údaji o některých variantách, které byly hojněji zastoupeny větším počtem exemplářů. Pro ověření údajů o jakosti těchto grošů jsem požádal

Obr. č. 1

v slezskopředměstském nálezu o novou variantu. Pokud je mi známo, groš této varianty se objevil pouze u nálezů G. Skalským popisovaném.

Castelin pak sice v této studii jako č. 15 hned na následující straně 151 ještě jednou uvádí šestilistou růžici. Tento groš se měl najít v Praze na Karlově náměstí, zřejmě groš č. 16 u Gustava Skalského, který ho určuje odkazem na Hlobila č. 4 (Hlobilův článek v NČČsl. VI., 1930, str. 134). Hlobil však zde uvádí jako rozdělovací znaménko šestilistou hvězdičku!

Pro úplnost uvádím ještě další nesrovnalost v této Castelinově studii: počty grošů u č. 14 a 15, ale i 16 a 17 (na str. 150–151) se neshodují s jeho tabulkou č. 1 na str. 154–155. Domnívám se, že zde jde o tiskovou chybu.

⁸⁾ Smolíkovi se — což je známá věc — nepodařilo přesně zobrazit rozdělovací znaménka. Horší však je, že se mu nekryjí znaménka u popisu a pak v tabulkách. Tak např. groš č. 1 na str. 16 má být vyobrazen na tab. I. jako č. 12, ve skutečnosti se však toto vyobrazení prakticky kryje s jeho popisovaným č. 5 na str. 16, tudíž i s našim kusem v nálezu slezskopředměstském.

Opět i pro typ tohoto groše platí to, co již bylo řečeno v pozn. 6 o deformaci razícího kolků a v důsledku toho poněkud odlišného vyražení koleček, křížků, růžic atd.

⁹⁾ Smolíkův groš č. 8 má rub „otřený“. Také náš exemplář je bohužel na reversu značně nečitelný, ale zdá se, že rozdělovacím znaménkem je zde ●, čili rub jako u Smolíkova typu č. 7.

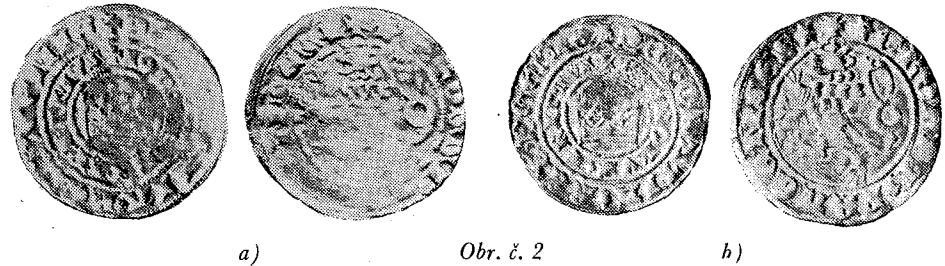
¹⁰⁾ Snad je to Castelinův groš z hraběšinského nálezů typu E (C. O. Castelin, Dva nálezy pražských grošů. NČČsl. XI. a XII., 1935 a 1936, str. 99). Bohužel, jak jsem již výše poznamenal, autoři nekreslí jednotně odlišovací znaménka, takže zde existuje dosti značná diference. Ne každý je tak schopný, aby přesně vystihl charakter znaménka, aniž by se tím dopustil zkrášení. Proto raději sám připojuji fotografie, které sice na horším papíře mnohdy dobře nevyjdou, ale ve spojení s popisem mincí určí jednoznačně.

¹¹⁾ Stan. Hlobil, Nález grošů v Morkovicích. NČČsl. VI., 1930, str. 135.

¹²⁾ Groš je dosti otřelý, proto není dosti jisté, zda nejde o ražbu kurfiřta Fridricha I. (1382–1428); tomuto by napomáhal i fakt nalezení grošů Václava IV.

univ. prof. dr. inž. M. Jurečka DSc, vedoucího katedry analytické-chemie na Vysoké škole chemicko-technologické v Pardubicích, o provedení chemického rozboru některých variant pražských grošů z nálezů. Rozbor provedli inž. J. Králůvský a inž. J. Kalous z katedry analytické chemie. Mince nebyly analysou zničeny, pro získání potřebného množství kovu byla odříznuta asi třetina mince. Již předtím byly získány váhové údaje (mince mi laskavě zvažila na elektroanalytických vahách Jana Hladíková z katedry vojenské hygieny Vojenského doškolovacího ústavu Jana Evangelisty Purkyně v Hradci Králové).

Vlastnímu stanovení obsahu stříbra v mincích předcházela kvalitativní rozbor, který bylo nutno provést, aby mohla být zvolena vhodná metoda stanovení. Kvalitativním rozbohem byla zjištěna vedle stříbra přítomnost většího množství mědi; žádné jiné elementy ve větších množstvích zjištěny nebyly. Aby bylo dosaženo požadované přesnosti stanovení stříbra, bylo použito

Obr. č. 2

dvou rozdílných volumetrických metod jednak s visuální, jednak s potenciometrickou indikací. Oběma metodami bylo dosaženo shodných, níže uváděných výsledků. Jelikož při převádění stříbrných mincí do roztoku zůstal černý nerozpustný zbytek, obsahující pravděpodobně povrchové nečistoty těžko odstranitelné, je možno — jak uvádějí inž. Králůvský a Kalous — s jistotou zaručit procentický výsledek v desetínách procenta. Uvedený černý zbytek nebylo možno eliminovat ani použitím hladkých částí mincí k analýze, kdy je menší předpoklad zachycení povrchových nečistot než u částí mincí bohatých neporušeným reliefem. Vliv této okolnosti na výsledek analýzy je však minimální.

inv. č. N 2985 pražský groš Jana Lucemburského, var. Smolík č. 14, váha 3,5539 g, jakost 0,8867.

inv. č. N 3032 pražský groš Karla IV., var. Smolík č. 7, váha 3,1691 g, jakost 0,8650.

inv. č. N 3039 pražský groš Karla IV., var. Smolík č. 7, váha 3,4247 g, jakost 0,8654.

inv. č. N 3041 pražský groš Karla IV., var. Smolík č. 7, váha 3,2923 g, jakost 0,8652.

inv. č. N 3077 pražský groš Karla IV., var. Smolík č. 5, váha 3,5931 g, jakost 0,8535.

inv. č. N 3078 pražský groš Karla IV., var. Smolík č. 5, váha 3,2536 g, jakost 0,8652.

inv. č. N 3083 pražský groš Karla IV., var. Smolík č. 5, váha 3,6031 g, jakost 0,8652.

inv. č. N 3107 pražský groš Karla IV., var. kombinovaná (líc Smolík č. 2 a 4, rub. č. 5), váha 3,3484 g, jakost 0,8673.

inv. č. N 3108 pražský groš Karla IV., var. kombinovaná (líc Smolík č. 2 a 4, rub. č. 5), váha 3,2426 g, jakost 0,8674.

inv. č. N 3121 pražský groš Karla IV., var. Hlobil č. 2, váha 3,2347 g, jakost 0,8751.

Nález v tomto složení nás nutí posunout dobu uložení až ke konci 14. století, do doby vlády Václava IV. Domníváme se totiž, že uvedené dva groše Václava IV. nevybočují příliš z celkového nálezu profilu. Jednak měly tyto dvě mince stejnou patinu jako ostatní groše, jednak — bohužel! — neznáme složení nálezů celého.

Jak mi sdělil Josef Kuřátko z Malšovic čp. 205, nález obsahoval prý alespoň 1000 kusů, možná dokonce kolem 2000 mincí (Domečka ve své nálezové zprávě mluví asi o 600 českých

a míšenských grošů). Sám má také asi 20 grošů Karla IV. z tohoto nálezů. Ty, které mi ukazoval, byly — pokud byly čitelné — groše Smolíkova typu č. 5. Hodně, asi 200 kusů, prý jich měl Václav Svoboda z Malšovic, kterému je zabavili němečtí okupanti, když ho zatýkali (V. Svoboda zemřel za druhé světové války v koncentračním táboře). Při regulaci prý bylo zaměstnáno množství i cizích dělníků, kteří si mince rozebrali (musem pak od nálezců groše po jednotlivých kusech skupovalo).

Do musea se tudíž dostala menší část nálezů. Z tohoto důvodu není možné přesně určit dobu zakopání (nečitelné groše Václava IV. nám ji blíže nestanoví). Nakonec bych chtěl ještě poznamenat, že tento článek zpřesňuje závěry K. Castelina, který pracoval ve svých studiích s počtem a rozdělením grošů podle Domečkovy zprávy. Castelin však operuje s procentuálním rozložením grošů v nálezů, aniž bere na zřetel a předesílá výhradu, že dochovaný soubor je pouze část velkého nálezů.¹³⁾

Zbyněk Malý

NÁLEZ PRAŽSKÝCH GROŠŮ V KRALOVICÍCH

V Kralovicích (okres Plzeň-sever) byl nalezen v roce 1948 při bourání renesančního štítu domu „U Jedlíků“ nález grošů v nádobce zalité olovem, podle údaje Vlastivědného musea v Kralovicích-Mariánském Týnci, které získalo z tohoto nálezů 27 grošů Václava IV. Původně v nádobce prý byly asi 4 kopy grošů. Zbytek grošů ani nádobky se nepodařilo získat. V museu v Kralovicích-Mar. Týnci jsou tyto groše Václava IV.:

Čechy, Václav IV. (1378–1419), pražský groš, varianta III-5, Veselý, Num. sbor. 8–1964, str. 40 (8); pražský groš, varianta III-2, Veselý, str. 40 (10); zcela otřelé kusy blíže neurčitelné (9).

Josef Kučera

NÁLEZ PRAŽSKÝCH GROŠŮ V ODŘEPSÍCH U PODĚBRAD

Pan J. Peřina z Poděbrad oznámil, že r. 1891 nalezl inž. Obereigner při vyměřování v Odřepsích na rozhraní mezi čp. 49 a 50 u starého plotu 10 pražských grošů, z nichž 6 bylo dáno do musea a 4 si ponechal ohlašovatel. Podle dodatečného zjištění jde o pražské groše Václava IV. (1378–1419) a pravděpodobně jen o zbytek nálezů ukrytého snad v neklidných husitských dobách.

Průměrná váha grošů je 2,83 g.

Vladimír Němeček

NÁLEZ PRAŽSKÝCH GROŠŮ V PAVLÍNOVĚ

NA VELKOMEZIŘÍČSKU V R. 1956

(Tab. XXIII, č. 7–11)

V r. 1956 našli v Pavlínově na Velkomeziříčsku při polních pracích mince, které byly uloženy volně pod kameny. Teprve při pozornější prohlídce nálezů bylo v hlíně nalezeno několik vláken a drobných zbytků lněného tkaniva. „Poklad“ byl zachráněn před rozptýlením,

¹³⁾ Karel Castelin, *Renovatio monetae* v době grošové. Numismatické listy V., 1950, str. 15 a 16, a znovu též, Česká drobná mince doby předhusitské a husitské (1300–1471). Praha 1953, str. 52, 98.

takže jej bylo možno popsat celý. Po vyčištění se ukázalo, že vyšší hodnoty byly tvořeny výhradně českými pražskými groši, drobná mince byla se zdrcující převahou mince cizí. Mince, hlavně grošové ražby, jsou relativně dobře zachovalé, některé s ražebním leskem. Přece však řada z nich byla nečitelná.

Nález obsahoval celkem 938 mincí, které byly určeny takto:

Čechy, Karel IV. (1343–1378), pražský groš (24). — Václav IV. (1378–1419), peníz se lvem a čtyřhrázem, Castelin 44 (1); pražský groš (311).

Dolní Rakousy, Albrecht V. (1404–1439), *poručenství Vilémovo* (1404–1406), *Videň*, feniky s gotickými lístky 1405 (145); feniky s trojlístky 1406 (60); feniky, na nichž není znát tvar lístků v koutech laloků (34) a půlfenik (1); trojlístek tvaru lilie (1). — *poručenství Leopoldovo* (1406–1411), feniky Luschin č. 6 (39); feniky Luschin č. 7 (9) — podle Kocha štyrská ražba. — *Samostatná vláda Albrechta V.* (1412–1439), *Videň*, Gundlach, emise z let 1416–1425, feniky Luschin č. 11 (258).

Štýrsko, Arnošt Železný (1406–1424), fenik Luschin č. 17 (15).

Hals-Leuchtenberg, Jan I. (1379–1407), fenik Sirový č. 50¹⁾ (1). — Albrecht z Leuchtenbergu, m. Bleistein, fenik s A—B—b kolem zaobleného štítku s břevnem, v rozích trojpasu kulička, Luschin č. 9 (2).²⁾

Bavory, Štěpán II. (1347–1375), fenik Beierlein³⁾ č. 52–54 (19). — Štěpán III., Friedrich I. a Jan II. (1375–92), fenik Beierlein 71 (1); fenik č. 74 (2). — Štěpán III. se synem Ludvíkem (1402–1413), fenik B. č. 75 (1); fenik B. č. 83 (1), fenik B. č. 84 (1), fenik B 91 (1), fenik jednostranný pouze s pardálem, Sirový č. 43 (1). — Jan II. (1392–97), fenik s hlavou mnicha v šestipásu, v jehož rozích 6 teček, jednostranný, B. 161 (3); obdobný fenik, pouze bez teček v rozích (1). Tyto feniky připisuje Beierlein Albrechtovi III (1438–67). — Arnošt I. s bratrem Vilémem (1397–1435), fenik B. č. 141 (2), fenik B. č. 144 (1), fenik B. č. 150 (1). — Jindřich IV. (1393–1450), fenik — v líci h v kruhu z klenců, na rubu goettingenský pes — B. č. 123 var. (2).

U pražských grošů Karla IV. můžeme určit podle rozdělovacího znaménka mezi slovy KAROLVS PRIMVS tyto varianty:

- čtyřlístek s negativní tečkou mezi slovy KAROLVS PRIMVS a šesticípou hvězdou mezi slovy REX BOEMIE (1),
- jako rozdělovací znaménko kroužek (8),
- jako rozdělovací znaménko tečka (4), z nichž jeden groš nepravidelné ražby s obráceným N místo M ve slově PRIMVS,
- rozdělovací znaménko nečitelné, avšak mezi slovy REX a BOEMIE kroužek (1),
- dva poražené křížky nad sebou (10), z nichž jeden má písmeno N místo M v slově BOEMIE, jiný písmeno N v slově PRIMVS.

U grošů Václava IV. z pavlínovského nálezu lze stanovit řadu typů a variant. Při jejich popisu se přidružují jako hlavního kritéria rozdělovacího znaménka mezi slovy GROSSI PRAGENSES.⁴⁾ Lze pak stanovit a popsat pražské groše Václava IV. z našeho nálezu takto:

- Groš s rozdělovacím znaménkem trojlístku (P. Radoměský č. 4),⁵⁾ písmeno S široké, správně kreslené s vodorovnými konci protaženými, písmeno N správně provedené, široké, šikmá příčka přesně půl oválný prostor mezi svislými dřívky, lev jemné kresby podobný lvu posledních grošů Karlových, koruna na líci nedosahuje perlou střední lilie obvodku (Veselého typ I-1), 1 kus.

¹⁾ Eduard Sirový, Nález strážovský, Věstník num. spol. čl., tab. X, č. 50.

²⁾ Bernhard Koch, Vom Böckler zum Adlerpfennig König Friedrichs IV., NZ 74/1951.

³⁾ J. P. Beierlein, Die bayerischen Münzen des Hauses Wittelsbach 1180–1550, München, 1868.

⁴⁾ St. Veselý, Nález v Jarošově nad Nežárkou, Num. sbor. VIII, 1963–64, str. 19–46.

⁵⁾ Pavel Radoměský, Nález v Kamenu u Tábora, NČČsl. XIX, 1950, str. 185–187.

- Groš s rozdělovacím znaménkem tří kroužků, které se navzájem nedotýkají (Radoměského č. 2), písmena N a S jako u předešlého groše (Veselého varianta I-2), 5 kusů.
- Groš s rozdělovacím znaménkem tří spojených kruhů, koruna nedosahuje střední lilii k obvodku, písmo jako u předešlého groše, avšak nižší, stažené písmeno S, svislé dřívky písmene N na konci pouze nepatrně rozšířené (Veselý II A-1), 25 kusů.
- Groš jako předešlý, pouze mezi hlavou lva a ocasem tečka (Veselý II A-2), 1 kus.
- Groš jako předešlý, pouze tečka těsně nad zakončením ocasu uprostřed obou pramenů (Veselý II A-3), 2 kusy.
- Groš jako předcházející, pouze chybí tečka nad ohonem lva a chybí příčka před rozdělením ocasu, 2 kusy.
- Groš, u kterého rozdělovací znaménko je tvořeno již trojlístkem, písmeno N tvaru H s příčnou čárkou spojující oba horní konce svislých dřívků, písmeno S stažené, střední perla koruny dosahuje k obvodku (Veselý II A-4), 3 kusy. Groše s rozdělovací značkou tvořenou třemi spojenými kroužky nebo kroužky splynulými v trojlístek, u nichž nelze jinak přesně určit varianty, 45 kusů.
- Groš, který má mezi slovy GROSSI PRAGENSES jako rozdělovací znaménko šesticípou hvězdičku (Radoměský č. 1), písmo nízké. V hřívě lva kroužek (Veselého II B-1, Radoměský tab. XIII, č. 11), 3 kusy.
- Groš jako předešlý, chybí však kroužek v hřívě lva a mezi zadními nohama lva trn vyčnívající z obvodku směrem dovnitř (Veselý II B-2), 3 kusy.
- Groš jako předchozí, avšak trn mezi předními tlapami a směřuje dovnitř a nahoru (Veselý II B-3), 1 kus.
- Groš jako předchozí, ale trny směřují opačně (Veselý II B-4), 2 kusy. Groše s hvězdičkou mezi slovy GROSSI PRAGENSES, nelze však zjistit přesně varianty, celkem 6 kusů.
- Pražské groše, které mají mezi slovy GROSSI PRAGENSES rozdělovací znaménko tvořené čtyřlístkem s negativní tečkou uprostřed (Radoměský č. 5). Písmo vysoké, písmeno N úzké, ze dvou svislých dřívků překrytých nahoře vodorovnou příčkou, písmeno S stažené (Veselý III-1), 5 kusů.
- Groš jako předešlý, pouze jako rozdělovací znaménko čtyřlístek s volnými lístky, 7 kusů.
- Groš, který má jako rozdělovací znaménko čtyřlístek 2,5–3 mm vysoký, bez negativní tečky, někdy lístky úzké, takže se blíží celkový tvar křížku, jindy lístky ozdobné. Písmeno N a S jako u předešlého groše, perla střední lilie dosahuje do obvodku (Veselý III-2), celkem 133 kusů.
- Groš s rozdělovacím znaménkem čtyřlístku, avšak jemné rytiny, lev má v první řadě 4 malé měsíčky, písmena N a S jako u předešlých grošů, pouze mezi slovy WENCZEZLAVS TERCIVS chybí rozdělovací znaménko. Váha 2,400 g, 1 kus.
- Groš obdobné jemné rytiny, liší se však tím, že lev má normální 3 měsíčky v první řadě, rozdělovací znaménko mezi jménem panovníka je též normální, avšak střední lilie koruny má na lódyze místo tečky dva dosti dlouhé, ostré trny, písmena N a S jako předešlá. Váha je nápadně vysoká — 2,950 g, 1 kus.
- Groš s rozdělovacím znaménkem šikmo položeným, takže směřuje dvěma lístky k obvodku, 1 kus.
- Groš se znamením čtyřlístku norm. postaveným, písmena S jako u předešlého groše, avšak písmeno N široké, normálně kreslené (Veselý III-7), 2 kusy.
- Groš jako předešlý, pouze písmeno N je obrácené, zatímco písmeno S je ještě normálního tvaru (Veselý III-6). Váha 2,420 g, 2 kusy.
- Groš jako předešlý, jen písmeno N tvořené dvěma svislými dřívky spojenými nahoře příčkou, písmeno S je obrácené (Veselý III-3), 10 kusů.
- Groš se čtyřlístkem jako rozdělovacím znaménkem, písmeno N i S obrácené. Koruna již většinou bez koncových perel, lev hrubý (Veselý III-5), 60 kusů.

Dobu zakopání našeho nálezů můžeme klást kolem r. 1420. Rozhodně nepřesahuje r. 1426, neboť od tohoto roku byly raženy rakouské feniky Albrechtovy s hvězdičkou v rozích trojpasu (mm. Niclas unterm Himmel), které v našem nálezů zastoupeny nejsou. Avšak i Gundlachovy feniky obíhaly v době zakopání pavlínovského nálezů relativně krátkou dobu, poněvadž jejich počet podstatněji nepřesahuje počet Albrechtových ražeb společných s újcem Vilémem. Je pak zajímavé, že v bavorských ražbách chybějí ražby Ludvíka VII., který razil od r. 1413 a jehož ražby jsou v našich nálezů celkem běžné. Jejich chybění nelze však přehodnocovat vzhledem k malému počtu bavorských ražeb. Je zřejmé, že bavorské feniky B. č. 161 a jeho variantu nelze přičíst Albrechtovi III. (1438–67), což bylo již dříve konstatováno Em. Nohejlovou.

Zdeňka Míková

NÁLEZ PRAŽSKÝCH GROŠŮ V KLETICÍCH, OKR. BLATNÁ

V letech 1920–30 vykopal Josef Dražan, Kletice č. 1, okr. Blatná, při úpravě vjezdu do statku nádobku, obsahující 147 kusů grošů Václava IV. Nález daroval Národnímu museu vnuk nálezce dr. Jaromír Šlapák z Prahy.

Čechy, Václav IV. (1378–1419), pražské groše (147 kusů, 3 zlomky). Většina grošů je otřelá, takže se nám podařilo určit pouze některé charakteristické znaky u několika kusů. Groše kletického nálezů patří k mladším typům grošů Václava IV., výška písma se pohybuje průměrně kolem 3 mm. Rozdělovacím znaménkem mezi slovy WENCEZLAUS-TERCIUS jsou dva kroužky nad sebou (39); mezi slovy REX-BOEMIE dva šikmo položené křížky nad sebou položené (4); slova DEI-GRATIA oddělují dva křížky šikmo nad sebou položené (7). Písmeno N ve slově WENCEZLAUS má správně psaných 8 grošů, N se objevuje u 19 kusů, M má 32 kusů, ve tvaru písmene H se spojovacím dřikem v různé výšce 3 kusy. Opis na rubní straně začíná křížkem mezi hvězdičkami (37). Mezi slovy GROSSI-PRAGENSES se objevuje znaménko čtyřlísté růžice (17) a trojlístku (2). Blíže neurčeno zůstává 35 kusů. Nález obsahuje dva groše s kontramarkami německých měst. Jsou to: Řezno (Katz č. 71),¹⁾ Švábský svaz (Katz č. 43). Nález doplňuje úlomek hliněné nádoby.

Mince byly pravděpodobně uloženy v první pol. 15. stol. Z tohoto období je to již druhý nález pražských grošů v Kleticích.²⁾

Stanislav Veselý

NÁLEZ S KONTRAMARKOVANÝMI GROŠI Z PÍSECKA

Ve starém přírůstkovém inventáři okresního vlastivědného musea v Písku je zapsán menší grošový nález, objevený kolem 30. října 1930 „na zahradě za chalupou pod kořenem starého jilmu v základech chalupy“ v Kašíně Hoře, okres Písek. Třicet grošů z nálezů věnoval píseckému museu brzy po objevení František Lhota z Kašiny Hory č. 2.¹⁾

¹⁾ V. Katz, Kontramarky na pražských groších, Praha 1927.

²⁾ Nálezů mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II (red. Em. Nohejlová-Prátová), Praha 1956. Em. Nohejlová-Prátová, České, moravské a slezské nálezů mincí údobí grošového, str. 194, č. 2392.

¹⁾ Děkuji pracovníkům okresního musea v Písku za informace o nalezišti a za umožnění popisu nálezů.

V dnešní numismatické sbírce musea v Písku není nález z Kašiny Hory přímo označen. Je tam však nálezový celek 29 grošů, ve kterém můžeme s největší pravděpodobností hledat zmíněný nález. Zaslouží si celkového zhodnocení především proto, že obsahuje několik kontramarkovaných grošů a ukazuje stav grošového oběživa v době svého zakopání. V nálezů jsou vesměs pražské groše, a to 1 kus Karla IV. a 28 grošů Václava IV. I když grošové nálezů bez další příměsi nám mnoho neříkají, je možno podle nových poznatků z nálezů vytěžit víc než až dosud. Popis nálezů:

Čechy, Karel IV. (1346–1378), pražský groš varianty 8, nejmladší varianty se dvěma ležatými křížky nad sebou mezi slovy KAROLVS PRIMVS,²⁾ váha 1,79 g, 1 kus.

Václav IV. (1378–1419), pražský groš varianty II A 2,³⁾ (váha 2,34 g, 1 kus), var. II A 3 (prům. v. 2,58 g, 2 kusy), var. II A 5 (prům. v. 2,66 g, 3 kusy), var. II A 4 nebo 5 (2,65 g, 1 kus), var. II A 4 nebo 5 s kontramarkou Salcburku na líci – Katz č. 34, Castelin č. 147⁴⁾ (2,55 g, 1 kus), var. II blíže neurčitelná (prům. v. 2,56 g, 2 kusy), var. III 1 (2,55 g, 1 kus), var. III 2 (prům. v. 2,63, 5 kusů), var. III 2 s kontramarkou Řezna – Katz č. 71, Castelin č. 144 (2,57 g, 1 kus), var. III 2 s mladší kontramarkou hornosvábského městského svazu – Katz č. 95, Castelin č. 185 (2,55 g, 1 kus), var. III 3 (2,73 g, 1 kus), var. III 5 (prům. v. 2,50 g, 9 kusů).

Nález se svým složením shoduje s velkým množstvím grošových pokladů zakopaných od dvacátých až asi do sedmdesátých let 15. století. I složením variant zákonitě odpovídá podobným nálezům. Nejstarší varianty Václavových grošů chybějí, nejmladší se vyskytují nejčastěji. Z rozložení variant vyplývá, že nález mohl být zakopán nejdříve na konci vlády Václava IV. Přece však je v nálezů doklad, že mince byly do země uloženy později. Je to kontramarka švábského svazu – hvězda, kterou se označovaly groše podle archivních dokladů asi v letech 1428 až 1431. Musíme počítat ještě s pozdější dobou zakopání, protože se mince musely k nám vrátit obchodním stykem z míst kontramarkování. Všechny tři kontramarky patří k nejběžnějším, především v jihočeských nálezů, protože všechny byly vyraženy v přílehlé jihoněmecké oblasti. Naleziště leží poblíž Zlaté stezky, po které proudil nejživější obchod s touto oblastí.

Dalším nepřímým dokladem pro pozdní zakopání nálezů je velmi nízká váha grošů. Průměrnou váhu grošů Václava IV., vycházejících z mincovny, můžeme odhadnout asi na 2,7 gramu. Groše z nálezů váží průměrně jen 2,54 gramu. Karlův groš zůstal tak dlouho v oběhu především proto, že má až překvapivě nízkou váhu. Všechny těžší kusy byly z oběživa vybrány a většinou přemincovány. Dobu zakopání nálezů nemůžeme přesněji určit, můžeme jen stanovit, že mohl být ukryt nejdříve ve třicátých letech 15. století, ale také později.

Zdeňka Míková

NÁLEZ PRAŽSKÝCH A MÍŠENSKÝCH GROŠŮ V PLZNI

V dubnu 1962 nalezl J. Martínek z Plzně, Cukrovarnická ul., na své zahradě čís. 52/2, při kopání odpadové roury, 127 stříbrných mincí, které se podle jeho sdělení nalézaly asi

²⁾ Podle rozdělení uveřejněného poprvé v přednášce Pražské groše Karla IV. na členské schůzi Num. společnosti v Národním museu 6. IV. 1964.

³⁾ Stanislav Veselý, Nález v Jarošově nad Nežárkou (Příspěvek k chronologii grošů Václava IV.), Num. sbor. 8 (1963/64), str. 32 až 41.

⁴⁾ Viktor Katz, Kontramarky na pražských groších, Praha 1927; Karel Castelin, Kontramarky pražských grošů, Num. listy XVII (1962), číslo 3–4, str. 71–94.

v hloubce 80 cm volně v zemi. Mince byly odevzdány Západočeskému museu v Plzni, které je zaslalo numismatickému oddělení Národního musea k vyčištění a zpracování. Nález obsahuje 103 pražské groše a 24 grošů míšeňských.

Čechy, Václav IV. (1378–1419), pražské groše, 103 kusů.

Většina grošů je velmi otřelá, takže jen u několika málo kusů jsme mohli popsat rozličně psané písmeno N a různé typy oddělovacích znamének. Písmeno N ve slově WENCEZLAUS má správně psaných 5 grošů, Π se objevuje u 16 grošů; И má 8 grošů; ve tvaru písmene H 6 grošů — se spojovacím drátkem v různé výšce. Oddělovací znaménka mezi slovy WENCEZLAUS-TERCIUS jsou nad sebou položené dva kroužky (5); mezi slovy REX-BOEMIE dva šikmo položené křížky nad sebou (5) nebo křížek (5). Slova DEI-GRATIA oddělují dva šikmo položené křížky nad sebou (1) a čtyřlístá růžice (2). Na rubní straně začíná opis křížkem mezi hvězdičkami (8). Mezi slovy GROSSI-PRAGENSES se objevuje znaménko čtyřlísté růžice u dvou grošů. Lic jednoho groše je vyražen dvojmo. Ve vnitřním opisu lícni strany se objevuje obrácené písmeno Z u šesti grošů. Pro otřelost nebylo 55 grošů blíže určeno. Váha většiny grošů kolísá mezi 2,40 g až 2,80 g, i když nejnižší váha je 2,09 g a nejvyšší 3,14 g. Podle průměrné výšky písma (3 mm), některých oddělovacích znamének a obráceného písmene Z¹⁾ můžeme soudit, že se jedná o nejmladší typ grošů Václava IV.

Sasko-Míšeň, Baltasar (1349–1406), groš typu Saurma 4363, tab. LXXVII., č. 2327 (1), váha 2,49 g. — Fridrich I. (1382–1428), Sa 4367, tab. LXXVII., č. 2332 (2), 2,82 g, 3,05 g. — Fridrich I. (1382–1428), Vilém II. (1380–1425).

Fridrich IV. Duryňský (1406–1440), groš jako Sa 4369, tab. LXXVII., č. 2333 (6), 2,61 g, 2,62 g, 2,30 g, 2,56 g, 2,63 g, 2,45 g; groš jako Sa 4369, ale na rubní straně znamení čtyřlísté růžice s trny (10), 2,80 g, 2,64 g, 2,56 g, 2,64 g, 2,53 g, 2,59 g, 2,64 g, 2,56 g, 2,56 g, 2,09 g; groš jako Sa 4369, ale na rubní straně znamení čtyřlísté růžice (1) 2,70 g. — Vilém II. (1380–1425), groš jako Sa 4370, tab. LXXVII., č. 2334 (1), 2,53 g. Tento groš je shodný s grošem Viléma III. (1428–82), Sa 4385, tab. LXXVIII., č. 2347. Pro otřelost groše i pro nejasné vyobrazení v Saurmovi, nemůžeme zcela přesně tento groš určit. Pravděpodobně je však ražbou Viléma II., která spíše časově do složení nálezu zapadá.

Složení plzeňského nálezu je typické pro toto období i oblast.²⁾ Převládají pražské groše Václava IV., pětina jsou groše míšeňské. Ukrytí mincí bylo zřejmě podmíněno rušnou a proměnlivou dobou, která vytvořila z dočasného Žižkova sídla (listopad 1419–březen 1420) obec katolickou. V letech 1421, 1427, 1431, 1433–34 bylo město husity dobýváno zpět. To vede k závěru, že mince byly uloženy pravděpodobně v prvních letech vzniku husitského hnutí.

Josef Petřtyl

NÁLEZ MINCÍ V UHERSKU

V musejní sbírce v Litomyšli je uložen nález drobných mincí fenikového typu z Uherska dosud nezpracovaný, pouze registrovaný v Nálezech II, 2513.¹⁾ Quido Šimek, litomyšlský sběratel z prvních desetiletí 20. stol., jehož sbírka se dostala do litomyšlského musea, získal zřejmě celý tento nález, nebo aspoň jeho většinu, do svého majetku. U nálezu nejsou bližší

¹⁾ L. Nemeškal, Nález ze Lžína u Soběslavi, Num. sb. II, Praha 1955, str. 173.

²⁾ J. Ječný, Poklady z doby husitské na Plzeňsku, Plzeň 1924, str. 7 a d.

¹⁾ Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II, Praha 1956, str. 214, č. 2513. — Zprávu zpracoval podle Šimkova záznamu V. Vágnier; uvedl, že v nálezu bylo prý původně asi 2000 mincí a že v litomyšlském museu je zachováno pouze 724 kusů.

údaje náleзовých okolností; je známo pouze jeho datum: 1898. Z depotu je zachováno v numismatické musejní sbírce celkem 1156 drobných mincí fenikového typu.²⁾

Čechy	16	Augsburg	12
Zhořelec	2	Norimberk	1
Dolní Rakousy	617	Norimberk-Würzburg	1
Štýrsko	14	Falc	37
Salzburg	75	Neurčitelné	9
Bavory	382		

Popis mincí nálezu:

Čechy, peníz se lvem a čtyřrázem (2, celkem málo zřetelné exempláře). — Jiří z Poděbrad (1458–1471), kruhový peníz se lvem (14, podle Šimkovy zprávy bylo nalezeno 16 exemplářů).

Zhořelec, peníze 15. stol. (2).

Dolní Rakousy, Albrecht V. (1404–39), *poručensví Vilémovo* (1404–1406), *Videň*, feník s gotickými lístky, do r. 1405 (8); feník s trojlístkem, 1406–11 (5); s nejasným znam. (4); málo zřetelný feník — buď Vilém a Albrecht nebo Leopold a Albrecht (1); *samostatná vláda* (1411–1439), *Videň*, feniky s lístky v rozích (22); půlfeniky z let 1416, 1420–1425 (7); feniky z let 1427–1435, drobná hvězdička (91); půlfeniky z téže doby, drobná hvězdička (65);³⁾ feniky z let po 1435, velká hvězdička (14); půlfeniky z téže doby (14); feniky s nejasným znam. (12); půlfeniky s nejasným znam. (193; většina půlfeniků nemá vyznačena znaménka; některé lze vůbec těžko určit, protože bývá zřetelný nejvýše rakouský štítek nebo jeho část); feniky s orlicí s rakouským štítkem (11); feniky či půlfeniky s orlicí, nejasné rozdělení velikostí (3); půlfeniky s orlicí (11). — Fridrich III. (1440–93), feniky z let 1440–52 (13); půlfeniky z téže doby (2); feník, L. str. 373, č. 19a (10); půlfeník (9);⁴⁾ málo zřetelný feník (1); feník, *Hausgenossen*, Nik. Teschler (1456–62; 2); málo zřetelné feniky (104), úlomky feniků (7), střížek nevyražený se čtyřrázem (9), málo zřetelné půlfeniky (3).

Štýrsko, Arnošt Železný (1406–24), feník, L. str. 370, č. 17 (8); půlfeník, L. str. 372, č. 18 (6).

Salzburg, sede vacante (do r. 1494), jednostranné feniky (70), feniky s berlou na rubu (5).

Bavory — Mnichov, Štěpán II. (1347–75), feník W 145 (2). — Arnošt I. a Vilém III. (1397–1438, do r. 1435), feník W 160 (123); W 168 (1). — Arnošt I. a synovec Adolf (1397–1438), feník W 168 (5). — Albert III. (1438–60), feník W 172 (32); W 178 (2); málo jasné feniky, asi W 172 (4); půlfeník jednostranný W 181 (2); půlfeník W 209 (5). — Málo zřetelný feník mnichovského původu (1).

Bavory — Ingolstadt, Štěpán III. se synem Ludvíkem (1375–1413; 1402–1413), feník W 3387 (4); W 3392 (1); *Wasserburg*, feník W 3397 (1); W 3396 (1); nejasné znam. pod SL (12). — Jindřich IV. (1393–1450), *Oetting*, feník W 3433 (25); W 3434 (2); 3435 (20); W 3435 dvojráz (1); W 3436 (4); W 3438 (3); nejasné znam. (11); půlfeník W 3442 (5); málo znatelné feniky oettingenské provenience (5).

Bavory — Landshut, Jindřich IV. (1393–1450), feník W 3424 (1); W 3426 (48);

²⁾ Vágnier uvádí v Nálezech II, 2513 celkem 724 kusů. Pečlivou prohlídkou uloženého materiálu (děkuji za spolupráci řediteli litomyšlského musea dr. J. Kapustovi) jsem zjistil, že náleзовý provenienční údaj v Šimkově sbírce se týká 1156 mincí.

³⁾ Některé rakouské půlfeniky a feniky svou velikostí i vahou jsou si velmi blízké v tomto nálezu. Rozlišují je vlastně často pouze podle diferenčních tvarových znaků, tj. obdélník s vykrojenými rohy.

⁴⁾ Podle Šimkova záznamu bylo v nálezu původně 13 ex. půlfeniků Fridricha III.

W 3427 (4); W 3428 (22); W 3432 (4); znam. nejasné (19); zlomky (3). – Ludvík IX (1450–79), feniky, ražby z let 1450–60, W 3443 (3); půlfenik W 3446 (1). – Málo zřetelné feniky bavorské provenience (6); málo zřetelné půlfeniky bavorské provenience (3). Neurčitelné zlomky feniků (9).

Augsburg, Peter (1424–69), mincm. Bäringer (1441), fenik, Steinhilber 177⁶) (8); půlfenik, Steinhilber 184 (1); feniky málo zřetelné (3).

Norimberk, fenik 15. stol. (1).⁶)

Franky, konvenční mince Norimberk-Würzburg, Bedřich VI. (1397–1440) – Jan II. Brunn (1411–40), fenik (1).

Falc Neuburg, Jan II. a Ludvík IV. (1404–43), minc. *Amberg*, fenik (31); půlfenik (6).

Tento nález z Uherska patří do souboru mincovních depotů tezaurovaných koncem prvního desetiletí v druhé polovině 15. století. Protože je v nálezu celkem malý zlomek českých ražeb (1,5%), je zřejmé, že soubor byl uložen asi krátce po r. 1458, kdy se do českých zemí dostalo velké množství těchto habránkových ražeb inflačního charakteru, a zřejmě po zákazu těchto mincí Jiřím z Poděbrad.⁷)

Většina rakouských ražeb patří době Albrechta V. Také bavorské mince pocházejí většinou z první poloviny 15. století, a to z posledních dvou desetiletí.

Zajímavý je v tomto nálezu veliký počet půlfeniků (i jihoněmeckých), s nímž se obvykle v našich nálezech nesetkáváme. Kvantitativní číselný poměr mezi feniky a půlfeniky bavorskými je celkem běžný; půlfeniky jsou vzácnější (v tomto případě 359 : 13). Poměr mezi rakouskými feniky a půlfeniky je odlišný: 313 : 304, tedy téměř 1 : 1. Vyřazují ovšem z propočtu nejisté určení tří mincí, u nichž je těžké rozhodnout, jde-li o feniky či o půlfeniky. Většina rakouských půlfeniků patří době Albrechta V.

Zdeňka Míková

NÁLEZ MÍŠENSKÝCH GROŠŮ VE VINTÍŘOVĚ, OKR. CHOMUTOV

V polovině září 1962, při melioračních pracích v katastru obce Vintířov, okr. Chomutov, bylo nalezeno 54 míšenských grošů. Rýpadlo, které hloubilo příkop, vybralo ze země nádobu s mincemi. Nádobka byla poškozena a ponechána na místě; příkop byl opět zahrnut. Nález byl odevzdán p. Raušovi, členu NSČs. O nálezu podal zprávu a odevzdal jej numismatickému oddělení Národního muzea k zpracování Jan Pěček, vedoucí numismatického sdružení v Teplicích.

Mince popisují takto:

Sasko-Míšeň, Fridrich I. (1382–1428), groš typu Saurma 4367, tab. LXXVII, č. 2331 (1 kus), váha 2,56 g; groš jako Sa 4368, tab. LXXVII, č. 2332 (3), 2,96 g, 2,98 g, 2,70 g. – Fridrich I. (1382–1428), Vilém II. (1380–1425) a Fridrich IV. Duryňský

⁵) Při studiu augsburských feniků se dosud většinou užívalo starší práce A. Nosse, Zur Chronologie der augsburgischen Gemeinschaftspfennigen von Bischof und Stadt. Bl. f. Mzfr. 56, 1921, 131 str., tab. 244, č. 18. – Užívám však i novějších údajů z práce Dirka Steinhilbera, Geld und Münzgeschichte Augsburg im Mittelalter. Jhb. f. Numismatik u. Geldgeschichte V–VI, 1954–55, str. 131, č. 177.

⁶) Hans-Jörg Kellner, Die Münzen der freien Reichstadt Nürnberg. Jhb. f. Numismatik u. Geldgeschichte VII, 1956, str. 139 sl.

⁷) Výklad o měnové a mincovní politice Jiřího z Poděbrad viz u Em. Nohejlové-Prátové: Mincovníctví Jiřího z Poděbrad. ČNM CXXIX, 1960, str. 34 sl., cit. str. 37 aj.

(1406–1440), groš jako Sa 4369, tab. LXXVII, č. 2333, ale na rubu znamení čtyřlísté růžice s trny (7), 2,66 g, 2,84 g, 2,26 g, 2,91 g, 2,64 g, 2,49 g, 2,73 g; groš jako Sa 4369, tab. LXXVII, č. 2333 (2), 2,85 g, 2,74 g. – Fridrich II. (1428–64), Fridrich IV. Duryňský (1406 až 1440) a Zikmund (1428–1436), groš jako Sa 4373, tab. LXXVII, č. 2336 (4), 2,84 g, 2,86 g, 2,71 g, 2,71 g; groš jako Sa 4374, tab. LXXVII, č. 2337 (6), 2,79 g, 3,15 g, 2,25 g, 3,09 g, 3,06 g, 2,99 g. – Fridrich II. (1428–1464), Fridrich IV. Duryňský (1406–1440) a Vilém III. (1436–1440), groš jako Sa 4375, tab. LXXVII, č. 2338, ale na líci začíná opis pětilistou růžicí; v opisu místo DEI je DI, rub nezřetelný (1), 2,72 g. – Fridrich II. (1428 až 1464), Vilém III. (1428–82), ražba z let 1442–1445, groš jako Sa 4376, tab. LXXVII, č. 2339 (3), 2,58 g, 2,76 g, 2,55 g; groš jako Sa 4376, ale opis na líci začíná šikmo položeným křížkem, na rubu šesticípou hvězdičkou (1), 2,74 g. – Fridrich II. (1428–1464), groš jako Sa 4377, tab. LXXVII, č. 2340, ale opis na líci i rubu začíná křížkem, na rubu vlevo od ocasu lva značka kroužek (8), 2,49 g, 2,52 g, 2,52 g, 2,66 g, 2,59 g, 2,74 g, 2,59 g, 2,85 g; groš jako Sa 4377, ale opis na líci začíná pětilistou růžicí; na rubu vlevo od ocasu lva značka kroužek (10) 2,39 g, 2,66 g, 2,67 g, 2,57 g, 2,57 g, 2,43 g, 2,77 g, 2,52 g, 2,31 g, 2,65 g; groš jako Sa 4377, ale opis na líci začíná šikmo položeným křížkem, opis na rubu začíná šesticípou hvězdičkou (1), 2,34 g. – Vilém III. (1428–82), groš jako Sa 4385, tab. LXXVIII, č. 2347, ale opis na líci začíná: o W o DEI..... (1), 2,69 g.

Hessensko – Kassel, Ludvík II. (1413–58), groš jako Sa 2232, tab. XXXVI, č. 1099, ale opis na rubu končí HASSIE (1), 2,90 g; groš jako Sa 2232, ale opis na líci začíná znaméním šestilísté růžice, opis na rubu začíná znaméním šestilísté růžice a končí HASS (2), 2,78 g, 2,55 g; groš jako Sa 2232, ale opisy začínají znaméním šestilísté růžice, na rubu končí HASSIE (2), 2,70 g, 2,50 g; groš jako Sa 2232, ale opisy začínají znaméním šestilísté růžice, na rubu opis končí HASSI (1), 2,64 g.

Nejmladší ražbou nálezu je groš Viléma III. (1428–82), který není blíže datován. Saské groše jsou opatřovány letopočtem v 60. letech 15. století; pokládáme tedy tento groš za ražbu z první poloviny vlády Viléma III.¹) Z celkového složení nálezu je možné se domnívat, že nález byl uložen pravděpodobně v polovině 15. století.

Josef Petřtyl

NÁLEZ PRAŽSKÝCH GROŠŮ Z KONCE 15. STOL. V BUDISLAVI NA LITOMYŠLSKU

V museu v Litomyšli byly prý uloženy dva nálezy pražských grošů z Budislavě.¹) Větší nález (104 pražské groše) byl evidován v Nálezech II, č. 2680.²) Druhý nález byl objeven na trati pod Kozmínem v témž roce (1934). Obsahuje pouze 59 pražských grošů v časovém

¹) Blíží o saském mincovnictví v 15. stol. viz: Gerhard Krug, Sächsische Groschen, Pfennige und Heller um die Mitte des 15. Jahrh. HBN, 6/7, 1952/3, str. 90–103.

²) Děkuji za spolupráci řediteli litomyšlského muzea dr. J. Kapustovi.

³) První nález byl objeven v r. 1934 v tzv. Horním lese na parcele č. 1049/1 lesního oddělení 26 a „U studené vody“ v místech bývalé vsi Rzí. J. Skutil (Od Trstenické stezky XIX, 1939–40, str. 100) uvádí 150 pražských grošů Václava II. (mylně), V. Vágnér ve svém náleзовém registru vyčísluje počet na 135 pražských grošů, z nichž se podle něho zachovaly 3 pražské groše Václava IV., 4 Jiřího Poděbradského, 97 Vladislava II. Tento nález prozatím nebyl nalezen v musejním depozitáři.

rozpětí od Karla IV. až Vladislava II. Tomuto druhému nálezu, jehož obsah bylo možno konkrétně studovat v depozitáři litomyšlského musea, věnuji pozornost v tomto popise.

Mince byly uloženy pravděpodobně v nádobce hrncovitého tvaru. Je tlustostěnná, její povrch je hrubý, drsný, bez polevy i bez vyhlazení; barva keramiky je šedožlutá. Hrdlo hrnkovitého hrnku je krátké, jakoby useknuté, otvor oválný (smáčklý), bez ozdob. Výška nádoby je 11 cm, výduť má 11 cm, dno 7 cm, hrdlo 6 × 4,8 cm, otvor 1,7 × 3,2 cm.³⁾

V nálezu jsou tyto mince:

Čechy, Karel IV. (1346–1378), pražský groš (1). – Václav IV. (1378–1419), pražský groš (1). – Jiří Poděbradský (1458–1471), pražský groš (2). – Vladislav II. (1471–1516), pražský groš (54).

Pražský groš Karla IV. je excentricky vyražen na obou stranách; mělká ražba; střední lilie koruny má nad sebou jednu perlu; perly postranních lilí leží na vnitřním kruhu.

Pražský groš Václava IV. je mělce ražen. Písmeno N = II, S je běžné. V ohonu před rozvětvením jsou dva lístečky: hřívá má tři řady; kresba lví hlavy je celkem primitivní.

Pražské groše Jiřího Poděbradského jsou celkem málo čitelné, zvláště v rozdělovacích značkách; písmeno S má dvě varianty: S (1), S (2). Mezi mincemi je rozdíl i ve velikosti: od 25 mm do 29 mm.

Vladislavovy pražské groše lze rozdělit přibližně podle typu koruny:⁴⁾

Typ:	Počet:	Jakost (podle údaje Teisingerova):	Typ:	Počet:	Jakost (podle údaje Teisingerova):
I	6	9lotový (1471)	VIII	—	
II	17		IX	5	8lotový (1483)
I–II	2		X	—	
III	1		XI	2	7lotový (po r. 1485)
IV	—		XII	1	
V	2		XIII	1	
VI	3		XIV	1	(1490)
VII	1	(1480)	?	12	

Podle Teisingerova přehledu⁵⁾ lze sestavit tuto tabulku variant pražských grošů Vladislava II.:⁶⁾

³⁾ Tato nádobka je označena jako keramika z budislavského nálezu. Druhá nádoba podobně označená svým tvarem patří zřejmě době novější.

⁴⁾ Jindřich Teisinger, Varianty pražského groše Vladislava II. 1471–1516. České Budějovice 1934, 28 tab.

⁵⁾ Podle Teisingera zachovávám toto pořadí popisových sloupců: 1 = rozdělovací znaménko ve vnitřním opise – 2 = rozdělovací znaménko začínající vnější opise – 3 = znaménko mezi DEI GRATIA. – 4 = znaménko mezi GRATIA REX – 5 = znaménko mezi REX BOEMIE – 6 = typ koruny.

Na rubu: 7 = Úvodní znaménko opisu. – 8 = znaménko mezi GROSSI PRAGENSES – 9 = typ ocasu lva – 10 = hřívá lví – 11 = jazyk lva. – 12 = Zvláštnosti v typu písmen, zvláště S a N.

⁶⁾ Údaje o typologických prvcích jsou někdy přibližné, protože některé z Teisingerových typů jsou nedokreslené (byly v málo zachovaných exemplářích), jiné se zase v některých dílčích znacích podstatně odlišují apod. Zjistil jsem například v tomto nálezu, že na žádném pražském groši Vladislava II. není vlastně značka 35 v pozici, jak ji Teisinger nakreslil, nýbrž všechny mají většinou tvar 64, ovšem ve formě normálního kříže.

Přehled variant

Č.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		Pozn.
												S	N	
1	1	17	28	35	?	I	39	35	1	2	?	1	1	
2	0	16	28	36	28	I(?)	39	35	2	2	bez	1	1	
3	1	16	28	?	28	I(?)	39	64	2	1	bez	1	1	
4	1	?	28	20	?	I	?	20	3	2	?	1	?	
5	0	16	28	35	28	I(?)	39	35	2	1	s jaz.	1	1	7)
6	1	16	28	00	28	I	39	?	3	1	s jaz.	1	1	8)
7	1	16	28	36	28	I–II	39	64	0	22	bez	5	?	
8	0	16	29	29	29	I–II	40	20	1	2	bez	1	1	
9	1	16	?	?	?	II	39	?	3	4	s jaz.	5	2	
10	1	19	28	36	28	II(?)	39	64	2	4	s jaz.	1	1	
11	1	16	28	35	28	II	39	35	3	1	s jaz.	5	2	
12	1	16	28	35	28	II	?	?	2	1	bez	1	1	
13	?	?	28	?	28	II	39	?	3	2	s jaz.	5	3	
14	0	16	28	?	28	II(?)	39	35	2	1	?	5	1	
15	0	?	28	35	28	II	39	?	3	2	bez	5	3	
16	1	16	28	35	28	II	39	35	2	1	bez	1	1	
17	0	16	28	35	28	II	39	35	2	2	bez	5	1	
18	1	16	28	35	28	II	39	35	2	1	s jaz.	5	?	
19	?	16	28	35	28	II	?	64	1	?	?	?	?	
20	1	16	28	35	28	II	39	64	2	1	s jaz.	6	1	
21	0	16	28	?	28	II(?)	39	?	2	?	bez	5	1	
22	?	?	?	35	28	II(?)	39	64	2	1	s jaz.	5	?	
23	?	16	28	35	28	II(?)	39	35	3	2	bez	6	1	
24	0	?	28	?	?	II(?)	39	64	2	2	bez	6	1	
25	0	16	28	36	28	II(?)	39	35	?	?	s jaz.	1	1	
26	1	16	28	35	?	III	39	35	2	1	?	1	1	
27	6	?	?	?	?	V	?	?	3	1	s jaz.	6	1	
28	2	?	35	?	?	V(?)	39	64	2	?	bez	8	2	
29	?	?	28	36	28	VI	39	64	2	2	bez	5	1	
30	10	16	28	36	28	VI	?	35	2	1	s jaz.	1	1	
31	1	16	28	35	28	VI	39	35	2	1	s jaz.	1	1	
32	0	16	?	35	?	VII	?	64	3	1	?	1	1	
33	?	16	28	36	28	IX	39	35	2	asi 2	bez	1	1	
34	1	16	28	35	28	IX	39	35	3	1	bez	1	1	
35	?	16	28	35	28	IX	39	35	3	23	?	1	1	
36	0	16	28	?	28	IX	39	64	1	2	?	5	2	
37	0	?	28	?	?	IX(?)	39	20	1	?	?	1	1	
38	0	22	28	35	28	XI	40	20	3	?	bez	7	1	
39	?	16	16	16	?	XI	20	30	3	23	bez	5	1	
40	0	27	6	6	6	XII	39	64	1	2	bez	4	2	
41	?	?	6	?	6	XIII	40	20	1	2	bez	4	2	
42	?	?	6	4	6	XIV	?	64	1	2	?	5	2	

7) U č. 6 soupisu jsou v poloze 4 dvě tečky vedle sebe oo.

8) U lvího ohonu pouze jedna vnější tečka.

Č.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		Pozn.
												S	N	
43	?	?	10	20	10	?	?	20	?	?	?	10	3	Koruna nevyraž. Koruna nevyraž.
44	0	16	28	20	28	?	33	20	3	?	bez	7	1	
45	10	16	10	35	16	?	33	64	?	?	bez	1	3	
46	?	16	28	36	28	?	39	64	3	1	?	1a	1	
47	0	2	28	36	28	?	39	64	3	2	bez	1	1	
48	0	2	28	35	28	?	39	35	3	asi 1	bez	1	1	
49	0	2	28	35	28	?	39	35	2	?	bez	5	1	
50	?	?	28	35	28	?	39	35	2	2	s jaz.	1	?	
51	?	?	28	?	28	?	39	64	1	?	s jaz.	1	7	
52	0	16	?	36	36	?	39	35	2	asi 1	s jaz.	1	?	
53	1	16	28	35	28	?	39	35	3	asi 1	s jaz.	1	1	
54	0	16	?	20	28	?	39	20	3	1	bez	5	2	

Teprve z tohoto přehledu dílčích odlišovacích znaků poznáváme, jak tento soubor je celkem jednotný. Jsou v něm varianty v provedení, které jsou přidělovány starším ražbám. Proto lze počítat s dobou uložení depotu před rokem 1500.⁹⁾ Teisinger¹⁰⁾ udává přibližnou relativní chronologii pražských grošů a zařazuje tento typ (podle koruny č. 14) do doby kolem 1490, tedy jistě před rok 1500.

Nález patří k běžnějším kategoriím nálezů pražských grošů se širším rozpětím časovým (od Karla IV. do Vladislava II.). Podobných nálezů známe více z registrace v Nálezech II.¹¹⁾ Svým charakterem je blízký například nálezům v Horních Borech na Velkomeziříčsku.¹²⁾

⁹⁾ V případě Vladislavových grošů bývá otázka datace nálezů složitější. Jeho grošové soubory mohou totiž ještě odrážet obavy z tureckého nebezpečí za Ludvíka Jagellonského. Ludvíkovy groše jsou totiž velmi vzácné a z početní tabulky Lub. Nemeškala (Pražské groše v nálezech mincí 16. století v Čechách, na Moravě a ve Slezsku; ČNM CXXVII, 1958, str. 83) poznáváme, že 73 exemplářů Ludvíkových pražských grošů nalezených v mincovních depotech ze 16. století představuje vlastně pouze 0,6% celkového počtu pražských grošů. Z toho ovšem plyne, že v Ludvíkově době byl asi oběh ještě dostatečně zásoben vladislavskými ražbami, které tak na delší dobu udávaly ráz oběživa i Ludvíkovy doby. Ovšem tento nález nemá vůbec typy mladší a dokonce ani nemá relativně velkou diferencii typovou vůbec.

¹⁰⁾ Teisinger, l. c., str. 19.

¹¹⁾ Rozpětí pražských grošů od Karla IV., Václava IV. až po Vladislava II. je v depotech z Nálezů II, 2653, 2655, 2657, 2660 (dokonce i pražské groše Jana Lucemburského), 2661, 2666, 2672 (i Jan Lucemburský), 2675 (i Jan Lucemburský), 2699, 2705 (dokonce i s pražským grošem Václava II. a Jana Lucemburského), 2738 (s parvem Václava II.), 2805 (i Jan Lucemburský), 2807 (i Václav II.; Karel IV.), 2811 a 2892 (od Václava II. k Vladislavovi II.), nález v Budči (Num. sb. III, 212 sl.; od Václava II. až po Ferdinanda I.) aj.

¹²⁾ Jiří Dvorský, Nález mincí v Horních Borech na Velkomeziříčsku. Vlastivědný sborník Vysočiny I, 1956, str. 94. — Nález 2100 kusů; z českých ražeb jsou tam pražské groše Karla IV. (5), Václava IV. (116), Jiříka z Poděbrad (280), Vladislava II. (1672). — Vladimír Němeček, Nálezy mincí na Velkomeziříčsku, NČČsl. XXI, 1952, str. 153. — Týž, Čtvrtý nález mincí v Horních Borech na Velkomeziříčsku (r. 1957). Num. sb. VI, 1960, str. 396 sl. — Mince v rozpětí od Václava IV. (1) přes Jiřího Poděbradského (16) k Vladislavu II. (176).

Spojení pražských grošů Karla IV., Václava IV. a Vladislava Jagellonského je v náleзовých depotech z této doby celkem běžné. Mění se pouze jejich vzájemný poměr, který je závislý na době, kdy byl nález tezaurován. V oblasti Litomyšlska známe podobný nález přímo zase z Budislavě (Nálezy II, č. 2680) v časovém rozpětí vlády Václava IV. až Vladislava II. a z Trstěnice (Nálezy II, č. 2795) v rozpětí od Jiřího Poděbradského do Vladislava II.¹³⁾

Gejza Balaša

POKLAD STRIEBORNÝCH MINCÍ Z DRŽKOVIEC, OKR. RIMAVSKÁ SOBOTA – SLOVENSKO

V Držkovciach v záhrade Imricha Bráza vyoral začiatkom mesiaca mája roku 1962 Ján Straka z hĺbky 30–50 cm malú hlinenú nádobku vyhotovenú na hrnčiarskom kruhu, farby okrovej, silne vypálenú s hnedou výzdobou (Ø 4 cm), v ktorej boli uložené nasledujúce mince:

Uhorsko, Matej Korvín (1458–1490), denáre zn. B-šúteck (1), K-A (1), K-P (28), M
K-G (1), K-n (1), K-F (1), K-? (4), n-n (1), n-X (9), *-* (2), rub poškodený (9). —
B

Vladislav (1490–1516), denáre zn. KH 1503 (1), 1505 (2), 1508 (3), KG 1509 (1), 1510 (1), 1511 (4), 1512 (4), 1513 (4), 1514 (2), 1515 (5), 15?9 (1), 15?? (2), K? 1513 (1), nejasná značka 1506 (1), nezistitelný letopočet ani značka (2), zlomok zn. KG 1512 (1), ? (1), bez
M
letopočtu zn. K? (2), Kh (14), K-A (1), KS (1), KH (1), K_c^S (2).
B

Z cudzích razieb: Aquileja, Lodovico di Teck (1412–1432), soldo, L. znak, štít so šachovnicou, LODIVICUS.QU.OTE, R. Madona, PATRO AQUILE.

Opísaný poklad dostal sa do zeme koncom vlády kráľa Vladislava.

Jaroslav Šůla

NÁLEZ PRAŽSKÝCH GROŠŮ V RYCHNOVĚ NAD KNĚŽNOU

Roku 1963 byla odevzdána do Okresního muzea v Rychnově nad Kněžnou nádobka se 122 pražskými groši. Byla vyhrnuta buldozerem počátkem léta na zahradě autoopravny ČSAD v Rychnově při provádění terénních úprav. Mince byly ještě uloženy v sáčku, který se však nezachoval.

Připomínám, že jsem popis tohoto nálezu provedl podle Teisingera; odpovídalo to totiž seřazení nálezového souboru v numismatické musejní sbírce v Litomyšli. Pokud jde o chronologické řazení Vladislavových pražských grošů, pokusil se o ně již V. Lukáš, Nález pražských

¹³⁾ Podle skutečného stavu v musejním litomyšlském depozitáři jde o soubor pražských grošů od Václava IV. do Vladislava II.

grošů Vladislava II. v Posekanci, obec Paseky u Skutče. (NČČsl. XVI–XVII, Praha 1941, 85 sl.)

Nádobka je drobný hrneček¹⁾ se zesíleným okrajem, na vnější straně hraněným, na vnitřní odsazeným pro pokličku. Má úzké hrdélko slabě odsazené od zaobleného těla, spodek spíše kónický, rovné dno téměř nezatelně vyběhá. Od okraje na horní část baňatosti jde úzké nepravidelné páskové ucho. Tělo po celé výšce je zdobeno mělkými a širokými žlábkami. Povrch hrnečku je drsný, bílé okrové barvy s tmavšími skvrnami. Po slepení a doplnění měří Ø okraje 8,2 cm, Ø dna 5,5 cm, výška 9,4 cm.

Odevzdané mince jsou tyto:

Čechy, Václav IV. (1378–1419), pražský groš, velmi špatné ražby a opotřebený (12). – Jiří z Poděbrad (1458–1471), pražský groš, L. a) jako Smolík²⁾ č. 2; b) jako Smolík č. 3; R. jako Smolík č. 2 (49); týž s II místo „N“ ve slově PRAGENSES (7). – Vladislav II. (1471–1516), pražský groš, L. a) jako Smolík č. 1; b) jako Smolík č. 21; R. jako Smolík č. 17, ale oddělovací znaménko mezi GROSSI a PRAGENSES jako Smolík č. 1, „N“ ve slově PRAGENSES (8); týž, ale PRAGEIISES (1); týž, ale PRAGENSES (1); týž, varianta „N“ nečitelná (1); pražský groš L. a) jako Smolík č. 2; b) jako Smolík č. 21; R. jako Smolík č. 17, ale oddělovací znaménko mezi GROSSI a PRAGENSES jako u č. 1, „N“ ve slově PRAGENSES ve správném postavení (17); týž, ale PRAGEIISES (10); týž, varianta „N“ nečitelná (4); pražský groš, jehož varianta je pro otřelost blíže neurčitelná, ale pravděpodobně v podstatě shodná nebo totožná s předchozími dvěma typy (12).

Nález je zajímavý svým poměrně malým zastoupením variant Vladislavových grošů. Podle Teisingerovy klasifikace by šlo o groše určitého typu 107–111 na jeho tabulce č. 10 (pro otřelost grošů jsem neprováděl podrobný tabulkový rozpis znamének, jelikož není možné zaručit bezpečné určení všech znamének u všech mincí a proto by nemohl být úplný a tudíž i naprosto bezpečný), tedy z prvních let vlády krále Vladislava II.³⁾ Navštěvuje tomu i počet grošů jednotlivých panovníků: 12 Václava IV., 56 Jiřího z Poděbrad a 54 Vladislava II. Škoda, že v nálezu nebyla žádná cizí ražba, která by lépe a blíže datovala dobu a příčinu ukrytí depotu.

Údajně byly všechny nalezené mince odevzdány – to by pak ale znamenalo, že nádobka nebyla mincemi naplněna až po hrdélko, ale stěží asi tak do poloviny. Je však možné, že část nálezu byla buldozerem zahrnuta pryč.

Všechny groše – nejen Václava IV. – jsou velmi špatně zachované, některé – i Jiřího z Poděbrad – mělce ražené. Zřejmě také byly delší dobu v oběhu. Pokud je mi známo, je to v Rychnově již druhý grošový nález.⁴⁾ V místech jeho odkrytí stával v 16. století mlýn zvaný „Pilařovský“, který v 19. století Samuel Ledec zrušil a vystavil zde tkalcovnu bavlněných látek.⁵⁾

Zprávu o nálezu z pera Rudolfa Zrůbka (avšak se špatným počtem grošů jednotlivých panovníků) přinesl místní tisk.⁶⁾

¹⁾ Nádobku konservoval Emanuel Hloupý, odborný pracovník krajského musea Zd. Nejedlého v Hradci Králové. Foto AÚ ČSAV.

²⁾ Josef Smolík, Pražské groše a jejich díly (1300–1547). Praha 1894.

³⁾ Jindřich Teisinger, Varianty pražského groše krále Vladislava II. 1471–1516. Č. Budějovice 1934, str. 8, 16, 19 a 22.

⁴⁾ Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (red. Em. Nohejlová-Prátová). Díl II. Praha 1956, číslo 1963 na str. 121.

⁵⁾ T. Kouřil-Ant. Svoboda, Dějiny Rychnova nad Kněžnou. Rychnov 1924–1928, str. 45, 49, 58 a 347.

⁶⁾ Poklad v Rychnově z 15. století. Jiskra Rychnovska, roč. IV., č. 37 (12. září 1963).

Jozef Hlinka

NÁLEZ UHORSKÝCH DENÁROV V LOMNIČKE, OKRES POPRAD

V druhej polovici júla 1963 adaptoval občan cigánskeho pôvodu Ján Oračko-Kalundžár (nar. 5. I. 1928) svoj rodinný domček v Lomničke, č. 80, okres Poprad. Pri týchto adaptačných prácach – pri prehlbovaní pivnice v hĺbke asi 120 cm – vykopal poklad mincí. Práve prítomný občan Tomáš Duračinský z Lomničky hneď po objavení mincí nabádal Jána Oračku-Kalundžára, aby ich vyhodil von alebo rozdal deťom, lebo v opačnom prípade, že to zahlásí na MNV a vraj môže mať z toho len nepríjemnosti. Nálezca takto nahovárany vyhodil časť „pokladu“ na prilahlý trávnik a časť rozdal deťom na hranie. Pracovníkovi Podtatranského múzea v Poprade, Richardovi Kovalčíkovi, sa podarilo z celého nálezku zachrániť 53 kusov, kým celý nález pôvodne obsahoval cca 800 kusov a hlinenú nádobku, v ktorej bol ukrytý.

Zachránené mince sú nasledovné:

Uhorsko, Matej Korvín (1458–1490), denár Réthy 236 (1), Réthy 239 A var. (8), Réthy 232 (6); denár, Tab. num. Széch. – Tab. XI, č. 55 (1), č. 52 (1); denár, Rup, Tab. XIX, č. 543 (2); denár, zn. K-G (1). – Vladislav II. (1490–1516), denár, bez letop., Réthy 276 (3), Réthy 273 (1), Réthy 272 B (6), Réthy 272 G var. (1); denár, Tab. num. Széch. – Tab. XIV, č. 25 (2); denár 1505 (2), 1506 (1), 1508 (3), 1510 (1), 1511 (2), 1512 (1), 1513 (3), 1514 (1), 1515 (1). – Ľudovít II. (1516–1526), denár 1516 (2), 1517 (1), značne pošk. (2).

Mince sú pomerne dobre zachované. Pre pomerne veľmi malú časť, ktorá sa zachránila z celého pokladu, nie je možné urobiť podrobnejší záver, resp. vyhodnotenie nálezku po stránke historickej. Možno iba predpokladať, že nález ukryl nejaký obchodník, nakoľko obec Lomnička leží pri starej obchodnej ceste Podolínec–Stará Ľubovňa.

Vladimír Němeček

NÁLEZ MINCÍ V MĚŘÍNĚ NA VELKOMEZIRÍČSKU V R. 1936

(Tab. XXIII, č. 12–15)

V r. 1935 vyhořelo v Měříně na Velkomeziříčsku několik domů. Při jejich obnově našli dělníci dne 29. II. 1935 při rozšiřování sklepu domu čp. 125 zbytky lidské kostry a u ní v koženém opasku mince. Nález rozebrali, část jich odevzdal Fr. Fiala z Trnavy do musea v Třebíči, část se dostala do majetku místního sběratele, od kterého jsem ji získal nyní k popisu.

Mince, které jsou v majetku musea třebíčského, byly popsány v NČČsl. v r. 1952,¹⁾ mince z majetku místního sběratele, které tvoří většinou vyšší nominale, byly určeny takto:

Čechy, Vladislav II. (1471–1516), pražský groš (2); bílý peníz jednostranný (3). – Ľudvík I. (1516–1526), bílý peníz (1). – Ferdinand I. (1526–1564), pražský groš bez letopočtu (1).

Štýrsko, Maxmilián I. (1493–1519), Štýrský Hradec, batzen 1518 (1).

Leuchtenberg, Jan, batzen 1523 (1).

Gorice, půlbatzen 1527 (1).

Arcibiskupství Salzburg, Leonard z Keutschachu (1495–1519), batzen 1513 (1). – Matyáš Lang (1519–1540), půlbatzen 1523 (1).

Biskupství Kostnice, Hugo z Landenbergu (1496–1520), batzen (1).

Ansbach-Bayreuth, Jiří (1515–1543), schwabach rollbatzen 1532 (1).

¹⁾ Vladimír Němeček, Nálezy mincí na Velkomeziříčsku, NČČsl. XXI-1952, str. 157; viz i Nálezy mincí v Čechách, na Moravě i ve Slezsku II, 1956, č. n. 2943.

Město Augsburg, batzen 1522 (1).

Město Isny, batzen 1508 (1), 1516 (1), 1527 (1).

Město Kempten, půlbatzen 1521 (1).

Město Kostnice, batzen b. l. (1); půlbatzen (1).

Město Neuburg, půlbatzen 1519 (1).

Město Nordlingen, batzen 1514 (1); půlbatzen 1527 (1).

Polsko, Zikmund I. (1506–1548), dvougroš litevský 1524 (1).

Savojsko, Karel III. (1504–1553), *Turin*, mm. Bartolomeo Brunasco, cavalloto (1²); viz tab. XXIII, č. 12 a 13).

Markrabství Saluzzo, Michael Antonín (1504–1528), cornabo (1;³) viz tab. XXIII, č. 14 a 15).

Nejmladší mincí nález je švabašský batzen z r. 1532 a pravděpodobně po tomto roce byl nález ukryt. Nález je asi majetkem nějakého vojáka, který zde na pochodu zahynul na „ránu morovou“, snad byl zabit a mrtvola ukryta. Mluví pro to jednak okolnosti nálezů, jeho složení a i ta okolnost, že Měčín leží na cestě z Brna do Prahy, kde za neklidných dob prvních let vlády Ferdinanda I. nebylo o vojenské přesuny nouze.

Josef Petřtyl

NÁLEZ MINCÍ Z PRVNÍ POLOVINY 16. STOL. V ČISTÉ NA LITOMYŠLSKU

V r. 1958 byl při stavbě drubežárny v Čisté na Litomyšlsku objeven nález 832 mincí na katastrálním čísle 2318. Nález byl vyčištěn a je uložen v Městském muzeu v Litomyšli. Mince byly v nádobce, která má být uložena v litomyšlském muzejním depozitáři. Pravděpodobně jde o nádobku, která byla omylem označena jako druhá nádobka budislavského nálezů pražských grošů. Podle tvaru keramiky ji pokládám za pravděpodobnější schránku mincí z poloviny 16. století. Je zachována pouze zčásti; postranní stěny částečně a poklička se záchytným knoflíkem téměř úplně. Povrch hrnku s víčkem je hlazený, barva šedá; nádobka je tenkostěnná, bez polevy a bez ozdůbek, pouze s knoflíkem na vrcholu víčka. Hrdlo se nezachovalo; proto nelze stanovit výšku nádobky. Poklička má průměr 9,5 cm, jeho výška je 4 cm. Průměr dna asi 5–5,5 cm.

V nálezů jsou tyto mince:

Čechy, Vladislav II. (1471–1516), bílý peníz jednostranný (1, Cast.¹) C, téměř lezoucí lvíček).

Slezsko, Ferdinand I. (1526–1564), *Vratislav*, jednostranný dvoufeník 1530 (19; většina mincí ražena nedbale; některé jsou i s ražebním leskem, ale nedoraženy), 1531 (33), letopočet nevyražen (1).

Bisk. Vratislav, Jan Turzo (1506–20), batzen 1506 (2), 1507 (11), 1508 (4), 1509 (3), b. l. (11).

Svídnice, Ludvík Jagelonský (1516–1526), dvougroš b. l. (2); groš b. l. (1); půlgroš 1526 (1), b. l. (2).

Lehnice-Břeh, Bedřich II. (1488–95–1547), široký groš b. l. (19).. –

²) Eduard Fiala, *Collection Ernst Prinz zu Windisch-Grätz II.*, Praha 1895–1900, č. 6333.

³) Tamtéž, č. 6460.

¹) C. O. Castelin, *Ke chronologii bílých peněz Vladislava II. NČČsl. VI*, 1930, str. 80.

Münsterberg, Karel I. (1498–1536), batzen b. l. (3) Hlohov, batzen b. l. (1).

Horní Rakousy, Maxmilián I. (1500–1519), groš (letopočty v římských číslicích) 1513 (2), 1514 (1), 1515 (3), 1516 (5), 1518 (3); Hans Schwartz, půlbatzen 1510 (1), 1519 (4), 1520 (2), 1521 (2).

Korutany, Maxmilián I. (1500–19), batzen 1518 (2), půlbatzen 1515 (2), 1516 (2). – Ferdinand, půlbatzen 1522 (1).

Tyrol, Zikmund (1439–96), *Hall*, krejcar b. l. (129).

Gorice, Leonard (1454–1500), krejcar b. l. (8). – Maxmilián I. (1500–19), půlbatzen 1516 (2), 1518 (6), 1519 (1), 1521 (1), b. l. (2).

Uhry, Matyáš I. (1458–90), denár b. l. (8). – Ludvík Jagelonský (1516–26), denár 1521 (1), 1522 (1), 1523 (1), 1525 (2); obol 1520 (1). – Ferdinand I. (1526–64), denár 15.. (1, značně vyložený okraj), let. nejasný (1, letopočet vyložený).

Salzburg, arcibisk., Leonard Keutschach (1495–1519), batzen 1500 (1), 1513 (2), 1514 (1), 1516 (2), 1518 (1), 1519 (1); feník 1514 (4), 1515 (9), 1516 (4), 1517 (3), 1518 (5), 1519 (6), let. nečit. (29). – Půlfeník 1509 (1), 1510 (1), 1511 (1), 1514 (2), 15.. (1). – Matouš Lang (1519–40), batzen 1520 (3), 1522 (3, 1 ex. z toho s dvojřádem v datu); půlbatzen 1526 (5), 1527 (3); feník 1520 (7), 1521 (11), 1522 (3), 1523 (5), 1524 (7), 1525 (2), 1526 (2), 1528 (14), 1529 (8), 1530 (8), 1531 (10), let. nečit. (92).

Město Augsburg, Karel V. (1519–56), batzen 1523 (3), 1524 (1), 1531 (1); půlbatzen b. l. (2). – Říšská mincovna pod Eberhardem IV. z Königsteinu (1515–35), batzen 1516 (1), 1521 (3), 1523 (2); půlbatzen 1515 (2, římské číslice v letopočtu), 1520 (1, arabské číslice v letopočtu).

Bavory, Albert IV. (1460–1508), půlbatzen 1506 (38), 1509 (3), let. nej. (2, podle tvaru asi z r. 1506). – Vilém a Ludvík (1508–45), půlbatzen 1525 (5). – Drobná mince (1), málo čitelná.

Bamberg, batzen 1518 (2), 1519 (1), 1521 (2), 1522 (2), 1523 (3), 1524 (2), 1525 (2), 1526 (1), 1527 (1).

Falc-Neuburg, Otto a Filip (1508–48), batzen 1523 (4, pod štítkem N), půlbatzen 1515 (1).

Bavorská Falc, Ludvík V. (1522–32), feník 1527 (9), 1528 (8), 1529 (10), 152. (2), 1530 (11), 1531 (8), 1532 (2), 15.. (2).

Goslar, batzen b. l. (1).

Chur, biskup., Pavel z Zieglersbergu (1503–41), batzen 1525 (1).

Město Isny, batzen 1507 (1), 1508 (2), 1510 (1), 1523 (1), 1524 (1), 1527 (2), 1530 (1); půlbatzen 1508 (1).

Kempten, batzen s titulem Maxmiliána I. (1410–1519), b. l. (1), půlbatzen 1511 (2), 1513 (1), 1514 (4), 1515 (3), 1516 (1), 1517 (4). – S titulem Karla V. (1519–1556), půlbatzen 1519 (2), 1520 (2), 1521 (1), 1522 (5), 1523 (6), 1524 (2), 1530 (2).

Kostnice, biskup., Hugo z Landenbergu (1496–1529), batzen b. l. s titulem Maxmiliána I. (11), 1519 s titulem Maxmiliána (1), s titulem Karla V. 1520 (1), půlbatzen b. l. (10). – Kostnice město, Maxmilián I. (1490–1519), batzen b. l. (6).

Nördlingen, batzen s titulem Maxmiliána I. 1515 (1), 1516 (2), 1518 (1), s titulem Karla V. 1522 (4); půlbatzen 1527 (6).

Oettingen, Wolfgang a Jáchym (1477–1520), batzen 1516 (1), 1517 (1), 1518 (2), 1519 (4); půlbatzen 1515 (2). – Ludvík XIV., Karel XIV., Ludvík XV., Martin, batzen 1522 (1), 1523 (1), půlbatzen 1522 (1).

Pasov, arcibisk., Vigilius Fröschel (1500–1517), batzen 1516 (2).

Řezno, arcibisk., Jan III. Falcký (1507–38), batzen 1519 (1, velké O v opise), 1523 (1); půlbatzen 1512 (1), 1513 (1), 1514 (2), 1515 (1), 1516 (1).

Řezno, město, batzen 1523 (1); půlbatzen 1511 (1).

Branibory, Albrecht (1525–68), groš 1531 (1), 1537 (1), 1540 (1), 1541 (2), 1542 (1), 1543 (1), 1545 (1), let. nej. (1).

Habsburské nebo jihoněmecké území, málo znatelné feniky (2). Asi omylem se dostal do jinak časově uceleného souboru bavorský krejcar z r. 1670 (1); i vzhledem je odlišný od celkového vzhledu nálezu.

Nález je zřejmě obchodní hotovostí s časovým rozpětím asi půl století, tj. od konce 15. století do r. 1545. Z hlediska časového rozložení mincí je zajímavé sledovat jednotlivá desetiletí. Ražby do roku 1500 nejsou datovány; jejich časová příslušnost je však určitelná podle mincovních pánů. Je jich asi 18%. Snížený výskyt mincí z údobí mezi lety 1500–1510 vznikl asi tím, že mincí bylo užito v běžných obchodních transakcích. Údobí mezi lety 1520–1530 je ve skutečnosti větší, protože od něho nutno včlenit většinu salzburských ražeb s nejasnými daty (mince otréle, nedoražené, oříznuté apod.). Pak by většina nálezu byla výraznější, pravděpodobně asi 40% všech mincí. Zřejmě se v tu dobu aktivita majitele peněžního souboru přenesla do oblasti Salzburgu a bavorských území (měst) v druhém desetiletí 16. století. Po r. 1530 následuje ostrý pokles (až na 6%) a po něm už zbývá pouze několik mincí (tj. circa 0,7%), které patří letům mezi 1541–1545. Většina nálezu z hlediska časového patří třetímu desetiletí 16. století (25%). Jestliže k tomu připočítáme většinu nejasných ražeb salzburských ze třicátých let, jde asi o 40% všech mincí z tohoto nálezu.

Pokud jde o kvantitativní poměr mincí z jednotlivých území, nejvíce jsou zastoupeny mince z německých oblastí (přes 30%); na druhém místě jsou rakouské oblasti (přes 20%), přičemž samostatně začleňují salzburské drobné ražby (přes 30%). Slezské mince jsou zastoupeny více než 12%. Uherských ražeb byla pouze necelá 2%.

Sledujeme-li limitní časové údaje mincí podle místního původu, dostaneme zajímavý obrázek, jímž by bylo možno zhruba sledovat i okruh obchodního podnikání majitele tohoto mincovního depotu v určité době a na různých místech: Tyrolsko (před rokem 1500) – Horní Rakousy (1521) – Korutany (1522) – Uhry (1525) – Kostnice (1520) – Salzburg (1531) – bavorská území (1532) – Slezsko (1531) – Branibory (1545). Po stránce kvalitativní jde většinou o batzeny a o půlbatzeny. Ovšem asi jednu třetinu mincí tvoří salzburské feniky. Mince vyšších nominálů nebyly asi v nálezu vůbec. Šlo tedy o soubor, který se formoval postupně při obchodním podnikání, jež přecházelo z rakouských území přes jižní Německo do Slezska a skončilo ve východních Čechách po r. 1545, pravděpodobně asi v době šmalkaldské války.

Připojme ještě několik poznámek o nedostatku českých ražeb v nálezu. Až na jediný exemplář jednostranného bílého peníze Vladislava II. není v souboru českých mincí. Nálezová registrace uvádí podobné nálezy také. Například nález z Budče,²⁾ z okolí Znojma,³⁾ ze Šlapanic u Brna⁴⁾ apod. Nálezy z této doby mají celkem jasnou strukturu a ukazují okruh směnných styků z první poloviny 16. stol. Do českých zemí se tehdy dostávalo mnoho cizích ražeb, proti nimž často zakročovaly mandáty Ferdinanda I., aby se tím posílilo i jeho centralizační politické úsilí. Rakouské mince jsou téměř stálou příměsí všech nálezu v našich zemích z první poloviny 16. stol. Vyplyvalo to z politických soudobých vztahů obou oblastí z počátku habsburského panství. V komplexech mincovních depotů z poloviny 16. stol. jsou všude téměř ražby z Isny, Augsburgu, Kostnice, Nördlingen, Goettingen, bisk. Pasova, města i biskupství Řezna, Kemptenu apod. Směs německých a rakouských ražeb se slezskými se však objevuje pouze v některých nálezech.⁵⁾ Salzburské fenikové i grošové ražby ve spojení s ostatními běžnými min-

²⁾ Fr. Křížek v Num. sb. III, 1956, str. 212 sl.

³⁾ P. Radoměřský v Num. sb. IV, 1957, str. 210 sl.

⁴⁾ J. Sejbal v Num. sb. IV, 1957, str. 212 sl.

⁵⁾ Nálezy III: Kuněticko (2941), Mělník (2942), v malé části v Prostějově (2945), Roudnice n. L. (2951), Pětipsy na Kadaňsku (2954), v Šlapanicích na Brněnsku (2956), Karviná (okolo r. 1558) (2960), Kunratice (2962) (ovšem až okolo 1560).

ce zahraničními registrovaly Nálezy III v mnoha případech.⁶⁾ Dokonce známe některé nálezy, které jsou monotypní ve prospěch salzburských mincí, i když jde většinou o buď nahodile nalezené soubory, nebo o nedosti přesně popsaný materiál.⁷⁾

Je tu však otázka českých mincí, vlastně jejich nedostatku. Jediný jednostranný bílý peníz Vladislava II. byl buď omylem zapomenut v tomto souboru, když se z něho vyřazoval žádnější komplex českých ražeb, nebo jde o vzácný celkem případ nálezového depotu, jehož kmen je vlastně složen z výlučně nečeských ražeb. Pravděpodobnost této druhé alternativy je však oslabena tím, že se v tomto souboru střetají rakouské, německé a slezské ražby v poměru 3 : 5 : 2. Bylo by asi nepravděpodobné, že by tento nález neměl aspoň malý, ale celkem přirozený podíl domácích ražeb. Proto tento materiál lze pokládat spíše za kusý soubor, z něhož pravděpodobně součást českých ražeb byla vybrána. I když se již mistry podobné nálezy bez českých mincí objevily,⁸⁾ přece jenom známe z ostatních případů – až na některé případy obsahově jednoduchých depotů z Alexovic,⁹⁾ z Brna¹⁰⁾ a z Olomouce¹¹⁾ – také položku českých ražeb.¹²⁾ Ve větších nálezech z první poloviny 16. století byl dokonce podíl českých mincí větší než podíl zahraničních ražeb. Např. v nálezu z Prostějova,¹³⁾ v Jiřicích na Humpolcku,¹⁴⁾ v Kunraticích¹⁵⁾ aj. Kromě toho je nápadné, že mezi časovým limitem slezských ražeb (1531) a braniborskými mincemi (1545) je určitá mezera.

V seznamu nálezu do r. 1550 by tedy mohlo jít pravděpodobně o jeden z největších mincovních depotů svého druhu i v počtu mincí, kdyby se k němu mohly připočítat české mince, o nichž můžeme předpokládat, že byly také součástí tohoto nálezu.

Eduard Šimek

NÁLEZ Z DOBY STAVOVSKÉHO ODBOJE R. 1547 V DOBROVÍZI, OKR. PRAHA-ZÁPAD

Při stavebních úpravách domu čp. 27 (památkově chráněný objekt) v obci Dobrovíz, okr. Praha-západ, byl dne 13. března 1963 odkryt asi 40 cm pod podlahou nález mincí. Společně s nimi byl nalezen střep nádoby. Podle sdělení pracovníků stavebního podniku bylo okolí nálezu prohledáno, avšak bez výsledku. Nalezené mince byly postupně odevzdány do numismatického oddělení Národního musea v Praze a určeny:

Čechy, Vladislav II. (1471–1516), pražský groš (114); bílý peníz jednostranný (16). – Ludvík (1516–1526), *Kutná Hora*, bílý peníz jednostranný (4); *Jáchymov*, pražský groš (1). –

⁶⁾ Mělník (Nálezy III, 2942), Měrn (2943), Prostějov (2945), Bílý Újezd (2947), Jiřice (2948), Roudnice n. L. (2951), Praha II, Štěpánská ulice (2955), Šlapanice (2956), Třešovice (2957), Alexovice (2959), Karviná (2960), Kunratice (2962).

⁷⁾ Například Olomouc: Nálezy III, 2958 – Brno, Údolní ulice: Nálezy III, 2961.

⁸⁾ Nález mincí v Tuklekách u Senožat, okres Pelhřimov. Nub. sb. VIII, 1964, str. 234 sl.

⁹⁾ Nálezy III, 2959.

¹⁰⁾ Nálezy III, 2961. Tento nález je asi totožný s Nálezy II, 2619.

¹¹⁾ Nálezy III, 2958.

¹²⁾ Např. nález z okolí Znojma (Num. sb. IV, 1957, str. 210 sl.), který byl také uložen asi po r. 1545. – Nálezy ze Šlapanic u Brna (Num. sb. IV, 1957, str. 212) a z Budče na Dačicku (Num. sb. III, 1956, str. 212 sl.), který byl uložen asi po r. 1543.

¹³⁾ Nálezy III, 2945; bylo tam dokonce z 5600 mincí na 4300 českých ražeb.

¹⁴⁾ Nálezy III, 2948; ze 619 mincí v nálezu bylo ¼ českých ražeb.

¹⁵⁾ Nálezy III, 2962. Ze 2600 mincí bylo na 1870 českých, tj. přes 70%.

Ferdinand I. (1526–1564), *Kutná Hora*, pražský groš (45); *Jáchymov*, U. Gebhart, tolar b. l. (1),¹⁾ váha 28,84 g; R. Puellacher, tolar 1546 (1),²⁾ váha 28,93 g.

Sasko – Míšeň, Arnošt a Albrecht, „Fürstengroschen“ 1482, jako Saurma 4400 (1), váha 2,01 g.

Sasko, *Arnoštovci*, Fridrich III., Jan a Jiří (1507–1525), *Schneeberg*, „Zinsgroschen“ b. l., jako Sa 4425 (1), váha 2,62 g; týž, avšak zn. + (7), váha 2,37, 2,45, 2,55, 2,56, 2,61, 2,64, 2,71 g; týž, avšak zn. dvojité lilie (6), váha 2,29, 2,45, 2,57, 2,58, 2,63, 2,73 g; týž, avšak zn. jako Sa 4424 (3), váha 2,49, 2,52, 2,69 g; týž, jako Sa 4416 (4), váha 2,23, 2,44, 2,49, 2,50 g; týž, jako Sa 4426 (1), váha 2,75 g; týž, zlomek (1). – Jan a Jiří (1525–1530), *Schneeberg*, „Zinsgroschen“ b. l., jako Sa 4429 (1), váha 2,59 g; týž, avšak zn. jako Sa 4424 s kroužkem vlevo (1), váha 2,52 g. – Jan Fridrich (1532–1547), *Annaberg*, W. Hühnerkopf, tolar 1542 (1),³⁾ váha 29,09 g; M. Rothe, tolar 1547 (1),⁴⁾ váha 28,85 g. – Jan Fridrich a Jiří (1532–1539), groš 1535, jako Sa 4435 (1), váha 2,26 g; 1537, jako Sa 4432 (2), váha 2,14, 2,39 g. – *Albertovci*, Jiří (1500–1539), groš b. l., jako Sa 4468 (1), váha 2,25 g; 1530, jako Sa 4468 (3), váha 2,50, 2,70, 2,70 g.

Magdeburg, arcibiskupství, Albrecht Braniborský (1513–1545), groš 1521, jako Sa 4101 (1), váha 2,49 g; 1526, jako Sa 4103 (1), váha 2,31 g.

Nález obsahuje celkem 219 mincí z druhé poloviny 15. a první poloviny 16. století. V jeho složení převládá výrazně mince českého původu (83%). Za nejčastější je možno označit dva jáchymovské toлары, které se v nálezech 16. století vyskytují velmi zřídka. Nejmladší mincí je tolar Jana Fridricha z roku 1547. Tento rok je také nejspíše datem, kdy nález byl ukryt do země.

Popis pražských grošů, obsažených v nálezů:

Vladislav II. (1471–1516). Celkem 114 kusů v 58 variantách, které nalézáme na líci ve tvaru a ozdobách koruny a v rozdělovacích znaménkách opisu, na rubu ve tvaru hřívá lva, ve značkách u ocasu lva a v rozdělovacích znaménkách opisu. Přestože většina z nalezených grošů je dobře zachována, nelze u mnohých s úplnou přesností stanovit všechny rozlišovací znaky. Sledujeme-li tvar české koruny v obrazu na líci pražských grošů, dostáváme podle Teisingra⁵⁾ tyto skupiny:

Koruna č. 1:

1. rozdělovací znaménka č. 1, 16, 28, 35, rub: hřívá lva č. 4, ocas lva č. 2, rozdělovací znaménka 39, 35 (4). Váha: 2,54, 2,60, 2,68, 2,86 g.

2. jako č. 1, pouze rub: hřívá lva č. 1 (1). Váha: 2,86 g.

Koruna č. 2:

3. rozděln. zn. č. nemá, 84, —, —, rub: hřívá lva odlišná, ocas lva č. 2, rozděln. zn. č. —, 37 (1). Váha: 2,76 g.

4. rozděln. zn. č. nemá, 18, 28, 35, rub: hřívá lva odlišná, ocas lva č. 2, rozděln. zn. č. 42, 35 (1). Váha: 2,69 g.

5. rozděln. zn. nemá, 16, 28, 35, rub: hřívá lva č. 1, ocas lva č. 2, rozděln. zn. č. 39, 35 (1). Váha 2,78 g.

6. rozděln. zn. 1, 16, 28, 35, rub: hřívá lva č. 1, ocas lva č. 2, rozděln. zn. č. 39, 35 (5). Váha: 2,42, 2,54, 2,62, 2,71, 2,77 g.

¹⁾ V. Miller zu Aichholz-A. Loehr-E. Holzmaier, *Österreichische Münzprägungen 1519–1938*, 2. vydání, Wien 1948, str. 2.

²⁾ Tamtéž, str. 29.

³⁾ W. Haupt, *Tabellen zur sächsischen Münzkunde*, Dresden 1933, str. 23.

⁴⁾ Tamtéž, str. 41.

⁵⁾ J. Teisinger, *Variety pražského groše krále Vladislava II. (1471–1516)*, Č. Budějovice 1934.

7. jako č. 6, pouze rub: hřívá lva č. 4 (2). Váha: 2,47, 2,56 g.

8. jako č. 6, pouze rub: hřívá lva č. 4, ocas lva č. 4 (1). Váha: 2,37 g.

9. jako č. 7, pouze rub: rozděln. zn. č. 39, 37 (1). Váha: 2,77 g.

10. rozděln. zn. č. 9, 16, 28, —, rub: hřívá lva č. 3, ocas lva č. 2, rozděln. zn. č. 39, — (1). Váha: 2,65 g.

11. rozděln. zn. č. 10, 16, 28, 35, rub: hřívá lva č. 4, ocas lva č. 2, rozděln. zn. č. 39, 35 (2). Váha: 2,48, 2,79 g.

Koruna č. 3:

12. rozděln. zn. č. nemá, —, 28, 35, rub: hřívá lva č. 4, ocas lva č. —, rozděln. zn. č. 39, 35 (1). Váha: 2,68 g.

Koruna č. 4:

13. rozděln. zn. č. nemá, 16, 28, 35, rub: hřívá lva č. 2, ocas lva č. 2, rozděln. zn. č. 39, 35 (1). Váha: 2,42 g.

Koruna č. 6:

14. rozděln. zn. č. 1, 16, 28, 35, rub: hřívá lva č. 4, ocas lva č. 2, rozděln. zn. č. 39, 35 (3). Váha: 2,12, 2,74, 2,84 g.

15. jako č. 14, pouze rub: rozděln. zn. č. 81, 35 (1). Váha 2,81 g.

Koruna č. 8:

16. rozděln. zn. č. 5, 18, 28, 35, rub: hřívá lva č. 11, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 42, 37 (3). Váha: 2,44, 2,69, 2,92 g.

Koruna č. 9:

17. rozděln. zn. č. 1, 16, 28, 20, rub: hřívá lva č. 2, ocas lva č. 3, rozděln. zn. č. 39, 35 (4). Váha: 2,38, 2,43, 2,44, 2,58 g.

18. rozděln. zn. č. 1, 16, 28, 35, rub: hřívá lva č. 2, ocas lva č. 2, rozděln. zn. č. 39, 35 (2). Váha: 2,77, 2,81 g.

19. rozděln. zn. č. 1, 16, 28, 35, rub: hřívá lva č. 3, ocas lva č. 2, rozděln. zn. č. 39, 35 (1). Váha: 2,61 g.

20. jako č. 19, pouze rub: hřívá lva č. 4 (1). Váha: 2,49 g.

21. rozděln. zn. č. 1, 16, 28, —, rub: hřívá lva č. 9, ocas lva č. 3, rozděln. zn. č. 39, 35 (1). Váha: 2,90 g.

22. rozděln. zn. č. 3, 16, 33, 36, rub: hřívá lva č. 2, ocas lva č. 3, rozděln. zn. č. 39, 35 (1). Váha: 2,61 g.

23. rozděln. zn. č. 5, 16, 28, 35, rub: hřívá lva č. 9, ocas lva č. 3, rozděln. zn. č. 39, 35 (1). Váha: 2,70 g.

24. rozděln. zn. č. 6, 16, 3, 35, rub: hřívá lva č. 5, ocas lva č. 3, rozděln. zn. č. 39, 35 (1). Váha: 2,42 g.

25. rozděln. zn. č. 10, 16, 28, —, rub: hřívá lva č. 2, ocas lva č. 3, rozděln. zn. č. 39, 35 (1). Váha: 2,74 g.

26. rozděln. zn. č. 25, 16, 28, 35, rub: hřívá lva č. 2, ocas lva č. 3, rozděln. zn. č. —, — (1). Váha: 2,31 g.

27. rozděln. zn. křížek s tečkou vlevo nahoře, 16, 28, 20, rub: hřívá lva č. 22, ocas lva č. 3, rozděln. zn. č. —, — (1). Váha: 2,48 g.

28. rozděln. zn. č. —, 16, 28, 28, rub: dvojráz (1). Váha: 2,70 g.

Koruna č. 10:

29. rozděln. zn. č. 10, 16, 28, 35, rub: hřívá lva č. 2, ocas lva č. 3, rozděln. zn. č. 39, 35 (3). Váha: 2,56, 2,76, 2,80 g.

Koruna č. 16:

30. rozděln. zn. č. 9, 25, 6, 6, rub: hřívá lva č. 2, ocas lva č. 1, rozděln. zn. č. 40, 68 (1). Váha: 2,60 g.

31. jako č. 30, pouze líc: rozděln. zn. č. 9, 27, 6, 6 (1). Váha: 2,68 g.
32. rozděln. zn. č. —, 18, 6, 6, rub: hřívá lva č. —, ocas lva č. —, rozděln. zn. č. 39, 65 (1). Váha: 2,50 g.
33. jako č. 32, rub: dvojráz (1). Váha: 2,21 g.
34. rozděln. zn. č. nemá, křížek s tečkou vpravo uprostřed, 6, 6, rub: hřívá lva odlišná, ocas lva č. 1, rozděln. zn. č. 42, 65 (1). Váha: 2,54 g.
35. rozděln. zn. č. nemá, 17, 6, 6, rub: hřívá lva č. 2, ocas lva č. 1, rozděln. zn. č. 39, — (1). Váha: 2,47 g.
36. rozděln. zn. č. nemá, 27, 6, 6, rub: hřívá lva č. 2, ocas lva č. 1, rozděln. zn. č. 40, — (1). Váha: 2,43 g.
- Koruna č. 17:
37. rozděln. zn. č. 5, 18, 28, 35, rub: hřívá lva č. 18, ocas lva č. 3, rozděln. zn. č. 42, 35 (5). Váha: 2,56, 2,60, 2,74, 2,81, 2,85 g.
38. rozděln. zn. č. 5, 18, 28, 37, rub: hřívá lva č. 38, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 42, — (4). Váha: 2,34, 2,55, 2,70, 2,84, g.
39. rozděln. zn. č. 5, 18, 28, 37, rub: hřívá lva č. 36, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 42, 37 (2). Váha: 2,47, 2,72 g.
40. rozděln. zn. č. 5, 18, 28, 20, rub: hřívá lva č. 16, ocas lva č. 3, rozděln. zn. č. 42, 35 (2). Váha: 2,49, 2,71 g.
41. rozděln. zn. č. 6, 20, 28, 20, rub: hřívá lva č. 2, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 42, 35 (1). Váha: 2,76 g.
42. rozděln. zn. č. 6, 20, 28, 20, rub: hřívá lva odlišná, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 42, 20 (1). Váha: 2,73 g.
43. rozděln. zn. č. 5, 18, 28, —, rub: hřívá lva č. 9 (?), ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 42, 35 (1). Váha: 2,49 g.
44. rozděln. zn. č. 5, 18, 28, 20, rub: hřívá lva odlišná, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 42, 35 (1). Váha: 2,91 g.
45. rozděln. zn. č. 5, —, 28, 36, rub: hřívá lva odlišná, ocas lva č. 3, rozděln. zn. č. 42, 37 (1). Váha: 2,67 g.
46. rozděln. zn. č. 5, 18, 28, 37, rub: hřívá lva č. 37, ocas lva č. 3, rozděln. zn. č. 42, 20 (1). Váha: 2,61 g.
47. rozděln. zn. č. 6, 20, 28, 20, rub: hřívá lva odlišná, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 42, 20 (1). Váha: 2,61 g.
- Kromě koruny ostatní rozlišovací znaky těžko určitelné (2). Váha: 2,45, 2,74 g.
- Koruna č. 18:
48. rozděln. zn. č. 1, 16, 28, 35, rub: hřívá lva č. 1, ocas lva č. 2, rozděln. zn. č. 39, 37 (1). Váha: 2,82 g.
- Koruna č. 19:
49. rozděln. zn. č. 5, 18, 28, 35, rub: hřívá lva č. 31, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 42, 35 (9). Váha: 2,36, 2,40, 2,58, 2,64, 2,68, 2,71, 2,72, 2,74, 2,76 g.
50. rozděln. zn. č. 5, 18, 28, —, rub: hřívá lva č. 31, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 42, — (1). Váha: 2,71 (snad totožný s č. 49).
51. rozděln. zn. č. 5, 18, 28, 35, rub: hřívá lva č. 2, ocas lva č. —, rozděln. zn. č. 39, — (1). Váha: 2,70 g (líc — dvojráz).
52. rozděln. zn. č. 8, 19, 10, 37, rub: hřívá lva č. —, ocas lva č. —, rozděln. zn. č. 42, 35 (1). Váha: 2,85 g.
- Kromě koruny ostatní znaky rozlišovací těžko určitelné (1). Váha: 2,69 g.
- Koruna č. 19a:
53. rozděln. zn. č. 5, 18, 28, 37, rub: hřívá lva č. 31, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 42, 37 (2). Váha: 2,09, 2,40 g.

- Koruna č. 20:
54. rozděln. zn. č. —, 37, 28, 37, rub: hřívá lva č. 4, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 42, 20 (1). Váha: 2,87 g.
- Koruna č. 22:
55. rozděln. zn. č. 7, 37, 31, 37, rub: hřívá lva č. 7, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 48, 66 (1). Váha: 2,94 g.
- Koruna č. 24:
56. rozděln. zn. č. 7, 37, 31, 37, rub: hřívá lva č. 4, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 52, 37 (1). Váha: 2,45 g.
57. rozděln. zn. č. —, —, 31, —, rub: hřívá lva č. 4, ocas lva č. 4, rozděln. zn. č. 75, — (1). Váha: 2,63 g.
- Koruna č. 26:
58. rozděln. zn. č. nemá, 19, 33, 37, rub: hřívá lva č. 1, ocas lva č. 1, rozděln. zn. č. 63, 37 (1). Váha: 2,62 g.
- Podle koruny neurčeno 14 kusů (váha: 2,41, 2,43, 2,52, 2,59, 2,60, 2,60, 2,61, 2,61, 2,65, 2,75, 2,78, 2,79, 2,80, 2,82) a dva ve zlomcích.
- Ludvík I. (1516–1526). Z Ludvíkových grošů se v dobrovízském nálezu vyskytuje jediný. Byl ražen v jáchymovské mincovně, typ Smolík č. 1.⁶⁾ Na líci ve vnějším opisovém pruhu ve slově BOEMIE obrácené M. Váha: 2,86 g.
- Ferdinand I. (1526–1564):
- typ Smolík č. 57⁷⁾ (1). Váha: 2,78 g.
 - typ Smolík č. 6, avšak L. a. bez rozděln. zn., L. b. ... BOEMI, R. jako Smolík č. 4 (1). Váha: 2,79 g.
 - typ Smolík č. 6, avšak L. b. ... BOEM, R. jako Smolík č. 8 bez teček u arabesek (1). Váha: 2,57 g.
 - typ Smolík č. 10, avšak R. arabeska bez teček (1). Váha: 2,70 g.
 - typ Smolík č. 10, dvojráz (1). Váha: 2,81 g.
 - typ Smolík č. 12 (2). Váha: 2,64, 2,82 g.
 - typ Smolík č. 13, avšak L. a. ... PRIMV, R. tečka u arabesky (1). Váha: 2,76 g.
 - typ Smolík č. 17, avšak L. b. ... BOEMI (1). Váha: 2,84 g.
 - typ Smolík č. 18 (3). Váha: 2,65, 2,70, 2,88 g.
 - typ Smolík č. 19, 1535 (6). Váha: 2,53, 2,55, 2,64, 2,85, 2,86, 2,92 g.
 - jako č. 10, 1536 (8). Váha: 2,49, 2,66, 2,70, 2,71, 2,77, 2,81, 2,91 g.
 - jako č. 11, avšak obrácené písmeno D ve slově DEI (1). Váha: 2,49 g.
 - jako č. 11, R. letopočet nečitelný (1). Váha: 2,83 g.
 - jako č. 11, dvojráz a silně otřelý (4). Váha: 2,61, 2,81, 2,85, 2,91 g.
 - typ Smolík č. 20, avšak L. a. ... PRI se dvěma tečkami nad sebou na konci, L. b. jako Smolík typ č. 19 (4). Váha: 2,62, 2,73, 2,77, 2,80 g.
 - jako č. 15, ale L. a. ... PRI (1). Váha: 2,63 g.
 - typ Smolík č. 21, avšak L. a. ... PRI se dvěma tečkami nad sebou na konci (2). Váha: 2,64, 2,64 g.
 - typ Smolík č. 22 (1). Váha: 2,76 g.
 - jako č. 18, avšak L. a. ... PRI, L. b. mezi DEI GRACIA chybí znaménko (1). Váha: 2,33 g.
 - typ Smolík č. 23, avšak R. jako Smolík č. 18 (1). Váha: 2,79 g.
 - Smolík nemá. L. a. jako Smolík č. 16, ale PRIM, L. b. jako Smolík č. 17, ale BOEMI, R. arabeska GROSSI ☞ PRAGENSES (1). Váha: 2,41 g.

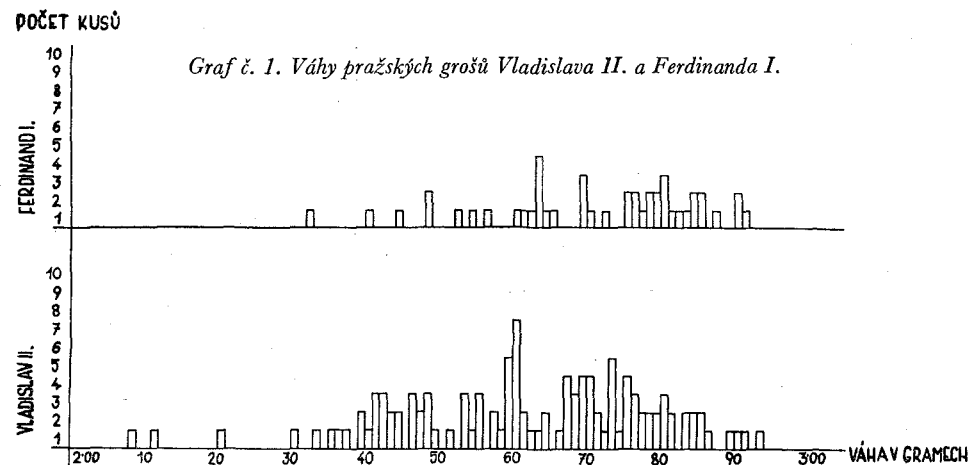
⁶⁾ J. Smolík, Pražské groše a jejich díly (1300–1547), Praha 1894, str. 47.

⁷⁾ Tamtéž, str. 51–54.

22. Smolík nemá. L. a. FERDINANDVS PRIMV, L. b. jako Smolík č. 6, R. složitá arabeska GROSSI ❄ PRAGENSES (1). Váha: 2,45 g.

23. Smolík nemá. L. a. jako Smolík č. 13, L. b. ❄ DEI ❄ GRATIA ❄ REX ❄ BOEMIE, R. jako Smolík č. 5, ale s obráčeným N (1). Váha: 2,80 g.

Při popisu pražských grošů, mezi nimiž se vyskytují některé nové varianty, jsme zvláštní pozornost věnovali jejich váze. Při dosavadních popisech nálezů pražských grošů druhé poloviny 15. a první poloviny 16. století byla tato stránka zkoumání dosud opomíjena.⁸⁾ Zjištění váhy 160 kusů pražských grošů tohoto nálezu je tak první větší metrologickou sondou ze

závěrečného období ražby pražského groše. Ukazuje u vladislavských grošů větší variační rozpětí (nejnižší váha 2,09 g, nejvyšší 2,94 g), při čemž akumulace hodnot kolem určitého průměru není zcela patrná. U grošů Ferdinanda I. je rozpětí užší. Tato čísla však při nedostatku srovnání nedávají zatím možnost nějakých širších závěrů, naznačují ale, že dosavadní známé metrologické údaje bude třeba překontrolovat a v několika směrech doplnit.

Eva Kolníková

NÁLEZ MINCÍ V SALKE, OKRES NOVÉ ZÁMKY

Občan Synek zo Salky našiel roku 1963 pri kopaní studne vo svojom dvore poklad strieborných mincí. V nádobe, ktorá sa rozbila a nepodarilo sa ju už zachrániť, bolo 85 kusov nasledovných razieb:

Uhorsko, Ferdinand I. (1526–1564), *Kremnica*, denár 1533 (1), 1534 (1), 1543 (1), 1544 (1), 1548 (1), 1549 (2), 1550 (1), 1551 (3), 1552 (1), 1553 (1), 1556 (1), 1558 (1), 1560 (1), 1562 (2), 1563 (3), 1564 (3); medený falzifikát 1551 (1). – Maximilián II. (1564–1576), *Kremnica*, denár 1556 (1), 1567 (1), 1568 (1), 1569 (1), 1570 (1), 1571 (2), 1572 (1), 1574 (1),

⁸⁾ K tomu srov. Em. Nohejlová-Prátová, Nález v Poběžovicích, NČČsl. VIII, 1932, str. 133, která uvedla váhy 19 grošů Vladislava II. a 1 groše Ferdinanda I. a Em. Nohejlová-Prátová a P. Radoměřský, Nálezy mincí grošového údobí z okolí Humpolce, Num. sb. III, 1956, str. 187, kde byly uvedeny průměrné váhy 11 grošů Vladislava II. z nálezů v Dudině.

1575 (2), 1577 (1), 1578 (3), nečit. let. (2). – Rudolf II. (1576–1612), *Kremnica*, denár 1579 (1), 1580 (1), 1581 (1), 1583 (1), 1584 (2), 1585 (10), 158? (2), s poškod. okrajom 1577 (1), 1585 (1).

Čechy, Vladislav II. (1471–1516), *Kutná Hora*, dvojstranný biely peniaz s W (1); jednostranný biely peniaz (4). – Ludvík I. (1516–1526), *Kutná Hora*, jednostranný biely peniaz (1). – Ferdinand I. (1526–1564), jednostranný biely peniaz 1562 (1), bez let. (4). – Maximilián II. (1564–1576), jednostranný biely peniaz 1577 (1).

Poľsko, Ján Albert (1492–1501), polgroš bez let. (3) S. 5281. – Alexander (1501 až 1506), polgroš bez let. (1). – Žigmund I. (1506–1548), polgroš 1508 (1).

Mesto Gdansk, medzivláda, groš 1577 (1) S. 5738.

Prusko, Albrecht Braniborský (1525–1568), groš 1537 (1), 1538 (1), 1541 (1) S. 5066.

Braniborsko-Kostrín, Ján z Neumarku (1535–1571), groš 1544 (1) S. 4811.

Osmanský sultán Sulajmán I. b. Selím (926–974, 1520–1566), *Karatowa* (Rumelia), akče (1), váha 0,35 g. (Určila dr. J. Štěpková.)

Mince Vladislava II. (1471–1516) sú najstaršími razbami v poklade. Jeho uloženie do zeme na základe najmladšej razby, ktorou je denár Rudolfa II. z r. 1585, predpokladáme na konci 16. stor.

Nález bol odovzdaný do zbierok zakladajúceho sa múzea v Štúrove.

Ludmila Kraskovská

NÁLEZ MINCÍ V DUNAJSKEJ STREDE, SLOVENSKO

Pri nálezoch z Dunajskej Stredy sa nezachovali bližšie nálezové okolnosti. Avšak možno spoľahnúť na údaje o lokalite, pretože balíky s mincami boli výrazne označené ako nález z Dunajskej Stredy. Prvý nález, obsahujúci 289 strieborných mincí, odovzdalo múzeu v 30 rokoch Generálne finančné riaditeľstvo v Bratislave.

Rakúsko, mesto Viedeň, jednostranný fenig b. l. (1). – Karol V. (1519–1521), viedenský polbatzen 1520 (1), 1521 (1). – Ferdinand I. (1521–1564), jednostranný fenig 1522 (1), 1531 (1).

Štajersko, Fridrich III. (1440–1493), grajciar b. l. (1). – Maxmilián I. (1493 až 1519), polbatzen 1512 (3), 1514 (2), 1515 (3), 1516 (4). – Ferdinand I. (1521–1556), jednostranný fenig 1529 (1), 1530 (1).

Korutansko, Maximilián I. (1493–1519), batzen 1516 (1), 1517 (1), 1518 (1); polbatzen 1515 (2), 1516 (4), 1517 (1).

Tirolsko, Žigmund (1439–1496), groš b. l. (1), grajciar b. l. (15). – Maximilián I. (1496–1519), grajciar b. l. (9). – Ferdinand I. (1521–1564), groš b. l. (3).

Sliezske, Ferdinand I. (1526–1564), jednostranný fenig 1530 (8), 1531 (14), 1532 (11), let.? (3).

Bavorsko, Albert IV. (1505–1508), polbatzen 1506 (19). – Viliam IV. a Ľudovít (1508–1545), polbatzen 1525 (2).

Gorica grófstvo, Leonard (1462–1500), grajciar b. l. (1). – Za Maximiliána I. (1436–1519), polbatzen 1518 (1), 1519 (2).

Königstein grófstvo, Eberhard IV. (1481–1535), batzen 1515 (1), 1519 (2), 1521 (1). Leuchtenberg, Ján IV. (1487–1531), batzen let.? (1).

Oettingen, Wolfgang a Joachym (1477–1520), batzen 1519 (1), 1520 (3); polbatzen 1515 (1). – Karol, Ľudovít XV., Martin, Ľudovít XIV., batzen 1522 (2), 1523 (1).

Pfalz-Neuburg, Otto, Henrich a Filip (1508–1548), batzen 1516 (1), 1517 (1), 1518 (2), 1519 (1), 1520 (1), 1523 (3), 1524 (1), let.? (1).

Sasko, Ernestínska línia, Fridrich III., Albrecht a Ján (1486–1500), groš b. l. (1).

Švajčiarsko, mesto *Schaffhausen*, polbatzen b. l. (1). – Mesto *Thurgau*, polbatzen b. l. (1).

Chur, biskupstvo, Pavel Ziegler (1504–1541), batzen 1522 (1), 1525 (2).

Pasov biskupstvo, Vigilius Fröschl (1500–1516), batzen 1510 (1). – Ernest Bavorský (1517–1540), batzen 1518 (1), 1519 (2), 1520 (4), 1521 (2), 1522 (3), 1523 (2), let.? (3); jednostranný fenig 1522 (1), 1527 (1), 1528 (6), 1529 (1), 1530 (2), 1531 (2).

Regensburg biskupstvo, Ján III. z Pfalzu (1507–1538), batzen 1523 (1).

Salzburg arcibiskupstvo, Leonard z Keutschachu (1495–1519), batzen 1500 (1), 1511 (1), 1512 (1), 1513 (1), 1514 (2), 1516 (1), 1519 (1); jednostranný fenig 1512 (1), 1519 (2); jednostranný polgrajciar 1515 (3), 1517 (1), 1518 (2), let.? (7). – Matej Lang z Wellenburgu (1519–1540), batzen 1520 (1), 1521 (1), 1523 (2); polbatzen 1526 (2), 1527 (2); jednostranný polgrajciar 1520 (2), 1524 (1), 1528 (4), 1929 (5), 1530 (6), 1531 (2), let.? (10).

Mesto Augsburg, Karol V. (1519–1556), batzen 1523 (2); polbatzen 1521 (1), b. l. (1).

Mesto Isny, Maximilián I. (1486–1519), groš 1508 (3), 1516 (2). – Karol V. (1519–1556), groš 1522 (1), 1523 (1), 1527 (3).

Mesto Kampen, Maximilián I. (1486–1519), polbatzen 1511 (2), 1512 (1), 1513 (1), 1514 (1), 1518 (1), 1519 (1). – Karol V. (1519–1556), groš b. l. (1); polbatzen 1520 (1), 1522 (1), 1523 (2), 1524 (1).

Mesto Kostnica, batzen b. l. (5); šiling b. l. (3). – Za Maximiliána I. (1486–1519), groš b. l. (1).

Mesto Nordlingen, batzen 1515 (2), 1516 (1), 1522 (1); polbatzen 1527 (1).

Mesto Northeim, mariánsky groš 1554 (1).

Mesto Regensburg, batzen (2); polbatzen 1512 (1), 1514 (1).

Zloženie nálezu je dosť pestré. Dve tretiny pokladu tvorili rozličné rakúske ražby, zvyšok sa skladal z nemeckých mincí, medzi ktorými boli zastúpené kniežatstvá, biskupstvá a mestá. Je nápadné, že sa nezachovala ani jedna domáca uhorská ražba. Na základe zloženia nálezu možno predpokladať, že jeho majiteľom bol cudzinec. Určenie doby uloženia nálezu naráža na určité ťažkosti. Skupina mladších ražieb pochádzala z 30. rokov 16. storočia. Avšak najmladšia minca – groš mesta Northeimu z r. 1554 – bola celkom osamotená. K tomu možno podať rozličné vysvetlenia. Snáď chýba časť nálezu, obsahujúca najmladšie ražby. Alebo groš z Northeimu predstavuje skutočne hornú hranicu zloženia pokladu. Podľa toho nález mohol byť uschovaný v 2. polovici 16. storočia.

Vladimír Němeček

NÁLEZ DUKÁTŮ VE VELKÉ BÍTEŠI R. 1961

Dne 14. února 1961 našli dělníci při výkopu kanalisace ve Velké Bíteši, okres Žďár n. S., v ulici Pod hradbami v cestě k domu čp. 80 v hloubce asi 150–160 cm čtyři mince, které byly rozptýleny v šířce asi 3 m a uloženy volně v jílovité zemině. Místo nálezu nebylo bohužel podrobněji prozkoumáno, pouze plocha asi 2 m² byla prohledána podrobněji.¹⁾ Mince byly určeny takto:

Čechy, Vladislav II. (1471–1516), pražský groš (1). – Rudolf II. (1576–1612), Praha, Lazar Ercker, dukát 1588 (1).

¹⁾ Za laskavé informace děkuji archiváři Jaroslavu Kotíkovi z Velké Bíteše a za určení osmanského altunu dr. J. Štěpkové.

Sedmíhradsko, Jan II. Zikmund (1449–1571), *Velká Baňa*, dukát 1571 (1; poněkud prohnutý).

Osmanští sultáni, Murád III. (982–1003 H., 1574–1595 našeho letop.), altun ražený v *Egyptě* (MISR) r. 982 H. (1).

Jde zřejmě o rozrušený nález mincí z druhé poloviny 16. století. Je nutno litovat, že se nepodařilo zajistit výzkum širšího okolí nálezu.

Karel Peukert

DOPLNĚK K POPISU NÁLEZU MINCÍ V ZÁBORČÍ U TURNOVA

V roce 1924 byl ve skalní jeskyňce nad vesnicí Záborčím objeven „poklad“ malých grošů. Náleзовé okolnosti a mince, které si nálezce ponechal, byly popsány v NČČsl. XX, str. 89–90. V Museu Českého ráje v Turnově se nalézají 26 dosud neurčených mincí z tohoto nálezu. Jde o mince, které nálezce ihned po odkrytí nálezu věnoval prof. dr. J. V. Šimákovi, který tehdy v blízkých skalách prováděl archeologický průzkum. Mince jsou:

Čechy, Vladislav II. (1471–1516), peníz jednostranný (2). – Rudolf II. (1576 až 1612), Praha, Lazar Ercker, malý groš 1584 (1), 1590 (1), 1591 (1); Zuzana Erckerová, malý groš 1597 (1). – *Kutná Hora*, Jiří Šatný, malý groš 1586 (1), bílý peníz 1579 (1); Vlk Herolt, malý groš 1594 (1); Hanuš Spiess, malý groš 1602 (1). – *Jáchymov*, Pavel Hofmann, malý groš 1591 (1), 1593 (1). – *Budějovice*, Kryštof Mattighofer, malý groš 1586 (1), 1590 (1); Kryštof Schönfeld, malý groš 1579 (1). – Matyáš (1612–1619), Praha, B. Hübner, malý groš 1618 (1).

Město Zhořelec, peníz 15. stol., větší koruna, mírně prohnutá, písmo střední velikosti (1)

Polsko, Kazimír IV. (1444–1492), půlgroš (3). – Alexander I. (1501–1506), půl-groš (1).

Salzburg, arcibiskupství, Wolf Dietrich (1587–1612), jednostranný feník 1596 (1). Neurčitelné půlfeníky 16. stol. (4).

Tento zlomek rozptýleného nálezu potvrzuje mou původní domněnku vyslovenou při popisu první části nálezu, že k ukrytí mincí mohlo dojít v době předbělohorské.

Bohuslav Hladík

NÁLEZ MINCÍ Z OBDOBÍ TRICETILETÉ VÁLKY V JIHLAVĚ, NÁMĚSTÍ MÍRU 7

Při opravě památkového domu v Jihlavě, ve kterém byl podle tradice jihlavský horní soud, bylo dne 20. června 1960 nalezeno ve zdivu zvýšeného přízemí 271 drobných stříbrných mincí. Mince soustředil pracovník okresního stavebního podniku Josef Rychtecký a odevzdal je do musea Vysočiny v Jihlavě, kde jsou uloženy. Při předávání nálezu prohlásil, že pro nebezpečí zřícení zdiva nebylo možno naleziště důkladně prohledat a nevyklouval možnost nalezení dalších mincí, až bude zdivo bouráno z druhé strany. Skutečně také byly další mince, celkem 43 kusů, nalezeny i s částí nádoby dne 18. VII. 1960. Její výška je 12 cm, šířka dna 9½ cm a šířka hrdla 11 mm. Podle určení L. Meduny pochází nádoba z doby uložení mincí. Nejstarší mince je z r. 1549, většina z počátku 17. století, dvě nejmladší mince z r. 1619. V tomto roce nebo těsně po něm byly mince v bouřlivém období třicetileté války ukryty. V té

době došlo na Jihlavsku k několika přesunům vojska¹⁾ a je pravděpodobné, že souborem platil nějaký voják-cizinec a celý obnos byl zakopán dříve, než mohl být dán do oběhu. Tím si vysvětlíme silnou převahu cizích mincí, hlavně německých a švýcarských. Nález obsahuje tyto mince:

Čechy, Rudolf II. (1576–1612), *Jáchymov*, Jiří Kádner, bílý groš 1578, Janovský 12 (1); L. Kádnerová, bílý groš 1583, Janovský 12 (1).

Morava, bisk. Olomouc, František z Dietrichsteina (1599–1636), *Kroměříž*, Hans Pecz, tříkrejcar 1619 (1).

Slezská knížectví. Krnov, Jan Jiří (1607–1624), tříkrejcar 1615 (2), 1616 (2), 1617 (1).

Lehnice-Břeh, Jan Kristian (1602–1639) a Jiří Rudolf (1602–1653), *Vratislav*, tříkrejcar 1606 (1), 1611 (1); *Rychnovy*, tříkrejcar 1614 (1), 1616 (1), 1617 (1), 1618 (1), 1619 (1).

Münsterbersko-Olešnice, Karel II. (1548–1617), tříkrejcar 1611 (1); Bas. Sonn, tříkrejcar 1612 (2), 1613 (1), 1614 (3); H. Tuchmann, tříkrejcar 1614 (2), 1615 (2), 1616 (3).

Opavsko, Karel z Liechtensteina (1614–1627), tříkrejcar 1614 (2); Burk. Hase, tříkrejcar 1615 (1), 1616 (1).

Těšínsko, Adam Václav (1579–1618), tříkrejcar 1606 (1), 1607 (1), 1608 (2), 1609 (1).

Dolní Rakousy, Matyáš (1612–1619), *Videaň*, I. Jesinsky, tříkrejcar 1617 (2), 1618 (1).

Horní Rakousy, Ferdinand I. (1521–1564), *Líneč*, groš 1549 (1).

Biskupství Brixen, Karel Rakouský (1613–1624), tříkrejcar 1614 (1), 1615 (2), 1617 (1).

Polsko, Zikmund III. (1587–1632), tříkrejcar 1611 (1), 1614 (2), 1615 (1), 1616 (6), 1617 (3).

Město Riga, groš 1616 (1).

Branibory, Jan Zikmund (1608–1619), groš 1612 (1), 1614 (1), 1615 (1).

Opatství Corvey, Theodor z Beringhausen (1585–1616), groš 1614 (1).

Falc-Simmern, Friedrich IV. (1583–1610), albus 16.. (1).

Falc-Veldenz, Jiří Gustav (1569–1634), tříkrejcar b. l., za Matyáše (2).

Falc-Zweibrücken, Jan I. (1569–1604), tříkrejcar 1586 (1), 1588 (1), 1590 (1), 1594 (3), 1595 (1), 1596 (1), 1598 (3), 1599 (1), 1600 (1), 1601 (2), 1602 (2), 1603 (2), 1604 (1), b. l., za Rudolfa II. (9). – Jan II. (1604–1635), tříkrejcar 1605 (5), 1606 (1), 1607 (1), b. l., za Matyáše (11).

Opatství Fulda, Baltazar z Dermbachu (1570–1606), tříkrejcar b. l., za Rudolfa II. (1).

Město Göttingen, groš 1601 (1), 1605 (1), 1606 (1).

Město Hagenau, tříkrejcar 1600 (3), 1601 (1), 1602 (2).

Město Hamburg, groš 157., za Maxmiliána II. (1).

Město Hameln, groš 1577 (1), 1606 (1), 1613 (1).

Hanau-Lichtenberg, Filip V. (1541–1599), tříkrejcar 1586 (1), 1595 (1), 1596 (2), 1597 (1), 1598 (1), 1599 (1). – Jan Reinhard I. (1599–1625), tříkrejcar 1600 (2), 1601 (1), 1603 (2), 1604 (1), 1606 (4), 1609 (2), b. l., za Rudolfa II. (7), b. l., za Matyáše (4).

Hanau-Münzenberg, Filip Ludvík II. (1580–1612), tříkrejcar 1612 (1), nečit. letop., za Rudolfa II. (3). – Kateřina Belgická, poručnice (†1648), tříkrejcar 1612 (1), 1613 (8), 1614 (6).

Město Hildesheim, groš 1602 (1), 1615 (1), 1616 (1).

Holštýnsko, linie Gottorp, Jan Adolf, groš 1600 (2), 1601 (1), 1602 (1).

Jülich-Cleve-Berg, Vilém (1539–1592), groš 1584 (1), s nečit. letop. (1). – Jan Vilém (1592–1609), groš 1600 (1), 1601 (1), 1602 (1), 1603 (1), letop. nečit. (1).

¹⁾ J. Dobiáš, *Dějiny Pelhřimova*, díl II., část I. Pelhřimov 1936.

Arcibiskupství Kolín n/R., Arnošt Bavorský (1583–1612), groš 1602 (1), 1611 (1), letop. nečit. (1). – Ferdinand Bavorský (1612–1650), groš 1613 (1), 1615 (1).

Město Kolmar, tříkrejcar b. l., za Rudolfa II. (1).

Město Kostnice, tříkrejcar 1595 (1).

Lippe, Simon VI. (1565–1615), groš 1609 (1), 1610 (1).

Mansfeld, linie *Bornstedt*, Bruno II., Vilém, Jan Jiří a Wolrab, groš 1611 (1), 1616 (1).

Biskupství Minden, Herrmann ze Schaumburgu (1562–1582), groš 1577 (1). – Antonín Konrád ze Schaumburgu (1585–1599), groš 1592 (1), 1596 (1), 1598 (1).

Opatství Murbach, Ondřej Rakouský (1587–1600), tříkrejcar b. l., za Rudolfa II. (1).

Biskupství Paderborn, Theodor z Fürstenberka (1585–1618), groš 1614 (1), 1615 (1).

Pomořany-Barth, Filip II. (1606–1618), groš 1612 (1). – František, biskup Kaminský (1600–1618), groš 1616 (1).

Porýnská hrabata, linie Daun, kuratela (1606–1612), tříkrejcar 1611 (1), b. l., za Rudolfa II. (1). – Salm-Kyrburg, Otto z Kyrburgu (1548–1607), tříkrejcar 1603 (1). – Jan Adolf v Grumbachu (1585–1606), tříkrejcar b. l., za Rudolfa II. (3). – Jan, Jan Kazimír a Otto (1607–1623), tříkrejcar b. l., za Rudolfa II. (2).

Schaumburg, Pinneberg, Adolf XIII. (1576–1601), groš 1592 (1), 1593 (1), 1599 (1). – Arnošt (1601–1622), *Pinneberg*, groš 1602 (1), 1603 (1), 1604 (2).

Solms – Hohen Solms, Herrmann Adolf (1545–1613), tříkrejcar 1612 (2). – Filip Reinhard (1613–1636), tříkrejcar 1612 (2), b. l., za Matyáše (1).

Solms – Lich, Arnošt II. (1565–1619), tříkrejcar b. l., za Rudolfa II. (1), 1614 (1), b. l., za Matyáše (3). – Filip v Horolci (1569–1631), tříkrejcar 1614 (1).

Stolberg-Ortenberg, Ludvík Jiří v Ortenau (1572–1618), tříkrejcar 1613 (2), 1614 (1), 1616 (1), bez letop., za Rudolfa II. (4), letop. nečit., za Rudolfa II. (1), za Matyáše (1). – Jindřich Wolrab (1618–1641), tříkrejcar b. l., za Matyáše (1).

Stolberg-Wernigerode, Jindřich a Wolfgang Jiří (1613–1615), groš 1613 (1).

Biskupství Strassburg, Jan z Manderscheidu (1569–1592), tříkrejcar 1580 (2). – Karel Lotrinský (1592–1607), tříkrejcar 1601 (2), 1602 (2), 1605 (1), 160. (1).

Trautson, Pavel Sixtus (1615–1620), tříkrejcar 1618 (1).

Waldek, Vilém, Arnošt, Kristián a Wolrab, tříkrejcar 1595 (1), 1596 (1). – Kristián a Wolrab (†1640), tříkrejcar 1608 (1).

Město Werle, groš 1608 (1).

Württemberg, Bedřich z Mömpelgardu (1593–1608), tříkrejcar 1595 (2).

Švýcarsko: Luzern, groš 1603 (1), 1605 (2), 160. (1). – Schaffhausen, tříkrejcar 156. (1), 1597 (7), 1611 (4), 1612 (1). – Zug, tříkrejcar 1599 (3), 159. (1), 1600 (2), 1602 (1), 1603 (3), 1604 (9), 1606 (11), 1608 (1).

Nizozemí, Batenburg, Herrman Dietrich (1593–1612), tříkrejcar b. l., za Matyáše (1).

Mince velikosti tříkrejcar, několikrát ražena, opis i obraz zcela nečitelný (1).

Jarmila Hásková

NÁLEZ MINCÍ Z TŘICETILETÉ VÁLKY V POSTŘEKOVĚ, OKR. DOMAŽLICE (1961)

V květnu 1961 našly pracovnice JZD Postřekov při vypichávání bodláku v ječmeni na tzv. Brychtúc poli mince. Pocházely z nálezů uloženého v nádobě nehluboko pod ornicí,

k jehož narušení došlo pravděpodobně při hluboké podzimní orbě. Mince v počtu 503 kusů (včetně zlomků) a střepy z nádoby získalo Vlastivědné museum Chodsko v Domažlicích, které je odevzdalo k určení do numismatického oddělení Národního musea v Praze. Dodatek devíti kusů mincí z téhož nálezů byl později zapůjčen z Baarova musea v Klenčí.

Postřekovský nález pochází z období třicetileté války, kam jeho uložení datuje nejmladší mince, bavorský 6batzen z roku 1622. K místu nálezů, Brychtuc poli, váže se generacemi tradovaná pověst, jejíž historické jádro se podařilo v písemném materiálu ze 17. století zjistit.¹⁾ Nález obsahuje tyto ražby:

Čechy, Jiří z Poděbrad (1458–1471), *Kutná Hora*, pražský groš (1). – Vladislav II. (1471–1516), *Kutná Hora*, pražský groš (130), bílý peníz (1). – Ferdinand I. (1526–1564), *Kutná Hora*, J. Jeptiška a Pavel z Podivic, pražský groš bez let. (10), 153? (1), 1534 (4), 1535 (9), 1536 (8), 1537 (1), 1538 (5); J. Hubáček a Pavel z Podivic, pražský groš 1540 (5), 154? (1), 1541 (3), 1542 (6); Pavel z Podivic a Mertl, pražský groš 1544 (2); M. Lidl a Pavel z Podivic, pražský groš 1545 (1), 1546 (3), 1547 (1), s nečit. let. (4). – Rudolf II. (1576–1611), *Jáchymov*, Kadner, bílý groš 1579 (1). – Fridrich Falcký (1619–1620), *Praha*, Škréta, 24krejcar 1620 (1).

Slezsko: Svídnice, Ludvík II. (1516–1426), ½ groš 1525 (1).

Těšín, Adam Václav (1579–1617), 3krejcar 1603 (1).

Dolní Rakousy, Fridrich V. (1457–1493), dvoufeník 1482 (1). – Ferdinand I. (1526–1564), *Videň*, Hartmann, 10krejcar 1561 (1), 3krejcar 1556 (1), 1558 (1), 1559 (1). Tyroly, arcivév. Ferdinand (1564–1595), *Hall*, groš bez let. (1).

Elsasko, arcivév. Ferdinand (1564–1595), *Ensisheim*, groš bez let. (2).

Arcib. Salzburg, Jan Jakub Khuen z Belase (1560–1586), feník 1561 (1), ½ krejcar 1565 (1), 1577 (1), s nečit. let. (2). – Wolfgang Theodor z Raitenau (1587–1612), feník 1594 (1), 1595 (1), s nečit. let. (1). – Matouš Lang z Wellenburgu (1519–1540), ½ krejcar 152? (1), 1536 (1), 1537 (1), 1538 (1), s nečit. let. (10). – Arnošt Bavorský (1540–1554), ½ krejcar 1551 (1), 1553 (1). – Michael Khünburg (1554–1560), ½ krejcar 1557 (1), 1559 (1), s nečit. let. (2).

Polsko, Kazimír IV. (1447–1492), ½ groš bez let. (1). – Alexandr (1501–1506), ½ groš bez let. (1). – Zikmund I. (1506–1548), groš 1528 (1). – Zikmund III. (1587 až 1632), 3krejcar 1617 (2).

Město Riga, Zikmund III. (1587–1632), trojak 1590 (1).

Město Wschowa, denár 1609 (1).

Německo: Anhalt, Kristián, August, Rudolf, Ludvík, Jan Kazimír (1618 až 1621), groš 1619 (1).

Bavory, Maximilian I. (1597–1622), 6batzen 1622 (2), zlomek 6batzen (1), 6batzen bez let. (3).

Bavory-Baireuth, Kristián (1603–1655), 24krejcar 1620 (1).

Brunšvik-Lüneburg, Arnošt (1592–1611), 4stüber bez let. (1).

Brunšvik-Wolfenbüttel, Fridrich Ulrich (1613–1634), 12krejcar 1619 (1), 1620 (1), bez let. (1).

Haldenstein, Tomáš z Ehrenfelsu (1611–1623), dicken 1621 (1).

Hanau-Münzenberg, Filip Mořic (1612–1638), ¼ tolar 1619 (2).

Hanau-Lichtenberg, Jan Reinhard (1599–1625), 3krejcar 1605 (1), 1606 (2), bez let. (1).

Hohnstein, Fridrich Ulrich z Brunšviku (1613–1634), zwölf 1620 (2).

Holštýn, Jan Adolf (1590–1616), groš 1600 (1), 1602 (1).

Jülich-Cleve-Berg, Vilém V. (1539–1592), 4stüber bez let. (1), 3stüber bez let. (1).

¹⁾ Jarmila Hásková, Postřekovský poklad z třicetileté války, ČNM – oddíl věd společenských, CXXXIII-1964/1, str. 3–9.

– Jan Vilém (1592–1609), groš 1599 (1). – Vláda před rozdělením (1609–1624), 4stüber bez let. (8).

Město Kaufbeuren, groš 1555 (1).

Město Kempten, groš 1553 (1).

Arcib. Kolín n. R., Arnošt Bavorský (1563–1612), 8halěr 1608 (1).

Leiningen-Dachsburg, Jan Ludvík (1593–1625), 12krejcar 1620 (1).

Leuchtenberg, Jan VI. (1487–1531), batzen 1525 (1).

Lippe, Šimon VI. (1563–1613), groš 1612 (1). – Šimon VII. (1613–1627), „Schreckenberger“ 1620 (1).

Löwenstein, Jan Theodor (1611–1644), 12krejcar bez let. (1).

Město Magdeburg, groš 1618 (1).

Mecklenburg-Güstrow, Jan Albrecht II. (1610–1628), 4schilling bez let. (1).

Město Norimberk, schilling 1552 (1).

Oldenburg, Antonín Günther (1603–1667), schilling bez let. (4).

Bisk. Pasov, Arnošt Bavorský (1517–1540), feník 1522 (1), 1531 (1), 1532 (1).

Pfalz-Zweibrücken, Jan I. (1569–1604), 3krejcar 1596 (1), 1598 (1), 1599 (1), 1600 (1), 1602 (1), 1603 (1), bez let. (1). – Jan II. (1604–1635), 3krejcar bez let. (1).

Reckheim, Arnošt z Lyndenu (1603–1636), 4stüber bez let. (1).

Reuss-Lobenstein, společná vláda, zwölf 1621 (1).

Rittberg, Jan III. (1601–1625), zwölf 1619 (1).

Sasko-Altenburg, Jan Filip, Fridrich, Jan Vilém, Fridrich Vilém II. (1603 až 1625), 24krejcar bez let. (1). – Jan Jiří I. (1615–1656), 24krejcar 1621 (1).

Sasko-Stará Gotha, Jan Fridrich (1554–1567), „Schreckenberger“ 1561 (2), 1562 (1), 1563 (1). – Jan Kazimír z Coburgu, Jan Arnošt z Eisenachu (1572–1633), 12krejcar bez let. (1).

Sasko-Míšeň, feník z 15. stol. (1). – *Albertinská větev*, Jiří (1500–1539), *Annaberg*, Irmisch, groš 1532 (2); *Freiberg*, Hausmann, groš 1530 (1), 1531 bez minc. značky (2), 1532 (1). – Mořic (1541–1547–1553), *Annaberg*, Rothe, groš 1552 (1). – August (1553–1585), *Dražďany*, Biener, ¼ tolar 1559 (1), groš 1557 (5), 1558 (8), 1561 (1), 1562 (1); – *Arnoštovská větev*, Fridrich III., Albrecht, Jan (1486–1500), *Annaberg*, „Schreckenberger“ z let 1499–1500 (1); *Lipsko*, Stein, „Zinsgroschen“ z let 1496–1500 (2), 1498 (1). – Fridrich III., Jiří, Jan (1500–1508), *Annaberg*, Stein, „Schreckenberger“ bez let. (1), „Zinsgroschen“ (2); *Buchholz*, mincmistr?, „Zinsgroschen“ (1), s nečit. minc. značkami (1). – Fridrich III., Jan, Jiří (1508–1525), *Annaberg*, Stein, „Schreckenberger“ bez let. (3), groš bez let. (1); Albrecht ze Schreibersdorfu groš bez let. (4); mincmistr?, groš bez let. (1); *Buchholz*, mincmistr?, groš bez let. (1); *Freiberg*, Hausmann, groš bez let. (2), mincmistr?, groš bez let. (4); *Schneeberg*, Funke, groš bez let. (3). – Jan a Jiří (1525–1530), *Buchholz*, mincmistr?, groš bez let. (2); *Freiberg*, Hausmann, groš bez let. (2). – Jan Fridrich a Jiří (1534–1539), *Annaberg*, Hünerkopf, groš 1535 (1), groš bez let. s nečit. minc. značkou (1). – Synové Jana Fridricha (1547–1552), „Schreckenberger“ bez let. (3). – Jan Fridrich (1547 až 1552), „Schreckenberger“ z let 1552–1554 (1). – Saské groše z 2. pol. 15. stol. blíže neurčitelné (5).

Sasko-Výmar, Jan Arnošt a bratři (1605–1640), *Výmar*, Cyriacus z Lehr, „Schreckenberger“ 1619 (1), 1620 (3).

Schaumburg, Adolf XIII. v *Pinnebergu* (1576–1601), groš 1593 (1). – Arnošt v *Pinnebergu* (1601–1622), 4gröšcher bez let. (2).

Schwarzburg, Günther XLII., Antonín Jindřich, Jan Günther II., Kristián Günther I. (1619–1631), 12krejcar 1620 (1).

Město Stralsund, schilling 1621 (1), bez let. (1).

Město Strassburg, plappart bez let. (1).

Tecklenburg-Rheda, Adolf Bentheim (1606–1625), schilling bez let. (2).
 Wild-Rheingrafen, poručnictví v *Grumbachu* (1611–1619), 3krejcar bez let. (1).
 Město Worms, zwölf 1620 (1).
 Švýcarský: Luzern, groš 1600 (1).
 Město Sanct Gallen, groš 1566 (1).
 Schaffhausen, groš 1553 (1), 1557 (1), 1611 (1); dicken 1614 (1).
 Zug, groš 1601 (1), 1602 (1), 1604 (2), 1606 (2), 1608 (1).
 Itálie: Bologna, Pavel III. (1534–1549), bianco bez let. (2).
 Mirandola, Alexandr I. Pico (1602–1637), mezzo testone bez letopočtu (2);
 24bolognini (1).
 Messerano, Francesco Filiberto Ferrero Fieschi (1584–1629), fiorino bez let. (5).
 Parma (1616–1630), fiorino bez let. (1).
 Francie: Château-Renaud, Luisa Margareta Lotrinská (1614–1631), 3 batzen
 bez let. (1).
 Nizozemí: Battenburg, Maximilian (1605–1641), 3krejcar bez let. (1).
 Brabantsko, Karel V. (1506–1555), *Anvers*, 4patards 1536 (3), 1537 (2), 1539 (4),
 1540 (14), 154? (3), 1544 (1), 1546 (1), 1547 (1), 1551 (5), 1552 (3); *Maestricht*, 4patards
 1550 (1). – Albert a Isabela (1598–1621), *Anvers* (1603–1607), real bez let. (1); *Bruxelles*
 (1612–1621), escalin bez let. (1).
 Flandry, Karel V. (1506–1555), *Bruges*, 4patards 1544 (1), 1551 (1).
 Provincie Frišsko, 16. stol., schilling bez let. (1).
 Východní Frišsko, hrabství, Enno III. (1599–1626), 4stüber bez let. (6).
 Holland, Karel V. (1506–1555), *Dordrecht*, 4patards 1540 (1), 1542 (1), 1551 (4),
 s nečit. let. (1).
 Město Kampen za Rudolfa II. (1576–1612), schilling bez let. (1); – za Matyáše
 (1612–1619), schilling bez let. (22).
 Město Zwolle za Rudolfa II. (1576–1612), schilling bez let. (4). – Zlomky nizozem-
 ských ražeb (4).

Lubomír Nemeškal

NÁLEZ MINCÍ VE SLANÉM Z ROKU 1956

Nedlouho po prvním slánském nález z údobí třicetileté války,¹⁾ odkrytém v roce 1948, byl 20. ledna 1956 na zahradě občana Špačka ve Slaném odkryt pracovníky Krajského podniku vodohospodářského Tajmlem a Hrdličkou při kopání strouhy v hloubce 80 cm pod povrchem nový poklad mincí, ukrytý za třicetileté války.²⁾ Mince v počtu 719 kusů byly ukryty v nádobě, jež při úpravě terénu před objevením nálezů byla rozbita. Ze zachovalých střepů se nám podařilo sestavit alespoň její neúplný tvar.³⁾ Z rekonstruovaného zbytku nádoby⁴⁾

¹⁾ A. Pospíšil, Slánský nález mincí, Num. sb. III, 1956, str. 220–227; srov. k tomu Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (red. Em. Nohejlová-Prátová) III, České, moravské a slezské nálezy mincí údobí tolarového (L. Nemeškal), Praha 1957, str. 64, č. 3209 (při této příležitosti opravuji nesprávně uvedenou souhrnnou cifru: správně mělo být uvedeno, že slánský nález obsahoval celkem 2552 mince).

²⁾ V soupisové práci L. Nemeškala, l. c., není nález zaznamenán, poněvadž v době odevzdání rukopisu do tisku (r. 1955) nebyl dosud znám.

³⁾ Děkuji srdečně s. Antonínu Šimkovi, býv. konservátoru historicko-archeologického oddělení Národního muzea v Praze, za pečlivé provedení rekonstrukce nádoby.

⁴⁾ Nádobu popsala dr. Květa Reichertová Sc. C., vědecká pracovnice Archeologického ústavu ČSAV v Praze, které srdečně děkuji.

lze soudit, že jde o torso džbánů zlatožlutě polévaného. Plášť džbánů zdobí červeně malované spirály, vodorovné vlnky a vinice. Dno džbánů je odsazeno a je zdobeno čtyřmi pásy tlačeného ornamentu. Zajímavost a podle našeho soudu i význam džbánů zvyšují dvě plastická vyobrazení podobná pečetím na jeho výduti, která ukazují na přímé souvislosti se sousední oblastí saskou.

Soupis mincí:

Čechy, Ferdinand I. (1526–1564), *Jáchymov*, W. Puellacher, 2krejcar 1564 (1). – Maxmilián I. (1564–1576), *Praha*, H. Harder, 2krejcar bez let. (1); krejcar 1571 (1), 1572 (1); *Kutná Hora*, J. Šatný, bílý groš 1575 (1); *Jáchymov*, W. Puellacher, 2krejcar 1566 (1), 1567 (4), 156? (1); J. Geitzköfler, bílý groš 1573 (1), 1574 (1), 1575 (2), 1576 (1); J. Kadner, bílý groš 1576 (1); *České Budějovice*, T. Gebhart, bílý groš 1576 (3), bez let. (1). – Rudolf II. (1576–1612), *Praha*, H. Harder, malý groš 1578 jako Janovský č. 2 (269)b,⁵⁾ ale rubní opis ... G·R (1); T. Gebhart, malý groš 1579 líc Jan. č. 3 (270)d, rub Jan. č. 3 (270)c (1); 1580 Jan. č. 3 (270)c (1); Jan. č. 4 (271)b (1); Jan. č. 4 (271)b, ale líc ...H·B·R· (1); Jan. č. 4 (271)b, ale líc ...D·G·/R·I·S·A·H·B·R· (1); 1581 Jan. č. 4 (271)d, ale rub ...GROSS· (1); 1582 Jan. č. 4 (272)e, ale líc ...D·G·, rub ...MALEY·/·GROSS· (1); Jan. č. 4 (272)e, ale líc ...D·G·/...B·RE, rub ...MALEY·/·GROSS· (1); 1583 Jan. č. 4 (272)f, ale líc R·I·S·A·H·B·REX (1); L. Ercker, malý groš 1584 Jan. č. 5 (273)b, ale líc ...D·G·R·/I·S·A·H·B·REX·, rub – po stranách koruny nejsou tečky (1); Jan. č. 5 (273)c, ale líc ...G·R·/I·S·A·H·B·REX· (1); 1585 Jan. č. 7 (275)c, ale líc ...H·BO·REX (1); 1587 Jan. č. 7 (275)c, ale líc ...GR·/I·S·A·H·BO·REX, rub ...1587· (1); 1588 pro ořelost není možno blíže přidělit (1); 1591 Jan. č. 7 (276)c, ale líc ...I·S·... (1); L. Ercker nebo Z. Erckerová, malý groš 1591? (1); H. Lasanz, malý groš 1600 Jan. č. 13 (282)a (1); 1601 Jan. č. 13 (282)d (1); *Kutná Hora*, J. Šatný, bílý groš 1579 (1, má dvojráz), 1580 (2), 1581 (1), 1582 (1), 1585 (1, nezřetelná mincmistrovská značka; přiděluji podle kresebného provedení lva), 1587 (1); malý groš 1580 Jan. č. 7 (382)a, ale ⚡ MALEY ⚡ (2); 1581 líc Jan. č. 6 (380)b, rub Jan. č. 6 (380)a (1); 1582 Jan. č. 7 (382)a (1); 1583 Jan. č. 7 (382)c (1, Jan. nemá tento ročník); 1584 Jan. č. 7 (382)c (1, Jan. nemá tento ročník); 1586 Jan. č. 7 (382)b (1); 1587 Jan. č. 7 (382)b (2); 1589 Jan. č. 7 (382)b (2); 1590 Jan. č. 7 (382)b (1); 1591 Jan. č. 7 (382)c (1); 1592 Jan. č. 7 (382)d, ale poněkud odlišné provedení arabesky (1), 15? (1); W. Herold, bílý groš 1597 (1); malý groš 1593 Jan. č. 8 (385)d (1); 1594 Jan. č. 8 (384)a (1); 1596 Jan. č. 8 (384)a (1, Jan. nemá tento ročník); W. Herold nebo J. Dominik, malý groš 159? Jan. č. 8 (384)a (1); J. Spiess, malý groš 1599 Jan. č. 9 (386)a (1); 1600 Jan. č. 9 (386)b (2); 1602 Jan. č. 9 (386)b, ale opis na líci ⚡ RVDOL·... (2); D. Enderle, bílý groš 1605 (1); malý groš 1603 Jan. č. 10 (387)a, ale rub ... ⚡ 1603 ⚡ (1); 1604 Jan. č. 10 (387)a, ale MA·LEY·...·1604· (1); 1605 Jan. č. 10 (387)a (3); P. Škréta, malý groš 1608 Jan. č. 12 (389)a, ale rub ...* 1608 * (1); 1609 Jan. č. 12 (389)b (1); *Jáchymov*, J. Kadner, bílý groš 1580 (1), 1581 (1); malý groš 1578 Jan. č. 3 (454)b (1); 1579 Jan. č. 3 (454)a (2); 1582 Jan. č. 3 (454)c (1); J. Kadner nebo L. Kadnerová, bílý groš 1582 (1); P. Hofmann, bílý groš 1583 (1), 1585 (1), 1586 (1); malý groš 1584 Jan. č. 3 (454)d 1 (1); 1585 Jan. č. 4 (456)d 1 (1); Jan. č. 4 (456)d 1, ale rub ...1585 (1); 1586 Jan. č. 4 (455)c, ale líc ...REX (2); Jan. č. 4 (455)d 1 (1); 1587 Jan. č. 4 (455)d 2 (3); Jan. č. 4 (455)d 2, ale líc ...REX· (1); 1588 Jan. č. 4 (455)d 2 (1); Jan. č. 4 (455)d 2, ale líc ...REX· (3); 1589 Jan. nemá, líc RUDOL·II·D·G·R·I·S·A·G·H·B·REX·, rub Katz tab. VIII, č. 69^{5a)} R Katz tab. VIII, č. 69 /°MALEY°/°GROSS°/·1589· (1); jako předch., ale líc ...REX (2); 1590 Jan. č. 4 (456)d 2 (4); 1592 Jan. č. 5 (457), ale líc mm. zn. RVDOL·II·D·G·R·I·S·A·G·H·B·REX (1); jako předch., ale MALEY (1), 1593 Jan. č. 5 (457), ale líc mm. zn. RVDOL·II·D·G·R·I·S·A·G·H·B·REX (5); 1594 Jan. č. 5 (457), ale líc mm. zn.

⁵⁾ H. Janovský, České vládní mince. Kartotéka novověku (1526–1856), Praha 1948.

^{5a)} V. Katz, O malých groších, Věstník Num. spol. čs. I–V, 1919–1923, str. 136–143.

RVDOL·II·D·G·R·I·S·A·G·H·B·REX (2); 1595 Jan. č. 5 (457), ale líc mm. zn. RVDOL·II·D·G·R·I·S·A·G·H·B·REX (7); 1596 Jan. č. 5 (457), ale líc RVDOL·II·D·G·R·I·S·A·G·H·B·REX (1); 1598 Jan. č. 5 (457), ale líc mm. zn. RVDOL·II·D·G·R·I·S·A·G·H·B·REX (1); 1599 Jan. č. 5 (458) (3); K. Taubenreutter, malý groš 1600 Jan. č. 7 (460) a (2); 1601 Jan. č. 7 (460) a (2); H. Gipfel, malý groš 1604 Jan. č. 8 (461) a (2); 1605 Jan. č. 8 (461) b (2); 1606 Jan. č. 8 (461) b (1); *České Budějovice*, K. Schönfeld, malý groš 1578 Jan. č. 3 (519) a 1 (1); T. Gebhart, malý groš 1579, Jan. nemá, líc RVDOL·II·D·G· / mm. zn. / R·I·S·A·H·B·RE, rub Katz tab. VIII, č. 77, R Katz tab. VIII, č. 77 / ·MALEY· / ·GROSS· / ·1579· (1); K. Schönfeld, malý groš 1581 Jan. č. 5 (521) e, ale líc ·RVDOL·... (1); 1582 Jan. č. 8 (524) a (1); 1583 Jan. č. 8 (524) b 1 (3); K. Matthofer, bílý groš 1586 (1), 1592 (1); malý groš 1586 Jan. č. 11 (527) a (2); 1587 Jan. č. 11 (527) b (1), jako předch., ale líc ·RVDOL·..., rub ...·1587· (1); 1589 Jan. č. 11 (527) b (1, Jan. nemá tento ročník); 1591 Jan. č. 11 (527) a (1); Jan. č. 11 (528) c (6); 1593 Jan. č. 11 (528) d (1); Jan. č. 12 (529) b (1); 1594 Jan. č. 11 (528) d (1); 1595 Jan. č. 11 (527) d (1); 1597 Jan. č. 12 (529) d (1); 1599 Jan. č. 13 (530) b (2); 1600 Jan. č. 13 (530) b (1). — Matyáš (1612–1619), *Praha*, B. Huebner, bílý groš 1617 (1); malý groš 1618 Jan. č. 1 (593) c, ale líc MATTHI·D·G· / ·R·I·S·A·G·H·B·RE, rub má perličkový kruh (1); *Kutná Hora*, J. Šultys, malý groš 1612 Jan. č. 3 (644) b (1); Š. Hölzl, bílý groš 1617 (1); malý groš 1618 líc Jan. č. 4 (645) a (1), rub Jan. č. 4 (645) b (2); 1619 Jan. č. 4 (645) a (1); *Jáchymov*, C. Lengefelder, malý groš 1612 Jan. č. 1 (681) a (1).

Morava, bisk. Olomouc, František Dietrichstein (1599–1636), *Kroměříž*, 3krejcar 1616, Lichnowsky-Mayer⁶⁾ neznají: líc ·FRANC·D·G·CAR / DI·A·DIETR·, rub ·EPISCOP·OLOMVENCEN·PRINCEP (1).

Slezsko, Ferdinand I. (1526–1564), *Vratislav*, L. Westermaier, groš 1546 Friedensburg-Seger II.⁷⁾ č. 17 (1); Fr.-S. č. 18 (1); 1547 Fr.-S. II. č. 20 (1). — Maxmilián I. (1564–1576), *Vratislav*, krejcar 1576 Fr.-S. II. č. 46 (3).

Lehnice – Břeh, Fridrich II. (1488–1547), groš bez let. jako Saurma-Jeltsch⁸⁾ č. 127 (2); 1543 Fr.-S. II. č. 1359 (1); 1544 Fr.-S. II. č. 1363 (2); 1545 Fr.-S. II. č. 1370 (1).

Krnovsko, Jiří Fridrich (1543–1603), krejcar 1562 jako Fr.-S. II. č. 3216 a Fr. Schrötter, Brandenburg⁹⁾ č. 1215 (1); 1563 Fr.-S. II. č. 3220 a Schrötter, l. c. č. 1220 – líc a č. 1222 – rub (1).

Těšínsko, Fridrich Kazimír (1563–1571), bílý groš 1569 Fr.-S. II, č. 2973 (1).

Bisk. Vratislav, Jan V. Thurzo (1506–1520), groš 1508 jako Saurma-Jeltsch č. 47 (1); 1509 Sa. č. 48 (1). — Karel Rakouský (1608–1624), 3krejcar 1619 Fr.-S. II, č. 2614 (1).

Město Svidnice za Ludvíka (1516–1526), půlgroš 1523 Fr.-S. I,¹⁰⁾ č. 369 (1); 1526 Fr.-S. I, č. 372 (4), neč. let. (1).

Dolní Rakousy, Ferdinand I. (1521–1564), *Videň*, A. Hartmann, 2krejcar 1560 (1), 1561 (1), 1562 (2). — Maxmilián II. (1564–1576), *Videň*, A. Hartmann, 2krejcar 1570 (1), 1571 (2), 1572 (1), 1574 (2). — Rudolf II. (1576–1612), *Videň*, T. Händl, 3krejcar 1586 (1).

Horní Rakousy, Ferdinand I. (1521–1564), *Linec*, R. a W. Puellacher, dreier 1552 (1).

⁶⁾ R. Lichnowsky–E. Mayer, Des fürstlichen Hochstiftes Olmütz Münzen und Medaillen, Wien 1873.

⁷⁾ F. Friedensburg–H. Seger, Schlesiens Münzen und Medaillen der neueren Zeit, Breslau 1901.

⁸⁾ H. Saurma–Jeltsch, Die Saurmasche Münzsammlung, Berlin 1892.

⁹⁾ F. Schrötter, Brandenburg – Fränkisches Münzwesen, II. díl. Das Münzwesen der hohenzollernschen Burggrafen von Nürnberg und der Markgrafen von Brandenburg in Franken 1515–1603, Halle (Saale) 1929.

¹⁰⁾ F. Friedensburg, Die schlesischen Münzen des Mittelalters, Breslau 1931.

Štýrsko, arcivév. Karel (1564–1590), 2krejcar 1578 (1). — Ferdinand II. (1619–1637), *Štýrský Hradec*, 2krejcar 1624 (1).

Korutany, arcivév. Karel (1564–1590), *Celovec*, 2krejcar 1575 (1).

Tyroly, Ferdinand I. (1526–1564), *Hall*, 2krejcar bez let. (2); krejcar bez let. (1). — Arcivév. Ferdinand (1564–1595), *Hall*, T. Krump, 2krejcar 1569 (1), 1573 (1), 1575 (2); J. Berdorf, 2krejcar 1578 (1); *Hall*, neč. zn. mm., 3krejcar bez let. (4). — Rudolf II. (1576–1612), *Hall*, F. Leffler, 3krejcar 1603 (1).

Augsburg, ½batzen 1561 Forster¹¹⁾ str. 146, č. 45 (1).

Badensko, Kryštof I. (1475–1527), dreier bez let., Wielandt¹²⁾ nemá – pouze podobný č. 191 – líc: °CHRISTOF°MARCHIO BA, rub: °° GLORIA IN EXCELSIS DEO (1). — Filip II. (1569–1588), půlbatzen 1586; podobný Wielandt, str. 389–390 typ b), líc: PHILLIP·D·G·MARCH·BAD·CO·SP, rub: ·RVD·II·D·G·ROM·IMP·S·AVG· (1); podobný předch., ale otřelý (1), líc jako Wielandt str. 390, č. 223, rub Wielandt nemá: RVD·II·D·ROM·IMP·S·AVG (1).

Bavory, Albrecht IV. (1467–1508), 2krejcar neč. let. [1508?, 1506?] (1). — Albert V. (1550–1579), 2krejcar 1550 (1, dvojráz), 1565 jako Wittelsbach¹³⁾ str. 75, č. 503 (2, z nichž má jeden kus dvojráz), 1567 jako W. str. 75, č. 506 (1); 1572 dosti otřelý, není možno dobře přidělit (1).

Branibory, Joachim II. (1535–1571), *Berlin*, krejcar bez let. Bahrfeld, Brandenburg¹⁴⁾ str. 202, č. 390b (1). — Jiří z Ansbachu a Albrecht ml. z Bayreuthu (1536 až 1543), tolar 1540 Schrötter, l. c., str. 21, č. 685b (1).

Branibory – Küstrin, Jan z Neumarku (1535–1571), groš 1544 Sa. č. 4811 (1), 1545 Sa. č. 4812 (1).

Město Brémy, šilink 154? (1).

Město Brunšvik, mariánský groš 15?? (1).

Opatství Corvey s městem Höxterem, mariánský groš 1549 Weingärtner, Corvey,¹⁵⁾ str. 85, č. 54b (1); 1563 podobný Weingärtner, str. 91, č. 71 a 72 (1).

Město Eimbeck, mariánský groš neč. let. (1).

Falc Kurfirštská, Fridrich III. (1559–1576), půlbatzen 1568 Sa. č. 2452 (1); 1570 Sa. č. 2453 (1). — Jan Kazimír, administrátor (1575–1592), půlbatzen 1590 Sa. č. 2456 (2); 1591 Sa. nemá (3).

Falc – Simmern, Jiří (1557–1569), batzen 1565 Sa. nemá (2), 1566 Sa. nemá (2), 1570 Sa. nemá [tento batzen byl ražen již za Richarda (1569–1598) razidly pro batzeny Jiřího] (3), 1573 [tento batzen byl ražen až za Richarda (1569–1598) razidly pro batzeny Jiřího] Sa. nemá (1). — Richard (1569–1598), půlbatzen 1575 Sa. nemá (1), 1576 Sa. č. 2070 (3), 1577 Sa. č. 2071 (4), 1578 Sa. nemá (1), 1579 Sa. nemá (1), 157? (1), 1580 Sa. č. 2072 (1), 1581 Sa. č. 2073 (2), 1582 č. 2074 (4), 1584 Sa. č. 2076 (5), 1585 Sa. nemá (4), 1587 Sa. č. 2078 (3), 1590 Sa. č. 2081 (1), 1591 Sa. nemá (1), 1592 Sa. č. 2082 (1), 1593 Sa. č. 2083 (3), 1594 Sa. č. 2084 (1), neč. let. (3).

¹¹⁾ A. v. Forster, Die Erzeugnisse der Stempelschneidekunst in Augsburg und Ph. M. Müller's nach meiner Sammlung beschrieben und die Augsburger Stadtmünzen, Leipzig 1910; publikace A. Forster–R. Schmidt, Die Münzen der freien Reichstadt Augsburg 1521–1805 z r. 1897 mi nebyla v Praze dostupná.

¹²⁾ F. Wielandt, Badische Münz- und Geldgeschichte, Karlsruhe 1955.

¹³⁾ J. P. Beierlein, Die Medaillen und Münzen des Gesamtthauses Wittelsbach, München I, 1897; II, 1901.

¹⁴⁾ E. Bahrfeldt, Das Münzwesen der Mark Brandenburg unter den Hohenzollern bis zum großen Kurfürsten von 1415 bis 1640, Berlin 1895.

¹⁵⁾ J. Weingärtner, Die Gold- und Silber-Münzen der Abtei Corvey, Münster 1883.

Falc – Veldenz, Jiří Jan (1544–1592), 2krejcar 1573 jako Noss, Pfalz-Veldenz,¹⁶⁾ str. 13, č. 4 (1), 1576 líc Noss, l. c., str. 14, č. 8, rub: ❀ MAXI·Z·ROMA·IMP·DEC (1), 1577 Noss, l. c., str. 23, č. 34 (1), 1578 Noss, l. c., str. 15, č. 12 (1), 1579 Noss, l. c., str. 16, č. 14 (2), Noss, l. c., str. 26, líc č. 40a b, rub č. 41 b (1), Noss, l. c., str. 26, č. 43 (2), 157? (1), 1580 Noss, l. c., str. 30, č. 54 (2), Noss, l. c., str. 30, č. 55 d (2), pro celkovou otřelost a nečitelnost rozdělovacích znamének není možno podle Nosse blíže přidělit (4), 1581 Noss, l. c., str. 35, č. 67 (1), Noss, l. c., str. 36, č. 69 (2), Noss, l. c., str. 37, č. 71 a c d (1), Noss, l. c., str. 37, č. 71 b (2), Noss, l. c., str. 37 a 38, č. 72 n (1), pro dvojráz nelze podle Nosse blíže přidělit (1), pro nečitelnost nelze blíže přidělit (1), 1583 Noss, l. c., str. 40, č. 78 a (1), Noss, l. c., str. 40, č. 81 (2), 1585 Noss, l. c., str. 43 a 44, č. 90 b (1), 1586 Noss, l. c., str. 45, č. 93, ale líc: ...GE·IO·..., rub: ...P·P·... (1), Noss, l. c., str. 45, č. 94 a–e (1), Noss, l. c., str. 46, č. 96 (1), 1587 Noss, l. c., str. 46, č. 98 a–c (3), 1588 Noss, l. c., str. 49 a 50, č. 106 nebo 107 (1, otřelý), Noss, l. c., str. 50, č. 108 a (1), Noss, l. c., str. 50 a 51, č. 110 (1), 1589 Noss, l. c., str. 53, č. 116 (tab. 2), ale v textu Noss neuvádí v lícním opise DV, které je velmi jasně na vyobrazení patrné (1), 158? (2), 1590 Noss, l. c., str. 54, č. 120 e (1), 1591 pro značnou otřelost lícního i rubního opisu nelze podle Nosse blíže přidělit (1), 159? (2), neč. let. (3). – Jiří Gustav (1592–1634), 2krejcar 1592 pro značnou otřelost lícního i rubního opisu nelze podle Nosse blíže přidělit (1), 1593 Noss, l. c., str. 70, č. 136 (1), pro dvojráz a otřelost nelze podle Nosse blíže přidělit (1), 1595 Noss, l. c., str. 75, č. 150, ale líc: ...D·G·...·BCVE (1), 159? pro dvojráz a otřelost nelze blíže přidělit (1).

Falc – Zweibrücken, Jan I. (1569–1604), 3krejcar Sa. č. 2017 (1); ½ batzen 1584 Sa. nemá (3), 1585 Sa. nemá (5), 1586 Sa. nemá (2), 1587 Sa. č. 1998 (5), 1588 Sa. č. 1999 (1), 1590 Sa. č. 2000 (1).

Město Frankfurt n. Mohanem, ½ batzen bez let. (za Maxmiliána II.) jako Joseph – Fellner, Frankfurt,¹⁷⁾ str. 183 a 184, č. 240 n (1); Joseph-Fellner, l. c., str. 184, 240 u (1).

Hrad Friedberg, Jindřich II. Ogger z Homburgu (1570–1577), ½ batzen 1574 Sa. č. 2361 (1), 1576 Sa. č. 2363 (2). – Jan Eberhard z Cronbergu (1577–1617), ½ batzen 1590 Sa. č. 2365 (2), 1591 Sa. č. 2366 (2), 1592 Sa. č. 2367 (4), 1593 Sa. č. 2368 (1), 1594 Sa. č. 2369 (2), 1599 Sa. nemá (1), 159? (2).

Město Göttingen, mariánský groš 1545 Sa. č. 3920 (1), 1549 Sa. č. 3921 (1), 1554 Sa. č. 3925 (1).

Město Hameln, mariánský groš 1550 č. 3840 (1), neč. let. (1); groš bez let. Sa. č. 3847 (1).

Hanavsko – Lichtenbersko, Filip IV. (1538–1590), ½ batzen 1587 Sa. nemá (1), 1588 (2), 1590 Sa. č. 2114 (1). – Filip V. (1590–1599), ½ batzen 1592 Sa. č. 2202 (1), 1593 Sa. nemá (1), 1594 Sa. nemá (1).

Město Hannover, mariánský groš 1552 Sa. č. 3832 (1).

Opatství a město Hervorden, Anna z Limburgu (1520–1565), mariánský groš bez let. [před r. 1557] Grote, Herford,¹⁸⁾ str. 398, č. 47 g (1).

Město Hildesheim, mariánský groš 1550 Sa. č. 4037 (1).

Julich – Cleve – Berg, Jan Vilém (1539–1592), mariánský groš pro Berg 1558 Sa. nemá (1); stüber 1577 Sa. č. 3019 (3).

Město Kaufbeuren, 3krejcar 1553 jako Bernhart, Kaufbeuren,¹⁹⁾ str. 64, č. 205 (1).

¹⁶⁾ A. Noss, Die pfälzischen Münzen des Hauses Wittelsbach, IV. Bd. Pfalz-Veldenz, Pfalz-Neuburg, Pfalz-Sulzbach, München 1938.

¹⁷⁾ P. Joseph a E. Fellner, Die Münzen von Frankfurt am Main nebst einer münzgeschichtlichen Einleitung, Frankfurt a. M. 1896.

¹⁸⁾ H. Grote, Die Münzen von Hervord, Münzstudien VIII, Leipzig 1871, str. 343–419.

¹⁹⁾ M. Bernhart, Die Münzen und Medaillen der Stadt Kaufbeuren, Halle a. S. 1923.

Město Kempten, 3krejcar 1553 jako Bernhart, Kempten,²⁰⁾ str. 153, č. 645 (1) 1554 Bernhart, l. c., str. 155, č. 664 (1).

Arcibiskupství Kolín, Arnošt Bavorský (1583–1612), groš 1610 Sa. nemá (2).

Město Kolmar, ½ batzen bez let. za Maxmiliána II. jako Sa. č. 1931 (1), za Rudolfa II. Sa. č. 1932 (15).

Město Kostnice, ½ batzen bez let. Sa. nemá (1).

Lippe, Šimon VI. (1563–1613), mariánský groš 1605 jako Grote-Hölzermann, Lippe,²¹⁾ str. 262–263, č. 90 d (1), Grote-Hölzermann, l. c., nemá, líc: SIMONCOETNO-DOMILIP, rub: MARIAMA/TDO 1605 (1), 1606 Grote-Hölzermann, l. c., str. 263, č. 91 a (4).

Město Lübeck, šesták 1559 jako Sa. č. 3510 (1).²²⁾

Montfort, Oldřich IV. (1540–1574), ½ batzen 1568 jako Sa. č. 1529 (1).

Nassau – Weilburg, Albrecht (1559–1593), ½ batzen 1588 jako Sa. č. 2399 (5), 1589 Sa. č. 2400 (3), 1590 Sa. č. 2401 (4), 1591 Sa. nemá (6), 1593 Sa. č. 2402 (1). – Ludvík (1593–1625), ½ batzen 1594 Sa. č. 2404 (8).

Nassau – Wiesbaden, Jan Ludvík I. (1568–1596), ½ batzen 1591 Sa. č. 2395 (1), 1592 Sa. č. 2396 (3), 1593 Sa. č. 2397 (4), 1594 Sa. nemá (3), 159? (1).

Město Northheim, D. Oekeler, mariánský groš 1550 jako Mertens, Northheim,²³⁾ str. 48, č. 22 d (1), 1551 Mertens, l. c., str. 49, č. 23 a (1), mariánský groš 155? (2).

Prusko, Albrecht Braniborský (1525–1569), groš 1531 jako Sa. č. 5066 (1), 1532 Sa. č. 5067 (2), 1535 Sa. č. 5070 (1), 1537 Sa. č. 5071 (3), 1541 Sa. č. 5075 (1), 1542 Sa. č. 5076 (1), 1543 Sa. č. 5077 (1), 1545 Sa. č. 5079 (1), 1546 Sa. č. 5080 (1).

Západní Prusko, Zikmund I. (1506–1548), groš 1530 jako Sa. č. 5665 (2).

Město Řezno, ½ batzen 1573 (1), 1576 (1).

Salm, Otto (1548–1607), ½ batzen 1599 (2).

Sasko, Kristián (1591–1611), Jan Jiří a August, *Drážďany*, H. Biener, tolar 1592 (1).²⁴⁾

Sasko – Albertovci, August (1553–1586), *Drážďany*, H. Biener, groš 1570 (1).²⁵⁾

Město Schaffhausen, 3krejcar 1557 jako Sa. č. 1627 (1).

Schauenburg, Adolf XIII. (1576–1601), groš [1/24 tolaru] 1599 jako Weinmeister, Schauenburg,²⁶⁾ str. 440, č. 75 (1).

Solms–Hohen – Solms, Heřman Adolf (1563–1613), ½ batzen 1589 Sa. nemá (5), 1590 Sa. nemá (5). – Philipp Reinhard (1613–1636), 3krejcar 1616 Sa. č. 2322 (1).

Solms–Lich, mezivládí, 3krejcar bez let. jako Sa. č. 2329 (2); ½ batzen 1591 Sa. č. 2332 (5), 1592 Sa. č. 2333 (8), 1593 Sa. č. 2334 (3), Sa. č. 2335 (3), 1594 Sa. č. 2336 (9). – Arnošt (1590–1619), 3krejcar 1618 Sa. č. 2350 (1). – Filip (1590–1631), 3krejcar 1616 Sa. č. 2357 (1), neč. let. (1).

Stolberg, Ludvík II. (1535–1574), *Nördlingen*, ½ batzen 1565 jako Friedrich, Stolberg,²⁷⁾ str. 131, č. 401 (1), Friedrich, l. c., str. 132, č. 403 (1), 1566 Friedrich, l. c., str. 133

²⁰⁾ M. Bernhart, Die Münzen der Reichstadt Kempten, Halle a. S. 1926.

²¹⁾ H. Grote a L. Hölzermann, Lippische Geld- und Münzgeschichte, Leipzig 1867.

²²⁾ Behrensova publikace, Die Münzen der Stadt Lübeck mi nebyla v Praze dostupná.

²³⁾ E. Mertens, Münz- und Geldgeschichte der Stadt Northheim, Halle (Saale) 1928.

²⁴⁾ W. Haupt, Tabellen zur sächsischen Münzkunde, Dresden 1933, str. 28.

²⁵⁾ W. Haupt, l. c., str. 28.

²⁶⁾ P. Weinmeister, Münzgeschichte der Grafschaft Holstein – Schauenburg, Zeitschrift für Numismatik XXVI, 1907, str. 348–481.

²⁷⁾ K. Friedrich, Die Münzen und Medaillen des Hauses Stolberg und die Geschichte seines Münzwesens, Dresden 1911.

lic č. 419, rub č. 421, ale AVGP·F·D (1), Friedrich, l. c., str. 133 č. 421 (1), pro otřelost nelze blíže přidělit (2), 1567 Friedrich, l. c., str. 134 č. 429 (1), 1569 Friedrich, l. c., str. 139 č. 464 (1), 1570 Friedrich, l. c., str. 141 č. 485 (1). — Ludvík Jiří (1587–1618), Ortenberg, 3krejcar 1616 Friedrich, l. c., nemá, lic: LUDOVIC·GEOR·CO·STOL·DO·M, rub: MATHIAS·I·D·G·RO·IMP (1), bez let. jako Friedrich, l. c., str. 254, č. 1058 (1).

Město Štrasburk, ½ batzen bez let. jako Sa. č. 1975 (7); ½ krejcar bez let. Sa. č. 1977 (4). Biskupství Štrasburk, Jan z Manderscheidu (1569–1592), 3krejcar 1573 jako Sa. č. 1934 (1), 1576 Sa. nemá (1); ½ batzen 1573 Sa. nemá (2), 1574 Sa. č. 1942 (3), 1575 Sa. č. 1943 (7), 1576 Sa. č. 1945 (4), 1578 Sa. č. 1946 (4), 1579 č. 1947 (2), 157? (1), 1588 Sa. nemá (2), 1591 Sa. č. 1950 (2), 1592 Sa. nemá (1). — Karel Lotrinský (1592–1607), 3krejcar 1603 Sa. č. 1960 (1).

Arcibiskupství Trevír, Jan VII. ze Schönebergu (1581–1599), ½ batzen 1588 jako Schrötter, Trier, str. 10,²⁸⁾ č. 82 (1).

Waldeck, František, Vilém, Arnošt, Kristián a Vollrath (1588–1597), ½ batzen 1588 jako Sa. č. 2285 (2), 1589 Sa. č. 2286 (1), 1590 Sa. č. 2287 (1), 1591 Sa. č. 2288 (1), 1592 Sa. č. 2289 (1), 1593 Sa. č. 2290 (5), 1594 Sa. č. 2291 (5), 1595 Sa. č. 2292 (1). — Kristián a Vollrath (1588–1636), 3krejcar 1616 Sa. č. 2306 (1).

Město Worms, ½ batzen bez let. [za Maxmiliána II.] jako Joseph, Worms,²⁹⁾ str. 252, č. 303a (1).

Biskupství Worms, Jiří ze Schönebergu (1580–1595), ½ batzen 1587 Joseph, l. c., str. 238, č. 271 (1), 1588 Joseph, l. c., str. 238, č. 272a (2), 1589 Joseph, l. c., str. 239, č. 273b (1), pro otřelost není možno podle Josepha blíže přidělit (1), 158? (1), 1593 Joseph, l. c., str. 242, č. 281a (1), Joseph, l. c., str. 242, č. 281b (5), 1594 Joseph, l. c., str. 242, č. 282a (1), neč. let. (1).

Württemberg, Ludvík (1568–1593), ½ batzen 1573 jako Binder-Ebner, Württemberg,³⁰⁾ str. 71, č. 71 (1).

Polsko, Kazimír IV. (1447–1492), ½ groš bez let. jako Hutten-Czapski I,³¹⁾ str. 17, č. 176 (7). — Jan Albert (1492–1501), ½ groš bez let. — H.-Cz. I, str. 18, č. 194 (8), pro značnou otřelost nelze blíže přidělit podle Hutten-Czapského (2). — Alexander (1501–1505), ½ groš bez let. H.-Cz. I, str. 19, č. 201 (24). — Zikmund I. (1506–1548), groš 1528 H.-Cz. I, str. 25, č. 286 (2); ½ groš 1509 H.-Cz. I, str. 21, č. 221 (2), 1510 H.-Cz. I, str. 21, č. 226 (2), 152? (1), neč. let. (4). — Zikmund III. (1587–1632), 3 groš 1594 H.-Cz. I, str. 91, č. 907 (1); 1½ groš 1614 H.-Cz. I, str. 140, č. 1319 (1); groš 1596 H.-Cz. I, str. 101, nemá (1); ½ groš 16. stol. pro otřelost blíže neurčitelný (2).

Elbing, Zikmund I. (1506–1548), groš 1539 jako H.-Cz. I, str. 33, č. 395, ale lic: ...° PRVS, rub: ...1539 (1).

Gdansk, Zikmund I. (1506–1548), groš 1531 jako H.-Cz. I, č. 310 (1), 1532 H.-Cz. I, str. 28, č. 236 (1), 1533 H.-Cz. I, str. 29, č. 334 (1), 1534 H.-Cz. I, str. 29, č. 334 (1), 1540 H.-Cz. I, str. 34, č. 401 (1). — Zikmund II. August (1548–1572), groš 1556 jako H.-Cz. I, str. 42, č. 491, ale lic: ...PRVSSI (1). — Štěpán Bathory (1576–1586), groš 1577 jako Gumowski, Podręcznik tab. XXXII, č. 869³²⁾ nebo H.-Cz. I, str. 57, č. 613 (1), H.-Cz. I,

²⁸⁾ F. Schrötter, Die Münzen von Trier, zweiter Teil, Beschreibung der neuzeitlichen Münzen 1556–1794, Bonn 1908.

²⁹⁾ P. Joseph, Die Münzen von Worms nebst einer münzgeschichtlichen Einleitung, Frankfurt a. M. 1896.

³⁰⁾ Ch. Binder a J. Ebner, Württembergische Münz- und Medaillen-Kunde, I. sv., Stuttgart, 1910.

³¹⁾ Catalogue de la collection des médailles et monnaies polonaises du comte Emeric Hutten-Czapski, St. Pétersbourg, I. 1871, II. 1872, III. 1880, Krakov IV. 1891.

³²⁾ M. Gumowski, Podręcznik numizmatyki polskiej, Kraków 1914.

str. 57, č. 614 (1), 1578 H.-Cz. I, str. 58, č. 619 (1), 1579 H.-Cz. I, str. 59, č. 632, ale lic: ... D * P (1).

Riga, Zikmund III. Vasa (1587–1632), groš 1616 H.-Cz. nemá, lic: SIGIS·III·DG·REX·POL·M·L.; rub: GROS·ARGEN / CIVI·RIGE (1).

Curych, 3krejcar 1556 jako Sa. č. 1735 (1).

Zug, 3krejcar 1601 jako Sa. č. 1718 (1).

Batenburg, groš bez let. za Ferdinanda I. (1).

Neurčený mathier bez let. (1).

Popisovaný slánský náleží odpovídá svým složením nálezům, jež byly ukrývány v průběhu třicetileté války. O tom nás přesvědčuje i níže uvedená tabulka, v níž je předložen obraz složení nálezů podle ražební proveniencí mincí:

	Počet kusů	Procenta		Počet kusů	Procenta
Čechy	178	24,279	Kempten	2	0,247
Morava	1	0,137	Kolín arcibiskupství	2	0,247
Slezsko	6	0,823	Kolmar	16	2,194
Lehnice – Břeh	6	0,823	Kostnice	1	0,137
Krnovsko	2	0,274	Lippe	6	0,823
Těšínsko	1	0,137	Lübeck	1	0,137
Vratislav, biskupství	3	0,411	Montfort	1	0,137
Svidnice	6	0,823	Nassau – Weilburg	27	3,703
Rakousy Dolní	11	1,508	Nassau – Wiesbaden	12	1,646
Rakousy Horní	1	0,137	Northeim	4	0,548
Štýrsko	2	0,247	Prusko	12	1,646
Korutany	1	0,137	Záp. Prusko	2	0,247
Tyroly	13	1,783	Řezno	2	0,247
Augsburg	1	0,137	Salm	2	0,247
Bádensko	4	0,548	Sasko	1	0,137
Bavory	6	0,823	Sasko – Albertovci	1	0,137
Branibory	2	0,274	Schaffhausen	1	0,137
Branibory – Kostřín	2	0,274	Schauenburg	1	0,137
Brémy	1	0,137	Solms – Hohen Solms	11	1,508
Brunšvik	1	0,137	Solms – Lich	33	4,526
Corvey a Höxter	2	0,274	Stolberg	11	1,508
Einbeck	1	0,137	Štrasburk	11	1,508
Falc kurfiřtská	7	0,960	Štrasburk biskupství	31	4,256
Falc – Simmern	48	6,584	Trevír arcibiskupství	1	0,137
Falc – Veldenz	56	7,681	Waldeck	18	2,469
Falc – Zweibrücken	18	2,469	Worms	1	0,137
Frankfurt město	2	0,274	Worms biskupství	14	1,920
Friedberg hrad	17	2,331	Württemberg	1	0,137
Göttingen	3	0,411	Polsko	57	7,818
Hameln	3	0,411	Elbing	1	0,137
Hanavsko – Lichtenbersko	7	0,960	Gdansk	10	1,371
Hannover	1	0,137	Riga	1	0,137
Hervorden	1	0,137	Curych	1	0,137
Hildesheim	1	0,137	Zug	1	0,137
Jülich – Cleve – Berg	4	0,548	Battenburg	1	0,137
Kaufbeuren	1	0,137	? mathier (neurčený)	1	0,137
			Celkem	719	100,000

Svým obsahem je tento nález mincí zhruba podobný slánskému nálezu, ktorý popsal A. Pospíšil.³³⁾ Nejstarší mince našeho nálezu jsou z konce 15. století (nejstarší mincí je pravděpodobně polský půlgráš bez let. Kazimíra IV.). Nejmladší ražbou je štyrský dvoukrejcar Ferdinanda II., který byl vyražen v roce 1624 ve Štyrském Hradci. Někdy po tomto roce, kdy město Slaný prožívalo těžké chvíle za třicetileté války, byl slánský poklad uložen do země.³⁴⁾

Jarmila Hásková

NÁLEZ MINCÍ Z TŘICETILETÉ VÁLKY U MISTRŮNA, OKR. KYJOV

Dne 19. června 1962 byl odevzdán k určení do numismatického oddělení Národního muzea v Praze nález mincí od Mistřína, okres Kyjov. Podle sdělení ředitele kyjovského muzea L. Kaluse byl objeven za těchto nálezových okolností:

Dne 13. června 1962 našly družstevnice při okopávání řepy na parcele č. 1590, honu zvaného Jámy, nedaleko Mistřína mince. Ležely volně na povrchu ornice i nehluboko pod ní spolu se střepy nádoby. Na povrch se dostaly mince pravděpodobně při hluboké orbě, při níž došlo i k rozbití nádoby, ve které byly mince původně uloženy. Mistřínský nález obsahuje celkem 23 kusů mincí. Podle nejmladší mince, tolaru Zikmunda III. (1587–1632), je možno datovat uložení mistřínské nálezu po roce 1630. Nález obsahuje tyto ražby:

Uhry, Rudolf II. (1576–1612), *Kremnica*, J. Fleisch, tolar 1608 (1).

Elsasko, arcivév. Ferdinand (1564–1595), *Ensisheim*, tolar bez let. (1).

Polsko, Zikmund III. (1587–1632), *Bydgoszcz*, tolar 1630 (1), trojak 1597 (1); *Krakov*, trojak 1601 (1); *Lublin*, trojak 1599 (1); *Mabork*, trojak 1594 (1); *Poznaň*, trojak 1593 (1), 1597 (1); *Wschowa*, trojak 1596 (1), 1599 (1).

Město Riga, Štěpán Bathory (1576–1586), trojak 1586 (2). — Zikmund III. (1587–1632), trojak 1589 (1), 1591 (1).

Brunšvik-Wolfenbüttel, Jindřich Julius (†1613), *Zellerfeld*, J. Deckeler, tolar 1612 (1).

Mansfeld, Petr Arnošt I. (†1604), Jan Albrecht (†1586), Bruno II. (†1615), Hoyer Krištof (†1587), Jan Jindřich IV. (†1615), tolar 1586 (1).

Sasko, *Albertovská větev*, August (1553–1586), *Dráždany*, J. Biener, tolar 1573 (1).

Nizozemí, provincie Utrecht, tolar 1619 (1).

Švýcarský, město Sanct Gallen, tolar 1622 (2), nečit. let. (1).

Ludmila Kraskovská

DRUHÝ NÁLEZ MINCÍ V DUNAJSKEJ STREDE, SLOVENSKO

Nález mincí v Dunajskej Strede publikoval R. Machek v r. 1926 (Numismatický časopis čsl., 1926, 137). Autor uvádza, že Vlastivedne múzeum v Bratislave zakúpilo polovicu nálezu, ktorá sa skladala z vyše 3000 kusov mincí. Jadro pokladu tvorili mince Ferdinanda II., avšak

³³⁾ A. Pospíšil, Slánský nález mincí, Num. sb. III, 1956, str. 220–227.

³⁴⁾ V. Fiala, Slaný v letech 1618–1632, Praha 1925.

boli tam zastúpené v menšom počte aj ražby Ferdinanda I., Maximiliána II., Rudolfa II. a Mateja II., taktiež niekoľko mincí Ferdinanda III.

V Slovenskom národnom múzeu v Bratislave nachádza sa nález uhorských mincí označený ako poklad z Dunajskej Stredy, ktorý obsahuje prevažne denáre Ferdinanda II., ďalej menší počet ražieb Rudolfa II. a Mateja II.; vcelku sa zachovalo 760 mincí. V zbierkach múzea je uložený taktiež nález uhorských mincí bez označenia lokality, obsahujúci denáre Ferdinanda II. (vyše 2000 kusov), ďalej ražby Maximiliána II., Rudolfa II. a Ferdinanda III., vcelku 2720 kusov. Predpokladám, že nález označený ako Dunajská Streda a uvedený nález bez lokality predstavujú dve časti pokladu z Dunajskej Stredy, publikovaného R. Machekom. Počet mincí v týchto dvoch nálezoch skutočne prevyšuje 3000 kusov, presne je to 3480 mincí, teda zhruba zodpovedá množstvu mincí spomenutému v článku R. Macheka. Niektoré údaje článku nezhodujú sa so zachovanými mincami, napr. autor píše o jednom „grošíku“ Ferdinanda I. a Maximiliána II., ale zachovalo sa niekoľko ražieb týchto panovníkov. Avšak treba mať na zreteli, že R. Machek nepopísal podrobne nález v Dunajskej Strede, uvádza iba približné čísla. Autor spomína tiež dva druhy mincí Bethlena Gáboru, ktoré teraz chýbajú v oboch častiach nálezu. Pravdepodobne, že ražby Bethlena Gáboru R. Machek dal do expozície a tým sa stratila ich súvislosť s nálezom.

Publikovaný nález našli v r. 1925 v Dunajskej Strede dvaja roľníci. Polovica pokladu zakúpená múzeom vážila pred vyčistením okolo 2 kg, ale presný počet mincí R. Machek neuviedol. Je značná pravdepodobnosť, že zachované nálezy tvoria dohromady poklad z Dunajskej Stredy z r. 1925, avšak aby bola zachovaná možnosť kontroly, uvádzam každú časť pokladu zvlášť.

I. časť pokladu s označením náleziska sa skladala z týchto mincí:

Uhorsko, Ferdinand I. (1526–1564), *Kremnica*, denár 1537 (1), 1543 (1), 1544 (1), 1546 (2), 1548 (1), 1553 (1), 1555 (4), 1556 (1). — Rudolf II. (1576–1612), *Kremnica*, denár 1585 (1). — Matej II. (1612–1619), *Kremnica*, denár let.? (2). — Ferdinand II. (1619–1637), *Kremnica*, denár 1626 (66), 1627 (75), 1628 (69), 1629 (48), 1630 (114), 1631 (96), 1632 (58), 1633 (71), 1634 (44), 1635 (25), 1636 (29), 1637 (1), 1638 (1), let.? (48).

II. časť nálezu (bez lokality) obsahovala tieto ražby:

Uhorsko, Maximilián II. (1564–1576), *Kremnica*, denár 1565 (4), 1566 (13), 1567 (10), 1568 (8), 1569 (12), 1570 (17), 1571 (15), 1572 (5), 1573 (7), 1574 (4), 1575 (19), 1576 (17), 1577 (29), 1578 (14), let.? (3). — Rudolf II. (1576–1612), *Kremnica*, denár, 1579 (9), 1580 (22), 1581 (22), 1582 (1), 1583 (15), 1584 (22), 1585 (15), 1586 (11), 1587 (13), 1588 (19), 1589 (25), 1590 (25), 1591 (21), 1592 (28), 1593 (59), 1594 (145), 1596 (2), 1597 (1), 1599 (2), 1600 (1), 1601 (1), let.? (5); obol 1580 (1), 1591 (1), 1600 (1). — Ferdinand II. (1619–1637), *Kremnica*, denár 1626 (83), 1627 (195), 1628 (327), 1629 (182), 1630 (273), 1631 (285), 1632 (246), 1633 (285), 1634 (87), 1635 (20), 1636 (7), 1637 (14), 1638 (8), let.? (32). — Ferdinand III. (1637–1657), *Kremnica*, denár 1638 (1), 1639 (2), 1641 (1), let.? (2).

Z celkového počtu 3480 mincí bolo 2065 kusov ražieb z doby Ferdinanda II. Najstaršie mince boli razené za panovania Ferdinanda I. (denár z r. 1537), najmladšie ražby patrili Ferdinandovi III. z r. 1639 a 1641. Poklad bol jednotný podľa zloženia, pretože obsahoval výhradne kremnické denáre uhorských panovníkov. Časove nález zahŕňoval ražby z jedného storočia od r. 1537 do r. 1641. Podľa zloženia nálezu tento bol uschovaný na začiatku panovania Ferdinanda III.

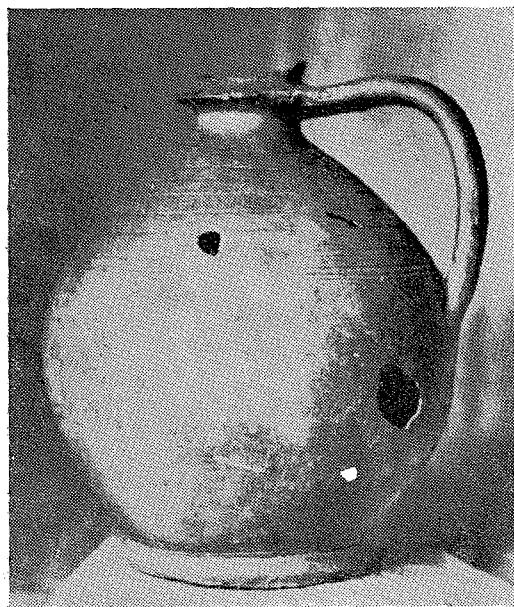
Václav Burian

NÁLEZ MINCÍ Z OBDOBÍ TŘICETILETÉ VÁLKY V BENETICÍCH, OKR. HAVLÍČKŮV BROD

V revíru Pavlíkov v poloze nad Kletečkovým mlýnem v lesním oddělení 28c při zalesňování paseky z roku 1926/1927 dne 25. dubna 1928 nalezla kulturní dělnice na místě po vydobytém pařezu při kopání jamky pro smrček v povrchové vrstvě terénu hlinitý džbánek 11 cm vysoký, který byl kopáním úplně rozbit. Podle šetření četnictva obsahoval džbánek 44 mincí starých asi 300 roků ve velikostech 20–44 mm v průměru a zlatou tureckou mincí o průměru 20 mm. Mince byly zaslány majiteli velkostatku, ale během dopravy se zásilka ztratila; poštovní správa pak vyplatila velkostatku náhradu 900 Kč.¹⁾ Podle rozměrů byly mezi ražbami toлары a groše, bližší provenienční a časové určení mincí není možné. Podle hrubého údaje o stáří ražeb šlo asi o depot z období třicetileté války.

Václav Burian

NÁLEZ MINCÍ Z KONCE 17. STOLETÍ VE VIZOVICÍCH, OKR. GOTTWALDOV

Obr. č. 1

Asi r. 1927 byl ve Vizovicích za bližší neznámých okolností vykopán depot mincí, který podle záznamu v inventáři archeologické sbírky Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci obsahoval ražby z doby Leopolda I. (1657–1705), z nichž nejmladší byla z r. 1699. Bližší podrobnosti o osudech numismatické části nálezů se nepodařilo zjistit. Záznam v inventáři byl proveden v souvislosti se získáním keramického čepáku (inv. číslo 7111), v němž byly mince uloženy.¹⁾

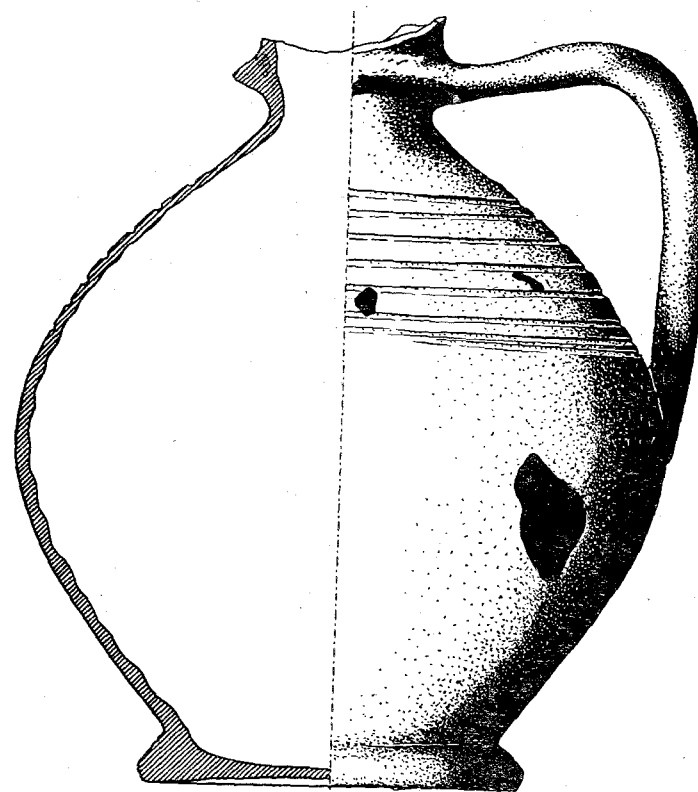
Čepák (viz obr. č. 1 a 2) má mírně dovnitř vyklenuté dno, které tvoří nízkou nožku s oblounovým prstencem. Kulovitá výdut je protáhlá ke dnu mírněji, k hrdlu zřetelněji, v horní části je vyryta na povrchu horizontální šroubovice, na vnitřní ploše je nepravidelně zřetelně žlábkování, ve stěně výdutě jsou porůznu proraženy čtyři otvory. Hrdlo má diskovitě vytažené okruží, okraj je po

¹⁾ Státní archiv Zámorsk, fond Světla nad Sázavou, Všeobecný popis lesního hospodářského plánu 1925/26–1934/35, stať Různá. Za upozornění na tento pramen děkuji ing. stav. & ing. forest. Emilu Hoškovi.

²⁾ Za upozornění děkuji prom. hist. Zoře Trňáčkové.

celém obvodu fragmentován. Z okruží vybíhá široké páskové ucho, které je dolním koncem přilepeno ke středu výdutě. Žlutozelená poleva pokrývá okruží hrdla, horní část okraje zevnitř a zvenčí a přilehlou část ucha. Jemný materiál je vypálen do bleděčerveného tónu. Rozměry: v. 20,5 cm; ds. 10 cm; dv. 3,5 cm; max. d. /w. 6,8/ 8,5 cm.

Nádobu daroval museu v r. 1927²⁾ František Dolanský, obchodník v Olomouci.³⁾

Obr. č. 2

Eduard Šimek

NÁLEZ V ŽEBRÁCE, OKR. BEROUN

V červnu roku 1963 bylo do numismatického oddělení Národního musea odevzdáno 9 mincí, které lze určit jako doplňující část nálezů z listopadu 1961, jehož 66 kusů mincí bylo v roce 1962 určeno rovněž v numismatickém oddělení Národního musea v Praze.¹⁾

²⁾ Rok je uveden na dně nádoby.

³⁾ ČVSMO XL, 1928, str. 157.

¹⁾ Srov. Z. Malý, Nález mincí z počátku třicetileté války ze Žebráku, Num. sb. VIII, 1964, str. 248.

Prvními nálezci byli žáci místní devítiletky (nalezi celkem 29 mincí). Zbytek byl nalezen pracovníky musea v Žebráku.

Odevzdané mince byly určeny takto:

Čechy, Vladislav II. (1471–1516), pražský groš, typ Teisinger č. 118, hřívá odlišná (1). – Rudolf II. (1576–1612), *České Budějovice*, Chr. Mattighofer, malý groš 1595 (1); D. Enderle, malý groš 1604 (1). – Fridrich Falcký (1619–1620), *Praha*, P. Škréta, 48krejcar 1620 (1); *Kutná Hora*, S. Hölzl, 24krejcar 1620 (1).

Slezsko, Leopold I. (1657–1705), *Břeh*, grešle 1696 (1).

Sasko, Kristián, Jan Jiří, August (1591–1611), tolar 1593 (1).

Falc-Simmern, Richard (1569–1598), ½ batzen 1586, Saurma, str. 47 (1).

Štrasburk – město, ½ krejcar bez let., Saurma, tab. XXXII, č. 975 (1).

Karel Peukert

NÁLEZ MINCÍ V TURNOVĚ

Kolem roku 1930 byly na pozemku zahradnického a školkařského závodu firmy Mašek v Turnově nalezeny staré mince. Snad jen část nálezu byla dělníky odevzdána majiteli závodu.

V roce 1962 bylo 9 mincí pocházejících z tohoto nálezu darováno pí Maškovou Museu Českého ráje v Turnově. Jsou to:

Čechy, Ferdinand II. (1619–1637), *Kutná Hora*, Š. Hölzl, krejcar 1624 (1).

Slezsko, Leopold I. (1657–1705), *Opolí*, vard. David Ehinger, trojník 1669 (1), 1670 (1); vard. M. M. Wackerl, trojník 1697 (1); vard. Fr. Nowak, trojník 1703 (1). – *Břeh*, vard. K. Brettschneider, trojník 1695 (1).

Slezská knížectví, Lehnice–Břeh–Volavsko, Kristián (1639–1673), trojník 1673 (1). – Olešnice, Sylvius Fridrich Würtemberský (1664–1697), trojník 1697 (1).

Württembergsko, Fridrich Karel (1677–1693), krejcar 1687 (1).

Protože soubor těchto mincí je pravděpodobně pouze částí většího nálezu a bližší nálezné okolnosti nejsou známy, nelze vyvodit přesný závěr. Můžeme se pouze domnívat, že nález mohl být ukryt někdy počátkem 18. století.

Jozef Hlinka

NÁLEZ MINCÍ V GABOLTOVE, OKR. BARDEJOV

Roku 1961 vykopal Ján Fornadeľ na dvore v Gaboltove, č. 105, okres Bardejov, poklad stříborných mincí. Mince boli uložené v hlinenej nádobke v hĺbke asi 100 cm. Nádobka pri kopaní bola zničená a nepodarilo sa zachrániť ani jej črepy. Pracovníkom Šarišského múzea v Bardejove sa podarilo z celého nálezu zachrániť nasledovné mince:

Uhorsko, Leopold I. (1657–1705), *Kremnica*, 3grajciar 1693 (1), 1695 (1).

Čechy, Leopold I. (1657–1705), *Praha*, Gregor Egerer, 3grajciar 1697 (1); *Kutná Hora*, grajciar 1705 (1).

Arcibiskupstvo Olomouc, Karol II. z Lichtensteina (1664–1695), *Kroměříž*, vard. Šimon Andrej Sinapi, 3grajciar 1695 (1).

Sliezsko, Leopold I. (1657–1705), *Vratislava*, Georg Hübner, 15grajciar 1660 (1); Salamon Hammerschmidt, 6grajciar 1684 (1), 3grajciar 1670 (1); M. M. Wackerl, 3grajciar 1693 (1), 1695 (1), 1697 (1); *Břeh*, Christoph Brettschneider, 3grajciar 1696 (4), 1697 (1), 1698 (3), 1670 (1).

Sliezské kniežatstvá: Lehnica – Břeh, Juraj III. v *Břehu* (1639–1664), Elias Weiss, 3grajciar 1661 (1). – Kristian (1639–1673), Christoph Brettschneider, grajciar 1669 (1).

Rakúsko, Ferdinand II. (1620–1637), *Viedeň*, grajciar, pošk. letop. (1). – Leopold I. (1657–1705), *Viedeň*, Franz Faber, 6grajciar 1677 (1), 3grajciar 1672 (1), *Viedeň*, 3grajciar 1700 (1).

Tirolsko, Leopold I. (1657–1705), 3grajciar 1668 (1), 1689 (1).

Poľsko, Žigmund III. (1582–1632), erb Pólkozic, 6groš 1626 (1), poltorák 1626 (1); erb Sas, poltorák 1621 (1), 1622 (1), 1623 (3). – Ján Kazimír II. (1648–1668), zn. A–T, 18grajciar 1664 (1); 6groš 1662 (4), 1665 (1), 1666 (3). – Ján III. (1676–1696), erb Leliva, zn. T. L. B., 6groš 1683 (1), 1684 (1).

Prusko, Fridrich Vilam (1640–1688), zn. H – S, 18grajciar 1684 (1), 6groš s pošk. letop. (1); zn. H. A., 6groš 1686 (1). – Fridrich III. (1688–1701), zn. S – D, 18grajciar 1698 (1).

Švédsko, Gustav Adolf (1611–1632), poltorák, znič. letop. (1).

Španielsko, Karol II. (1665–1700), krížový toliar 1695 (1).

Nález je časove jednotný. Najstaršou mincou je poltorák poľského kráľa Žigmunda III. z roku 1621 (dva kusy) a najmladšou český grajciar Leopolda I. z roku 1705. Všetky mince sú pomerne dobre zachované. Podľa najmladšej mince môžeme predpokladať, že poklad bol ukrytý bezprostredne po roku 1705, tj. v období protihabsburského stavovského povstania Františka Rákócziho II.

Jozef Hlinka

NÁLEZ MINCÍ V KÚNOVE, OKR. SENICA NAD MYJAVOU

Roku 1962 odovzdal Vladimír Jamárik, učiteľ na Strednej všeobecnovzdelávacej škole v Senici nad Myjavou, Numizmatickému oddeleniu Slovenského národného múzea v Bratislave poklad strieborných mincí. Mince našiel pri kopaní pivnice P. Žák v Kúnove, okres Senica nad Myjavou, v rokoch 1948–1950. Uložené boli v hlinenej nádobke v hĺbke cca 80 cm. Nádobka sa nezachovala.

Popis nálezu:

Uhorsko, Matej II. (1608–1619), *Kremnica*, denár 1614 (1), 1615 (1), 1616 (1), 1618 (2), znič. letop. (4). – Ferdinand II. (1620–1637), *Kremnica*, denár 1626 (1), 1629 (2), 1631 (1), 1632 (1), 1637 (2), znič. letop. (6). – Ferdinand III. (1637–1657), *Kremnica*, denár 1638 (1), 1639 (1), 1652 (1), znič. letop. (4). – Leopold I. (1657–1705), *Kremnica*, 15grajciar 1677 (1), 1678 (1), 1690 (1), 1696 (1); 6grajciar 1668 (1), 1671 (2), 1672 (3), 1673 (1); duarius 1695 (4), 1696 (7), 1697 (6), 1698 (18), 1699 (13), 1700 (7), 1701 (9), 1702 (2), 1703 (36), 1704 (10), 1705 (3), znič. letop. (3); denár 1662 (1), 1664 (2), 1665 (1), 1670 (1), 1671 (1), 1673 (3), 1675 (8), 1676 (4), 1677 (5), 1679 (4), 1680 (5), 1681 (5), 1682 (4), 1683 (4), 1684 (1), 1685 (3), 1686 (5), 1687 (11), 1688 (7), 1689 (2), 1690 (10), 1691 (5), 1692 (4), 1693 (10), 1694 (13), 1695 (10), 1696 (9), 1698 (1), znič. letop. (4); *Bratislava*, duarius 1699 (1); bez minc. zn., poltura 1695 (3), 1697 (1), 1698 (1), 1699 (2), 1703 (1). – Jozef I. (1705–1711), bez minc. zn., poltura 1709 (4).

Rakúsko, Leopold I. (1657–1705), *Vieden*, A. Cetto, 15grajciar 1661 (1), 1663 (1), 1664 (1); M. Mittermayer, 6grajciar 1686 (1), 1689 (1); *Neuburg a. Inn*, B. Triangel, 15grajciar 1664 (1). – Jozef I. (1705–1711), *Vieden*, grajciar 1707 (1).

Korutansko, Leopold I. (1657–1705), *Sv. Vít*, C. Straussenegg, 15grajciar 1694 (1); 6grajciar 1673 (1).

Štajersko, Leopold I. (1657–1705), *Graz*, J. Ant. Nowak, 6grajciar 1686 (1), 1687 (1).
Sliezske, Ferdinand II. (1620–1637), *Nisa*, Daniel von Bren, grajciar 1624 (1). –
Leopold I. (1657–1705), *Vratislav*, Juraj Hübner, 15grajciar 1661 (1); Salamon Hammerschmidt, 15grajciar 1664 (1), 6grajciar 1665 (1), 1679 (1), 1685 (1); *Breh*, Christoph Brettschneider, grajciar 1698 (1).

Sliezske kniežatstvo: Lehnica – Breh, Kristian (1639–1673), *Vratislav*, Kristian Pfahler, 15grajciar (1663 (1); 6grajciar 1665 (1); Olešnica, Sylvius Fridrich (1664 až 1697), *Olešnica*, Samuel Pfahler, 6grajciar 1674 (1).

Arcibiskupstvo Olomouc, Karol II. z Lichtensteina (1664–1695), 15grajciar 1694 (2).

Najstaršou mincou v náleze je kremnický denár Mateja II. z roku 1614 a najmladšou mincou je uhorská poltura Jozefa I. z roku 1709. Prevalu majú mince z druhej polovice 17. storočia. Obec Kúnov, kde bol nález odkrytý, leží cca 3 km severovýchodne od Senice nad Myjavou, ktorá leží na starej obchodnej ceste, známej pod názvom „Česká cesta“. Je pravdepodobné, že nález patrilo nejakému kupcovi, ktorý ho ukryl v pohnutých rokoch bezprostredne po roku 1709, kedy Slovensko bolo zmietané stavovským protihabsburským povstaním Františka II. Rákocziho.

Ludmila Kraskovská

NÁLEZ MINCÍ V ŠINTAVE, SLOVENSKO

V r. 1939 v Šintave (okres Šaľa) v záhrade Františka Klotona, č. d. 149, objavili poklad strieborných mincí. Do Generálnej pokladnice v Bratislave zaslali z nálezu v r. 1939 19 kusov a v r. 1940 1984 mincí, vcelku 2003 mincí. Dve tretiny pokladu vrátil spomenutý úrad nálezcovi a majiteľovi pozemku a jedna tretina v počte 667 mincí (tj. 6 a 661 kusov) bola uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave ako štátny depozit. Poklad sa skladal z drobných mincí: duarius, denár, grajciar, ktoré tvorili obsah aj zachovanej tretiny nálezu. Iba z prvej zásielky r. 1939 zostali väčšie ražby ako 6grajciar a 3grajciar. V múzeu sú uložené ražby týchto krajín. Z roku 1939 se zachovalo 6 mincí:

Čechy, Leopold I. (1657–1705), *Kutná Hora*, Wohnsiedler, groš 1705 (1), grajciar 1704 (1).

Tirolsko, Leopold I. (1657–1705), grajciar b. l. (1).

Korutansko, Leopold I. (1657–1705), 6grajciar 1696 (1).

Salzburg, arcibiskupstvo, Ján Ernest Thun (1687–1709), grajciar 1703 (1).

Švédsko, Karol XII. (1697–1718) pro mesto *Riga*, poltorak 1701 (1).

Nasledujúce mince pochádzali z druhej zásielky z roku 1940:

Uhorsko, Ján Zápoľský (1526–1538), *Kremnica*, denár 1531 (1), medený, asi falzum. – Rudolf II. (1576–1612), *Kremnica*, denár 1584 (1). – Matej II. (1612–1619), *Kremnica*, denár 1615 (2), 1616 (2), 1617 (3), 1618 (1), 1619 (1), let.? (4). – Ferdinand II. (1619 až 1637), *Kremnica*, denár 1626 (1), 1627 (3), 1628 (1), 1629 (1), 1630 (2), 1634 (1), 1635 (1), 1637 (1); *Bratislava*, zn. P-P, denár 1623 (1). – Ferdinand III. (1637–1657), *Kremnica*, denár 1638 (2), 1640 (1), 1642 (2). – Leopold I. (1657–1705), *Kremnica*, duarius 1673 (2), je to chybné razidlo s letopočtom 1073, duarius 1695 (2), 1696 (19), 1697 (7), 1698 (14), 1699 (18), 168? (6), 1700 (10), 1701 (22), 1702 (11), 1703 (67), 1704 (13), 1705 (7), 170? (9), let.? (15); denár 1663 (2), 1667 (2), 1673 (3), 1674 (2), 1675 (8), 1676 (5), 1677 (5), 1678 (7), 1679 (5), 167? (2), 1680 (4), 1681 (7), 1682 (7), 1683 (6), 1684 (4), 1685 (7), 1686 (7), 1687 (10), 1688 (5), 1689 (6), 168? (7), 1690 (14), 1691 (10), 1692 (2), 1693 (16), 1694 (23), 1695 (19), 1696 (2), let.? (32); *Košice* zn. C-M, grajciar 1697 (1); *Velká Baňa*, poltura 1703 (1),

denár 1698 (1). – Jozef I. (1705–1711), poltura 1711 (1). – Karol VI. (1711–1740), poltura 1715 (1). – Uhorsko, poškodené neurčené denáre (17).

Čechy, Ferdinand II. (1619–1637), grajciar 1624 (1), *Brno*, Wohnsiedler, grajciar let.? (1). – Leopold I. (1657–1705), *Kutná Hora*, Krahe, grajciar 1695 (1), 1699 (1); Interregnum, grajciar 1702 (1); Wohnsiedler, grajciar 1703 (1), 1704 (1); trojník 1694 (1), 1695 (1), 1696 (1), 1697 (1), 169? (1).

Sliezske, Ferdinand II. (1619–1637), *Vratislav*, Riedel, denár let.? (1). – Leopold I. (1657–1705), *Vratislav*, Hammerschmidt, grajciar 1671 (1), 1672 (1); *Breh*, Brettschneider, grajciar 1697 (2), 1698 (1); 1699 (2), 1700 (2), 1701 (2), 1702 (1), let.? (2); *Opolie*, Wackerle, grajciar 1697 (1), 1698 (1), 1699 (2), 1700 (1), let.? (1); Nowack, grajciar 1699 (3), 1700 (1), 1701 (1). – Sliezske, Leopold I., grajciar 1681 (1).

Tešínsko, Ferdinand III. (1637–1657), grajciar 1646 (1), 1648 (2).

Sliezske, kniežatstvo Lehnice-Břeh, Kristián vo Volave (1639–1673), grajciar 1668 (1), 1669 (2), 1670 (1), let.? (2). – Juraj Viliam (1672–1675), trojník 1675 (1).

Württemberg-Olešnice, Kristián Oldrich (1664–1704), trojník 1696 (2); grajciar 1683 (1), let.? (1); polgrajciar 1680 (1).

Sliezske, poškodený grajciar (1).

Olomouc, biskupstvo, Karol Lotrinský (1695–1711), grajciar 1704 (2), 1705 (1).

Vratislav, biskupstvo, Fridrich Hessenský (1671–1682), grajciar 1682 (1), let.? (2). – František Ludovít (1683–1732), grajciar b. l. (2).

Rakúsko, Ferdinand II. (1618–1637), grajciar 1624 (5), 1625 (2), 1629 (1), 1632 (2), let.? (3). – Ferdinand III. (1637–1657), *Viedeň*, Stadler, grajciar 164? (1); grajciar let.? (1). – Leopold I. (1657–1705), grajciar 1696 (2), 1697 (8), 1698 (1), 1699 (2), let.? (3); fenig jednostranný 1696 (1). – Jozef I. (1705–1711), grajciar 1706 (1). Rakúsko, grajciar b. l., poškodený (2).

Tirolsko, Rudolf II. (1576–1612), grajciar 1608 (1). – Arcivojvoda Leopold (1621–1632), grajciar b. l. (3). – Arcivojvoda Ferdinand Karol (1632–1662), grajciar b. l. (1). – Arcivojvoda Žigmund František (1663–1665), grajciar b. l. (1). – Leopold I. (1665–1705), grajciar b. l. (6). – Jozef I. (1705–1711), grajciar b. l. (1). – Karol VI. (1711–1740), grajciar b. l. (1).

Štajersko, Leopold I. (1657–1705), grajciar b. l. (1).

Korutansko, Ferdinand II. (1619–1637), grajciar b. l. (1).

Bavorsko, Maximilián I. (1623–1651), grajciar 1638 (1). – Maximilián II. Emanuel (1679–1726), grajciar 1701 (1), 1715 (1), 1720 (1), 172? (1).

Braniborsko-Prusko, Juraj Viliam (1619–1640), poltorak 1623 (1). – Fridrich I. (1701–1713), grajciar 1705 (3), 1706 (1), 1707 (1), 1709 (1), 1710 (1), let.? (3).

Braniborsko-Ansbach, Juraj Fridrich (1692–1703), grajciar 1694 (1). – Viliam Fridrich (1703–1723), grajciar 1722 (2).

Braniborsko-Bayreuth, Juraj Viliam (1712–1726), grajciar 1716 (2), 1718 (1), 1720 (1), 1723 (2), 172? (1).

Montfort, Anton (1693–1734), grajciar 1714 (1).

Salzburg, arcibiskupstvo, Paris Lodron (1619–1653), grajciar 1635 (1), 1644 (1), let.? (1). – Guidobald Thun (1654–1668), grajciar 1663 (2), 1664 (1). – Max Gandolf Khuenenburg (1668–1687), grajciar 167? (1). – Ján Ernest Thun (1687–1709), grajciar 1698 (1).

Mesto Augsburg, za Leopolda I., grajciar 1695 (1).

Mesto Kostnica, za Karla VI., grajciar 1715 (1).

Mesto Lübeck, trojník 1545 (1),

Mesto Norimberg, grajciar 1676 (1), 1678 (1).

Zničený grajciar (1).

Ako vidno zo súpisu, vo veľkej prevahe boli domáce uhorské ražby — 78 % (505 kusov z celkového počtu 667 mincí) Jadro pokladu tvorili rozličné ražby Leopolda I., vcelku 519 kusov. Starších ražieb pred panovaním Leopolda I. bolo pomerne málo, asi 60 mincí. Najmladšie mince boli brandenburské grajciare z r. 1722 a 1723. Na základe určenia jednej tretiny nálezu nie je možné robiť uzávery o dobe uschovania pokladu. Možno iba predpokladať, že nález ukryli v 30 rokoch 18. storočia.

Je to už tretí nález mincí, známy z úseku Šintava—Hlohovec. Poklad v Šintave je dokladom, že stará obchodná cesta na Nitru sa používala ešte v 18. storočí. Dva staršie poklady pochádzali zo začiatku 17. storočia.

Jaroslav Štůla

DROBNÝ NÁLEZ MINCÍ V ČESKÉ SKALICI

Asi v roce 1945 našel Josef Kafka z České Skalice čp. 74, okr. Náchod, při podmítce strniště najmutého pole kat. č. 378 (tehdy majetek paní Freiberkové z Dobrušky) na katastru Malá Skalice, u prádelny, několik mincí spolu se střepy nádoby. Na tomto místě již předtím našel jednotlivé mince. Nádobku vyoral asi proto, že na jaře provedl hlubokou orbu. Mince později odevzdal do Památníku Boženy Němcové v České Skalici, jehož ředitel Jan Zeman mi laskavě darovaný nález 16 mincí zapůjčil k určení a publikování. Popis:

Dno nádoby (patrně džbánek) vyrobeno na rychle rotujícím kruhu, je oboustranně polévaná, na vnitřní straně je běložlutá poleva, na vnější straně tmavohnědá s jasně znatelnými výrobními rýhami. Průměr dna je 4,5 cm, výška zlomku 2 cm. Zachovány — kromě dna — jsou ještě 3 malé fragmenty ze stěny.

Čechy, Leopold I. (1657—1705), *Praha*, Řehoř Egerer, groš 1697 (1). — Karel VI. (1711—1740), *Praha*, groš 1715 (1).

Slezsko, Leopold I. (1657—1705), *Břeh*, Kr. Brettschneider, grešle 1694 (1); *Opolí*, M. M. Wackerl, grešle 1696 (1); Fr. Nowak, krejcar 1700 (1).

Biskupství Vratislav, František Ludvík (1683—1732), krejcar, let. a minc. zn. nečitelné (1).

Slezská knížectví: Olešnice, Kristián Oldřich Württemberský (1664—1704), *Olešnice*, L. Laurentius, grešle 1699 (1); groš 1698 (1). — Lehnice-Břeh, Jiří III. (1639 až 1664), Christian Pfähler, minc. zn. srdéčko s křížkem, 15 krejcar 1662 (1), 1664 (2).

Dolní Rakousy, Karel VI. (1711—1740), *Videň*, groš 1719 (1).

Tyroly, Zikmund František (1662—1665), *Hall*, groš 1663 (1). — Karel VI. (1711 až 1740), *Hall*, groš 1733 (1); šesták 1717 (1), 1729 (1).

Zdá se, že v Památníku je uschováno pouze torzo zakopaného souboru. Mince byly (podle nejmladší z nich) zakopány po roce 1733; není ale vyloučeno, že se tak stalo v souvislosti s válkami o dědictví rakouské (většina mincí slezského původu!), kdy jak v první, tak v druhé válce slezské na panství náchodském i v samotné Skalici bylo několikrát ubytováno císařské i pruské vojsko.¹⁾

¹⁾ Václav Šrám, *Okres Českoskalický*. Praha 1883, str. 32—33. — Jiné datum odkrytí nálezu a rozdílný počet ražeb (které však v Památníku uloženy nejsou!) uvádí ve svém i jinak nepřesném článku Václav Pícha (*Ze zápisů sběratele mincí*. In: *Mince-medaille-odznaky na Náchodsku, Náchod 1964*, str. 10—11).

Václav Burian

NÁLEZ MINCÍ Z 18. STOLETÍ VE SLAVONÍNĚ U OLOMOUCE

Obec Slavonín leží při jižním okraji Velké Olomouce. V roce 1775 zde bylo 25 pololánků, 8 čtvrtlánků, 8 zahrádků a 39 domkařů;¹⁾ do poslední nejpočetnější kategorie usedlostí bez půdy náležel domek č. 48, později označený popisným číslem 51. V tomto domě při adaptačních pracích dne 21. července 1962 objevil Miloslav Benýšek v předsíni vpravo od hlavního vchodu těsně za dveřmi při zemi v dutině ve stěně zazděný hrnek a sklenici obsahující 628 stříbrných ražeb o váze asi 3,20 kg. Některé ražby byly při odkrytí rozsypany na dně dutiny, sklenice byla nárazem rozbita a z neznalosti byly její některé zlomky vyvezeny s ručním. Místní národní výbor podal o tom zprávu Vlastivědnému ústavu v Olomouci dne 23. července, téhož dne převzali pracovníci ústavu celý nález, který byl deponován ve sbírkách numismatického oddělení.²⁾

Vedle vlastní numismatické hodnoty je nález ukazatelem stáří domu i keramického a skleněného inventáře.

Hrnek (*obr. č. 1 a 2-a*) má dno mírně dovnitř vyklenuté, na vnitřní ploše soustředně žlábkované. Výduť je pokleslá do dolní třetiny, na hrdle jsou dva nestejně široké mělké žlábků. Rozevřený okraj je zaoblen, od okraje do poloviny výduť je nasazeno široké páskové ucho. Po vnitřní ploše výduť probíhá mělká šroubovice. Střep z jemné hlíny je zbarven cihlově červeně. Hnědožlutá poleva pokrývá ve slabé vrstvě vnitřek hrnku, kvalitní je rozestřena na vnitřní ploše okraje nádoby (část vynechána), přechází v nepravidelném ohraničení na venkovní plochu, odtud stéká na výduť. Rozměry: v. 12 cm; ds. 6,8 cm; dv. 9,8 cm; max. d. /w. 10 cm/ 4,5 cm.

Sklenice je ze zelenavého silně iridujícího materiálu (*obr. 2-b*), má značně vyklenuté dno, válcovitý tvar se ve výšce 11 cm sbíhá v podhrdlí, které je ztraceno. Průměr sklenice je 9,5 cm.

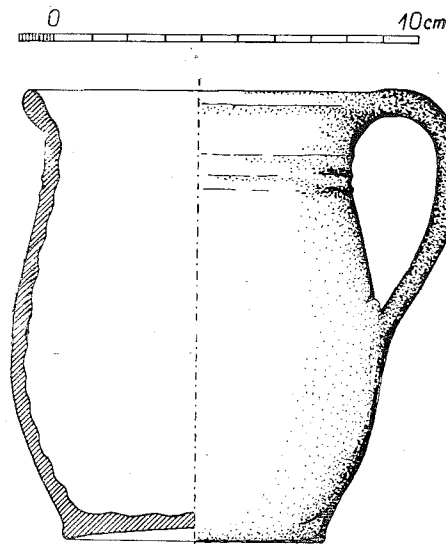
Obsah nálezu, v němž nadpoloviční část převažují uherské mincovny,³⁾ je tento:

Čechy	10,82 %	Korutany	0,79 %
Morava	1,75 %	Uhry	55,09 %
Slezsko	4,61 %	Sedmíhrady	0,63 %
Slezská knížectví	3,18 %	Salzburg, arcibiskupství	0,95 %
Dolní Rakousy	13,69 %	Bavory	0,15 %
Horní Rakousy	0,15 %	Norimberk	0,15 %
Tyroly	5,89 %	Francie	0,31 %
Štýrsko	1,75 %		

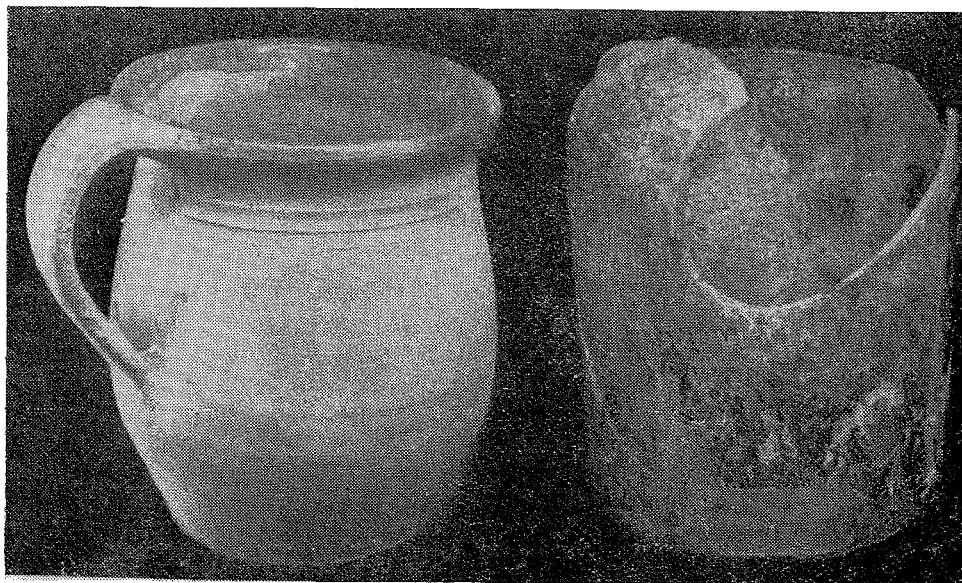
¹⁾ Josef Dostál—František Říkovský, *Olomoucký okres, Vlastivěda moravská, II. Místopis Moravy, Olomoucký kraj*, Brno 1935, str. 189.

²⁾ Přírůstkové číslo 100/62. — Krátká předběžná zpráva byla publikována v olomoucké Stráži lidu roč. 43, 1963, č. 99, str. 2, 13. XII. 1963.

³⁾ Jednotlivé země se podílejí svými mincovnami procentuálně takto:

Obr. č. 1

a) Obr. č. 2 b)

Čechy, Leopold I. (1657–1705), *Praha*, K. Margalík, šestikrejcar 1665 (1); A. Janinalli, šestikrejcar 1674 (1); bez mincmistra (zn. PM), patnáctník 1694 (1); *Kutná Hora*, J. Hackl, patnáctník 1660 (1); K. Kroh, patnáctník 1694 (1). – Karel VI. (1711–1740), *Praha*, patnáctník 1735 (1); šestikrejcar 1733 (2). – Marie Terezie (1740–1780), *Praha*, dvacetník 1756 (1), 1757 (1), 1760 (3), 1761 (1), 1763 (1); P. Erdmann Schwingerschuh–A. Stehr, dvacetník 1769 (1), 1770 (1), 1771 (1); sedmnáctník 1751 (1), 1754 (1), 1762 (5); patnáctník 1744 (1), 1748 (1), 1749 (1). – František I. Lotrinský (1745–1765), *Praha* (P-R), dvacetník 1759 (2), 1765 (1); sedmnáctník 1751 (1), 1752 (1), 1753 (1), 1762 (18), 1763 (2); patnáctník 1748 (2), 1750 (2); desetník 1763 (1); sedmikrejcar 1762 (2), 1763 (4). – Josef II. (1765–1780–1790), *Praha*, P. Erdmann Schwingerschuh–A. Stehr, dvacetník 1767 (1), 1768 (1), 1771 (1).

Morava, biskupství Olomouc, Leopold Vilém (1637–1662), *Kroměříž*, patnáctník 1662 Mayer 103 (1). – Karel II. z Liechtenštejna (1664–1695), *Kroměříž*, patnáctník 1691 Mayer 269 (1), 1694 Mayer 293/280var. (1), Mayer 299var. (1), Mayer 293var. (1); šestikrejcar 1674 Mayer 211 var. (1), Mayer 214/215 var. (1), 1685 Mayer 261 (1). – Karel III. Lotrinský (1695–1710), *Kroměříž*, šestikrejcar 1708 Mayer 372/374var. (1). – Wolfgang Schrattenbach (1711–1738), *Kroměříž*, šestikrejcar 1712 Mayer 402 (1), 1713 Mayer 403var. (1).

Slezsko, Leopold I. (1657–1705), *Vratislav*, J. Hübner, patnáctník 1662 (1), 1664 (1); S. Hammerschmidt, šestikrejcar 1665 (1), 1672 (1), 1673 (7), 1674 (2), 1676 (1), 1677 (2), 1684 (1), 1687 (1), 1688 (1); M. M. Wackerl, patnáctník 1694 (2). – *Břeh*, K. Brettschneider, patnáctník 1694 (1). – Josef I. (1705–1710), *Břeh*, K. Brettschneider, šestikrejcar 1708 (1). – Karel VI. (1711–1740), *Vratislav*, půltolar 1727 (1), patnáctník 1734 (1), 1736 (1); šestikrejcar 1715 (3).

Slezská knížectví, Vratislav, biskupství, Fridrich Hessenský (1671–1682), šestikrejcar 1679 (1). – František Ludvík (1683–1732), patnáctník 1694 (1).

Lehnice – Břeh – Olava, Jiří III. (1639–1664), patnáctník 1662 (1). – Kristián (1639–1673), patnáctník 1663 (1), šestikrejcar 1665 (1). – Jiří Vilém (1672–1675), *Břeh*, K. Brettschneider, šestikrejcar 1674 (1). – Luisa z Anhaltu (–1680), šestikrejcar 1673 (2); *Břeh*, K. Brettschneider, šestikrejcar 1673 (3).

Olešnice, Sylvius Fridrich Württemberský (1664–1697), *Olešnice*, S. Pfahler, šestikrejcar 1674 (5); FC-V, šestikrejcar 1678 (1). – Karel Fridrich (1704–1744), *Olešnice*, K. Loh, šestikrejcar 1715 (2), 1716 (1).

Dolní Rakousy, Leopold I. (1657–1705), *Videň*, půltolar 1693 (1); A. Cetto, patnáctník 1663 (3); šestikrejcar 1662 (1), 1665 (1); F. Faber, patnáctník 1675 (1); šestikrejcar 1674 (2), 1677 (2), 1678 (2); A. Mittermayer, šestikrejcar 1679 (2), 1680 (2), 1681 (2), 1682 (2), 1683 (1), 1685 (2), 1686 (3), 1688 (2), 1689 (1), 1690 (3), 1691 (1). – Marie Terezie (1740–1780), *Videň*, dvacetník 1754 (1), 1757 (1), 1759 (1), 1763 (2), 1764 (5), 1765 (9); sedmnáctník 1750 (1), 1752 (3), 1762 (9), 1763 (1); patnáctník 1747 (1), 1748 (1); sedmikrejcar 1765 (1); šestikrejcar 1747 (1); J. A. Cronberg–S. A. Klemmer, dvacetník 1767 (1), 1768 (1), 1769 (2), 1770 (2), 1771 (3). – František I. Lotrinský (1745–1765), *Videň*, dvacetník 1764 (2), 1765 (1); patnáctník 1747 (1), 1748 (1), 1749 (1). – Josef II. (1765–1780–1790), *Videň*, J. A. Cronberg–S. A. Klemmer, dvacetník 1768 (1).

Horní Rakousy, Leopold I. (1657–1705), *Neuburg na Innu*, B. Triangel, patnáctník 1664 (1).

Tyroly, Zikmund František (1663–1665), patnáctník 1664 (2). – Leopold I. (1657–1705), *Hall*, šestikrejcar 1693 (1), 1694 (3). – Josef I. (1705–1711), *Hall*, šestikrejcar 1707 (2), 1711 (1). – Karel VI. (1711–1740), *Hall*, šestikrejcar 1714 (1), 1722 (1), 1728 (1), 1730 (1), 1731 (1), 1732 (1), 1736 (1), 1737 (1), 1738 (2), 1739 (1). – Marie Terezie (1740–1780), *Hall*, dvacetník 1758 (1), 1759 (1); patnáctník 1749 (1); šestikrejcar 1742 (1), 1743 (2), 1744 (1), 1745 (2). – František I. Lotrinský (1745–1765), *Hall*, dvacetník 1758 (1); sedmnáctník 1751 (1), 1752 (1), 1753 (3); šestikrejcar 1747 (1), 1748 (1).

Štýrsko, Leopold I. (1657–1705), *Št. Hradec*, J. A. Nowak, šestikrejcar 1673 (1), 1674 (1), 1680 (2), 1686 (2), 1690 (1), 1691 (2); J. J. Aigmann, patnáctník 1695 (1). – František I. Lotrinský (1745–1765), patnáctník 1748 (1).

Korutany, Leopold I. (1657–1705), *Sv. Vít*, zn. HS, patnáctník 166? (1), 1694 (1); šestikrejcar 1672 (1), 1673 (1); J. G. Rabenstein, šestikrejcar 1684 (1).

Uhry, Leopold I. (1657–1705), *Kremnica*, půltolar 1703 (1); patnáctník 1662 (1), 1663 (2), 1665 (2), 1675 (1), 1676 (4), 1677 (3), 1678 (2), 1679 (1), 1681 (1), 1682 (3), 1683 (1), 1684 (1), 1685 (1), 1686 (1), 1687 (3), 1688 (3), 1689 (2), 1690 (2), 1691 (3), 1692 (2), 1694 (6), 1695 (1), 1696 (1); šestikrejcar 1661 (1), 1667 (3), 1668 (3), 1669 (2), 1670 (3), 1671 (8), 1672 (5), 1673 (6), 1674 (4), 1682 (1); *Velká Baňa*, P. Österreicher, patnáctník 1686 (1), 1696 (1); *Košice*, patnáctník 1695 (1), 1696 (1). – Marie Terezie (1740–1780), *Kremnica*, dvacetník 1763 (3), 1764 (2), 1765 (3); J. Krammer Münzburger–P. J. Damiani, dvacetník 1768 (1), 1769 (1), 1770 (2); bez zn. mincmistra sedmnáctník 1751 (4), 1752 (3), 1753 (2), 1754 (4), 1755 (4), 1756 (4), 1757 (4), 1758 (4), 1759 (2), 1760 (2), 1761 (1), 1762 (17), 1763 (1), 1764 (6), 1765 (11); patnáctník 1743 (2), 1745 (1), 1746 (1), 1747 (11), 1748 (16), 1749 (8), 1750 (7); sedmikrejcar 1758 (1), 1764 (3), 1765 (13); *Velká Baňa*, sedmnáctník 1754 (1), 1755 (1). – František I. Lotrinský (1745–1765), *Kremnica*, sedmnáctník 1751 (1), 1752 (13), 1753 (6), 1754 (8), 1755 (4), 1756 (2), 1757 (1), 1758 (3), 1759 (4), 1760 (4), 1761 (6), 1762 (11), 1763 (1), 1764 (1), 1765 (5); patnáctník 1747 (1), 1748 (4), 1749 (11), 1750 (4); sedmikrejcar 1761 (2), 1763 (1), 1764 (4), 1765 (7); *Velká Baňa*, dvacetník 1760 (1); sedmnáctník 1753 (1), 1754 (1), 1763 (1), 1764 (1), 1765 (2). – Josef II. (1765–1780–1790), *Kremnica*, J. Krammer Münzburger–P. J. Damiani, dvacetník 1771 (1).

Sedmíhrady, Leopold I. (1657–1705), *Kluž*, patnáctník 1674 (1); šestikrejcar 1676 (1). – František I. Lotrinský (1745–1765), *Karloušský Bělehrad*, sedmnáctník 1751 (1).

Salzburg, arcibiskupství, Max Gandolf (1668–1687), patnáctník 1685 (3), 1686 (2). – Jan Arnošt Thun (1687–1709), patnáctník 1690 (1).

Bavory, Maximilián III. Josef (1745–1777), *Mnichov*, dvacetikrejcar 1754 (1).

Norimberk, město, Scholz a Redner, dvacetník 1767 se jménem Josefa II. (1).

Francie, Ludvík XIV. (1643–1715), tolar 1693 (1); půltolar 1655 (1).

Mince ukryl bezpochyby tehdejší držitel domu Josef Patke. Dům mu byl připsán dne 10. května 1773,⁴⁾ ale sídlil zde již předtím, ježto jeho otec a předchůdce byl již dávno mrtev (matka Barbora zemřela 5. července 1763 jako vdova.⁵⁾ Nález byl ukryt, jak ukazují vedle nejmladších ražeb Josefa II. také souvislé řady ročníků, již roku 1771 nebo krátce poté. Těžko lze hledat příčiny ukrytí mincí právě v tomto období. Josef Patke, narozený 9. března 1732,⁶⁾ zemřel ve věku padesáti let (1. června 1782)⁷⁾ v tomto domku; bohužel není v matričním záznamu uvedena příčina úmrtí, takže ani takto si nemůžeme ověřit příčinu, proč byl ukryt peněz zapomenut. Je téměř paradoxní, že k ukrytí peněz v nominální hodnotě téměř 150 zlatých došlo u domkaře v roce, kdy nastala velká neúroda následkem katastrofálních dešťů.⁸⁾ Nález je svým obsahem velmi podobný poněkud mladšímu souboru ze Starého Města pod Sněžníkem.⁹⁾

Karel Peukert

NÁLEZ MINCÍ V PŘÍŠOVICÍCH

Nálezy mincí z 18. a 19. století nejsou z hlediska numismatického tak významné jako nálezy mincí z doby starší. Je to tím, že měnové, hospodářské a politické problémy poslední doby jsou z větší části dobře známy. Nicméně ani těmto nálezům nelze upřít určitý význam. Zjištění jmenovité hodnoty každého takového nálezu, jeho struktury a pohnutek, které vedly k teauraci, dokreslují poznatky o hospodářských a sociálních poměrech jednotlivých vrstev obyvatelstva. Jedním z takových nálezů je „poklad“ z doby tereziánské objevený v poslední době na Turnovsku.

Dne 16. února roku 1954 vyhořela hospodářská usedlost Václava Vaníčka v Příšovicích čp. 1. Při odvozu rumiště byl rozkopán plátěný pytlík, ve kterém se našlo 94 stříbrných mincí. Vedle leželo pouzdro z tuhé kůže. V něm byl uherský tereziánský dukát s průvodní listinou s nerozlučitelným textem. Část nálezu získalo Museum Českého ráje v Turnově. Ostatek přišel do soukromého majetku. Přece však se podařilo určit všechny mince až na 10 dvacetníků, jejichž majitel je dnes neznám. Mince jsou:

Čechy, Marie Terezie (1740–1780), *Praha*, Pavel Erdmann ze Schwinderschuh (b. zn.), dvacetník 1755 (1), 1761 (1), 1763 (1); desetník 1764 (1), 1765 (1); Pavel Erdmann–A. Stehr, dvacetník 1771 (1), 1772 (2), 1773 (1); Pavel Erdmann–Ignác Kendler, dvacetník 1774 (3), 1775 (1), 1776 (1), 1777 (2), 1779 (1). – František I. Lotrinský (1745–1765), *Praha*, Pavel Erdmann, dvacetník 1756 (1); sedmnáctník 1763 (1). – Josef II. (1765–1790), *Praha*, Pavel Erdmann–A. Stehr, dvacetník 1772 (2); Pavel Erdmann–Ignác Kendler, dvacetník 1775 (2), 1776 (1), 1778 (1).

⁴⁾ Johann Kux, Die deutschen Siedlungen um Olmütz, Olmütz 1943, tab. mezi str. 672 a 673.

⁵⁾ Státní archiv Olomouc, M 1266, pag. 123.

⁶⁾ Tamže, M 1265, sine pag.

⁷⁾ Tamže, M 1272, pag. 8.

⁸⁾ Ladislav Hosák, Nové československé dějiny, Praha 1947, str. 359.

⁹⁾ Pavel Radoměrský, Nález ve Starém Městě pod Sněžníkem, Num. sbor. I, 1953, str. 119–122.

Rakousy Dolní, Leopold I. (1657–1705), *Videň*, M. Mittermayer, patnáctník 1694 (1), 1696 (1). – Marie Terezie (1740–1780), *Videň*, Klemmer, dvacetník 1763 (3), 1764 (2), 1765 (4); J. A. Cronberg–A. S. Klemmer, dvacetník 1768 (3), 1769 (1), 1770 (2), 1771 (1); J. A. Cronberg–Fr. Aycherau, dvacetník 1774 (2). – František I. Lotrinský (1745–1765), *Videň*, J. Zanobio, dvacetník 1765 (1). – Josef II. (1765–1790), *Videň*, J. A. Cronberg–S. A. Klemmer, dvacetník 1768 (1), 1769 (1).

Štýrsko, František I. Lotrinský (1745–1765), *Štýrský Hradec*, P. A. Juli, desetník 1766 (1) posmrtná ražba, předělaný letopočet 1765–V. M. zu Aich. str. 268.

Tyrol, Marie Terezie (1740–1780), *Hall*, L. Aschpacher–J. J. Stockner, dvacetník 1772 (1); desetník 1765 (1); J. H. Clotz–J. J. Stockner, dvacetník 1778 (2). – František I. Lotrinský (1745–1765), *Hall*, sedmnáctník 1752 (1).

Uhry, Leopold I. (1657–1705), *Kremnica*, patnáctník 1676 (1), 1677 (1), 1689 (1). – Marie Terezie (1740–1780), *Kremnica*, sedmnáctník 1762 (1); J. Krammer–P. J. Damiani, dvacetník 1771 (1), 1773 (1); *Velká Baňa*, dukát 1743 (1). – František I. Lotrinský (1745–1765), *Kremnica*, dvacetník 1755 (1), 1762 (1), 1765 (1); J. J. Krammer–P. J. Damiani, dvacetník 1767 (1, posmrtný). – *Velká Baňa*, dvacetník 1759 (2); sedmnáctník 1765 (1). – Josef II. (1765–1790), *Kremnica*, J. Krammer–P. J. Damiani, dvacetník 1770 (1), 1772 (1); S. A. Klemmer–P. J. Damiani, dvacetník 1774 (1), 1776 (1). – *Velká Baňa*, J. Brunner–J. Vischer, dvacetník 1777 (1).

Sedmíhrady, Josef II. (1765–1790), *Karlovský Bělehrad*, A. J. Hammerschmid–A. de Gagia, dvacetník 1769 (1).

Bavory, Maximilián Josef III. (1745–1777), tolar 1765 (1, Madona), 1769 (1, Madona), 1767 (1, minc. *Amberg*), dvacetník 1763 (1). – Karel Theodor (1777–1799), dvacetník 1779 (1).

Sasko, Fridrich August III. (1763–1806), tolar 1764 (1, zn. IFOF), 1775 (1, zn. E. D. C.), $\frac{2}{3}$ tolaru 1768 (1, zn. E. D. C.), 1769 (1, zn. E. D. C.).

Bayreuth, Fridrich (1735–1763), dvacetník 1761 (1).

Vratislav, biskupství, František Ludvík z Neuburgu (1683–1732), patnáctník 1693 (1).

Podle sdělení nálezce přenáší se v jeho rodině ústní podání, podle něhož sloužil kdysi dávno jeden syn rodu, jménem Matěj, dlouho na vojně, a když se vrátil domů, „přinesl si mnoho peněz“.

Nahlédnutím do rodové kroniky¹⁾ jsme s nálezcem zjistili, že majitelem statku v osmdesátých letech 18. století byl předek nálezce Jan Vaníček. Ten byl nejstarší ze sedmi sourozenců, z nichž se jeden jmenoval Matěj. To byl pravděpodobně ten vojenský vysloužilce. Nejmladší mincí nálezu je český dvacetník a bavorský dvacetník z roku 1779. Ukrytí nálezu je možno tedy klást na konec roku 1779 nebo na počátek 1780. Voják Matěj, kterému mohlo být asi 36 let, vrátil se v té době domů, snad s podlomeným zdravím, aby zde zemřel jako výminkář. Hotovost, kterou si přinesl, nebyla doplňována a zůstala po jeho smrti uschována.

Že skutečně jde o majetek vysloužilého vojáka, potvrzují i některé staré zápisy, které mluví o těžké finanční situaci hospodáře Jana. Jan Vaníček převzal od své matky roku 1760 statek v ceně 400 kop. Kromě výminku, který odváděl své matce, musil se starat ještě o šest svých mladších sourozenců. Těm byl povinen vyplatit každému po 14 kopách, 1 groší a 5 denárech. Kromě toho měl každému bratru vychovat jedno hříbě v ceně 20 zlatých a každé sestře jednu krávu. Péče o sourozence a splácení podílů bylo břemeno velmi tíživé a doléhalo na něho až do doby, kdy dospívaly jeho vlastní děti.

¹⁾ Vypsáno z gruntovních knih panství svijanského z let 1593, 1622 a 1734, z matriky fary všeňské a přepěšské, z knihy Registra ur., z Mannschaftsbuschu svijanského a z Výtahu or. instrumentu od r. 1711.

Ke statku však také patřily povinnosti poddanské. Tak o robotě čteme: „Tažní roboty téhodne párem koní 3 dny, ročně pak 156 dní, pěší od sv. Jana až do sv. Václava týhodne jednou statnou osobou jeden den aneb podle vůle mil. vrchnosti do důchodu svijanského 65 zlatých 52 krejcarů“. Kromě toho byl hospodář povinen každý rok odvádět poplatky kontribučenské a všešnému faráři desátek „na zrně“.

Že skutečně finanční situace hospodáře Jana byla tehdy velmi svízelná, dokazuje zápis z roku 1772, kdy Jan Vaníček zastavuje kus pole „pro svou důležitou potřebu“ vdově Bártové z Příšovic za sumu 18 zlatých, již se uvoluje spláceti ročně po 2 zlatých a 10 krejcarech až do úplného zaplacení. A velmi jasně mluví další zápis: „L. P. 1773 dne 29. března podle dobrovolné smlouvy zastavuje Jan Vaníček z Příšovic pro svou důležitou potřebu, aby sobě k své potřebě nějaké semeno k setí poříditi mohl, kus pole Jiříkovi Žďárskému též z Příšovic pro 1 korec 2 věrtele pod Chrby od cesty první hona vedle meze Jana Žďárského za sumu hotových 66 zlatých, z kteréžto sumy on Jan Vaníček zastavující výše jmenovanému Jiříkovi Žďárskému každoročně začnouc od r. 1773 po 3 zlatých srážeti a vypláceti povinen bude.“

A tento dluh splácel Jan Vaníček až do roku 1793.

Je proto málo pravděpodobné, že by sám hospodář Jan takovou hotovost – nalezený „poklad“ měl hodnotu přes 44 zlatých konvenční měny, – mohl uložit a nechat ji do své smrti roku 1794 nevyzvednutou. S novou tržbou se jistě vždy předem počítalo – a ta velmi brzy, ve formě drobných splátek, mizela ze statku. Hospodář a členové jeho rodiny nebyli proto zvyklí vídat tak veliké hotovosti, a proto jejich údiv nad tím, že si „Matěj přinesl z vojny mnoho peněz“, je zcela pochopitelný. A tento dojem se udržel v ústním podání rodiny až do dneška.

Zbyněk Malý

NÁLEZ MINCÍ V KLETEČNÉ II U PELHŘIMOVA

Okresní úřad v Humpolci oznámil okresnímu úřadu v Pelhřimově dne 2. V. 1928, že při bourání spáleniště hostince p. Sukdoláka v obci Kletečné našli prý dělníci poklad starých mincí. Podle vyšetření četnické stanice jde prý jen o nález jedné staré mince, kterou našel dělník Jan Bartoška v okně na spodním okraji v omítce ve vyhořelé stáji hostinského Ant. Sukdoláka z Kletečné II, čp. 23. Podle laického popisu řídicího učitele Fialy šlo o tolar Františka I. z roku 1794. (Státní archiv v Brně, pobočka v Telči, OÚ Pelhřimov, sign. 12 – 3/14.)

Eva Kolníková

NÁLEZ MEDENÝCH MINCÍ V NITRE

Při stavbě obytných domov na Štúrovej ulici v Nitre boli r. 1962 nájdené mince. Z nálezů sa podarilo zachrániť 11 kusov. Archeologickému ústavu SAV ich odovzdala učiteľka ZDŠ J. Blahová. Získala ich od žiakov uvedenej školy. Bližšie nálezové okolnosti sa nepodarilo zistiť.

Uhorsko, František II. (1792–1835), *Kremnica*, 30grajciar 1807 (1); grajciar 1800 (1); *Smolník*, 30grajciar 1807 (1); 3grajciar 1812 (3).

Sedmohradsko, František II. (1792–1835), *Karlovský Belehrad*, grajciar 1800 (2); 1812 (1).

Dolné Rakúsko, František II. (1792–1835), *Viedeň*, 15grajciar 1807 (1); 3grajciar 1800 (1).

Gejza Balaša

NÁLEZ MEDENÝCH GRAJCIAROV V RIMAVSKEJ SOBOTE, SLOVENSKO

Pri úprave námestia v Rimavskej Sobote našli dňa 29. apríla 1939 v jamke 28 kusov medených mincí vo veľmi zlom stave. Všetky sú z doby vlády kráľa Františka.

Uhorsko, František (1792–1835), *Kremnica*, zn. B, grajciar 1781 (1), 1800 (2), 1812 (3); *Smolník*, zn. S, trojgrajciar 1800 (3), grajciar 1800 (2), polgrajciar 1782 (1), 1812 (5); bez značky, trojgrajciar 1812 (1), grajciar 1800 (2), polgrajciar 1812 (1); ošuchané, trojgrajciar 1800 (1), grajciar 1800 (1), polgrajciar 1812 (1).

Sedmohradsko, František (1792–1835), *Karlovský Belehrad*, zn. E, trojgrajciar 1800 (1), grajciar 1800 (1).

Čechy, František (1792–1835), Praha, zn. C, grajciar 1800 (1).

Rakúsko, František (1792–1835), *Viedeň*, zn. A, grajciar 1800 (1).

Vít Dohnal

NÁLEZ MINCÍ V PODHRADÍ U LUHAČOVIC

Na podzim r. 1962 získalo gottwaldovské museum numismatický nález z Podhradí u Luhačovic (okr. Gottwaldov) objevený v r. 1958 nebo 1959 při přestavbě jednopatrového zděného obytného stavení v usedlosti č. 37, jejímž majitelem je Jan Máčalík.

Nález, sestávající z 807 stříbrných mincí a jedné mince falešné byl uložen v malé dutině ve zdi asi 15 cm nad podlahou v prvním patře. Skryš byla uzavřena na hranu postavenou nepálenou cihlou utěsněnou koudelí a zaomítána. Mincemi prý byly naplněny dvě punčochy tovární výroby, malý sáček z hrubé domácí tkaniny a kožený váček. Zbytek mincí prý byl zabalen do kusu šedivé textilie, která však působí dojmem moderní prachovky. Nález měl celkovou váhu 543 dkg a obsahoval ražby od r. 1754 do r. 1833. Nejhojnější jsou mince z nejbližších mincoven s velkou a plynulou každoroční produkcí (Kremnice a Vídeň). Kromě habsburských ražeb se v menším množství vyskytly i mince některých německých zemí. Nález je složen z běžně užívané drobné hodnotné mince, což ukazuje na jeho thesaurační účel.

Podle dochovaných archivních pramenů¹⁾ se dá soudit, že ukryté peníze pravděpodobně náležely pětadesátiletému výměnkáři Josefu Záhorovskému, který zemřel v létě r. 1836 na cholery.²⁾ Není ovšem vyloučeno, že jde o majetek na počátku téhož roku pravděpodobně náhle zemřelého jeho osmadvacetiletého syna Antonína, žijícího v téže usedlosti se svým starším bratrem Josefem a jeho manželkou Veronikou, kteří tam tehdy hospodařili.

Nález obsahoval tyto mince:³⁾

Čechy, Marie Terezie (1740–1780), *Praha*, bez zn. mincovny a mincmistra, dvacetník 1757 (2), 1758 (1), 1763 (5), 1764 (1), 1765 (2), 1766 (2); desetník 1764 (1), 1765 (5); zn. EvS-AS (P. Erdmann Schwingerschuh a A. Stehr), dvacetník 1768 (1), 1773 (1); zn. EvS-IK (P. Erdmann Schwingerschuh a J. W. Kendler), dvacetník 1774 (1), 1775 (2), 1777 (1), 1779 (1), 1780 (2). – František I. Lotrinský (1745–1765), *Praha*, zn. PR, dvacetník

¹⁾ Katastrální mapa z r. 1828 a matriky farnosti Pozlovice, obec Podhradí – uloženo ve St. archivu v Brně.

²⁾ V. Dohnal, Nález mincí v Podhradí u Luhačovic, Zprávy Oblastního muzea jiho-východní Moravy v Gottwaldově, 1964, 49–54.

³⁾ Za pomoc při určování mincí děkuji J. Sejbaloovi, vedoucímu numismatického oddělení Mor. musea v Brně.

1756 (1), 1758 (1), 1759 (1). — Josef II. (1780–1790), *Praha*, zn. C; EvS-AS (P. Erdmann Schwingerschuh a A. Stehr), dvacetník 1767 (1), 1771 (1); zn. C, dvacetník 1783 (2). — František II. (1792–1835), *Praha*, zn. C, dvacetník 1796 (1), 1797 (1), 1802 (3), 1803 (8), 1804 (2), 1805 (3), 1806 (3), 1807 (1), 1808 (3), 1809 (4), 1815 (2), 1827 (1), 1830 (1).

Dolní Rakousy, Marie Terezie (1740–1780), *Videň*, bez zn. dvacetník 1754 (1), 1755 (2), 1758 (2), 1761 (1), 1763 (2), 1764 (4), 1765 (6), 1765 se závojem (1), 1767 (2); desetník 1764 (1); zn. IC-SK (J. A. Cronberg a S. A. Klemmer), dvacetník 1768 (3), 1769 (3), 1770 (2), 1773 (1); zn. IC-FA (J. A. Cronberg a Fr. Aycherau), dvacetník 1774 (3), 1775 (1), 1777 (2), 1778 (1), 1779 (1), 1780 (2). — František I. Lotrinský (1745–1765), *Videň*, zn. W-I, dvacetník 1754 (1), 1755 (2), 1763 (2), 1764 (1), 1765 (2). — Josef II. (1780–1790), *Videň*, zn. A; IC-SK (J. A. Cronberg a S. A. Klemmer), dvacetník 1768 (2), 1770 (2); zn. A; C-K (J. A. Cronberg a S. A. Klemmer), dvacetník 1768 (1); zn. A; IC-FA (J. A. Cronberg a F. Aycherau), dvacetník 1780 (1); zn. A dvacetník 1783 (2), 1784 (2), 1785 (4), 1786 (1), 1787 (5), desetník 1782 (1). — Leopold II. (1790–1792), *Videň*, zn. A, dvacetník 1792 (1). — František II. (1792–1835), *Videň*, zn. A, dvacetník 1802 (3), 1803 (9), 1804 (5), 1805 (1), 1806 (20), 1807 (2), 1808 (15), 1809 (9), 1810 (18), 1811 (10), 1812 (1), 1813 (2), 1814 (9), 1815 (9), 1817 (3), 1818 (8), 1819 (9), 1820 (4), 1821 (1), 1822 (3), 1823 (10), 1824 (4), 1825 (2), 1826 (11), 1827 (11), 1828 (6), 1829 (4), 1830 (6), 1831 (4), 1832 (1), falsum 1818 (1); desetník 1810 (1), 1815 (1).

Tyroly, Marie Terezie (1740–1780), *Hall*, zn. A-S (L. Aschpacher a J. J. Stockner), dvacetník 1770 (1), 1772 (2); zn. VC-S (J. H. Clotz a J. J. Stockner), dvacetník 1778 (3); desetník 1777 (1), 1778 (1). — František I. Lotrinský (1745–1765), *Hall*, zn. H-A, dvacetník 1754 (1), 1755 (1), 1765 (1). — Josef II. (1780–1790), *Hall*, zn. F; VC-S (J. H. Clotz a J. J. Stockner), dvacetník 1775 (1), 1776 (1); zn. F, dvacetník 1781 (1), 1786 (2), 1789 (1). — Leopold II. (1790–1792), *Hall*, zn. F, dvacetník 1791 (2), 1792 (1). — František II. (1792–1835), *Hall*, zn. F, dvacetník 1793 (1), 1795 (1), 1797 (1), 1803 (1), 1804 (2).

Štýrsko, Marie Terezie (1740–1780), *Št. Hradec*, bez zn., dvacetník 1755 (1), 1759 (1). — Josef II. (1780–1790), *Št. Hradec*, zn. D; CvG-AK (K. Geramb a J. A. Kollmann), dvacetník 1771 (1).

Burgavsko, Marie Terezie (1740–1780), *Günzburg*, zn. SF (T. Schöbl a J. Faby), desetník 1775 (1). — Josef II. (1780–1790), *Günzburg*, H; S-C (T. Schöbl a J. H. Clotz), dvacetník 1772 (1), desetník 1773 (1); zn. H, desetník 1783 (1), 1787 (2).

Salzburg, František II. (1792–1835), *Salzburg*, zn. D, dvacetník 1807 (1), 1808 (4).

Uhry, Marie Terezie (1740–1780), *Kremnica*, zn. K-B, dvacetník 1763 (2), 1764 (2), 1765 (1); desetník 1764 (1); zn. B; SK-PD (S. A. Klemmer a P. J. Damiani), dvacetník 1776 (1), 1777 (3), 1779 (1), 1780 (1); zn. B; EVM-D (J. Krammer Edl. v. Münzburg a Paschal J. v. Damiani), dvacetník 1766 (1), 1768 (1), 1769 (1); *Velká Baňa*, zn. IB-IV (J. Brunner a J. Vischer), dvacetník 1773 (1), 1774 (2), 1780 (1). — František I. Lotrinský (1745 až 1765), *Kremnica*, zn. K-B, dvacetník 1763 (2), 1764 (1); zn. EvM-D (Ignác Krammer Edler v. Münzburg a Paschal Josef v. Damiani), dvacetník 1765 sign. BC (1); sign. BD (1); sign. BG (3); sign. BH (1); *Velká Baňa*, zn. N-B, dvacetník 1755 (1); sedmnáctník 1765 (1); zn. N-B, B; dvacetník 1765 (1);⁴⁾ ? zn. SK-PD, dvacetník 1765 sign. BI (2); sign. BK (2), sign. BL (3); sign. BN (3); sign. BO (1); sign. BP (2). — Josef II. (1780–1790), *Kremnica*, zn. B; EVM-D (J. Krammer Edl. v. Münzburg a P. J. Damiani), dvacetník 1768 (1), 1772 (1), 1773 (1); zn. B; SK-PD (S. A. Klemmer a P. J. Damiani), dvacetník 1775 (3), 1776 (3), 1777 (1), 1778 (3), 1779 (3), 1780 (2); zn. B, dvacetník 1781 (4), 1782 (3), 1783 (8), 1784 (6), 1785 (9), 1786 (5), 1787 (22), 1788 (11); desetník 1787 (2), 1788 (3), 1789 (2); *Velká Baňa*, zn. G; IB-IV (J. Brunner a J. Vischer), dvacetník 1774 (1), 1775 (1); 1783 (1), 1785 (1), 1789 (3),

⁴⁾ Ražba s touto značkou nebyla dosud publikována.

1790 (1). — Leopold II. (1790–1792), *Kremnica*, zn. B, dvacetník 1791 (3), 1791 (2); desetník 1791 (1), 1792 (2); *Velká Baňa*, zn. G, dvacetník 1792 (1). — František II. (1792–1835), *Kremnica*, zn. B, dvacetník 1791 (1), 1793 (2), 1794 (2), 1795 (4), 1796 (4), 1802 (3), 1803 (12), 1804 (15), 1805 (11), 1806 (8), 1808 (8), 1809 (6), 1811 (6), 1813 (2), 1814 (1), 1815 (7), 1818 (3), 1820 (1), 1826 (4), 1828 (5), 1829 (5), 1830 (5), 1833 (1), desetník 1795 (1), 1815 (1); *Velká Baňa*, zn. G, dvacetník 1793 (1), 1794 (2), 1795 (1), 1796 (1), 1797 (1), 1803 (1), 1804 (9), 1805 (1), 1806 (1), 1808 (2), 1809 (4), 1814 (1), 1815 (2), 1823 (1), 1827 (1).

Sedmíhrady, Marie Terezie (1740–1780), *Karlovský Bělehrad*, zn. H-G (A. J. Hammerschmid a A. de Gagia), dvacetník 1769 (1); desetník neč. let. (1); zn. H-S (A. J. Hammerschmid a G. Schickmayer), dvacetník 1778 (1). — Josef II. (1780–1790), *Karlovský Bělehrad*, zn. E; H-G (A. J. Hammerschmid a A. de Gagia), dvacetník 1773 (1); zn. E, dvacetník 1783 (1), 1788 (1). — František II. (1792–1835), *Karlovský Bělehrad*, zn. E, dvacetník 1792 (1), 1803 (2), 1804 (2), 1805 (4), 1808 (1), 1814 (2), 1815 (1), 1819 (1), 1820 (1), 1822 (1), 1823 (2), 1824 (5), 1826 (2), 1827 (4), 1828 (1), 1830 (2); desetník 1795 (1), 1830 (2); desetník 1795 (1), 1796 (1).

Salzburg, arcibiskupství, Jeronym Colloredo-Wallsee (1772–1803), zn. M, dvacetník 1782 (1), 1783 (1), 1797 (1), 1800 (1).

Bavorsko, Maxmilián Josef (1745–1777), dvacetník (Madona na rubu) 1754 (1); dvacetník (korunovaný čtyřdílný znak na rubu) 1766 (1), 1767 (3), 1768 (1), 1773 (2), 1774 (2); desetník 1767 (1), 1768 (3), 1769 (2), 1772 (1), 1773 (2), 1774 (5), 1775 (3). — Karel Theodor (1777–1799), dvacetník (Madona na rubu) se značkou A 1781 (1); bez zn. 1786 (1); desetník (Madona na rubu) se zn. A 1781 (1). — Maxmilián Josef (1799–1825), dvacetník 1804 (1), 1805 (1).

Norimberk, město, František I. Lotrinský (1745–1765), dvacetník, zn. S-F (typ poprsí – znak) 1762 (1). — Josef II. (1780–1790), dvacetník, zn. S-R (typ poprsí – znak) 1762 (1); dvacetník, zn. S-R (typ dvouhlavý orl – znak) 1767 (2).

Augsburg, město, František I. Lotrinský (1745–1765), zn. F/A/H, desetník 176? (1).

Branibory-Ansbach, Alexander (1757–91), dvacetník, bez zn. 1761 (2), 1763 (1); zn. S 1763 (4), 1764 (7), 1765 (1).

Branibory-Baireuth, Fridrich (1735–1763), dvacetník, zn. CLR 1761 (3), 1762 (2). — Fridrich Kristián (1763–1769), zn. ES, dvacetník 1765 (3); dvacetník nečit. značky i letopočtu (2); *Baireuth*, dvacetník, zn. ED 1780 (1).

Bamberg, biskupství, Adam Friedrich (1757–1779), zn. L; MWP, dvacetník 1763 (1), 1764 (1); zn. MVP 1764 (1); zn. L; MWP nečit. let. (1).

Würzburg, Adam Friedrich (1757–1779), zn. MP, dvacetník, nečit. let. (1).

Württemberg, Karel Evžen (1744–1793), desetník 1765 (1). — Friedrich I. (1806–1816), král, zn. ILW, dvacetník 1807 (2), 1808 (1).

Falc-Birkenfeld, Kristián IV. (1735–1775), desetník, zn. M 1764 (1).

Jaroslav Šůla

MATĚJKOVA SBÍRKA DENÁŘŮ A BRAKTEÁTŮ V HOŘICKÉM MUSEU A JEHO ZÁPISY O NÁLEZECH V NÍ

Městské Vlastivědné museum v Hořicích v Podkrkonoší má pěknou numismatickou kolekci josefovského sběratele Josefa Matějky. Sbirka byla koupena roku 1922 za 9000,— Kč, obsahuje kromě mincí i lístkovou kartotéku s popisem jednotlivých mincí a knižní seznam. Obsahuje 757 pořadových čísel mincí, medailí, svátostek, odznaků a známek, je uložena ve

13 dřevěných krabicích.¹⁾ Sbírkou však stihl nezasloužený osud: byla asi několikrát urovnávána, později rozřazena do systematické numismatické sbírky musejní, pak opět zpětně sestavovaná, některé mince chybějí. Vzhledem k tomu, že mince nebyly uloženy v sáčcích, je — myslím — dnes již víc než problematické pokusit se rekonstruovat původní stav sbírky a zejména přesně identifikovat mince s lokalitou, zvláště když jednotlivé ražby a varianty byly zastoupeny více exempláři různého původu, které Matějka kupoval i prodával po celých Čechách i v Německu. Cennou příruččkou je však jeho kartotéka (přírůstkové č. 13 522), která dosti podrobně (i když ne v žádoucí míře) popisuje mince a uvádí i jejich původ, váhu a míru. Obsáhla sbírka českých denárů a brakteátů (na 150 exemplářů) a vendických denárů (téměř 100 kusů) tvoří tak nejen pěkný srovnávací studijní materiál, ale je i svědectvím o některých méně probádaných či méně známých nálezech.

Josef Matějka se narodil 11. XI. 1858 v Libčanech, dnes okres Hradec Králové.²⁾ Jeho otec, kupec, se po několika letech přestěhoval do Hradce Králové. Josef se začal r. 1871 učit cukrářem, v letech 1876—1877 cestoval v cizině, kde si prohluboval své znalosti a řemeslnickou zdatnost a naučil se i německy. Koncem roku 1877 přijal místo v Josefově v cukrářském závodě Jana Figra, který po jeho smrti roku 1879 převzal a vedl do r. 1903.

V té době již byl velkým milovníkem starožitností. Od roku 1875 sbíral mince, později se specialisoval pouze na české a moravské ražby. Velikou pozornost věnoval vendickým denárům a mincím polabských a pobaltských Slovanů, které si romanticky vykládal a zařazoval je do bohemi (věřil, že byly raženy v Lužici či snad dokonce v českých mincovnách; podporou pro toto jeho kuriozní zařazení byl i fakt, že některá z těchto území v určitém časovém období patřila k české koruně). Své úvahy o vendických mincích dokonce publikoval.³⁾ Své názory a „studie“ si zapisoval a tyto jeho poznámky jsou rovněž uloženy v hořickém muzeu.⁴⁾ Byl ve stálém styku s předními českými numismatiky, sběrateli a obchodníky, též i německými. Účastnil se aukcí v Německu, získal i některé ražby z pozůstalosti H. Dannenberga. Koupené mince z nálezů pak se ziskem prodával či vyměňoval — např. takto rozebral a zničil nález denárů (převážně cizích) z Chlístova.⁵⁾ Jeho vývody (zejména o vendických denárech) jsou poplatny romantickému pojetí dějin a prvním názorům archeologie. Je rovněž podezření, že se pokusil vyrábět falsa praehistorických nádob. Na památku padesátiletého výročí trvání svého cukrářského závodu vydal v březnu 1903 plaketu.⁶⁾

Uvádím zde mince z českých nálezů (kromě nálezů na Hradecku, jimž věnuji pozornost

¹⁾ Popis sbírky viz: J. Havlas, Numismatické sbírky hořického musea. In: 40 let Archeologického a musejního spolku v Hořicích v Podkrkonoší. Red. Josef Špringer. V Hořicích v Podkrkonoší 1927, str. 23—24; srov. též str. 21 tamtéž.

²⁾ Většina těchto bibliografických údajů je čerpána z Matějкова vlastního životopisu (Matějкова kartotéka, č. přír. 13 522, kart. lístek č. 349 a 350).

³⁾ Mince po Slovanech na Severu, Polabí a Pobaltí. Napsal J. Matějka. Nákl. vlastním, asi r. 1904, tiskl A. Landfras Syn v Jindř. Hradci, str. 7.

⁴⁾ Přírůstkové číslo 12 997: Numismatické zápisky a studie o mincích Slovanů severních. Str. 1—264.

⁵⁾ J. Matějka, Nález mincí v Chlístově. Hradecký kraj IV., 1907, str. 73—75.

⁶⁾ Byla ražena ve 107 kusech (dvě stříbrné, sto bronzových, pět hliníkových) J. B. Pichlem v Praze.

Líc: V renesančním štítku velké 50 pod JUBILEUM, kolem štítku vavřínový věnec, na čtyřech stranách stuhami svázan, ve čtyřech rozích výplň z malých ozdůbek.

Rub: Napříč do rohu jedenáctiřádkový nápis:

Věnuje / na pamět / svým příznivcům / závod cukrářský / Jos. Matějka / založ. r. 1852 v Josefově / † Janem Figrem. / Přestál doby / přemnohé, / dobré / i zlé. / Měří 34 mm, síla 2 mm (stříbrná váží 24 gr.).

v publikaci Příspěvky k soupisu nálezů mincí v severovýchodních Čechách I, FMR 3, Hradec Králové 1966), které Matějka podle svých zápisků získal.

Čáslav.⁷⁾ Z nálezů roku 1878 získal:

Čechy, Vladislav I. (1109—1125), denár typu F XV/6, F XV/17, F XV/21, F XV/22, F XV/23, F XV/28.

Čáslav.⁸⁾ V lomu r. 1902 (podle K. Čermáka ale 1903):

Čechy, Vratislav II. (1058—1086—1092), denár podobný typu F IX/1 a 2.

Domažlice. V tomto případě jde o zcela neznámý nález, který nezachytil ve svém díle „České denáry“ ani E. Fiala.⁹⁾ Čechy, Oldřich I. (1012—1033, 1034—1037), denár typu F VII/9, váha 968 mgr., měří 20 mm; Břetislav I. (1037—1055), denár typu F VII/22, váha 1065 mgr., měří 20 mm, F VIII/2, váha 100 mgr., měří 20 mm.

Ivančice.¹⁰⁾ Morava, Olomoucký úděl, Ota I. (1061—1086), denár typu F X/9.

Kraslice.¹¹⁾ Matějka nemá — bohužel — ani zde poznámku, kdy depot byl odkryt. Mince koupil u starožitníka Míkše v Praze. Byl to jednostranný feník, vyobrazena ženská hlava napravo obrácená, obdobný typu F XXXV/24.

Kyselovice.¹²⁾ Brakteát, popisuje jej: „Český lev s dvojitým ohonem ve způsobu osmičky, rázu tučného“.

Lidice.¹³⁾ Morava, Konrád I. Brněnský (1061—1090), obol typu F IX/21.

Litoměřice.¹⁴⁾ Brakteát typu F XXI/9.

Markvartice.¹⁵⁾ Solidy z 13. století.

Mítkovský mlýn.¹⁶⁾ Čechy, Přemysl Otakar I. (1197—1230), denár typu F XIX/20.

Mokropský Dolní.¹⁷⁾ Čechy, Vladislav I. (1109; 1110—1118; 1120—1125), denár typu F XV/17; Soběslav I. (1125—1140), denár typu F XVI/17.

Nepomuk.¹⁸⁾ Z tohoto nálezů získal Matějka pět solidů, které takto popisuje:

- Po jedné straně, poprsí s pravíci pozdviženou jako k přísaze či žehnutí, oděv řasnatý.
- Poprsí, jehož opřilbená hlava zpřímá hledící, na prsou snad rakouský štít, po každé straně jako ratolest. Na rubu menší hlava zpřímá a značky nestvůry.
- Lev doprava jdoucí, jednoduchý ohon vzhůru do S stočený. Rub: Jednoduchý orel jako F XXXV/10.
- Jednostranný: drak jako F XXXV/14.
- Nad hradební zdí nalevo trčí půl lva s rozvětveným ohonem a korunkou na hlavě. Rub: kosočtverec nenese, ani značky.

⁷⁾ Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Red. Em. Nohejlová-Prátová. Díl II., Praha 1956 (dále pouze Nálezy), č. 1554. — Kartotéční lístek č. 114—119.

⁸⁾ Nálezy, č. 1490. — Kart. lístek č. 97.

⁹⁾ Kart. lístek č. 73, 80, 89.

¹⁰⁾ Nálezy, č. 1712. — Kart. lístek č. 100.

¹¹⁾ Nálezy, č. 1629. — Kart. lístek č. 164.

¹²⁾ Nálezy, č. 1890. — Kart. lístek č. 147.

¹³⁾ Nálezy č. 1532. — Seznam Matějkovy sbírky (přír. číslo 13 520), mince č. 228.

¹⁴⁾ Nálezy, č. 1754. — Kart. lístek č. 144.

¹⁵⁾ Nálezy, č. 1875. — Seznam mincí, mince č. 233—235, 244 (bez udání typu).

¹⁶⁾ Nálezy, č. 1641. — Kart. lístek č. 136.

¹⁷⁾ Bohužel, není možno blíže určit, zda pocházejí z nálezů číslo 1553, 1555, 1580 či snad i 1584, nebo každá mince z jiného z těchto nálezů.

Kart. lístek č. 120 a 127. Na lístku 127 uvádí, že denáry F XVI/17 pocházejí z nálezů r. 1862, avšak Fiala uvádí, že tento typ se nalezl až roku 1892 (Eduard Fiala, České denáry. V Praze 1895, str. 187—188, 192).

¹⁸⁾ Nálezy, č. 1806. — Kart. lístek č. 163.

Praha.¹⁹⁾ Čechy, Břetislav I. (1037–1055), denár typu F VII/25.
 Praha.²⁰⁾ Čechy, brakteát F XXII/1, místo věží dvě ryby (poprsí postaveno na kotvovém ornamentu, na končetinách tlama zvířete, od něhož v podobě ryby po každé straně předmět v podobě kopí čili hrotu), měří 26 mm; denár typu F XXII/25.

Praha.²¹⁾ Čechy, brakteát: v mískov. tvaru kolek značící poprsí s korunou na hlavě, od níž po každé straně splývá dolů předmět okrasy ve způsobě vlasu; dole pod poprsím ornament ve způsobě kotvice, na jeho obou koncích podle poprsí víčka zřetelného rázu (F XXII/1?), měří 24 mm.

Ražice.²²⁾ Rakousy, fenik Přemysla Otakara II. (1253–1278), typu F XXXV/13.

Zběř.²³⁾ Matějka blíže lokalitu neurčuje. Rozepisuje zde pět denárů. Kromě popisů je na lístku mnoho přípisků, červeným inkoustem, tužkou, černým inkoustem, takže není jasné, které mince mají z tohoto nálezu pocházet. Matějkovi je zaslal p. Kupfer a podle posudku Fr. Mikše byly to denáry cizí, solnohradské a řezenské, takže je Matějka vrátil.

Zlončice.²⁴⁾ Brakteát typu F XXV/7.

Rovněž královéhradecké Muzeum Zd. Nejedlého získalo ze zlončického nálezu čtyři brakteáty (Ratibor XI., č. 17, str. 203 – výtisk ze dne 28. dubna 1894). Zachovány jsou pouze tři exempláře (inv. č. 2318–2320), a sice brakteát typu F XXI/13 (?) a XXV/13.

Želčany.²⁵⁾ Čechy, Oldřich I. (1012–1037), denár typu F VII/11; Břetislav I. (1037 až 1055), denár typu F VIII/2.

Tato zpráva snad upozorní na starší kolekce sběratelů, které jistě nejsou ještě plně podchyceny – ke škodě numismatiky samotné.

¹⁹⁾ Nálezy, č. 1473. – Kart. lístek č. 84.

²⁰⁾ Nálezy, č. 1811. – Kart. lístek č. 152–153.

²¹⁾ Z nálezu v Praze u Betlémské kaple (?), bez udání roku odkrytí. – Kart. lístek č. 149.

²²⁾ Nálezy, č. 1820. – Kart. lístek č. 154.

²³⁾ Kart. lístek č. 70.

²⁴⁾ Nálezy, č. 1768. – Kart. lístek č. 144.

²⁵⁾ Nálezy, č. 1478. – Kart. lístek č. 70, 90.

K článku J. Háskové: Nález karolinského denáru v Šárce:

Obr. č. 1: Denár Karla Lysého (843–877), zvětšeno

Obr. č. 2: Denár Karla Lysého (843–877), velikost 1:1

K článku P. Radoměrského: Studie o počátcích českého mincovnictví I,

Nález českých denárů z 10. století v Poděbradech:

Kresby denárů, passim 18–84

Obr. č. 1: džbáněk z poděbradského nálezu 17

K článku Z. J. Jelínka: Kutnohorské mincovní účty z druhé poloviny XV. a první poloviny XVI. století:

Obr. č. 1: První strana týdenního záznamu ve verkových registrech: nákup stříbra do mincovny (Registra verková z roku 1504) 135

Obr. č. 2: Druhá strana týdenního záznamu ve verkových registrech: postup práce v mincovně (Registra verková z roku 1504) 138

Obr. č. 3: Třetí strana týdenního záznamu ve verkových registrech: výdaje z mincovní pokladny (Registra verková z roku 1504) 141

Obr. č. 4: První strana vloženého lístku: záznam o práci v mincovně se jmény minciřů a pregéřů (Registra verková z roku 1504) 143

Obr. č. 5: Druhá a třetí strana vloženého lístku: záznam šafářského a koupeného stříbra z nadělení Božího; záznam mincování stříbra pro kostel sv. Vavřince v Kaňku (Registra verková z roku 1504) 144

Obr. č. 6: Záznam o nákupu pagamentu (Zápis o registrech na pagament z let 1485–1501) 149

Obr. č. 7: Pomocný pagamentní účet z ledna roku 1490 150

K článku D. Svobodové: Tolarový nález v Habřině u Litoměřic:

Obr. č. 1: Bývalý olejový mlýn čp. 51 v Habřině 213

Obr. č. 2: Úvodní část smlouvy o prodeji olejového mlýna z roku 1853 215

Obr. č. 3: Vlastnoruční podpis majitele olejového mlýna Josefa Czuberta 216

Obr. č. 4: Půdorys přízemí bývalého olejového mlýna 219

Graf č. 1: Chronologicko-quantitativní křivka nálezů z Nedvězí, Nové Lublice a Hořovic 209

Graf č. 2: Chronologicko-quantitativní křivka nálezů z Poděšína, Býčiny, Habřiny, Svítav, St. Georgen a. W. a Au a. D. 213

Nálezy:

E. Pochitonov: Starší nález keltské mince u Čejetic, okr. Ml. Boleslav:

Obr. č. 1: Keltské mince (Paulsen 1, 20) 220

E. Pochitonov: Dva starší nálezy řeckých mincí v Čechách:

Obr. č. 1 a 2: řecká mince z nálezu v Brozánkách, okr. Mělník 223

Obr. č. 3 a 4: řecká mince z nálezu ve Straškově, okr. Roudnice n. Lab. 224

J. Šála: K nálezu pražských grošů na Slezském Předměstí u Hradce Králové:

Obr. č. 1: detail pražského groše Jana Lucemburského 233

Obr. č. 2: pražské groše Jana Lucemburského a Karla IV. 234

Ed. Šimek: Nález z doby stavovského odboje r. 1547 v Dobrovízi, okr. Praha-západ:

Graf č. 1: Váhy pražských grošů Vladislava II. a Ferdinanda I. 258

V. Burian: Nález mincí z konce 17. století ve Vizovicích, okr. Gottwaldov:

Obr. č. 1: keramický čepák (džbáněk) z vizovického nálezu 276

Obr. č. 2: keramický čepák (džbáněk) z vizovického nálezu (profil) 277

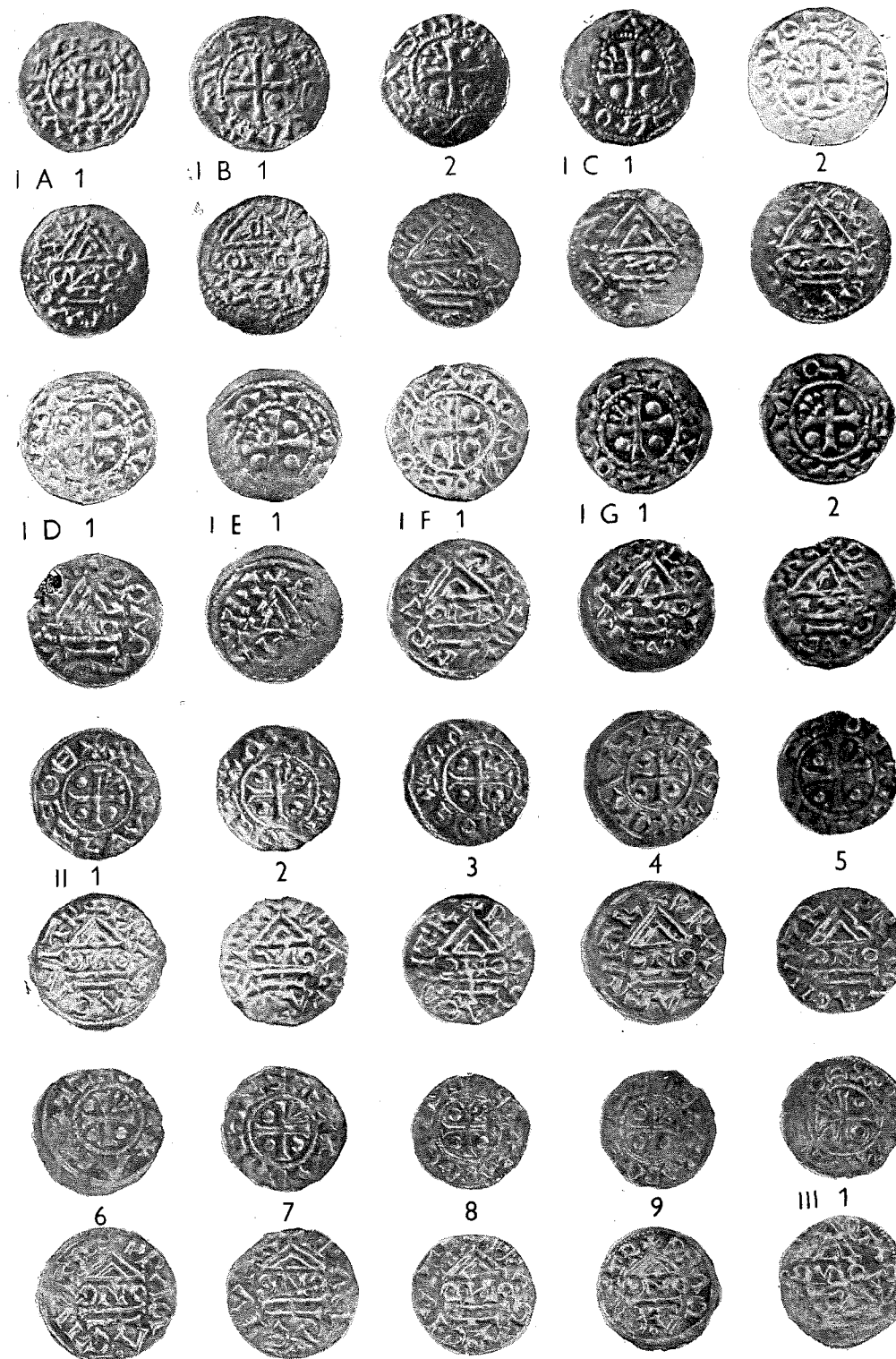
V. Burian: Nález mincí z 18. století ve Slavoníně u Olomouce:

Obr. č. 1: hrnek ze slavonínského nálezu (profil) 283

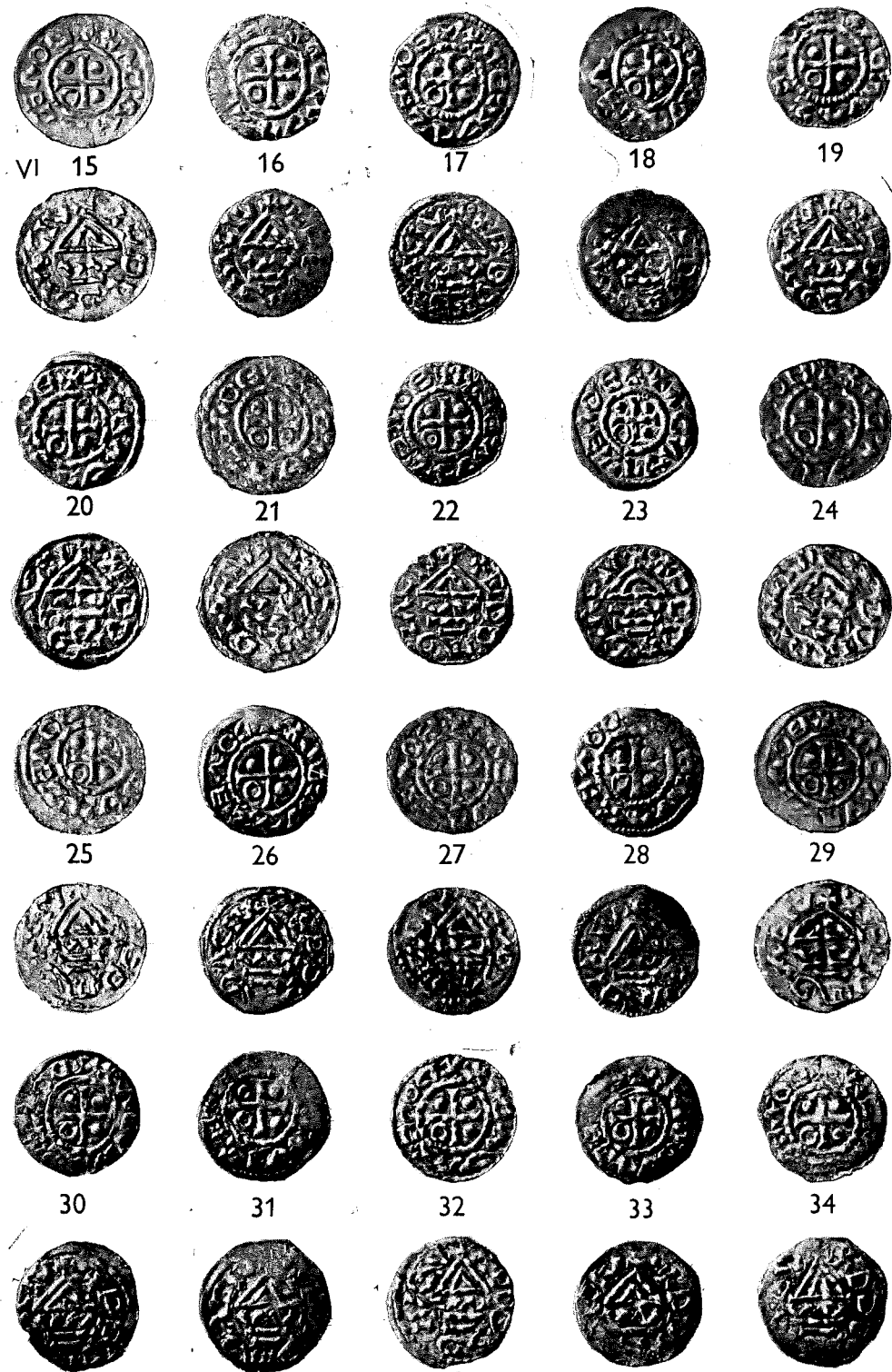
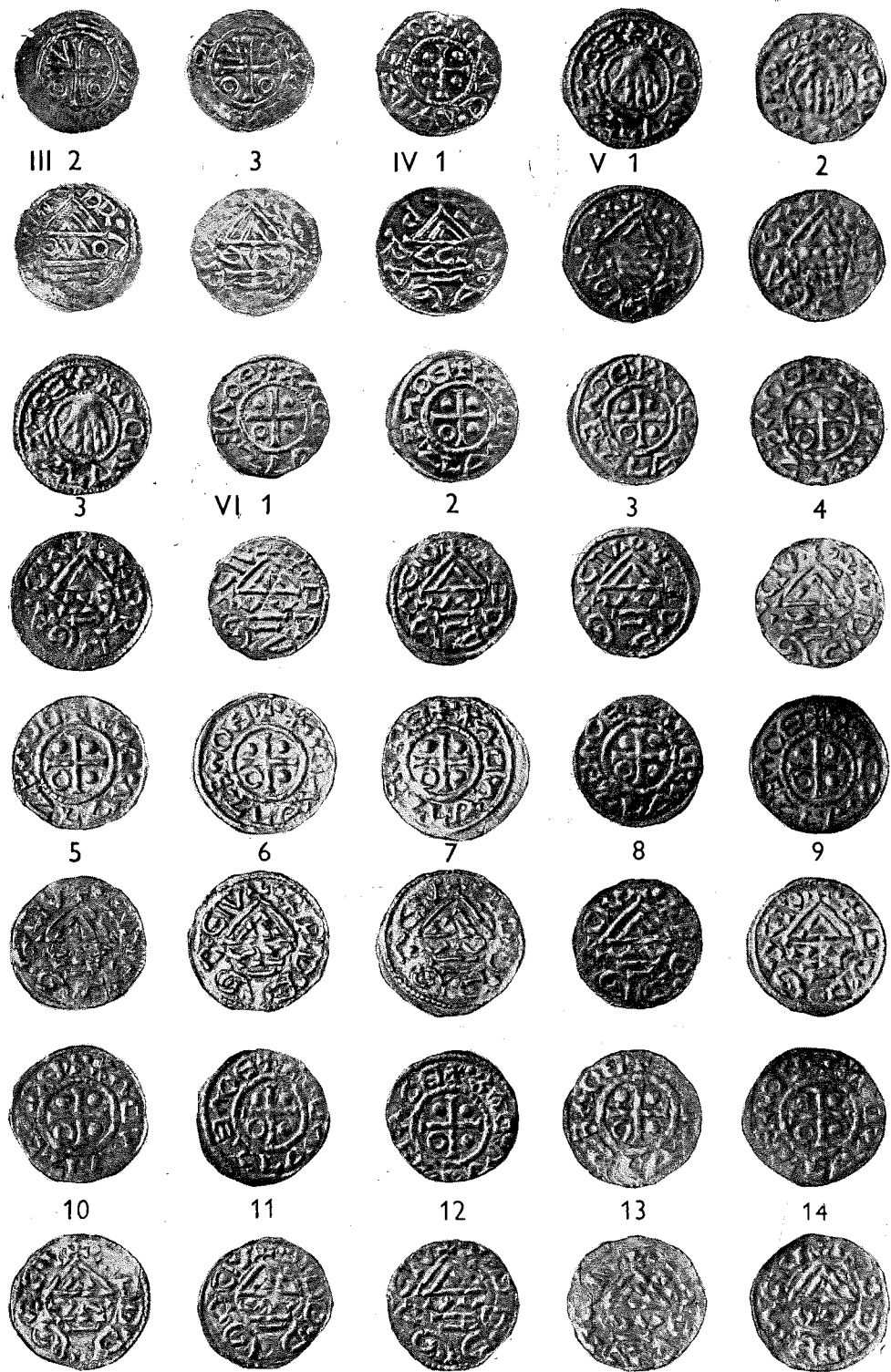
Obr. č. 2: hrnek a sklenice slavonínského nálezu 284

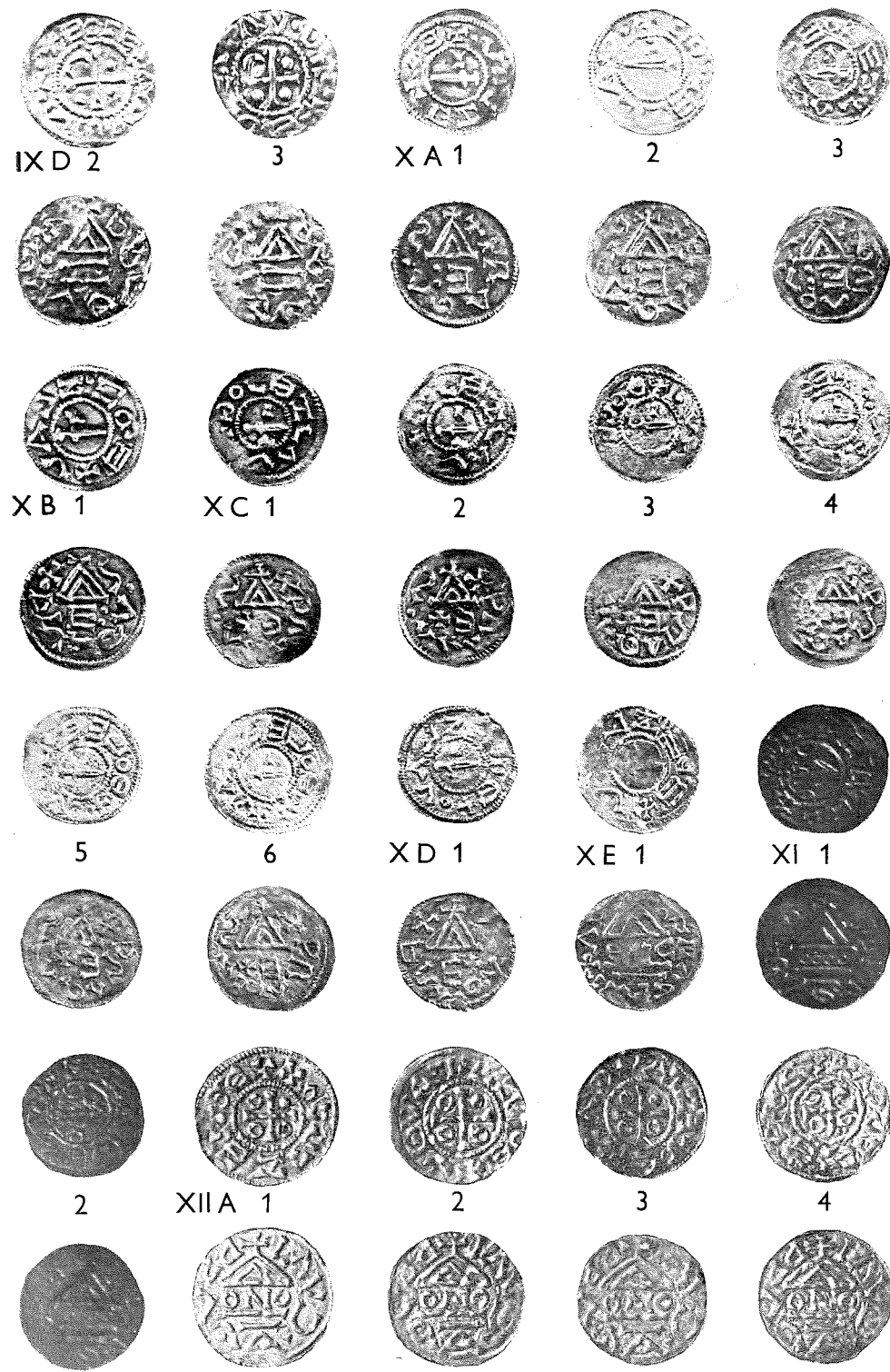
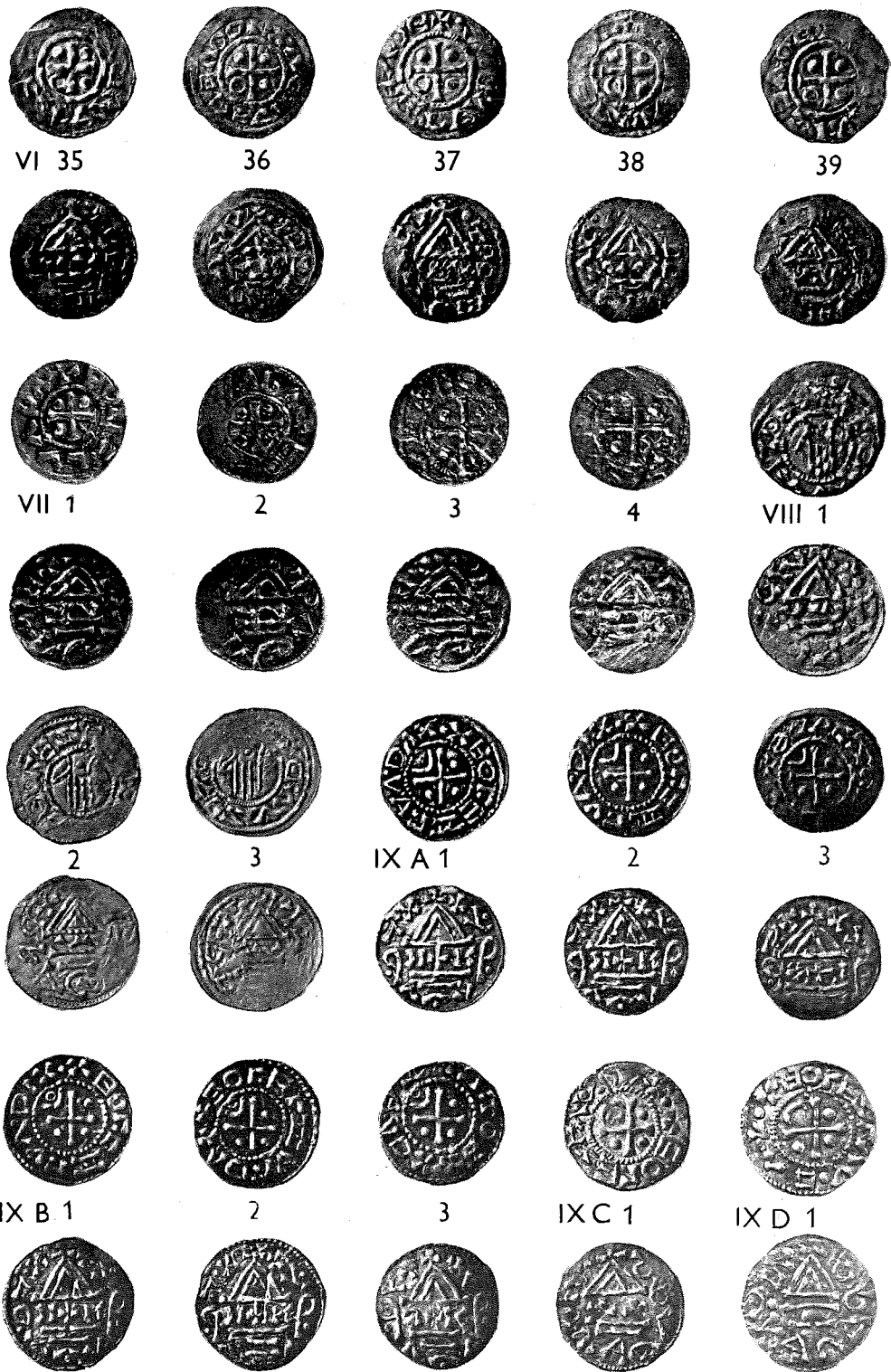
Přílohy:

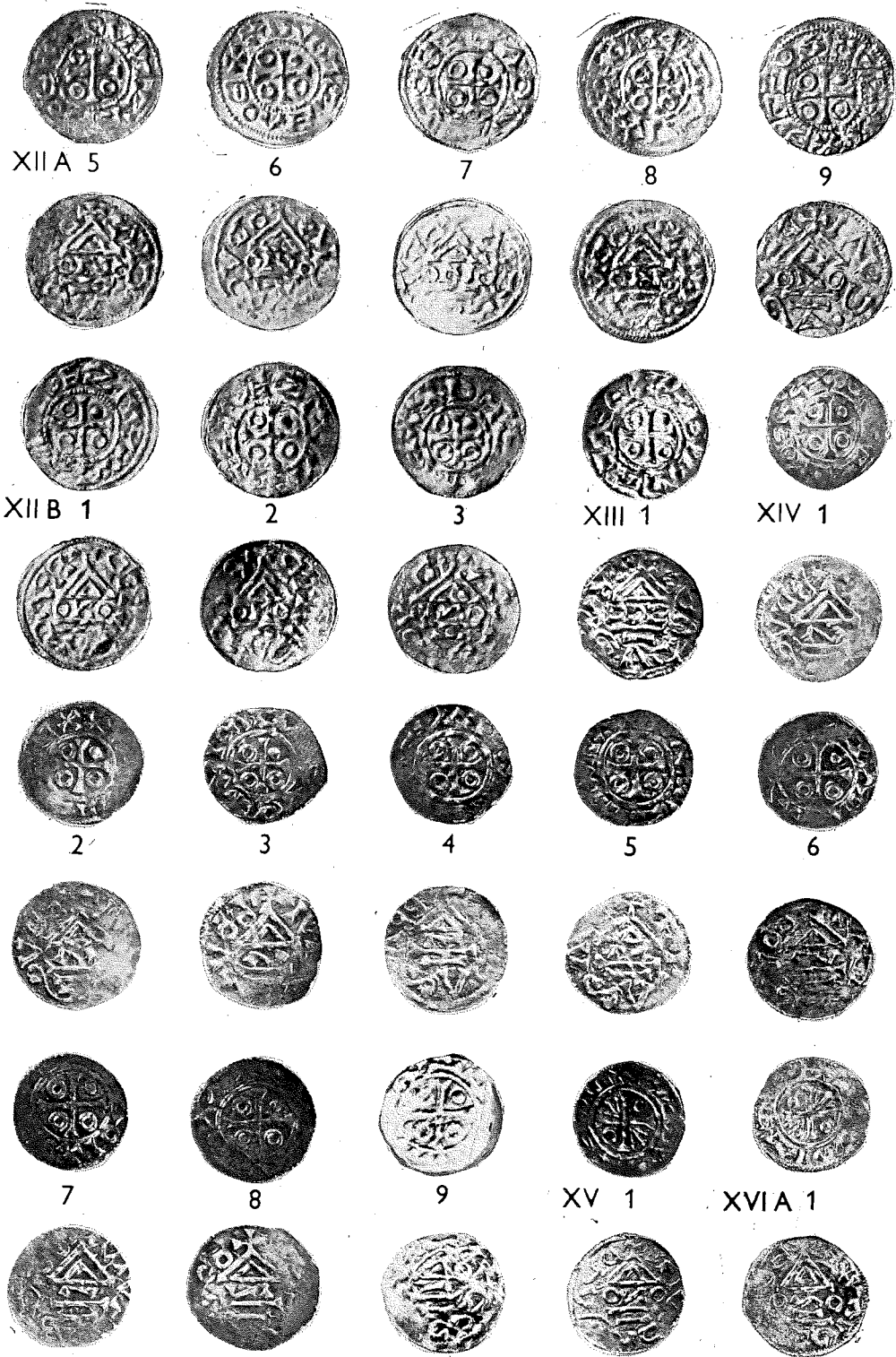
Tabulka I—XXIII

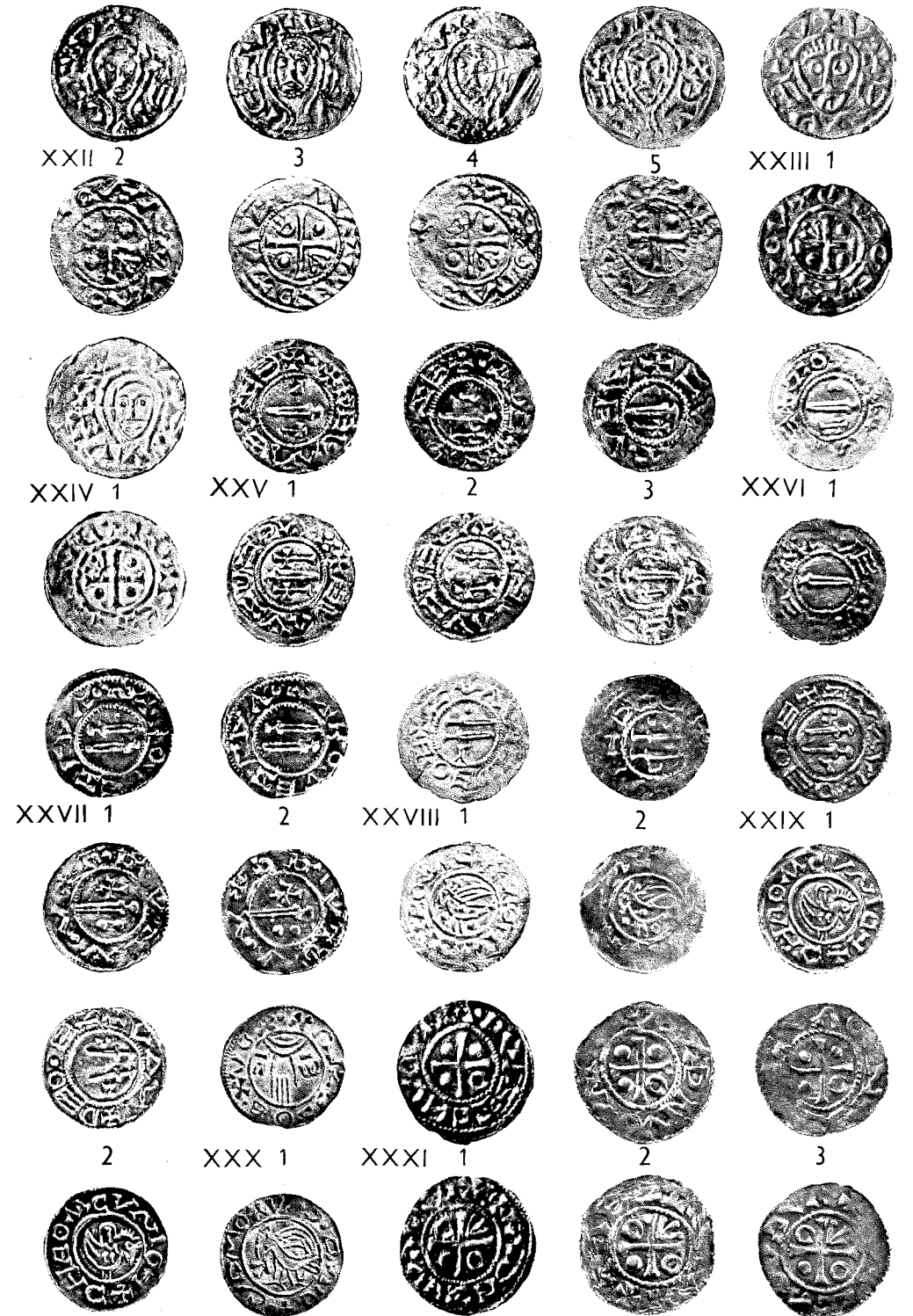

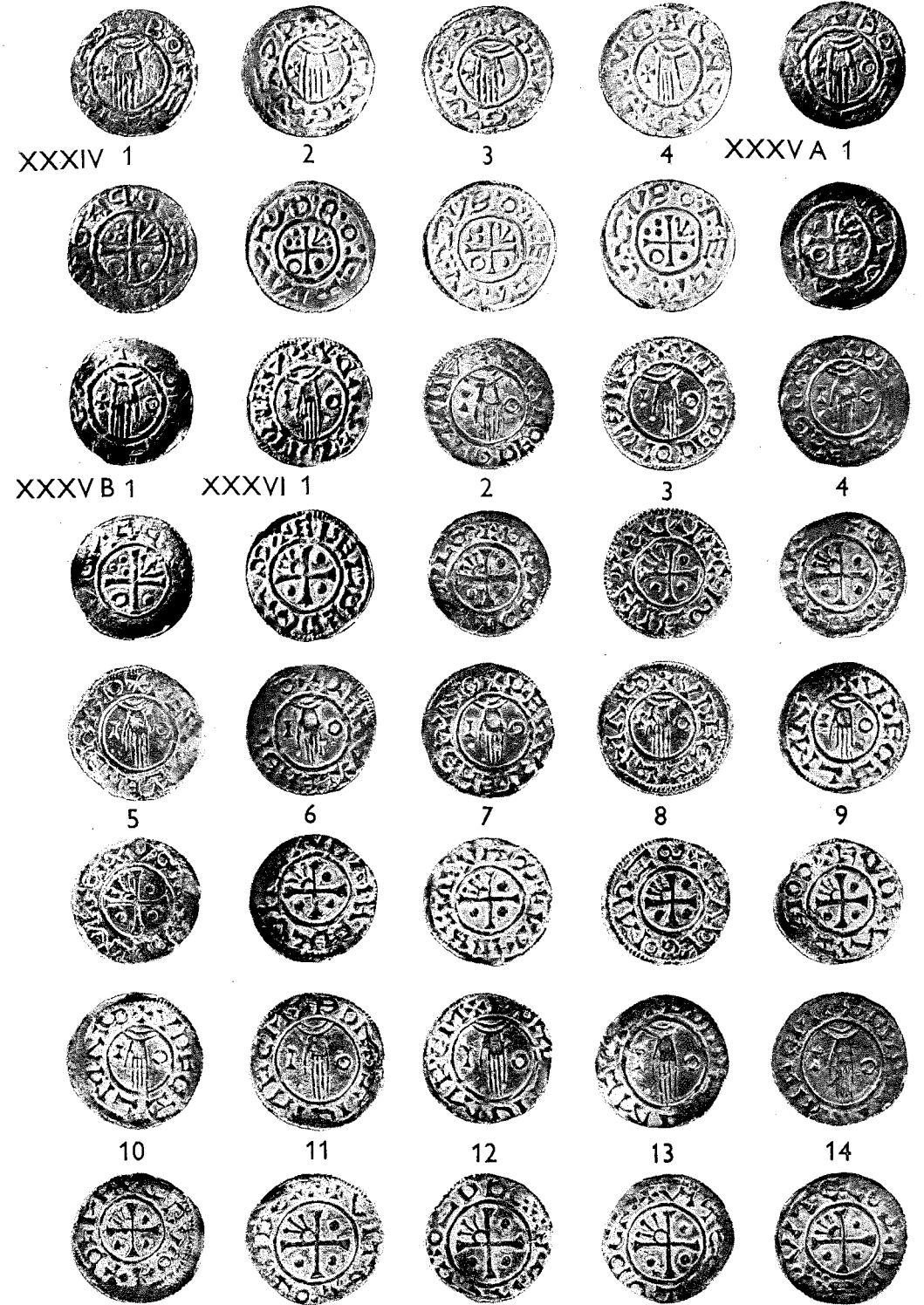
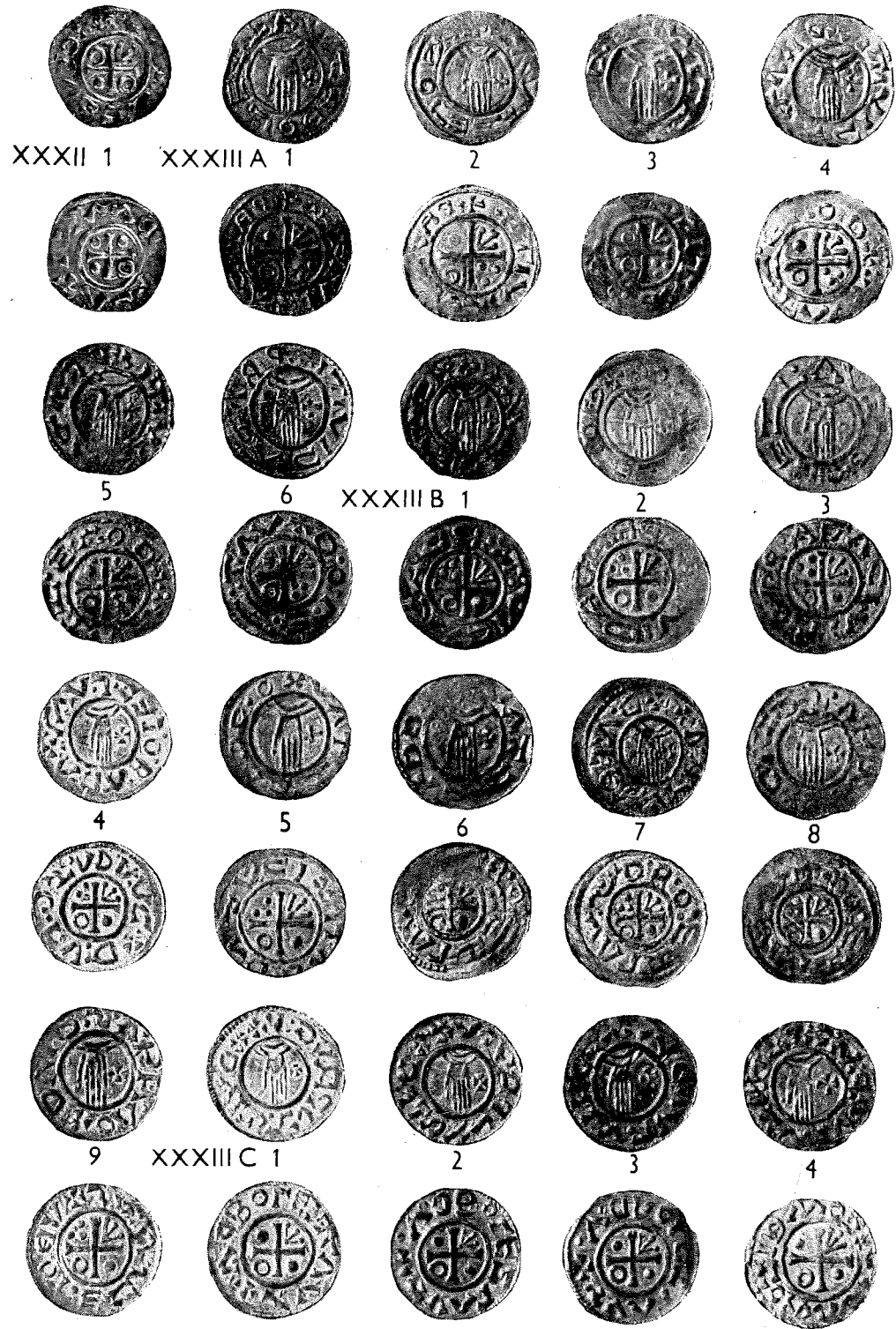
Numism. sborník 19

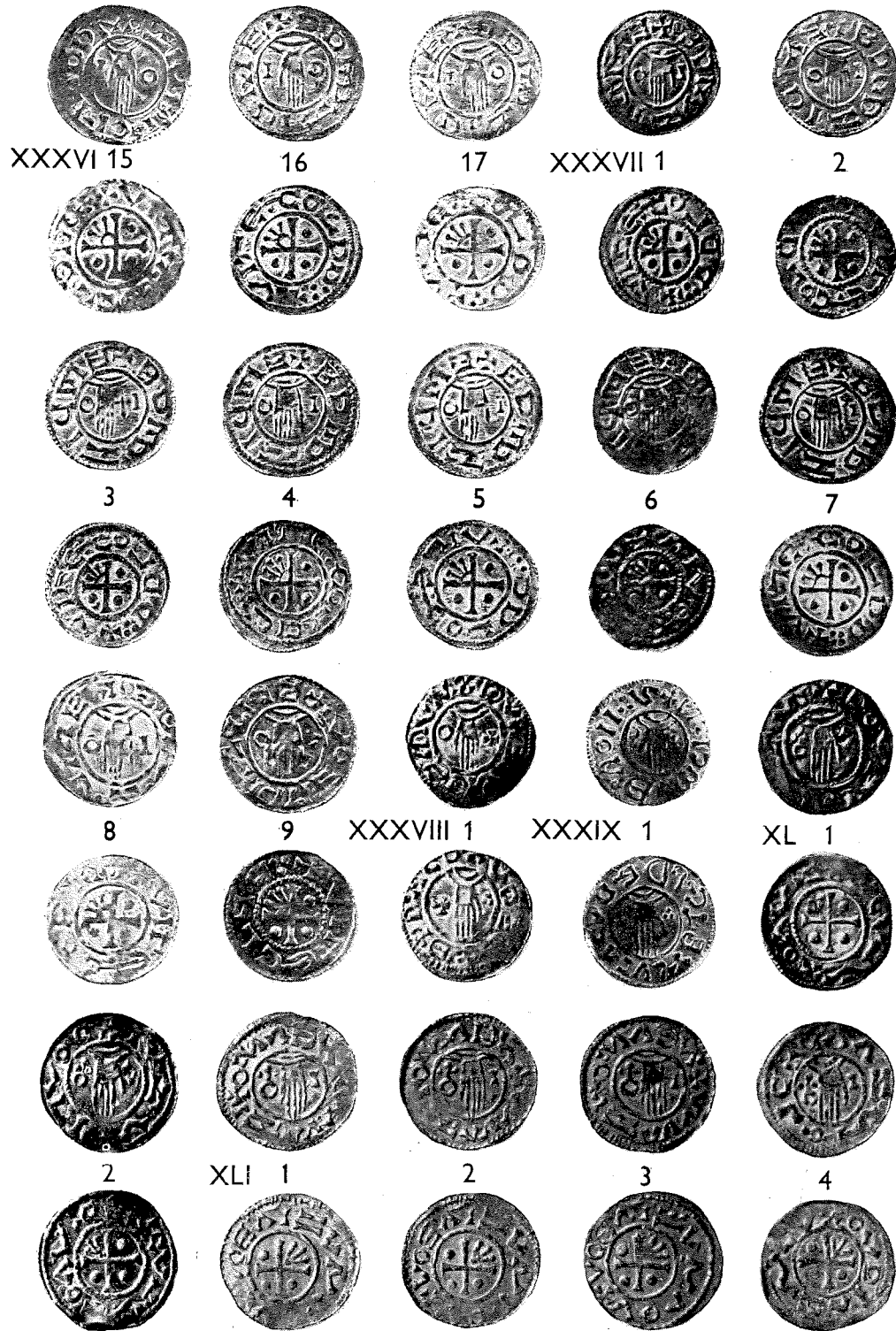

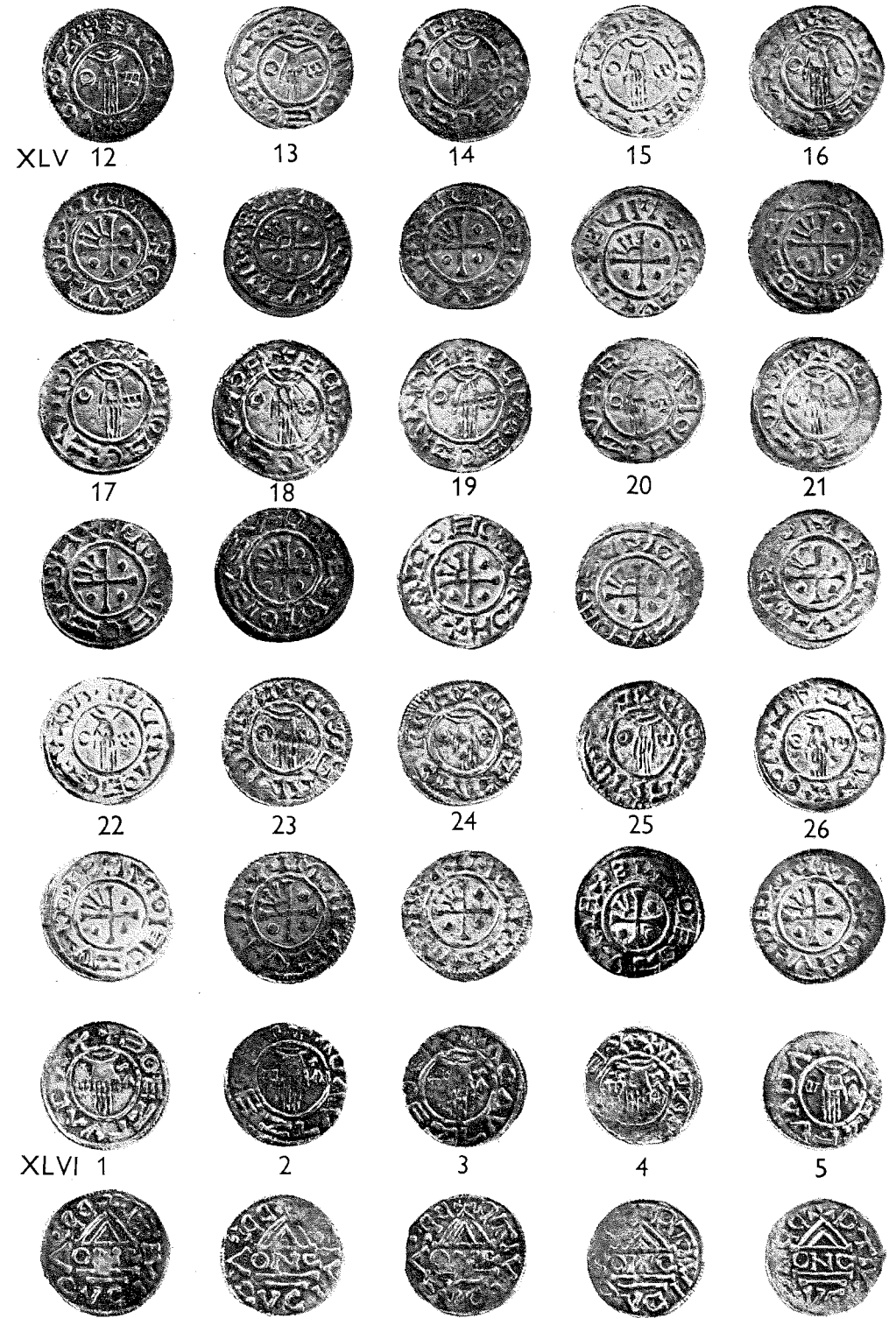
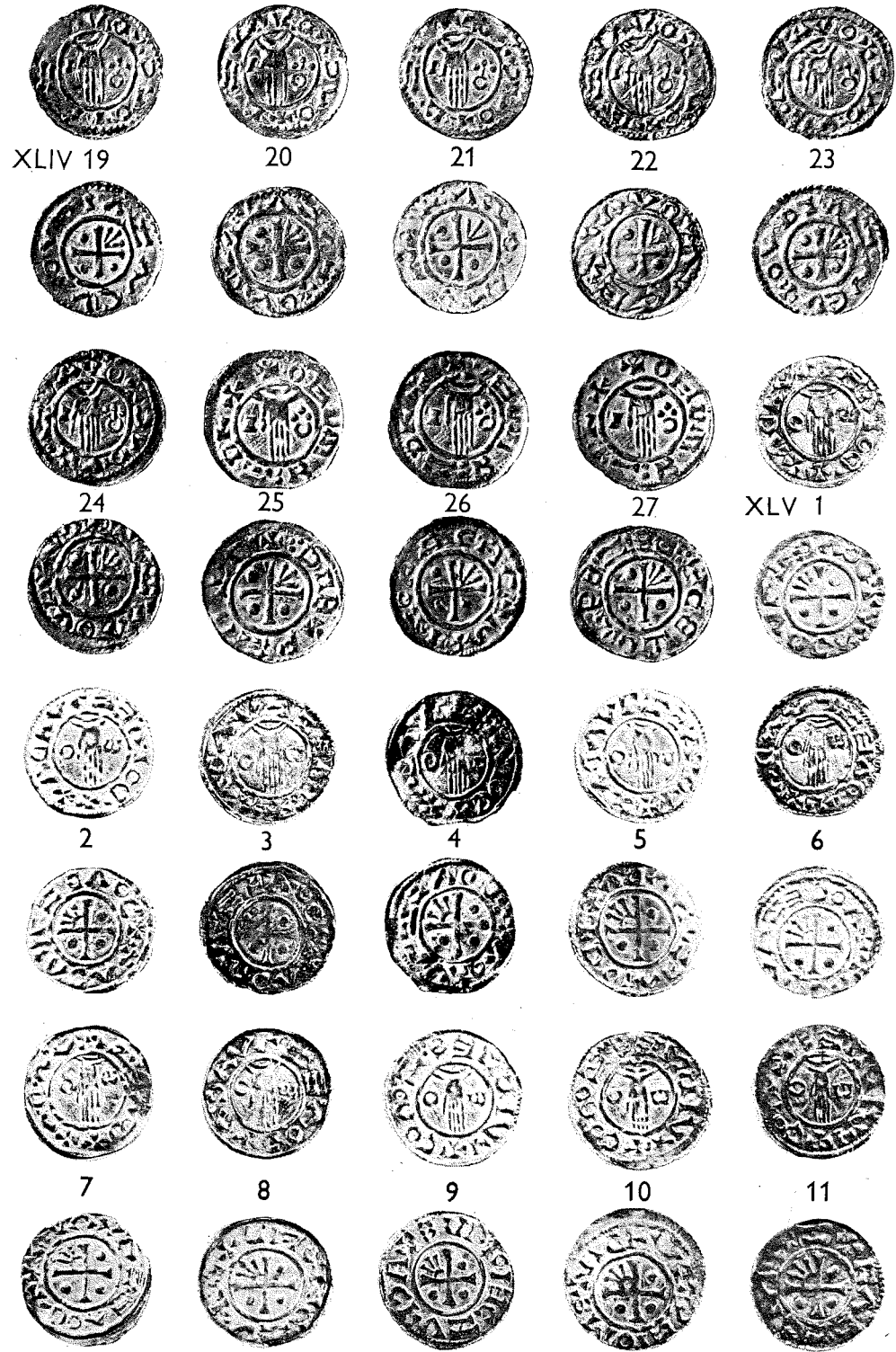

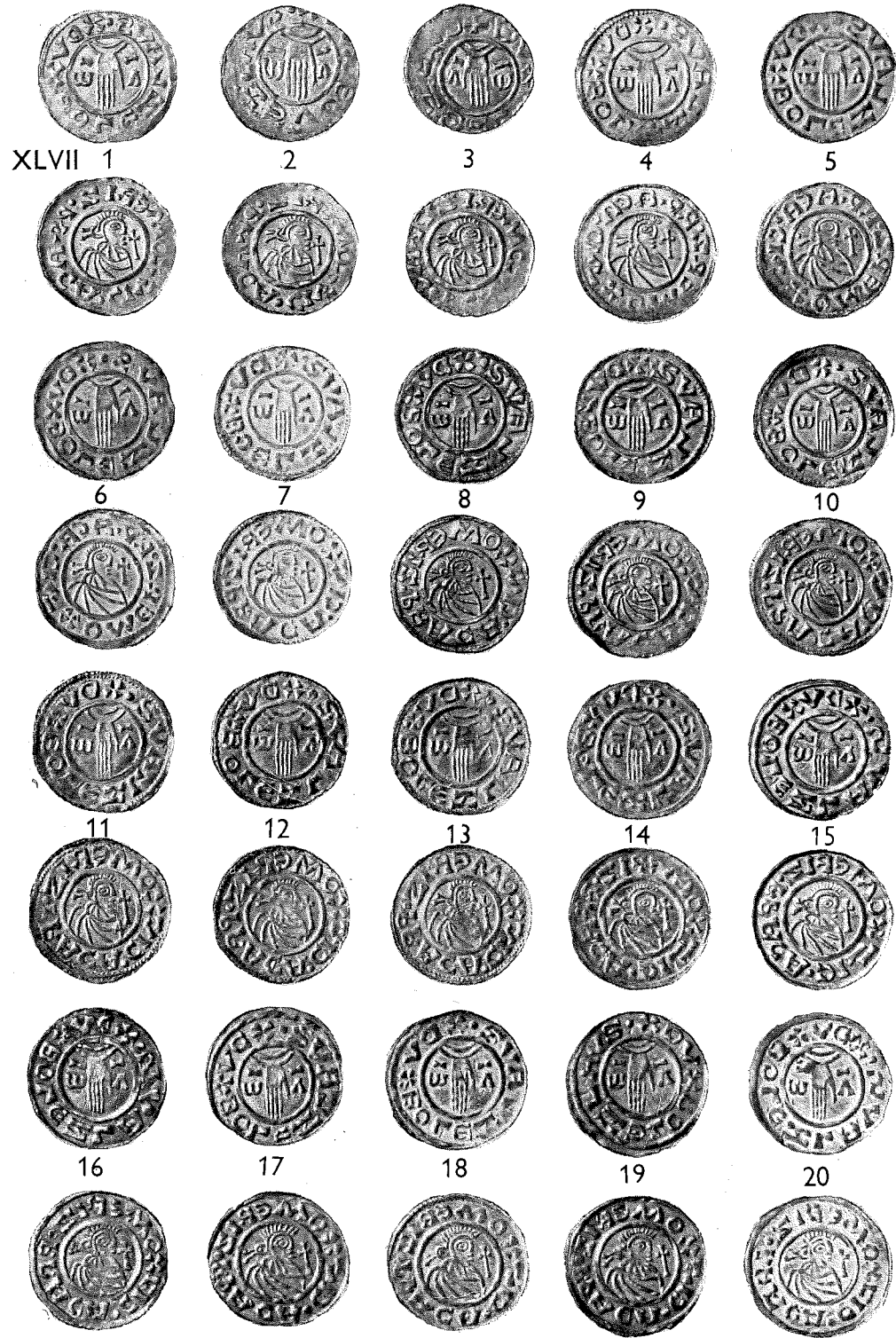

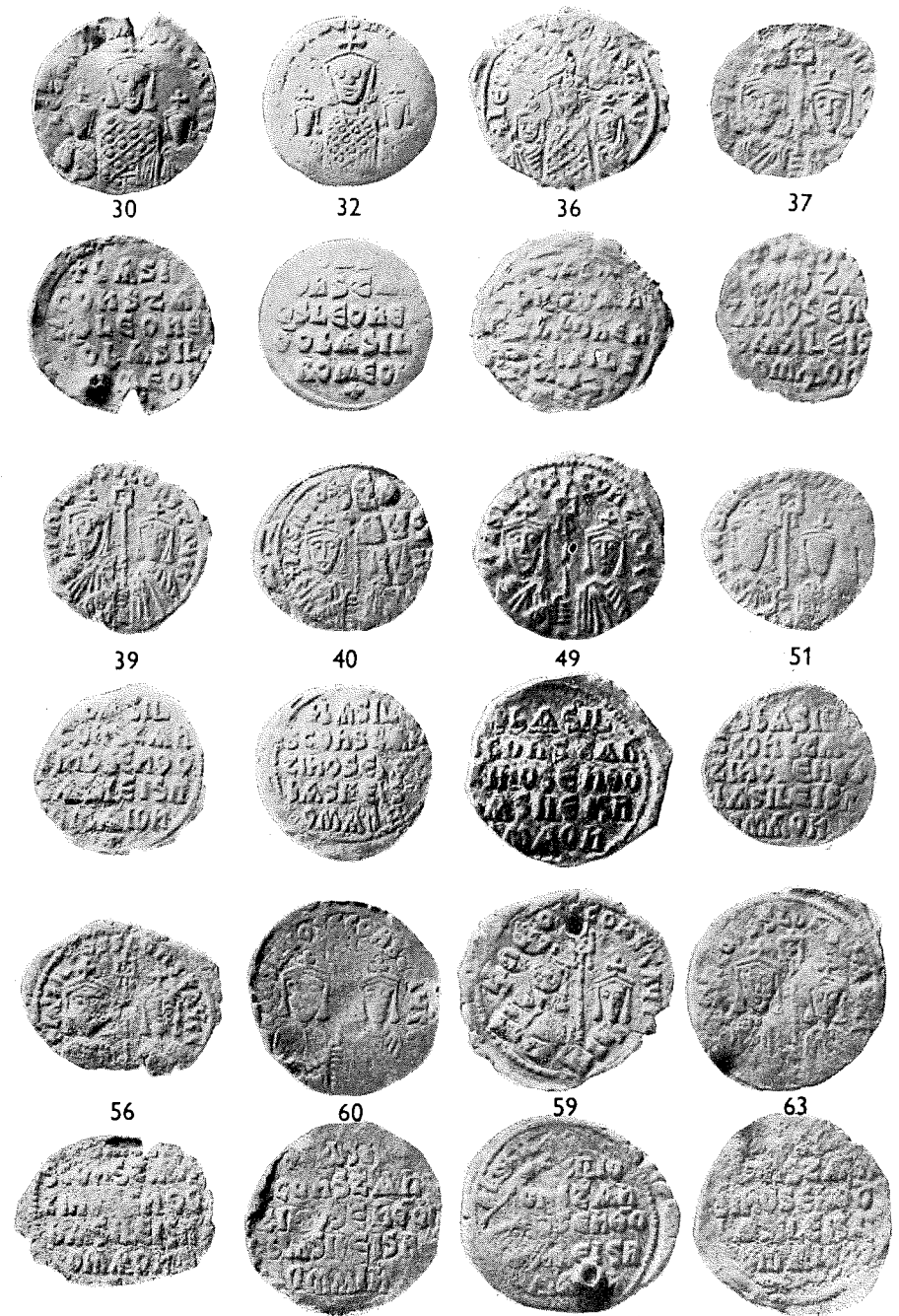

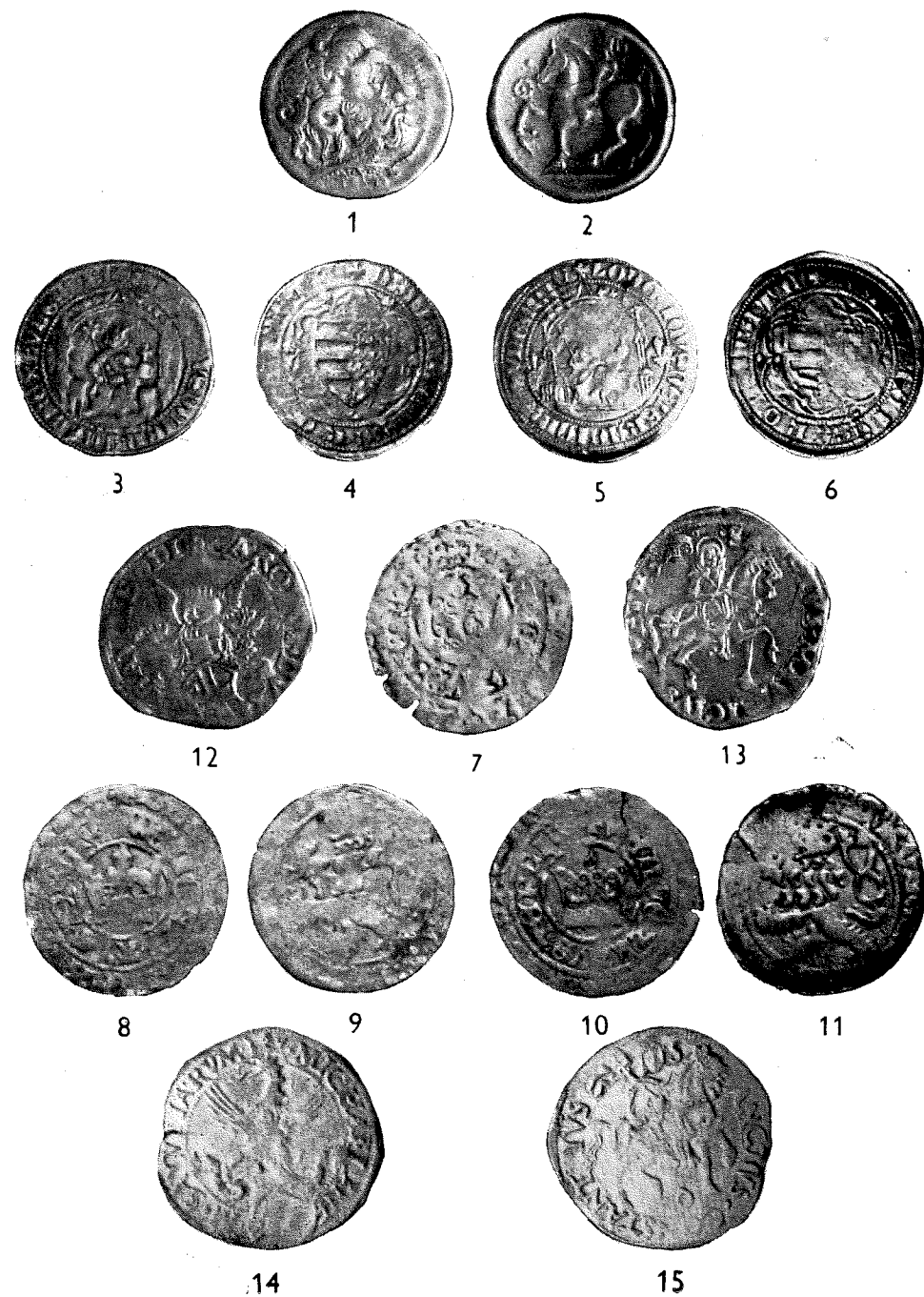

OBSAH

Články

Jarmila Hásková, Nález karolinského denáru v Šárce	5
Pavel Radoměřský, Studie o počátcích českého mincovnictví I. (Nález českých denárů z 10. století v Poděbradech) (Tab. I—XVII)	11
D. M. Metcalf (Oxford), Ražba follů Basilia I. a organizace jejich mincoven (Tab. XVIII—XXII)	95
Zdeněk Jelínek, Kutnohorské mincovní účty z druhé poloviny XV. a první poloviny XVI. století	129
Zbyněk Malý, Inventář rožmberské mincovny a hutního díla v Rychlebách	181
Dana Svobodová, Tolarový nález v Habřině u Litoměřic	201

Nálezy

Eugen Pochitonov, Starší nález keltské mince u Čejetic, okr. Ml. Boleslav	223
Eugen Pochitonov, Dva starší nálezy řeckých mincí v Čechách	223
Vladimír Němeček, Nález keltské mince na Velkobítešsku, okr. Žďár n. S.	224
Václav Burian, Nález římského bronzu (Julia Mamaea) v Dlouhé Loučce, okr. Olomouc	224
Josef Kučera, Nálezy byzantských mincí z 6. a 7. stol. v Poděbradech	225
Vladimír Němeček, Nález byzantské mince v Horních Borech na Velkomeziříčsku	225
Josef Petřtyl, Nález brakteátů v Čisté na Litomyšlsku	225
Zdeňka Míková, Nález pražského groše v Divišově, okr. Benešov	227
Vladimír Němeček, Nález pražských grošů v Mostištích na Velkomeziříčsku r. 1959	227
Eduard Šimek, Ojedinělý nález anglické mince v Úštěku, okr. Litoměřice	228
Eduard Šimek, Grošový nález z Tachovska	228
Vladimír Němeček, Uherské groše 14. století v moravském nálezu v Měříně, okres Žďár n. S. (1962)	229
Jaroslav Šůla, K nálezu pražských grošů na Slezském Předměstí u Hradce Králové	231
Zbyněk Malý, Nález pražských grošů v Kralovicích	235
Josef Kučera, Nález pražských grošů v Odřepsích u Poděbrad	235
Vladimír Němeček, Nález pražských grošů v Pavlínově na Velkomeziříčsku v r. 1956	235
Zdeňka Míková, Nález pražských grošů v Kleticích, okr. Blatná	238
Stanislav Veselý, Nález s kontramarkovanými groši z Písecka	238
Zdeňka Míková, Nález pražských a míšeňských grošů v Plzni	239
Josef Petřtyl, Nález mincí v Uhersku	240

Zdeňka Míková, Nález míšeňských grošů ve Vintířově, okr. Chomutov	242
Josef Petřtyl, Nález pražských grošů z konce 15. stol. v Budislavi na Litomyšlsku	243
Gejza Balaša, Poklad strieborných mincí z Držkoviec, okr. Rimavská Sobota	247
Jaroslav Šůla, Nález pražských grošů v Rychnově n. Kn.	247
Jozef Hlinka, Nález uhorských denárov v Lomničke, okr. Poprad	249
Vladimír Němeček, Nález mincí v Měříně na Velkomeziříčsku v r. 1936	249
Josef Petřtyl, Nález mincí z první poloviny 16. stol. v Čisté na Litomyšlsku	250
Eduard Šimek, Nález z doby stavovského odboje r. 1547 v Dobrovízi, okr. Praha-západ	253
Eva Kolníková, Nález mincí v Salke, okr. Nové Zámky	258
Ludmila Kraskovská, Nález mincí v Dunajskej Strede, Slovensko	259
Vladimír Němeček, Nález dukátů ve Velké Bíteši r. 1961	260
Karel Peukert, Doplněk k popisu nálezu mincí v Zátorčí u Turnova	261
Bohuslav Hladík, Nález mincí z období třicetileté války v Jihlavě, Nám. Míru 7	261
Jarmila Hásková, Nález mincí z třicetileté války v Postřekově, okr. Domažlice (1961)	263
Lubomír Nemeškal, Nález mincí ve Slaném z r. 1956	266
Jarmila Hásková, Nález mincí z třicetileté války u Místřína, okr. Kyjov	274
Ludmila Kraskovská, Druhý nález mincí v Dunajskej Strede	274
Václav Burian, Nález mincí z třicetileté války v Beneticích, okr. Havlíčkův Brod	276
Václav Burian, Nález mincí z konce 17. stol. ve Vizovicích, okr. Gottwaldov	276
Eduard Šimek, Nález v Žebráce, okr. Beroun	277
Karel Peukert, Nález mincí v Turnově	278
Jozef Hlinka, Nález mincí v Gaboltově, okr. Bardejov	278
Jozef Hlinka, Nález mincí v Kúnove, okr. Senica n. Myjavou	279
Ludmila Kraskovská, Nález mincí v Šintave, Slovensko	280
Jaroslav Šůla, Drobný nález mincí v České Skalici	282
Václav Burian, Nález mincí z 18. století ve Slavoníně u Olomouce	283
Karel Peukert, Nález mincí v Příšovicích	286
Zbyněk Malý, Nález mincí v Kletečné II u Pelhřimova	288
Eva Kolníková, Nález medených mincí v Nitře	288
Gejza Balaša, Nález medených graiciarov v Rimavskej Sobote	289
Vít Dohnal, Nález mincí v Podhradí u Luhačovic	289
Jaroslav Šůla, Matějka sbírka denárů a brakteátů v hořickém museu a jeho zápisy o nálezech v ní	291
Seznam vyobrazení	295
Tabulky I-XXIII	

Résumés

Jarmila Hásková, Trouvaille d'un denier carolingien dans la vallée de Šárka près de Prague (Traduit par Konstantin Jelínek)	10
Pavel Radoměřský, Studie über die Anfänge des böhmischen Münzwesens I (Übersetzt von Alfons Hubala)	93
D. M. Metcalf (Oxford), Five types of folles of Basil I (D. M. Metcalf)	123
Zdeněk Jelínek, Die Münzrechnungen aus der zweiten Hälfte des 15. und der ersten Hälfte des XVI. Jahrhunderts in Kutná Hora (Alfons Hubala)	178
Zbyněk Malý, Das Inventar der Münze und des Hüttenwerkes der Rosenberger in Rychleby in Schlesien aus dem Jahre 1593 (Alfons Hubala)	200
Dana Svobodová, Der Talerfund in Habřina bei Litoměřice (Alfons Hubala)	222

NUMISMATICKÝ SBORNÍK IX

Vydala Academia, nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1966

Přebal a vazbu navrhl Jiří Ledr

Redaktor publikace dr. Ladislav Ulčák

Technický redaktor Jaroslav Hrubý

Vytiskla Polygrafia 3, n. p., Praha 7, Dobrovského 27.

Vydání I. — 300 stran (25 obr.), 14 příloh, (1 textová tabule, 1 obr., 23 obr. tabulí)

25,90 AA - 26,28 VA - D - 02*60145

Náklad 700 výtisků - 02/63 - 6181

21 - 121 - 66

Cena vázaného výtisku 39,50 Kčs - 1